

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ฉัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

กรกฎาคม 2561

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ฉัตรเมือง เฟ้ามานะเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

กรกฎาคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ฉัตรเมือง เฟ้ามานะเจริญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา

กรกฎาคม 2561

ฉัตรเมือง เฝ้ามานะเจริญ. (2561). การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารและการจัดการการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปรินูญานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศร, และ อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา 2) สร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ 3) ศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 504 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต ประกอบด้วย แบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .955 แบบประเมินความเหมาะสมเพื่อใช้ประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรม และแบบทดสอบและแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิผลของกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยการทดสอบที

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกนเท่ากับ 4.109 การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกน เท่ากับ 3.868 การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.878 การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.740 การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.549 การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.450 การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.351 การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.158 และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.063 ผลการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด 2) การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ความมุ่งหมายของกิจกรรม รายละเอียดการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ากิจกรรมมีประสิทธิภาพ โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และ 3) การประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า นิสิตนักศึกษาหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่าก่อนเข้าร่วมทุกกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

DEVELOPMENT OF TRAINING ACTIVITIES
TO ENHANCE SOCIAL MEDIA LITERACY AMONG UNDERGRADUATES
IN AUTONOMOUS HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
CHATMUANG PHAOMANACHAROEN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Doctor of Education Degree in Educational Administration and Management
at Srinakharinwirot University

July 2018

Chatmuang Phaomanacharoen. (2018). *Development of Training Activities to Enhance Social Media Literacy Among Undergraduates in Autonomous Higher Education Institutions in Bangkok*. Dissertation, Ed.D. (Educational Administration and Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assistant Professor Dr. Chatupol Yongsorn and Dr. Chakrit Ponathong.

The purposes of this research were as follows: 1) to study social media literacy; 2) to develop training activities to enhance social media literacy; and 3) to evaluate training activities to enhance social media literacy. The samples consisted of five hundred and four participants. The instruments used to collect the data included a five-point Likert scale of the items on the social media literacy form with a reliability coefficient of 955, an evaluation form on questions about item appropriateness, and a test and an evaluation form for effective activities. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, means, standard deviation, exploratory factor analysis and a dependent t-test.

The results were as follows: 1) the nine factors of social media literacy consisted of awareness of the effects of social media, verifying the accuracy of social media, differentiating between the information available on social media, to analyze social media communication techniques, to contribute to social media through information gathering, to be familiar with the meaning of the symbols used in social media, to appraise the values of social media, selecting information on social media and using social media as domain for creative work. The Eigen values of these factors were 4.109, 3.868, 2.878, 2.740, 2.549, 2.450, 2.351, 2.158 and 2.063, respectively. This indicated that all of the factors met the standard criteria; 2) the development of training activities to enhance social media literacy was categorized into four parts, which were the aim of the activity, the details of the activity, and factors such as workshop collaboration, activity analysis and evaluations. Further results were evaluated by experts and found that they were effective, which could be implemented in real-life situations; 3) the evaluation results of the training activity to enhance the factors of social media literacy revealed that the participants had a higher significant score in terms of all social media literacy factors after participating in the activity at a level of 0.05. Overall, the results indicated that students had very high satisfaction levels with regard to these activities.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ของ

ฉัตรเมือง เฝ้ามานะเจริญ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2561

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศร)

(รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา บั๊กกินส์)

.....ที่ปรึกษาร่วม

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศร)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ประภาศรา ฐโนศวรรย์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศร อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์หลักและอาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางในการทำปริญญานิพนธ์และเอาใจใส่อย่างดียิ่งโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา บั๊กกันส์ ซึ่งเมตตาเป็นประธานกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ประภัสรา ชโนศวรรย์ ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ โดยให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ข้อมูล ชี้แนะ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เพื่อให้งานวิจัยชิ้นนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบคุณนิสิตนักศึกษาทั้ง 3 สถาบันที่สละเวลาให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ รวมถึงกำลังใจที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่เป็นที่ระลึกถึงเพื่อเป็นกำลังใจ ขอขอบคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้สั่งสอน คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีของงานวิจัยนี้ขอมอบเป็นเกียรติแก่บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ฉัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	8
ความสำคัญของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
สมมติฐานการวิจัย.....	13
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์.....	43
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมฝึกอบรม.....	51
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ.....	75
ข้อมูลสถาบันศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.....	84
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	86
3 วิธีดำเนินการวิจัย	92
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.....	92
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	92
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	93
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	95
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร..	97
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	97
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	97
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	98
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	98

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	98
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.....	98
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	99
แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง.....	99
วิธีดำเนินการทดลอง.....	99
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองกิจกรรมฝึกอบรม.....	100
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	101
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.....	102
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร..	123
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.....	128
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	134
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	134
วิธีดำเนินการวิจัย.....	134
สรุปผลการวิจัย.....	136
อภิปรายผลการวิจัย.....	140
ข้อเสนอแนะ.....	151

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	154
ภาคผนวก.....	168
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	302

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อจากแหล่งต่าง ๆ.....	23
2 การสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อที่ใช้ในการวิจัย.....	25
3 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามสถาบันที่ศึกษา.....	93
4 แบบแผนการทดลอง.....	99
5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	103
6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.....	105
7 ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และการทดสอบ Bartlett's test of sphericity.....	110
8 ค่าการร่วมกันของตัวแปร (Communality) ของข้อความ.....	110
9 ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม ที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (PCA).....	111
10 ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม ที่ได้หลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Rotation).....	113
11 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลังจากหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์.....	114
12 ข้อความในองค์ประกอบที่ 1 “การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์”.....	117
13 ข้อความในองค์ประกอบที่ 2 “การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์”.....	117
14 ข้อความในองค์ประกอบที่ 3 “การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์”.....	118
15 ข้อความในองค์ประกอบที่ 4 “การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์”.....	118
16 ข้อความในองค์ประกอบที่ 5 “การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์”.....	119
17 ข้อความในองค์ประกอบที่ 6 “การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์”.....	119
18 ข้อความในองค์ประกอบที่ 7 “การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์”.....	120
19 ข้อความในองค์ประกอบที่ 8 “การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์”.....	120
20 ข้อความในองค์ประกอบที่ 9 “การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์”.....	120
21 ชื่อองค์ประกอบที่ได้หลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบ.....	121
22 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา.....	126
23 คะแนนการทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม.....	128
24 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม.....	130

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
25 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม โดยรวม.....	130
26 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ด้านหลักสูตรเป็นรายข้อ.....	131
27 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ด้านวิทยากรเป็นรายข้อ.....	131
28 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นรายข้อ.....	132

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	15
2 กราฟเส้นค่าไอเกินจากข้อมูลจริง.....	113
3 โมเดลองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร.....	122

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นคนระดับใดของสังคมก็สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่เป็นสื่อใหม่อีกชนิดหนึ่งที่มีความแตกต่างจากสื่อประเภทอื่นๆ โดยอินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่หลายๆ เครือข่ายเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้ใช้งานสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลถึงกันได้ทั่วโลกด้วยความรวดเร็ว (วิโรจน์ ชัยมูล; และ สุพรรณ ยวงทอง. 2552: 223-226) ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจการดำเนินธุรกิจ การค้าและบริการหลากหลายรูปแบบ พัฒนาสังคมให้เกิดการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2555: ออนไลน์) เพิ่มประสิทธิภาพการรักษาผู้ป่วยทางด้านสาธารณสุข ช่วยจัดเก็บและประมวลผลทางภูมิศาสตร์ เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตเปิดโอกาสให้ผู้พิการได้เรียนรู้มากขึ้น (พนิดา พานิชกุล. 2549: 10-11) นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนสามารถสืบค้นความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่มีอยู่มากมายได้ด้วยตนเอง ทำให้ทุกฝ่ายให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังจะเห็นได้จากการกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ.2554-2563 ของประเทศไทย ที่ได้กำหนดเป้าหมายหลักในการมีโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศความเร็วสูงที่กระจายอย่างทั่วถึง ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน และประชาชนมีความรอบรู้เข้าถึง สามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างรู้เท่าทัน เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2554: ออนไลน์)

การเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษามีการปรับเปลี่ยนตามปรัชญาในการจัดการศึกษาระดับโลกในเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนของการพัฒนาการเรียนรู้นั้นจะพัฒนาโดยการเรียนรู้ทางไกล การเรียนแบบร่วมมือ การเรียนรู้โดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การเรียนรู้แบบนำตนเองและการเรียนอย่างมีความสุข (พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. 2546: 14) ซึ่งสอดคล้องกับแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ที่ได้มีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ e-Society-e-Industry-e-Commerce e-Government และ e-Education (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2559: ออนไลน์) เครื่องมือที่สำคัญในการที่จะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานคือกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd) ซึ่งเป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษา

ระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสายวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ การเปิดโอกาสในการเทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่ได้ระบุไว้ 5 ด้าน คือด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Morals) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical, Communication and Information Technology Skills) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 17-19)

นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของสังคมที่ทำให้ผู้สอนในระดับอุดมศึกษาต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในสาระวิชาหลักและทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ (The Partnership for 21st Century Skills. 2013: Online) โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนับว่าเป็นทักษะที่สำคัญของคนในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา เพราะในปัจจุบันทุกคนต้องมีทักษะในการสร้างสื่อและสารสนเทศเพื่อออกไปแลกเปลี่ยนกับคนในสังคมออนไลน์ (วิจารณ์ พานิช. 2555: 40-41) การส่งสารออกไปสู่สาธารณะนั้นเป็นสิ่งที่พบว่าเป็นที่พบบ่อยในปัจจุบันนั้นทั้งครอบครัว ชุมชน และตัวบุคคลโดยเฉพาะเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี ที่กำลังอยู่ในวัยศึกษานั้นเป็นทั้งผู้ใช้สื่อออนไลน์และผู้ผลิตสื่อออนไลน์ (เข็มพร วิรุณราพันธ์. 2557: ออนไลน์) กลุ่มเยาวชนและวัยรุ่นจะมีพฤติกรรมและรสนิยมในการซื้อสินค้า การแต่งตัวการรับประทานอาหาร รวมถึงพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เหมือนๆ กัน (เกษม พิพัฒน์เสริมธรรม. 2556: ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานและส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคในช่วงอายุเจนวายพบว่า สื่อมีผลต่อปัจเจกบุคคลโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนวัยรุ่นและนักศึกษา เนื่องจากเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่สำคัญของธุรกิจสื่อสารมวลชนเพราะมีกำลังซื้อสูงและถูกชักจูงได้ง่าย ใช้อารมณ์และความรู้สึกส่วนตัวในการตัดสินใจซื้อสินค้า (อลิสสา อังศิริ. 2558: 140) ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระทั้งในประเทศและต่างประเทศได้กำหนดกรอบคุณวุฒิของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาและทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่สอดคล้องกัน 5 ประการคุณลักษณะประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือ มีทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

ประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการวางแผนค้นคว้าพัฒนา นวัตกรรมและการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (Burkhardt; et al. 2003: Online; Lee. 2013: 45)

จากความก้าวหน้าของคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีการสื่อสารและระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้ เกิดนวัตกรรมใหม่ทางสังคมที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายว่า สังคมออนไลน์ (Online Community) หรือ สังคมเสมือน (Virtual Community) หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) (วิยะดา จิต- มัชฌิมา. 2553: 151) เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง พื้นที่บนโลกออนไลน์ที่ผู้คนได้แบ่งปันสิ่งที่ สนใจร่วมกันและสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ (Laudon; & Traver. 2010: Online) โดยมี ลักษณะพิเศษที่ผู้ส่งสารสามารถสร้างเนื้อหา แบ่งปันข่าวสารและโต้ตอบการสนทนา โดยสื่อสังคม ออนไลน์นี้สามารถครอบคลุมพื้นที่ได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ หลายๆ ประเด็น (สุตารัตน์ ดิษยวรรธนะ จันทราวพัฒนากุล. 2555: 239-240) ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำ เครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความ สนใจและเป็นเทคนิคที่จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกทางหนึ่ง (กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์. 2554: ออนไลน์) การนำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในหลักสูตรและการเรียนการสอนนั้นมีเหตุผล 2 ประการสำคัญดังที่ คอมเมอร์ (Kommers. 2011: Online) ได้กล่าวไว้ว่า ประการแรกสื่อสังคม ออนไลน์เป็นสื่อที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพที่จะทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ประการที่ สองสื่อสังคมออนไลน์มีความเหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่จะสามารถพัฒนารูปแบบการสื่อสารได้ด้วย ตนเองซึ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการศึกษานั้นมีคุณประโยชน์หลายประการ ดังที่กลุ่มให้ คำปรึกษาเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ของมหาวิทยาลัยวิกตอเรีย (Victoria University. 2012: Online) กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม ทางการเรียนรู้ รวมถึงการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ เป็นสื่อที่ใช้สำหรับการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มตลอดจนเป็นสื่อช่วยเสริมสร้างทักษะความรู้ อย่างมี วิจารณ์ญาณและทักษะในการใช้สื่อประเภทดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) เป็นแนวคิดที่ Aspen Media Literacy Leadership Institute ให้ความสำคัญตั้งแต่ปี ค.ศ.1992 ซึ่งมีสมาชิกหลายๆ ประเทศให้ความสนใจเป็นอย่างมาก อันเป็นผลมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสาร (อุษา บิ๊กกินส์. 2555: 147-148) แนวคิดของการรู้เท่าทันสื่อเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลดังที่องค์การ ยูเนสโก (UNESCO) ได้ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านสื่อสารมวลชน โดยมีหลักการหนึ่ง ที่ได้ระบุถึงการยกระดับการรู้เท่าทันสื่อให้สูงขึ้น (พรทิพย์ เย็นจะบก. 2552: 8) การรู้เท่าทันสื่อเป็น แนวคิดมองว่าผู้รับสื่อเป็นผู้ที่มีพลังอำนาจและจะไม่ยอมรับอิทธิพลของสื่ออย่างไม่มีข้อโต้แย้ง ไม่มองว่าสื่อเป็นสิ่งที่อันตราย แต่ผู้รับสื่อและใช้สื่อจะมีความเข้าใจตนเองและเข้าใจสังคม โดยจะมี จุดยืนเป็นของตนเองและเข้าใจในสิ่งที่สื่อเหล่านั้นต้องการนำเสนอ (บุปผา เมฆศรีทองคำ. 2554: 117-123) การรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 4 ทักษะคือ 1) ทักษะในการเข้าถึงสาร 2) ทักษะใน การวิเคราะห์สาร 3) ทักษะในการประเมินสาร และ 4) ทักษะในการสร้างสรรค์สื่อ (Livingstone. 2004: 2-3) ในการที่จะรู้เท่าทันและวิเคราะห์สื่อได้นั้นผู้รับสื่อจะต้องเข้าใจก่อนว่าสื่อเหล่านั้นคือสิ่งที่ถูก

สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นการถ่ายทอดคุณค่าของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมีผลประโยชน์ทางการค้าหรือเพื่อผลกำไร โดยที่รูปแบบและเนื้อหาของสื่อจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในสื่อ และสื่อแต่ละชนิดมีอัตลักษณ์แห่งสุนทรียะที่แตกต่างกันโดยอาจจะมีผลประโยชน์ทางสังคมและการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องได้ (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2550: ออนไลน์) หลักการสำคัญเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันคือการรู้เท่าทันสื่อซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง การรู้เท่าทันสื่อจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา การรู้เท่าทันสื่อมีหลายมิติ คือ การรับรู้และความเข้าใจ อารมณ์ สุนทรียศาสตร์ ศีลธรรมหรือค่านิยม และจุดประสงค์ของการรู้เท่าทันสื่อคือมีความสามารถในการตีความสารที่ได้รับ (Potter. 2011: 201-215) เมื่อผู้รับสื่อมีความตระหนักถึงการรู้เท่าทันสื่อแล้วจะช่วยให้ผู้รับสื่อเกิดความเข้มแข็งและรู้ว่าสื่อมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอย่างไร ช่วยให้นักศึกษาและเยาวชนไม่ถูกครอบงำจากสื่อหรือบริษัทผู้ผลิตที่จะหลอกลวงให้ซื้อสินค้าเพื่อหวังผลกำไร ทำให้เป็นผู้บริโภคสื่ออย่างมีเหตุผลและประพฤติตนอย่างมีเหตุผล ช่วยให้ผู้มีวิจรรย์ญาณและเป็นผู้รู้เท่าทันในทุกรูปแบบของสื่อ (Buckingham; et al. 2005: 3) การรู้เท่าทันสื่อได้มีวิวัฒนาการและขยายแนวคิดไปตามบริบทของสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนกระทั่งเข้าสู่ยุคสื่อหลอมรวม (Convergent Media) ซึ่งทำให้วิถีการดำเนินชีวิต การสื่อสาร และการเรียนรู้ของผู้คนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ผู้คนจากทุกมุมโลกสามารถเข้าถึงสื่อได้รับข้อมูลสารสนเทศจำนวนมากผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว สื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล จึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันและส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลเป็นชุดของสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล การเลือกรับ วิเคราะห์ ประเมิน และนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในทางสร้างสรรค์ รวมทั้งความสามารถผลิตสื่อเพื่อขับเคลื่อนสังคมได้ด้วยตนเอง การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัลนั้นมีลักษณะที่เชื่อมโยงกันระหว่างสมรรถนะ 3 เรื่อง คือ การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) และการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) (สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน. 2559: ออนไลน์)

ความแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์ได้ส่งผลให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาในหลายประเทศเปลี่ยนแปลงไปเป็นการศึกษาทางไกลและการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้การสื่อสารและการจัดเก็บความรู้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ความรู้ต่าง ๆ ถูกจัดเก็บอยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ หนังสือดิจิทัล การแบ่งปันความรู้เปลี่ยนแปลงไปเป็นการแบ่งปันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การประชุมอิเล็กทรอนิกส์ การเรียนการสอนทางไกลมีเพิ่มมากขึ้น อาจารย์ผู้สอนเผยแพร่เนื้อหาลงบนสื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้น (Altbach. 2007: 2-3) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของตัวผู้เรียนในยุคใหม่ที่มีความเป็นตัวของตัวเองทางสังคมมากขึ้น ผู้เรียนสามารถเก็บข้อมูลเลือกข้อมูล ปรับแต่งข้อมูลและสร้างข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตได้ด้วยตนเอง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเฉพาะที่ตนต้องการได้ตามช่วงระยะเวลาที่ตนเองสะดวก (Selwyn. 2011:

Online) อีกทั้งผู้เรียนส่วนมากมีบัญชีผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็นของตนเองซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของ บานส์และเลสคัลท์ (Barnes; & Lescault. 2011: Online) ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบเครื่องมือสื่อสารใหม่ในระดับอุดมศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกามีการใช้งานเฟซบุ๊กถึงร้อยละ 98 รองลงมาคือทวิตเตอร์ ร้อยละ 84 เช่นเดียวกับผลสำรวจของ สถาบันการเมืองฮาร์วาร์ด (Harvard Institute of Politics. 2011: Online) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาในสถาบันพบว่า นักศึกษามีเฟซบุ๊กมากกว่าร้อยละ 90 นอกจากนั้นแล้วสถาบันอุดมศึกษาหลายๆ แห่งยังได้นำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษานั้นด้วย เช่น การใช้เฟซบุ๊กในการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการเรียนให้แก่ผู้เรียน การระดมเงินบริจาคและใช้ประชาสัมพันธ์การจัดงานคืนสู่เหย้าให้แก่ศิษย์เก่า การใช้บล็อกในการเผยแพร่ผลงานของผู้เรียน การใช้ทวิตเตอร์ในการแจ้งเหตุฉุกเฉินภายใน การใช้ลิงค์อินในการช่วยติดต่อให้บัณฑิตมีงานทำ เป็นต้น (Deil-Amen; Rios-Aguilar; & Canche. 2012: Online; Benson; & Morgan. 2013: 45-51) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รูเบน (Reuben. 2008: Online) ที่ศึกษาการใช้งานของสื่อสังคมออนไลน์เพื่อใช้ในการสื่อสารของสถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดาและนิวซีแลนด์พบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ได้นำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการติดต่อสื่อสารในสถาบันไม่ว่าจะเป็นการติดต่อระหว่างฝ่ายสนับสนุนกับผู้สอนและฝ่ายสนับสนุนกับผู้เรียนรวมถึงใช้ในการติดต่อสื่อสารกับศิษย์เก่าและบุคคลภายนอกสถาบันอีกด้วย

นอกจากสื่อสังคมออนไลน์จะส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษาแล้ว ยังได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาเหนือสื่อในรูปแบบเดิมจากการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนในหัวข้อ “ชีวิตประจำวันของเยาวชนในยุคสื่อออนไลน์” ของศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ พบว่า เยาวชนส่วนมากเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์โดยใช้สมาร์ตโฟนมากที่สุด ถึง 3-4 ชั่วโมงต่อวัน (ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. 2556: ออนไลน์) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของมูลนิธิเพื่อคนไทย ที่ได้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาไทยใช้เวลาอยู่กับสื่อออนไลน์มากเป็นอันดับ 2 รองจากเวลาที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน (มูลนิธิเพื่อคนไทย. 2557: ออนไลน์) ยิ่งกว่านั้นนักศึกษาไทยยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสำรวจและสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง การสร้างตัวตนเป็นบุคคลในโลกออนไลน์ที่แตกต่างจากโลกแห่งความเป็นจริง การให้ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับตนเองแก่ผู้อื่นในโลกออนไลน์ การแจ้งอายุเท็จเพื่อให้สามารถเข้าถึงบางเว็บไซต์ที่จำกัดอายุ (วิทยา มานะวาณิชเจริญ. 2557: ออนไลน์) เมื่อนักศึกษาเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่มีความอิสระสูงจึงทำให้ความรู้สึกอดกลั้นที่อยู่ภายในถูกเปิดเผยออกมากลายเป็นความรุนแรงและนำมาระบายผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีการแสดงความคิดเห็นอย่างสุดขั้วออกมามากขึ้น ประกอบกับการมีผู้สนับสนุนที่มาจากผู้ชม ยอดไลค์ จึงยิ่งทำให้นักศึกษาแสดงออกทางสื่อสังคมออนไลน์รุนแรงมากยิ่งขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2559: ออนไลน์) การที่นักศึกษาใช้เวลาอยู่กับสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการแต่งเติมสีสันด้วยความคิด ความเชื่อ และเจตนาที่แอบแฝงของผู้แสดงความคิดเห็น จึงมีผลทำให้ทัศนคติในการดำเนินชีวิตและการแยกแยะสิ่งผิดถูกของนักศึกษา

เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากไม่รู้เท่าทันสื่อเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยพบว่า ระดับความรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาไทยยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งนักศึกษาไทยส่วนใหญ่มีระดับความรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับที่ยังยอมรับอำนาจของสื่อและตีความ เนื้อความสื่อไปในทิศทางเดียวกับจุดมุ่งหมายของสื่อนอกจากนั้น กาญจนา แก้วเทพและ นิคม ชัยขุนพล (2555: 260) และ ไอที 24 ชั่วโมง (2557: ออนไลน์) ได้ให้ความเห็นในทางเดียวกันว่า สื่อสังคมออนไลน์ได้สร้างความสับสนให้สังคมและผู้รับสารจนกระทั่งเกิดเป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวาง เพราะเมื่อมีการส่งข้อความผ่านสื่อสังคมออนไลน์แล้ว ผู้รับสื่อก็จะทำการส่งต่อไปยังคนอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องตรวจสอบที่มาของข้อความเหล่านั้น ซึ่งในที่สุดก็ปรากฏว่าแหล่งที่มาของข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้มาจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ

จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษานั้น จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญกับนโยบายการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในปัจจุบันที่มีอยู่ 26 แห่งนั้น จากการศึกษาพบว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ประกาศนโยบายอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในสังกัดเพื่อให้การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นไปอย่างเหมาะสม สร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง รวมถึงลดความเสี่ยงในระดับองค์กรได้ เนื่องจากการให้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ การแสดงความคิดเห็น การซักถามรวมถึงการตอบข้อชี้แจงบางอย่างที่เผยแพร่ออกสู่สาธารณะไปแล้วอาจไม่สามารถเรียกคืนกลับมาได้และอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อองค์กร ซึ่งจะส่งผลกระทบด้านกฎหมายและด้านภาพลักษณ์ของสถาบัน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559: ออนไลน์; และมหาวิทยาลัยมหิดล. 2556: ออนไลน์) นอกจากนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ได้มุ่งพัฒนานิสิตให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะการสื่อสาร โดยได้กำหนดอยู่ในเป้าหมายการพัฒนาของมหาวิทยาลัยรวมถึงกำหนดเป็นอัตลักษณ์ของนิสิตที่ชัดเจน (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2556: ออนไลน์) อย่างไรก็ตามการกำกับหรือควบคุมการใช้งานผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์นั้นนับว่าเป็นเรื่องยาก สิ่งที่ทำได้อีกคือต้องพัฒนาคนให้สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างสร้างสรรค์พยายามหาทางให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เกิดความตระหนักรู้เท่าทันถึงภัยคุกคามจากสื่อสังคมออนไลน์ให้ทุกคนรู้จักนำไปใช้อย่างไตร่ตรองและเลือกสรร จึงจะถือว่ามีความคุ้มค่ากันที่ดีที่สุด (มาลี วงศาโรจน์. 2558: ออนไลน์)

จากการศึกษาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่น่าสนใจดังนี้ (ลัดดาวัลย์ ผิวทองงาม; อุดมศรี โชว์พิทพรชัย; ยุคลวัชร ภัคตจักรวิทย์; มานะ ตรียาภิวัฒน์; และเจษฎา ศาลาทอง. 2560: สัมภาษณ์)

ด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนมากเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายประเภทและจะให้ความสนใจและความสำคัญกับสื่อสังคมออนไลน์ที่

ตนเองใช้งานอยู่เป็นประจำ มีการรับข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างรวดเร็วแต่ส่วนมากยังขาดการรับข้อมูลและพิจารณาข้อมูลอย่างครบถ้วน อ่านเพียงแค่หัวข้อหรือการพาดหัวของข้อความ ไม่ได้อ่านข้อมูลรายละเอียดของข้อความที่ได้รับมาจนจบ ส่วนใหญ่จะปักใจเชื่อเนื้อหาของข้อมูลที่ได้รับมาทันทีเพราะมั่นใจในผู้ที่ส่งข้อมูลข่าวสารนั้นมาให้โดยไม่ได้ตรวจสอบแหล่งที่ของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบหาข้อเท็จจริง มีการเลือกที่จะรับข้อมูลในส่วนที่ตรงกับความต้องการของตนเองแต่ไม่ได้คัดกรองข้อมูลเพื่อให้ตรงกับความต้องการของตนเอง ตลอดจนการอ่านที่ยังไม่สามารถจับประเด็นสำคัญได้

ด้านความสามารถในการวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนมากยังขาดทักษะในการวิเคราะห์ แยกแยะและตรวจสอบข้อมูลอย่างแนชัดที่ปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์ ขาดวิจยารณญาณในการใช้สื่อรวมถึงการใช้สื่ออย่างไม่ระมัดระวัง บริโภคสื่อด้วยอารมณ์มากกว่าเหตุผล ตามกระแสสังคมมากเกินไปโดยไม่คิดให้รอบคอบนักศึกษส่วนใหญจะขาดการตีความเนื้อหาของข้อมูลที่ได้รับว่าข้อมูลนั้นส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ต่อสังคม ต่อเศรษฐกิจหรือการเมืองอย่างไรบ้าง ส่วนใหญ่จะใช้พื้นความรู้เดิมและประสบการณ์ส่วนตัวในการคาดการณ์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ได้มีกลวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ เช่น การเปรียบเทียบ การหาความแตกต่าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล การตีความและการคาดการณ์ผลที่จะเกิด

ด้านความสามารถในการประเมินค่าสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนมากไม่สามารถประเมินคุณภาพและคุณค่าของเนื้อหาว่ามีประโยชน์หรือคุณค่าทางใจ อารมณ์ ความรู้สึกหรือคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณี อย่างไรบ้าง นักศึกษาส่วนใหญ่จะคิดเพียงว่าเนื้อหาที่ได้รับผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นเกี่ยวข้องกับตนหรือไม่และเนื้อหานั้นมีความน่าสนใจหรือไม่ หากเป็นเรื่องที่น่าสนใจหรือเป็นเรื่องที่ตนเองชื่นชอบก็จะแสดงออกด้วยการกดไลค์ หรือแสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกของตนเองโดยไม่ได้เสนอความเห็นในแง่ลบที่หลากหลาย นอกจากนี้ก็จะแบ่งปันหรือแชร์ข้อมูลที่ตนเองชื่นชอบไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของตนเองด้วย

ด้านความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนมากไม่ได้มีการคิดวางแผน เรียบเรียงและแก้ไขสื่อที่ตนเองสร้างขึ้น การใช้ภาษาในการสร้างสื่อนั้นไม่ได้ถูกต้องการหลักการทางภาษาศาสตร์ ภาษาที่ใช้ในการสร้างสื่อนั้นเป็นภาษาหรือคำที่อยู่ในกระแสที่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่ใช้และเข้าใจความหมายกันเองเป็นอย่างดี โดยที่นักศึกษาคิดว่าการใช้คำที่เป็นที่นิยมหรืออยู่ในกระแสก็สามารถสื่อสารให้เข้าใจกันได้แล้ว ไม่ได้มีการตรวจสอบหรือแก้ไขคำผิดก่อนส่งข้อความไปยังผู้อื่น การเขียนที่ไม่ตรงประเด็นวกไปวนมา การใช้ภาษาผิดกาลเทศะ นักศึกษาส่วนใหญ่จะใช้คำพูดที่ไม่สุภาพหรือการแสดงทัศนคติด้านลบซึ่งจะส่งผลเสียแก่ตัวนักศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยรวมถึงชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลอีกด้วย

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในสายงานธุรกิจดิจิทัล พบว่า ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาส่วนใหญ่ คือ ปัญหาการแชร์ข้อมูลโดยไม่ได้อ่านรายละเอียดของข้อมูลทั้งหมดหรืออ่านเพียงแค่เฉพาะพาดหัวที่น่าสนใจแล้วก็แชร์โดยทันที ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาการส่ง

ต่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้องไปยังผู้อื่นเป็นจำนวนมาก ปัญหาการโพสต์ข้อความเชิงลบด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพที่ส่งผลกระทบต่อประวัติในสื่อสังคมออนไลน์ของตัวผู้โพสต์เอง เพราะการรับเข้านิสิตนักศึกษาที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาทำงานในธุรกิจดิจิทัลนั้น ผู้ประกอบการจะมีการตรวจสอบร่องรอยการกระทำต่างๆ ที่สามารถติดตามได้จากการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สมัคร (Digital footprint) เพื่อตรวจสอบว่าผู้สมัครคนนั้นเป็นอย่างไร มีทัศนคติเป็นอย่างไร ซึ่งหากตรวจสอบแล้วพบว่ามีประวัติที่ไม่ดีก็จะไม่เรียกสัมภาษณ์งาน และปัญหาการถูกลอกขโมยสินค้าจากสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากนักศึกษาไม่สามารถแยกแยะหรือเข้าใจว่าสื่อสังคมออนไลน์ใดที่ทำขึ้นมาเพื่อหลอกขายสินค้า เมื่อสั่งซื้อสินค้าจากสื่อสังคมออนไลน์ปลอมจึงทำให้เกิดปัญหาการโอนเงินโดยไม่ได้รับสินค้าแต่อย่างใด (วรทัศน์ วงศ์มณีกิจ; และ สิทธิโชค ปัญญาชัยเสนะ. 2560: สัมภาษณ์)

จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลายของนิสิตนักศึกษาที่สามารถเข้าถึงข้อมูลจากสื่อที่หลากหลายได้อย่างรวดเร็ว แต่เมื่อได้รับข้อมูลแล้วไม่ได้มีการพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน เชื่อถือข้อมูลที่รับได้โดยไม่ได้ตรวจสอบแหล่งที่มา ไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูล บริโภคสื่อด้วยอารมณ์และตามกระแสสังคม ขาดการพิจารณาถึงผลกระทบของข้อมูลที่ได้รับ ไม่สามารถประเมินคุณค่าและคุณภาพของข้อมูลได้ รวมถึงไม่ได้มีการสร้างสื่อที่ถูกต้องทั้งทางด้านของเนื้อหาและภาษา ตลอดจนการแสดงทัศนคติด้านลบที่ส่งผลเสียต่อตนเองและสถาบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการวิจัยการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้เกิดทักษะในการรับสื่ออย่างมีวิจารณญาณมากขึ้นจนกลายเป็นผู้ที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อที่จะเป็นผู้ใช้สื่อที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร และทำให้ได้กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะส่งผลให้นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามกิจกรรมนี้มีการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น รู้จักเลือกรับสื่อที่มีความเหมาะสมแก่ตนเอง กลั่นกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม สามารถเข้าใจความหมายของข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับจากสื่อหลายๆ สื่อ สามารถป้องกันตนเองไม่ให้หลงเชื่อหรืออยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของตนเอง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครเป็นอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิทยาศาสตร์หรือสาขาการสื่อสาร ประกอบด้วย 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยมหิดล และ 3) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 6 คน

1.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560 ประกอบด้วย 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยมหิดล และ 3) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวมทั้งหมดจำนวน 63,622 คน

2. ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร คือผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน

3. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 40 คน

ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคม (Social Tools) เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ผ่านทางเว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใดๆ ที่มีการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วม (Collaborative) อย่างสร้างสรรค์ ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเอง (User-Generate Content: UGC) ในรูปของข้อมูล ภาพ และเสียง ในการวิจัยครั้งนี้จะครอบคลุมสื่อสังคมออนไลน์ 6 อันดับ คือเฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) ไลน์ (Line) และ เว็บไซต์ (Website)

2. การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ความสามารถในการป้องกันตนเองจากการถูกงูจใจจากเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ สามารถตีความเนื้อหาของสื่อที่ดู ฟัง หรือมีปฏิสัมพันธ์ด้วยได้อย่างถูกต้อง ไม่หลงเชื่อหรือคล้อยตามเนื้อหาของสื่อ ในการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์มีองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Access) หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ ที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง อ่านเนื้อหาอย่างละเอียดทั้งหมด รับรู้และเข้าใจเนื้อหา คำศัพท์รวมถึงสัญลักษณ์ต่างๆ รู้เทคนิคที่สื่อนั้นใช้เพื่อดึงดูดความสนใจในการสื่อสาร กลั่นกรองข้อมูลว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด คัดเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ไว้และเพิกเฉยข้อมูลที่ไม่มีความสำคัญ ระบุมติที่มาของข้อมูลได้ เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆ แหล่งที่มาทั้งจากสื่อออนไลน์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เชื่อถือได้

2.2 การวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ (Analyze) หมายถึง ความสามารถในการตีความข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ จัดประเภทหรือหมวดหมู่ของข้อมูล แยกแยะเนื้อหาในสื่อออกเป็นองค์ประกอบย่อยต่างๆ ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างข่าวสารว่าถูกต้องหรือไม่ สามารถจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ ระบุมติแนวคิดของข่าวสารในเรื่องที่สื่อนำเสนอรวมถึงวิธีการในการส่งสารเพื่อใช้เรียกร้องความสนใจ แยกแยะและหาข้อแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงและความเห็น รู้จักเปรียบเทียบเหตุและผล ระบุมติความรู้สึกของผู้รับสารที่เกิดขึ้นหลังจากเปิดรับเนื้อหาได้ ระบุมติเนื้อหาที่นั้นชี้แนะให้คิด รู้สึก กระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ระบุมติสิ่งที่สื่อแนะนำเสนอนั้นส่งผลกระทบอะไรบ้างต่อสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ใช้พื้นความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น

2.3 การประเมินสื่อสังคมออนไลน์ (Evaluate) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินคุณภาพของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ โดยนำหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น อารมณ์ ความรู้สึก การเมือง เศรษฐกิจ ศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณีมาใช้ในการ

ตัดสินคุณค่าของข้อมูลว่ามีประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมอย่างไร บอกค่านิยมที่แอบแฝงอยู่ในข้อมูล ได้ รู้จักควบคุมอารมณ์ที่เป็นผลมาจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสื่อ วิพากษ์สื่อโดยยึดหลัก คุณธรรมและจริยธรรมเมื่อพบเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม แสดงความเห็นในแง่ลบที่หลากหลายและแสดงความชื่นชมคุณภาพเชิงสุนทรีย์ะ สามารถบอกบทสรุปที่ได้จากข้อมูลและทำนายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล

2.4 การสร้างสรรค์สื่อสังคมออนไลน์ (Create) หมายถึง ความสามารถในการสร้างสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่าง ๆ ในแบบของตนเอง รวบรวมองค์ประกอบและเนื้อหาหลายๆ ประเภท เพื่อนำมาผลิตเป็นผลงานใหม่ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ แสดงความคิดเห็นและความเป็นตัวของตัวเอง ผ่านสื่อ เข้าใจถึงความต้องการและความสนใจของผู้รับสาร สร้างสื่ออย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีการค้นคว้าข้อมูลประกอบและการอ้างอิงในการสร้างสื่อ ใช้เทคโนโลยีในการผลิตและตัดต่อได้อย่างคล่องแคล่ว ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ใช้สัญลักษณ์ ภาพ เสียง ข้อความ ในการสื่อความหมายได้เหมาะสม

3. กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง แผนการเรียนรู้และประสบการณ์ทั้งมวลที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม 2) เนื้อหาของกิจกรรม 3) รูปแบบการดำเนินกิจกรรม และ 4) การประเมินผลกิจกรรม โดยมีขั้นตอนการสร้างกิจกรรมฝึกอบรม 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวิเคราะห์ความต้องการ 2) ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 4) ขั้นเลือกกิจกรรมและเทคนิควิธีฝึกอบรม 5) ขั้นออกแบบการวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม 6) ขั้นการดำเนินการฝึกอบรม และ 7) ขั้นวัดและประเมินผล

4. ประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ผลการประเมินคุณภาพของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยพิจารณาจาก

4.1 ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยหลังจากได้เข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ การประเมินค่าสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างสรรค์สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้น โดยการเปรียบเทียบผลสอบก่อนเรียน (pre-test) กับผลสอบหลังเรียน (post-test) และความคิดเห็นของวิทยากรที่มีต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4.2 ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งพิจารณาได้จากค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมการฝึกอบรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมรวมกันต้องมีค่าคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

5. สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไม่เป็นส่วนราชการ ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

6. องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ทักษะ ความรู้สึกพฤติกรรม

และการแสดงออกของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์นี้ได้มาจากการวิเคราะห์ประกอบในขั้นตอนที่ 1 ของการศึกษาวิจัยซึ่งประกอบไปด้วย 9 องค์ประกอบ ดังนี้

6.1 การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ความสำนึกหรือความถูกต้องถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาและมีผลต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสถาบันที่ศึกษา ต่อผู้อื่น และต่อสังคม อันเนื่องมาจากการกระทำของตนเองในการโพสต์ข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงความสำนึกของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้อยู่ภายใต้กรอบข้อกฎหมาย

6.2 การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การตรวจสอบเนื้อหา รูปภาพ คลิปวิดีโอ ที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ มีการตรวจสอบถึงความถูกต้องของเนื้อหา วิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูลว่าเชื่อถือได้หรือไม่ ตรวจสอบภาพและคลิปวิดีโอว่ามีการตัดต่อหรือไม่ เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆ แหล่งทั้งจากสื่อออนไลน์และสื่ออื่นๆ ตลอดจนการตีความเนื้อหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

6.3 การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การพิจารณาใคร่ครวญข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในหลายๆ มุมมอง สามารถแยกแยะถึงข้อแตกต่างระหว่างชีวิตในสังคมจริงและชีวิตในโลกออนไลน์ รวมถึงสามารถแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความเห็นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

6.4 การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เทคนิคในการนำเสนอที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ความสามารถในการวิเคราะห์เทคนิคการโน้มน้าวใจที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความสามารถในการวิเคราะห์การใช้ภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงความสามารถในการแยกแยะโฆษณาที่แอบแฝงอยู่ในเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์

6.5 การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การค้นคว้าข้อมูลและการรวบรวมแนวคิดจากหลายๆ แหล่งข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ ระบุถึงคุณค่าของข้อมูลเหล่านั้นทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจ เพื่อนำมาประกอบการผลิตเป็นผลงานของตนเอง

6.6 การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การเข้าใจคำศัพท์ สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีความหมายอย่างไร

6.7 การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การประเมินข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีคุณค่าทางศีลธรรมจรรยาบรรณ สังคมและวัฒนธรรมอย่างไร รวมถึงการตัดสินใจข้อมูลที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์อย่างเที่ยงตรง

6.8 การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ การหลีกเลี่ยงเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นอันตราย และการกลั่นกรองข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าเชื่อถือได้หรือไม่

6.9 การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การสร้างสรรค์ความคิดและผลงานโดยใช้ภาษาหรือคำพูดที่สุภาพเหมาะสม แสดงถึงความคิดในแง่มุมที่หลากหลายเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม

สมมุติฐานในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานของการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสามารถในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ การประเมินค่าสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างสรรค์สื่อสังคมออนไลน์ ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้านสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำเอาแนวคิดองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อของลีฟวิงสโตน (Livingstone. 2004: 2-3) มาประยุกต์ใช้ โดยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่
 - 1) การเข้าถึง (Access) 2) การวิเคราะห์ (Analysis) 3) การประเมิน (Evaluate) และ 4) การสร้างสรรค์ (Create)
2. การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำเอาแนวคิดขั้นตอนในการฝึกอบรมของ ทวีป อภิสิทธิ์ (2553: 18-24) มาประยุกต์ใช้ โดยมีขั้นตอนในการฝึกอบรม 7 ขั้นตอน ได้แก่
 - 1) ขั้นวิเคราะห์ความต้องการ 2) ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 4) ขั้นเลือกกิจกรรมและเทคนิควิธีฝึกอบรม 5) ขั้นตอนออกแบบการวัดประเมินผลการฝึกอบรม 6) ขั้นการดำเนินการฝึกอบรม และ 7) ขั้นการวัดและประเมินผล จากนั้นจึงได้กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อ

เสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้นำเอาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler. 1950: 1)

มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม โดยมีส่วนประกอบของกิจกรรมฝึกอบรม ได้แก่

- 1) วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม 2) เนื้อหาของกิจกรรม 3) รูปแบบการดำเนินกิจกรรม และ 4) การประเมินผลกิจกรรม

3. การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำเอาแนวคิดรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมของ เคิร์กแพททริก (Kirkpatrick. 1994: 210)

มาประยุกต์ใช้ โดยจะประเมินผล 2 ระดับจากทั้งหมด 4 ระดับ ได้แก่ 1) การประเมินผลจากปฏิกิริยาตอบสนอง เป็นการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ วิทยากร การนำสิ่งที่ได้รับไปใช้ โดยประเมินในลักษณะที่เป็นความรู้สึก และ 2) การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เข้ารับการอบรมในลักษณะที่มีการพัฒนาจากเดิมเพียงไร สิ่งที่จะเป็นตัวบ่งชี้คือผลการเรียนรู้ คือผลต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงตามภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต นักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวม แนวความคิด ทฤษฎี เอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการ ศึกษาวิจัยโดยนำเสนอในหัวข้อ ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรม ฝึกอบรมแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ แนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม ข้อมูล สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และดิจิทัล

ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อ

คำว่า การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เป็นคำที่ถูกใช้ในสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ ออสเตรเลียและยุโรปนิยมใช้คำว่า Media education นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้เพื่ออธิบายใน ความหมายเดียวกันอีก เช่น Media awareness และ Media studies ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้คำว่า Media literacy ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของคำนี้ไว้หลายความหมาย ดังนี้

ศูนย์กลางการรู้เท่าทันสื่อ (Center for Media Literacy. 2017: Online) กล่าวถึง ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อในการเรียนรู้ยุคศตวรรษที่ 21 ว่า หมายถึง การเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์ และการมีปฏิสัมพันธ์กับข้อความจากสื่อในหลายๆ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น สื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ต

สมาคมเพื่อการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อระดับชาติ (National Association for Media Literacy Education. 2017: Online) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อหมายถึงความสามารถในการเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมินค่า การสร้างสรรค์ และการกระทำต่อรูปแบบของติดต่อสื่อสารทุกรูปแบบ

พอตเตอร์ (Potter. 2011: 12-13) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อหมายถึงความสามารถในการ ประเมินความหมายของข้อความทุกชนิด จัดหมวดหมู่ความหมายที่สามารถนำไปใช้งานได้ และ สามารถสร้างข้อความที่จะสามารถนำพาความหมายไปสู่ผู้อื่นได้

ทูโรล (Turow. 2010: 29) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อหมายถึงความสามารถในการประยุกต์ ทักษะการคิดวิพากษ์วิจารณ์สื่อมวลชน ซึ่งจะทำให้บุคคลกลายเป็นประชาชน ผู้ปกครอง ผู้ออกคะแนนเสียง คนทำงานที่มีความตระหนักและรับผิดชอบมากขึ้นในสังคมที่มีสื่อเป็นผู้ชี้นำ

บาร์น (Baran. 2007: 35) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อหมายถึงความสามารถในการทำความเข้าใจสื่ออย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลและสามารถใช้รูปแบบของการสื่อสารได้ทุกรูปแบบ

อูฟเดไฮ (Aufderheide. 1992: 1) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อคือการที่บุคคลหนึ่งมีความสามารถในการถอดความ ประเมิน วิเคราะห์ และสร้างสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2556: ออนไลน์) ได้อธิบายความหมายของการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็นทักษะ หรือความสามารถในการ "ใช้สื่ออย่างรู้ตัว" และ "ใช้สื่ออย่างตื่นตัว" ซึ่งคำว่า การใช้สื่ออย่างรู้ตัวสามารถขยายความได้ว่า หมายถึง สามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อสามารถโต้ตอบกับสื่อได้อย่างมีสติและรู้ตัวสามารถตั้งคำถามว่าสื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือมีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อนั้น พวกที่ผลิตสื่อหวังผลอะไรจากเรา สำหรับคำว่า การใช้สื่ออย่างตื่นตัวสามารถขยายความได้ว่า หมายถึง แทนที่ผู้รับสื่อจะเป็นฝ่ายตั้งรับอย่างเดียว ก็จะต้องเปลี่ยนมาเป็นฝ่ายรุกบ้าง โดยการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เข้าถึงสื่อที่หลากหลายและมีคุณภาพ และสามารถใช้อสื่อให้เกิดประโยชน์ได้

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552: 13) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อคือความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์และประเมินค่าสื่อ ความสามารถในการเข้าถึง นำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง และผลิตสื่อเพื่อสื่อสารได้หลายรูปแบบ นอกจากนี้การรู้เท่าทันสื่อยังหมายรวมถึงกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์และสร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อ

นภินทร ศิริไทย (2547: 56-58) ได้กล่าวถึงความหมายของการรู้เท่าทันสื่อว่า คือการให้ผู้รับสื่อ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนรู้จักวิเคราะห์ ประเมินสิ่งที่ได้รับจากสื่อและสามารถเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าและประโยชน์จากสื่อได้ จุดมุ่งหมายของการสร้างการรู้เท่าทันสื่อคือการเพิ่มพลังความสามารถในการเรียนรู้ การเข้าใจในธรรมชาติและพัฒนาการของสื่อมวลชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในอิทธิพลของเนื้อหาจากสื่อมวลชน ระแวดระวังในการเลือกสรรข้อมูลข่าวสารและสามารถนำสิ่งที่เลือกรับจากสื่อมวลชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การรู้เท่าทันสื่อจึงเป็นเรื่องของการเรียนรู้ การเลือกรับและใช้ประโยชน์จากสื่อในทางสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคมโดยผู้ที่รู้เท่าทันสื่อจะไม่ตกอยู่ในอิทธิพลของสื่อโดยง่าย รู้จักหยิบยกสาระจากสื่อมาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

รักจิต มั่นพลศรี (2547: 69) ได้ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นทักษะความสามารถของบุคคลในการเข้าถึง ตีความ วิเคราะห์ วิพากษ์ ตัดสินและประเมินค่าข้อมูลข่าวสารที่สื่อนำเสนอทั้งในส่วนที่เป็นข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริงซึ่งเป็นผลให้บุคคลนั้นมีอำนาจการควบคุมอิทธิพลหรือผลกระทบจากสื่อได้

สรุปได้ว่าการรู้เท่าทันสื่อ หมายถึงความสามารถของผู้รับสื่อในการตระหนักรู้ในประเด็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานความรู้ของบุคคลที่กำหนดถึงภาวะของการรู้เท่าทันสื่อ ที่ผู้รับสื่อจะใช้ความรู้เหล่านั้นในการทำความเข้าใจ เข้าถึงสื่อ วิเคราะห์สื่อ ประเมินสื่อ วิพากษ์เนื้อหา สร้างสรรค์สื่อ ตลอดจนความสามารถอื่นๆ โดยที่ผู้รับสื่อจะไม่รับรู้ หลงเชื่อ คิด และมีพฤติกรรมไปตามที่สื่อ

กำหนดหรือตกอยู่ในอิทธิพลของสื่อโดยง่ายและจะเป็นการสะสมความรู้และประสบการณ์เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมตอบสนองต่อสื่อและการเลือกใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ

องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อคือการระบุถึงสิ่งจำเป็นที่ผู้รับสื่อจะต้องมีเพื่อที่จะสามารถรู้เท่าทันสื่อได้ สำหรับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อนี้ได้มีองค์กรต่างๆ และนักวิชาการในต่างประเทศรวมถึงนักวิชาการในประเทศไทยหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อไว้ดังนี้

คณะกรรมการยุโรปและสภาการศึกษาแคนาดา (Oxstrand. 2009: 10-13) ต่างก็ให้ความหมายของการรู้เท่าทันสื่อว่าเป็นแนวคิดสู่การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกันว่าเป็นความสามารถในการเข้าถึง (Access) เข้าใจ (Understand) ประเมิน (Evaluate) และสร้างสรรค์ (Create) เนื้อหาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายภายใต้บริบทที่ต่างกัน

ทูโรล (Turow. 2010: 32) กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย

- 1) การเข้าใจหลักการทำธุรกิจของสื่อ 2) การตระหนักถึงอิทธิพลทางการเมืองที่ส่งผลต่อสื่อ
- 3) ความสามารถในการประเมินเนื้อหาของสื่อในเชิงวัฒนธรรม ธุรกิจและการเมือง 4) การคิดทบทวนการสื่อความหมายโดยนัยของกิจกรรมที่จัดองค์กรสื่อ 5) ความเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อปัจเจกและสังคม และ 6) การตระหนักถึงวิธีการที่สังคมจะสามารถชักนำการผลิตและการกระจายของสื่อ

อูฟเดอไฮ (Aufderheide. 1992: 1) กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ นั้นประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สื่ออย่างมีอิสระ 2) การมีความรู้และมีสำนึกในจริยธรรม 3) มีการเรียนรู้กฎหมายทางสังคม และ 4) มีความนับถือตนเอง

ฮอบบส์ (Hobbs. 1998: Online) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อว่าประกอบไปด้วย

1. ความสามารถในการเข้าถึงสาร (Ability to access message) หมายถึงความสามารถในการถอดรหัสและสะสมคำศัพท์ที่หลากหลาย รวมถึงทักษะเกี่ยวกับการแสวงหา จัดการและการเรียกใช้ข่าวสารจากแหล่งต่างๆ การเข้าถึงยังรวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เช่น วิดีโอ คอมพิวเตอร์ และบริการออนไลน์ต่างๆ

2. ความสามารถในการวิเคราะห์ข่าวสาร (Ability to analyze message) หมายถึง ทักษะการเข้าใจแบบตีความ ซึ่งรวมถึงความสามารถในการจัดประเภทและแนวคิดของงาน ความสามารถในการลงความเห็นเกี่ยวกับเหตุและผล การพิจารณากลยุทธ์และเทคนิคที่ใช้ในการสร้างงาน ตลอดจนสามารถบอกวัตถุประสงค์และมุมมองของผู้เขียน ซึ่งความสามารถในการวิเคราะห์สารในระดับที่สูงขึ้นยังรวมไปถึงการจำแนกบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ และสุนทรียะ ซึ่งสารนั้นถูกสร้างหรือบริโภค โดยทักษะดังกล่าวขึ้นอยู่กับความสามารถที่จะเข้าใจและใช้ความรู้เชิงความคิดอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความสามารถในการประเมินสาร (Ability to evaluate message) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องและคุณค่าของความหมายที่มีต่อผู้อ่าน รวมทั้งการใช้ความรู้สึกที่มีอยู่เดิมตีความงานและทำนายผลลัพธ์ที่จะตามมาหรือบทสรุปในเชิงตรรกะ สามารถบอกค่านิยมที่อยู่ในสารและชื่นชมต่อคุณภาพเชิงสุนทรีย์ของงานทักษะในการประเมินนี้ ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ การมองโลกและค่านิยมของผู้รับสาร

4. ความสามารถในการใช้สารสื่อความหมาย (Ability to communicate message) หมายถึง ทักษะในการสื่อสาร ซึ่งโดยทั่วไปได้แก่ความสามารถเข้าใจผู้ที่เรากำลังสื่อสารด้วย ความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนทักษะในการจับความสนใจผู้รับสาร รวมทั้งทักษะในการผลิตสื่อ เช่น การเรียนรู้ที่จะเลือกขนาดภาพและมุมมองที่มีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ที่จะใช้สัญลักษณ์ที่เป็นภาพและเสียงและเรียนรู้วิธีการใช้เวลาและพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพผ่านการตัดต่อ

แวนและเซง (Wan; & Cheng. 2004: 8) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Access Information) คือ ทักษะในการอ่าน การหาแหล่งที่มา การเลือกและการจัดการข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งข้อมูลที่มีความหลากหลาย เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต
2. การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร (Analyze Information) คือ การวิเคราะห์และการสำรวจว่า เนื้อหาสารถูกสร้างอย่างไร การวิเคราะห์นี้ต้องอาศัยทักษะต่าง ๆ เช่น การใช้ความรู้ที่มี ประสิทธิภาพ การตัดสินใจชนิดของผลงาน การอนุมานเหตุและผล การระบุจุดประสงค์ของผู้เขียน การรู้ถึงบริบทด้านสังคม การเมือง ประวัติศาสตร์ ความงามของศิลปะของข้อมูลข่าวสาร
3. การประเมินข้อมูลข่าวสาร (Evaluate Information) คือ การประเมินเนื้อหาของสื่อ โดยใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม และประชาธิปไตยของตน รวมถึงทักษะอื่นๆ เช่น การตัดสินใจ ความมีประโยชน์ของสาร การใช้ความรู้ที่มีมาก่อนมาแปลความหมายผลงาน การระบุคุณค่าของสาร และการชื่นชมคุณภาพทางศิลปะของผลงาน
4. การสื่อสารข้อมูลข่าวสาร (Communicate Information) คือ การแสดงความเห็นหรือการสร้างสารของตนเองโดยใช้เครื่องมือและสื่อต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย รวมถึงการอ่าน การเขียนการพูด การเข้าใจผู้ชมผู้ฟัง การใช้สัญลักษณ์ในการแสดงความคิดเห็นในการติดต่อสื่อสาร การจัดการความคิดต่าง ๆ และการจับความสนใจของผู้ชมผู้ฟัง ซึ่งจะใช้ทักษะ เช่น การตัดต่อ การทบทวนแก้ไข และการสร้างสารกับเครื่องมือและสื่อที่มีหลากหลาย

ลีฟวิงสโตน (Livingstone. 2004: 2-3) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งได้รวมถึงการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตไว้ด้วย ดังนี้

1. การเข้าถึง (Access) การเข้าถึงเป็นนิยามที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการทางสังคมที่เป็นพลวัต กล่าวคือนิยามนั้นมีความเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย การเข้าถึงซึ่งเป็นขั้นแรกของความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อนี้ คือการที่ผู้ใช้อยู่ในสภาวะ เงื่อนไขที่

จะเข้าถึงสื่อต่าง ๆ เช่น มีการอัปเดต อัปเดต เพิ่มประสิทธิภาพฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในขั้นนี้ ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมกันของประชากรในปัจจุบันต่าง ๆ เช่น การครอบครองสินทรัพย์ ทุนทางสังคม ทุนทางสัญลักษณ์ ความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องความรู้ในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

2. การวิเคราะห์ (Analysis) ความสามารถในการวิเคราะห์นี้ถือเป็นทักษะที่สำคัญในยุคปัจจุบันที่ผู้คนต้องไปเกี่ยวข้องกับ สัมพันธ์กับทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อภาพและเสียง ในสื่อภาพและเสียงความสามารถในการวิเคราะห์นี้ คือการมีความเข้าใจในองค์กร ประเภท เทคโนโลยี ภาษา ภาพตัวแทน และผู้ชม

3. การประเมิน (Evaluate) ในขั้นนี้จะต้องมีการตัดสินใจเพิ่มมากขึ้น และอาจต้องเผชิญกับคำถามเชิงนโยบายที่ยากและจะต้องใช้หลักการต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจง หรือทางกฎหมายมาใช้ในการประเมินซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อเชิงวิเคราะห์ ทั้งนี้หลักการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการตัดสินใจนั้นอาจเป็นหลักการเรื่องความงาม การเมือง อุดมการณ์ และเศรษฐกิจ ทั้งนี้ขอบเขตและจุดประสงค์ในการประเมินนั้นอาจจะมีลักษณะที่ขัดแย้งกันได้

4. การสร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creation) การที่มนุษย์จะมีความเข้าใจในกฎต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างสรรค์สื่ออย่างมืออาชีพได้นั้น พวกเขาควรมีประสบการณ์ในการผลิตสื่อ นอกจากนี้ด้วยคุณสมบัติของสื่ออินเทอร์เน็ตในปัจจุบันยังเปิดโอกาสให้คนธรรมดาทั่วไปได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้สร้างสรรค์เนื้อหาสื่อออนไลน์อีกด้วย

โทแมนและโจลิส (Thoman; & Jolis. 2008: Online) กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อนั้นประกอบด้วย 1) การตระหนักถึงเวลาและทางเลือกในการบริโภคสื่อ 2) การพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณและการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง 3) การผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ 4) การวิเคราะห์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสภาพแวดล้อมของสื่อ 5) การชี้นำสังคมของสื่อ การกระทำของสื่อและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

วู้ด (Wood. 2006: 305) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อว่าประกอบด้วย การทำความเข้าใจ (Understand) การเข้าถึง (Access) การวิเคราะห์ (Analyze) และการโต้ตอบหรือตอบสนอง (Response)

ทอลลิ (Tallim. 2005: Online) ได้จำแนกองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น การเข้าถึง (Access) และการวิเคราะห์ (Analyze) สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ

ยูเนสโก (UNESCO. 2016: Online) ระบุถึงองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อไว้ดังนี้

1) ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ 2) ความสามารถในการประเมินค่าสื่อ และ 3) การใช้และการสนับสนุนสื่ออย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้จากรายงาน Learning for the 21st Century ของ ศูนย์กลางการรู้เท่าทันสื่อ (Center for Media Literacy. 2008: Online) ได้รายงานถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานและการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ไว้ 5 องค์ประกอบดังนี้

1. ทักษะการเข้าถึง (Access skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและมีประโยชน์ และสามารถทำความเข้าใจต่อความหมายของเนื้อหาจากสารที่นำเสนอได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถตรวจสอบการออกแบบทั้งรูปแบบของเนื้อหาสาร โครงสร้างของเนื้อหาสาร และลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาสาร รวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในการทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาสารที่นำเสนอ

3. ทักษะการประเมินสื่อ (Evaluate skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสารไปยังประสบการณ์ส่วนบุคคลและทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณภาพ และความเกี่ยวข้องของเนื้อหาสาร

4. ทักษะการสร้างสรรค์ (Create skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเขียนความคิดของพวกเขาโดยใช้ข้อความ เสียงและหรือภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาสารของตน

5. ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate skill) เป็นทักษะที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะส่งผลอย่างมากในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ศูนย์การรู้เท่าทันสื่อของประเทศแคนาดา (Canada's centre for digital and media literacy. 2016: Online) ได้ระบุถึงการรู้เท่าทันสื่อว่าประกอบไปด้วย 1) การเข้าถึงสื่อในระดับพื้นฐาน 2) การวิเคราะห์ในเชิงวิพากษ์ของแนวคิดหลัก 3) การประเมินผลในสิ่งที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว และ 4) การผลิตสื่อด้วยตนเอง

ซิลเวอร์แบลท์ (Silverblat. 1995: 3-4) กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย 1) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งส่งผลให้สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองในการเลือกประเภทของสื่อและแปลความของข้อมูลที่ได้รับผ่านช่องทางการสื่อสารมวลชนต่างๆ 2) ความเข้าใจในกระบวนการของสื่อสารมวลชน 3) ความตระหนักรู้ถึงผลของสื่อที่มีต่อตนเองและสังคม 4) การวิเคราะห์และอภิปรายเนื้อหาของสื่อ 5) ความตระหนักรู้ถึงเนื้อหาของสื่อ ในฐานะตัวบทหรือข้อความที่นำไปสู่ความเข้าใจในวัฒนธรรมและตนเองอย่างถ่องแท้ 6) การปลูกฝังความเพิ่ลิตเพิ่ลิตความเข้าใจและรู้คุณค่าของเนื้อหาของสื่อ และ 7) ความสามารถในการผลิตข่าวสารของสื่อที่มีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบ

บาร์น (Baran. 2007: 38-40) กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย 1) ความสามารถในการเข้าใจ สนใจ และกลั่นกรองเนื้อหา 2) ความเข้าใจและความเอาใจใส่ในพลังของข้อความจากสื่อ 3) ความสามารถในการแยกแยะอารมณ์และเหตุผลของเนื้อหาจากสื่อ 4) ความสามารถในการพัฒนาเนื้อหาของสื่อในลำดับที่สูงขึ้น 5) การรู้จักประเภทของเนื้อหาของสื่อชนิดต่างๆ 6) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สื่อ และ 7) ความเข้าใจในผลกระทบของสื่อ

พอตเตอร์ (Potter. 2011: 16) กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ 2) การประเมิน 3) การจัดหมวดหมู่ 4) การอุปนัย 5) การนิรนัย 6) การสังเคราะห์ และ 7) การสรุป

นภินทร์ ศิริไทย (2547: 56) ได้จำแนกองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อออกเป็น การเรียนรู้สื่อ การเลือกรับสื่อ และการใช้ประโยชน์จากสื่อในทางสร้างสรรค์

รักจิต มั่นพลศรี (2547: 70) ได้จำแนกองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ การเข้าถึง ดีความ วิเคราะห์ วิพากษ์ ตัดสินและประเมินค่า

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552: 13-16) กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ มี ประกอบด้วยองค์ความรู้ในด้านต่างๆ อยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ 1) การเข้าถึง 2) การวิเคราะห์ 3) การประเมินค่าสื่อ และ 4) การสร้างสรรค์

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อจะประกอบด้วยความสามารถของผู้รับสื่อที่จะ เข้าถึงสื่อได้หลากหลายประเภทโดยมีความเข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้ วิเคราะห์ว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ นั้นส่งผลกระทบอะไรบ้าง ทั้งผลกระทบต่อบุคคล สังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ ประเมินคุณค่าของ คุณภาพของเนื้อหาที่ได้รับว่ามีคุณค่าต่อตัวผู้รับและสังคมมากน้อยเพียงใดและเป็นคุณค่าทางด้าน จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือศีลธรรม สร้างสรรค์สื่อหรือเนื้อหาในรูปแบบที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังรวมถึงการเข้าใจหลักการดำเนินงานของสื่อ ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อ รวมถึงการใช้ประโยชน์ จากสื่อในทางที่สร้างสรรค์

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อ ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาขั้นต้น ผู้วิจัยได้ วิเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการและองค์กรต่างๆ และนำเสนอแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 (ต่อ)

[illegible]

น่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด (Baran. 2007: 38-40) คัดเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ไว้และ
 เพิกเฉยข้อมูลที่ไม่มีความสำคัญ (Center for Media Literacy. 2008: Online) ระบุถึงที่มาของ
 ข้อมูลได้ เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆ แหล่งที่มาทั้งจากสื่อออนไลน์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เชื่อถือ
 ได้ (Wan; & Cheng. 2004: 8)

2. การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการตีความข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์
 ประเภทต่างๆ จัดประเภทหรือหมวดหมู่ของข้อมูล (Hobbs. 1998: Online) แยกเนื้อหาในสื่อ
 ออกเป็นองค์ประกอบย่อยต่างๆ ตรวจสอบเนื้อหาและโครงสร้างข่าวสารว่าถูกต้องหรือไม่ (Potter.
 2011: 13-19) สามารถจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ ระบุถึงแนวคิดของข่าวสารในเรื่องที่
 สื่อนำเสนอรวมถึงวิธีการในการส่งสารเพื่อใช้เรียกร้องความสนใจ แยกแยะและหาข้อแตกต่าง
 ระหว่างข้อเท็จจริงและความเห็น รู้จักเปรียบเทียบเหตุและผล (Center for Media Literacy. 2008:
 Online) ระบุความรู้สึกของผู้รับสารที่เกิดขึ้นหลังจากเปิดรับเนื้อหาได้ ระบุได้เนื้อหาที่นั้นชี้แนะให้คิด
 รู้สึก กระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ระบุว่าสิ่งที่สื่อเสนอนั้นส่งผลกระทบอะไรบ้างต่อ
 สังคม การเมือง เศรษฐกิจ ใช้พื้นความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น
 (Hobbs.1998: Online)

3. การประเมิน หมายถึง ความสามารถในการตัดสินคุณภาพของข้อมูลจากสื่อสังคม
 ออนไลน์ประเภทต่างๆ โดยนำหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น อารมณ์ ความรู้สึก การเมือง เศรษฐกิจ
 ศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณีมาใช้ในการตัดสินคุณค่าของข้อมูลว่ามี
 ประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคมอย่างไร (Hobbs. 1998: Online) บอกค่านิยมที่แอบแฝงอยู่ในข้อมูล
 ได้ รู้จักควบคุมอารมณ์ที่เป็นผลมาจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสื่อ วิพากษ์สื่อโดยยึดหลัก
 คุณธรรมและจริยธรรมเมื่อพบเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม (Wan; & Cheng. 2004: 8) แสดงความเห็นใน
 กลุ่มที่หลากหลายและแสดงความชื่นชมคุณภาพเชิงสุนทรีย์ สามารถบอกบทสรุปที่ได้จากข้อมูล
 และทำนายผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล (Hobbs. 1998: Online)

4. การผลิตและสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการสร้างสื่อสังคมออนไลน์ประเภท
 ต่างๆ ในแบบของตนเอง รวบรวมองค์ประกอบและเนื้อหาหลายๆ ประเภทเพื่อนำมาผลิตเป็น
 ผลงานใหม่ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ แสดงความคิดเห็นและความเป็นตัวของตัวเองผ่านสื่อ เข้าใจถึง
 ความต้องการและความสนใจของผู้รับสาร (Center for Media Literacy. 2008: Online) สร้างสื่อ
 อย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีการค้นคว้าข้อมูลประกอบและการอ้างอิงในการสร้างสื่อ ใช้เทคโนโลยีใน
 การผลิตและตัดต่อได้อย่างคล่องแคล่ว ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ใช้สัญลักษณ์ ภาพ
 เสียง ข้อความ ในการสื่อความหมายได้เหมาะสม (Hobbs. 1998: Online)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อ

ลีฟิงสโตนและคนอื่นๆ (Livingstone; et al. 2005: 5) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการ
 รู้เท่าทันสื่อว่ามีดังนี้

1. อายุ (Age) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงและการตอบสนองต่อสื่อ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่มีอายุมากกับคนวัยหนุ่มสาวพบว่า ผู้ที่มีอายุมากมีระดับของการเข้าถึงสื่อใหม่น้อยกว่าคนวัยหนุ่มสาวแต่มีความเข้าใจอย่างพินิจพิเคราะห์สูงกว่า

2. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Status: SES) หมายถึง รายได้การศึกษาและระดับชั้นทางสังคมซึ่งล้วนมีผลต่อการเข้าถึงความเข้าใจและการสร้างสรรค์ในมิติของการรู้เท่าทันสื่อ เช่นรายได้มีความสำคัญต่อการเข้าถึงสื่อหรือการศึกษามีความสำคัญอย่างมากต่อความเข้าใจอย่างพินิจพิเคราะห์

3. เพศ (Gender) เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญที่เชื่อมโยงกับทักษะระดับสูงที่เพิ่มขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของการเข้าถึงสื่อ เช่นเพศชายมีโอกาสในการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อในเว็บไซต์และสื่อชุมชนมากกว่าเพศหญิง

4. ความพิการหรือการไร้ความสามารถ (Disability) ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ แต่ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของเทคโนโลยีและลักษณะของการรู้เท่าทันสื่อ หรือการใช้เทคโนโลยี

บัคกิงแฮมและคนอื่นๆ (Buckingham; et al. 2005: 33-37) ได้เสนอความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อว่ามีดังนี้

1. การออกแบบของเทคโนโลยีและเนื้อหา (Design) พบว่าถ้าสื่อและแบบเรียนทางการสื่อสารและเทคโนโลยีได้รับการออกแบบมาอย่างดีดังนั้นความจำเป็นในเรื่องของทักษะการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนก็จะลดน้อยลง แต่ถ้าหากว่าการออกแบบเทคโนโลยีและเนื้อหาไม่มีคุณภาพย่อมมีผลทำให้ความจำเป็นในการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนเพิ่มมากขึ้น

2. ความตระหนักของผู้บริโภค (Consumer awareness) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดความเชื่อถือนในเนื้อหาสื่อตลอดจนสถาบันสื่อและในบริบทที่เป็นข้อกำหนดของสื่ออันจะเป็นการลดความเชื่อที่ไร้เหตุผล

3. คุณค่าที่รับรู้ได้ (Perceived value) เช่นอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีคุณค่าที่รับรู้ได้จึงทำให้การรู้เท่าทันสื่อสามารถเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

4. ความสามารถในตน (Self-efficacy) เป็นองค์ประกอบสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อโดยเป็นการผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างทักษะและความมั่นใจในตนเองในการใช้สื่อซึ่งนำไปสู่การค้นคว้าและการเรียนรู้ที่มากขึ้น

5. เครือข่ายทางสังคม (Social networks) มีบทบาทสำคัญต่อบุคคลในการส่งเสริมเพื่อให้ได้รับและคงไว้ซึ่งการเข้าถึงสื่อโดยเฉพาะเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการจะช่วยส่งเสริมทุนทางสังคมในชุมชนได้เป็นอย่างดี

6. ส่วนประกอบทางครอบครัว (Family composition) กล่าวคือ ครอบครัวที่มีเด็ก ๆ ในบ้านจะช่วยเพิ่มการรู้เท่าทันสื่อในแง่ของการเข้าถึงสื่อใหม่ได้ง่ายขึ้น โดยเด็ก ๆ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของช่องว่างระหว่างวัยและช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองของตนอย่างไม่เป็นทางการ

7. สถานที่ทำงาน (Work) ช่วยทำให้บุคคลที่ทำงานกับเทคโนโลยีสื่อใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้และเพิ่มประสบการณ์มากขึ้นส่งผลให้การรู้เท่าทันสื่อเพิ่มขึ้น

8. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional stakeholders) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา กลุ่มผู้บริหาร หน่วยงานอุตสาหกรรมและรัฐบาลล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันในการทำให้ประชาชนมีประสบการณ์และความชำนาญด้านสื่อ ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวางซึ่งย่อมส่งผลให้การรู้เท่าทันสื่อเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของอุลิสซา ครุฑะเสน (2556: 279-280) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่า มีปัจจัยภายในและปัจจัยเสริมที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งปัจจัยภายในมี 3 ปัจจัย ได้แก่

1. การคิดวิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นปัจจัยภายในที่มีความสำคัญที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อและเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อ หลักการเรียนรู้เท่าทันสื่อคือหลักการของการตั้งคำถามอย่างวิพากษ์ การมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้ไตร่ตรองรอบด้าน รู้จักตั้งคำถามข้อสงสัยเกี่ยวกับสื่อ

2. ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ (Media Effect Awareness) การมีความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อ ทำให้สามารถตัดสินใจได้ว่าผลแบบใดที่ต้องการและผลแบบใดที่ควรหลีกเลี่ยงและการตระหนักในผลกระทบของสื่อจะช่วยให้ผู้รับสื่อปกป้องตนเองได้

3. การรู้เท่าทันตนเอง (Self Awareness) คือการคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตนเองโดยใช้หลักการเชิงพุทธเข้ามาผสมผสาน เป็นการฝึกให้รู้จักตนเองให้ดีเสียก่อนซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการเลือกเป็น โดยจะรู้ว่าจะเลือกข้อมูลข่าวสารใดมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

ปัจจัยเสริมที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อมี 4 ปัจจัย ได้แก่

1. กลุ่มเพื่อนและกลุ่มครู (Peer Group & Teacher) กลุ่มเพื่อนที่เข้มแข็งช่วยทำให้เกิดความมั่นใจไม่คล้อยตามกระแสสื่อและเกิดการเรียนรู้เท่าทันสื่อในระดับที่มีผลต่อเนื่องถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และกลุ่มครูที่ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เท่าทันสื่อได้

2. การเปิดรับสื่อสร้างสรรค์ (Media Exposure) และการใช้สื่อและเทคโนโลยีสื่ออย่างสร้างสรรค์ (Media Uses) จึงควรมีสื่อสร้างสรรค์หลากหลายที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ในปริมาณที่มากพอ

3. การอ่าน (Reading) เป็นกระบวนการคิดและการตีความซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาที่เป็นฐานสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ

4.สุนทรียภาพ (Aesthetic) การมีสุนทรียะรู้จักเรื่องความงามทำให้สามารถแยกสื่อขยะออกจากสื่อสุนทรียะได้

สรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ปัจจัยภายในของตัวผู้รับสารและปัจจัยภายนอกของตัวผู้รับสาร ซึ่งปัจจัยภายในได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ การรู้ความสามารถ ความตระหนักของผู้บริโภค ความสามารถในการตนเอง การคิด

วิจารณ์ญาณ ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ และการรู้เท่าทันตนเอง ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ การออกแบบของเทคโนโลยีและเนื้อหา คุณค่าที่รับรู้ได้ เครือข่ายทางสังคม ส่วนประกอบทางครอบครัว สถานที่ทำงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน กลุ่มเพื่อนและกลุ่มครู การเปิดรับสื่อสร้างสรรค์ การอ่าน และสุนทรียภาพ

ทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อ

อุณาโลม จันทรุ่งมณีกุล และคนอื่นๆ (2549: 18-22) ได้กล่าวถึงหลักการเบื้องต้นการรู้เท่าทันสื่อว่า แนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อมีการเติบโตอย่างมากมาในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกาและแคนาดา กลุ่ม Center for Media Literacy ของแคนาดาได้รวบรวมแนวคิดจากประเทศออสเตรเลียและอังกฤษผสมกับแนวความคิดของกลุ่มและสร้างแนวคิดหลักของการรู้เท่าทันสื่อขึ้นมา นับจากปี ค.ศ.1987 แนวคิดหลักดังกล่าวได้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในหลายประเทศ เช่น อังกฤษ ออสเตรเลีย แคนาดา และสหรัฐ หลักการดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1. สื่อทั้งหลายล้วนแต่เป็นการประกอบสร้าง (All media are constructs) แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่สำคัญที่สุดเนื่องจากจะเห็นว่าสื่อไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงของโลกภายนอกแบบเรียบง่าย แต่ทว่าสื่อได้สร้างมันขึ้นมาอย่างประณีตและเป็นผลของปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน เช่น เทคนิค พิเศษ มุมกล้อง สี เสียง ฉะนั้นการรู้เท่าทันสื่อคือการรื้อถอน (Deconstructing) การประกอบสร้าง เหล่านี้ออกมา เช่น แยกเทคนิควิธีการออกจากเนื้อหาเพื่อดูว่าเมื่อรื้อถอนส่วนประกอบเหล่านี้แล้วแต่ละส่วนจะมีผลต่อผู้ชมอย่างไรบ้าง

2. สื่อสร้างภาพความเป็นจริง (The media construct reality) การที่ผู้รับสารมีภาพต่างๆ หรือเข้าใจในสิ่งต่างๆ ในโลกนั้นเป็นเพราะผู้รับสารได้เห็นสิ่งเหล่านั้นจากสื่อ ซึ่งถูกสร้างขึ้น ถูกตีความและสรุปโดยสื่อ ดังนั้นสื่อจึงเป็นแหล่งสร้างภาพความเป็นจริงที่สำคัญ

3. ผู้รับสารสามารถต่อรองความหมายของสื่อ (Audiences negotiate meaning in media) ถึงแม้ว่าสื่อจะถ่ายทอดภาพใดออกมาแต่ผู้รับสารจะมีภาพในใจของตนเองอยู่แล้ว ก่อนที่จะได้รับภาพหรือความหมายต่างๆ จากสื่อ ซึ่งเป็นกระบวนการต่อรองความหมาย ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวขึ้นกับความต้องการส่วนตัว ความพึงพอใจ ปัญหาที่เผชิญในแต่ละวัน เชื้อชาติ เพศ วัฒนธรรมและปัจจัยอื่นๆ

4. สารมีนัยของธุรกิจการค้าแอบแฝงอยู่ (Media messages have commercial implications) การรู้เท่าทันสื่อมุ่งที่จะสนับสนุนให้ผู้รับสารพิจารณาถึงอิทธิพลทางการค้าที่มีอยู่ในสื่อ และพิจารณาว่าทุกสิ่งที่ถูกนำเสนอออกไปจากสื่อส่วนใหญ่คือธุรกิจ ฉะนั้นจึงต้องการมีกำไร กรรมสิทธิ์ในสื่อและการควบคุม เพราะมีเพียงคนกลุ่มเล็กๆ หรือบุคคลไม่กี่คนเท่านั้นที่ควบคุมสื่อเหล่านี้

5. สารในสื่อเต็มไปด้วยอุดมการณ์และค่านิยม (Media messages contain ideological and value messages) สื่อทุกสื่อล้วนนำเสนอวิธีการดำเนินชีวิตและคุณค่า เช่น ค่านิยมเกี่ยวกับชีวิตที่ดีและบริโภคนิยม บทบาทของสตรี การยอมรับในอำนาจต่างๆ และค่านิยมชายเป็นใหญ่ โดยไม่ตั้งคำถามใดๆ กับค่านิยมเหล่านี้

6. มินัยทางการเมืองและสังคมในสื่อ (Media messages contain social and political implications) สื่อมีอิทธิพลสูงมากในทางการเมืองและสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สื่อยังดึงให้ผู้รับสารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงสิทธิของพลเมือง การแพร่ระบาดของโรคต่างๆ ทำให้ผู้รับสารตระหนักถึงประเด็นระดับชาติและเหตุการณ์ต่างๆ ในโลก

7. รูปแบบและเนื้อหาของสื่อมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความหมายที่ถ่ายทอด (Form and content are closely related in media message) สื่อแต่ละประเภทจะมีไวยากรณ์และรหัสการสื่อสารในแบบฉบับของตนเอง เช่น หนังสือพิมพ์ใช้ภาษาเขียน ภาพนิ่ง ช่องว่าง ขณะที่โทรทัศน์ใช้ภาพเคลื่อนไหว จาก แสง การแสดง ซึ่งแม้ว่าการสื่อสารจะเป็นเรื่องเดียวกันแต่ความหมายที่ออกมาจะย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละสื่อ

8. สื่อแต่ละชนิดมีรูปแบบทางสุนทรียศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป (Each media has a unique aesthetic form) การรู้เท่าทันสื่อไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การดูความหมายของสารและนัยต่างๆ ที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสารเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการรู้จักชื่นชมสุนทรียศาสตร์ต่างๆ ในสื่อ ฉะนั้นผู้รับสารควรมีความสามารถที่จะรับความพึงพอใจจากรูปแบบต่างๆ ของสื่อที่แตกต่างกัน

พอตเตอร์ (Potter. 2011: 13-19) ได้อธิบายถึงทฤษฎีการรู้เท่าทันสื่อที่สามารถอธิบายส่วนประกอบของการรู้เท่าทันสื่อที่เรียกว่า “แบบจำลองการรู้เท่าทันสื่อ” ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลักดังนี้

1. โครงสร้างความรู้ (Knowledge structures) โครงสร้างความรู้ถูกสร้างขึ้นโดยใช้ข้อมูลเป็นวัตถุดิบและใช้ทักษะเป็นเครื่องมือ ข้อมูลในโครงสร้างความรู้มีอยู่ด้วยกันหลายมิติ ได้แก่ มิติด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) มิติด้านอารมณ์ (Emotional) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) และศีลธรรม (Moral) โครงสร้างความรู้ที่บุคคลที่มีความรู้เท่าทันสื่อควรมี ประกอบด้วยโครงสร้างดังนี้

1.1 โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของสื่อ (Media effects) ได้แก่ ธรรมชาติของผลกระทบจากสื่อ เช่น ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดี ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ผลกระทบนี้เกิดขึ้นได้หลายระดับตั้งแต่ในระดับของการรับรู้ เจตคติและพฤติกรรม

1.2 โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสื่อ (Media content) ได้แก่ วิธีการนำเสนอของสื่อแต่ละประเภท ค่านิยมที่แฝงอยู่ในเนื้อหาสื่อ สถิติต่างๆ จากเนื้อหาสื่อ

1.3 โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมสื่อ (Media industries) ได้แก่ เจ้าของสื่อ การรวมตัวกันของธุรกิจสื่อ การลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ของสื่อ วิธีการตลาดที่สื่อใช้สร้างแรงจูงใจในการบริโภค

1.4 โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับโลกในความเป็นจริง (Real world) ได้แก่ ประสบการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ทำให้สามารถเปรียบเทียบได้ว่าโลกของสื่อกับโลกในความเป็นจริงแตกต่างกัน

1.5 โครงสร้างความรู้เกี่ยวกับตัวเอง (The self) ได้แก่ เป้าหมายส่วนตัว ลักษณะการรับและใช้ข้อมูลส่วนตัว

2. จุดยืนส่วนตัว (Personal locus) จุดยืนเป็นส่วนที่ควบคุมการประมวลข้อมูล ซึ่งจุดยืนส่วนตัวนี้จะประกอบด้วยเป้าหมายและแรงขับที่ก่อให้เกิดความต้องการหรือความอยาก เป้าหมายจะกำหนดการประมวลข้อมูลโดยระบุว่าสิ่งใดควรรับเข้ามาและสิ่งใดที่ควรกรองออก นอกจากนี้เป้าหมายยังกำหนดการจับคู่ความหมายและการสร้างความหมายด้วย ดังนั้นถ้าบุคคลได้รู้จุดยืนของตนเองก็หมายความว่ายิ่งควบคุมการประมวลข้อมูลได้มาก ก็จะส่งผลให้มีความรู้เท่าทันสื่อได้มากขึ้น ซึ่งการควบคุมการประมวลข้อมูลแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ 1) การควบคุมการประมวลข้อมูลแบบมีสติ (Consciousness) เมื่อบุคคลควบคุมการประมวลข้อมูลแบบมีสติก็จะเลือกเปิดรับสื่ออย่างระมัดระวังและสามารถตัดสินใจได้ตรงตามความต้องการและเป้าหมายของตน 2) การควบคุมการประมวลข้อมูลแบบไม่มีสติ (Unconsciousness) เมื่อบุคคลประมวลข้อมูลแบบไม่มีสติ บุคคลนั้นก็จะเปิดรับสื่อและตัดสินใจไปแบบไม่รู้ตัว ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นตัดสินใจไปตามเป้าหมายหรือความต้องการของสื่อ

3. ทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะขั้นสูง (Competencies and skills) ทักษะนี้เป็นทักษะที่เป็นเครื่องมือที่ทำให้สามารถควบคุมการประมวลข้อมูลได้ตามเป้าหมายที่บุคคลได้ตั้งไว้ ทักษะขั้นพื้นฐานและทักษะขั้นสูงสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

3.1 ทักษะขั้นพื้นฐาน (Competencies) ทักษะนี้จำเป็นต้องใช้ในการเปิดรับสารและระหว่างเปิดรับสาร เช่น ทักษะการใช้เปิดเครื่องรับโทรทัศน์และการใช้รีโมทคอนโทรล ทักษะในการดู การฟังและการอ่าน เป็นต้น

3.2 ทักษะขั้นสูง (Skills) ทักษะขั้นสูงนี้สามารถแบ่งย่อยได้ดังนี้

3.2.1 ทักษะการวิเคราะห์ (Analysis) ในที่นี้หมายถึง

3.2.1.1 การแตกเนื้อความในสื่อออกเป็นองค์ประกอบย่อยต่างๆ เช่น การแตกเนื้อความในภาพยนตร์สารคดี การแตกเนื้อความข่าว

3.2.1.2 การค้นหาข้อมูลที่ต้องการเพียงส่วนเดียวจากบรรดาข้อมูลที่มีอยู่มากในสื่อ เช่น การค้นหาข้อมูลสภาพอากาศจากหนังสือพิมพ์โดยไม่ต้องอ่านหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ

3.2.2 ทักษะการประเมิน (Evaluation) หมายถึง การประเมินคุณค่าหรือคุณประโยชน์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ในเนื้อความสื่อกับโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่เดิม ถ้าเปรียบเทียบแล้วเกิดข้อแตกต่างก็ต้องตัดสินใจองค์ประกอบในเนื้อความสื่อชิ้นนั้นมีคุณค่าหรือประโยชน์มากเพียงใด ซึ่งสามารถใช้กลยุทธ์การประเมินได้ดังนี้

3.2.2.1 ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อความในสื่อชิ้นนั้นว่าเนื้อความนั้นมีต้นตอมาจากแหล่งใด

3.2.2.2 ชั่งน้ำหนักเนื้อความในสื่อชิ้นนั้นมีผู้สนับสนุนและมูลเหตุที่จะมาสนับสนุนมากน้อยเพียงใด

3.2.3 ทักษะการจัดกลุ่ม (Grouping) หมายถึงการเปรียบเทียบหาความเหมือนและความต่างระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในเนื้อหาสาร เพื่อจัดกลุ่มที่มีองค์ประกอบเหมือนกันให้อยู่ด้วยกัน ทักษะนี้เป็นทักษะสำคัญสำหรับการผสมผสานข้อมูลใหม่กับเข้ากับข้อมูลเดิมในโครงสร้าง

ความรู้ ถ้าข้อมูลใหม่ต่างจากข้อมูลเดิมก็จะเป็นการเพิ่มข้อมูลใหม่นั้นเข้าไป ถ้าข้อมูลใหม่เหมือนกับข้อมูลเดิมก็จะเป็นการย้ำความหนักแน่นของข้อมูลเดิมให้มากขึ้น

3.2.4 ทักษะการอุปนัย (Induction) หมายถึงการใช้เหตุผลที่ดำเนินจากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่หรือการอ้างสรุปโดยใช้ข้อมูลจำกัด ซึ่งควรจะอุปนัยด้วยวิธีที่ถูกต้องคือการค้นหาและเลือกใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้จริงก่อนสรุป

3.2.5 ทักษะการนิรนัย (Deduction) หมายถึงการใช้เหตุผลที่ดำเนินจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อยหรือการอ้างสรุปโดยใช้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อสรุปใหญ่ เช่น ใช้สถิติต่างๆซึ่งเป็นการรวบรวมสรุปจากเหตุการณ์ต่างๆ หลายๆ เหตุการณ์มาอ้างสรุป

3.2.6 ทักษะการสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึงการรวบรวมหลายๆ องค์ประกอบที่มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์จากเนื้อหาหลายๆ ประเภทมาประกอบเข้ากับโครงสร้างความรู้เดิมกลายเป็นโครงสร้างความรู้ใหม่และเกิดทัศนะใหม่ๆ ที่ดีกว่า ทักษะนี้ต้องอาศัยความสร้างสรรค์ถึงจะเป็นการสังเคราะห์ ไม่เช่นนั้นก็จะเพียงการรวบรวมส่วนต่างๆ มาประกอบกันเท่านั้น

3.2.7 ทักษะการสรุป (Abstraction) หมายถึงการสรุปเนื้อหาให้สั้นกระชับ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องชัดเจนถูกต้อง ทักษะนี้จำเป็นต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์และประเมินค่า เนื้อหาสารมาก่อนว่ามียุทธศาสตร์ประกอบใดบ้างและองค์ประกอบใดสำคัญจากนั้นจึงจะทำการสรุปได้

4. กระบวนการประมวลข้อมูล (Information processing tasks) กระบวนการประมวลข้อมูลนี้ได้แก่ การกรอง (Filtering) การจับคู่ความหมาย (Meaning matching) และการสร้างความหมาย (Meaning construction) ทั้ง 3 กระบวนการนี้จะดำเนินไปตามลำดับดังนี้

4.1 การกรอง (Filtering) กระบวนการประมวลข้อมูลเริ่มต้นจากการกรองนี้ เมื่อบุคคลเปิดรับสื่อแล้วบุคคลจะตัดสินใจว่าจะกรองเอาอะไรเข้าและกรองเอาอะไรออก การตัดสินใจนี้จะช่วยป้องกันการเปิดรับข้อมูลที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

4.2 การจับคู่ความหมาย (Meaning matching) เมื่อกรองสารแล้วบุคคลจะระบุความหมายตามข้อมูลที่เคยเรียนรู้และบันทึกไว้ในแบบแผนการรับรู้โดยนำข้อมูลดังกล่าวมาสัมพันธ์กับองค์ประกอบในเนื้อหาสาร

4.3 การสร้างความหมาย (Meaning construction) บุคคลจะสร้างความหมายด้วยตัวของบุคคลนั่นเอง หากบุคคลไม่สร้างความหมายด้วยตัวเองแต่ยอมรับความหมายที่แฝงอยู่ในเนื้อหาสารตามที่สื่อสารก็จะเกิดผลเสียคือเนื้อหาสารในสื่อจะไปกำหนดคุณค่า ค่านิยมและวิธีคิดเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของบุคคลนั้น

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552: 27-30) ได้กล่าวถึงหลักการวิเคราะห์สื่อว่าคือการนำเนื้อหาของสื่อมาผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอนและมีระเบียบแบบแผน โดยอาศัยแนวทางของคำถาม 5 ข้อ ดังนี้

1. ใครเป็นผู้สร้างเนื้อหาของสื่อขึ้นมา เนื้อหาสื่อ เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์ รายการโทรทัศน์ มีส่วนประกอบที่ผู้ประกอบการสื่อสร้างขึ้น มีความหลากหลายตามลักษณะของสื่อประเภทต่างๆ ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- 1) ใครเป็นผู้สร้างสื่อนี้ขึ้นมาก
- 2) มีผู้ที่เกี่ยวข้องกี่คนและแต่ละคนมีบทบาทหน้าที่อย่างไร
- 3) สารของสื่อคืออะไร
- 4) ในการนำเสนอรูปแบบเดียวกัน แต่ละรายการมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
- 5) มีการใช้เทคโนโลยีอะไรบ้างในการผลิต
- 6) มีอะไรที่ขาดหายไปบ้าง

2. มีการใช้เทคนิคดึงดูดใจหรือไม่และมีลักษณะอย่างไร สื่อแต่ละแขนงไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ รายการโทรทัศน์หรือภาพยนตร์มีการใช้เทคนิคที่แตกต่างกันไป ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- 1) มีการใช้สีสันทันและรูปลักษณะอย่างไร
- 2) อุปกรณ์ประกอบฉาก การจัดฉาก เสื้อผ้า มีลักษณะอย่างไร มีความสมจริงหรือไม่
- 3) มีการใช้สัญลักษณ์หรือไม่ และสัญลักษณ์นั้นสื่อถึงอะไร
- 4) มุมกล้องที่ใช้แตกต่างกันให้อารมณ์หรือความรู้สึกที่ต่างกันหรือไม่ อย่างไร

3. คนอื่นๆ ตีความเนื้อหาของสื่อต่างจากเราอย่างไร ผู้เปิดรับสื่อเป็นผู้ตีความเนื้อหา สื่อ การตีความจึงแตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์ การดำเนินชีวิต อายุ เพศ การศึกษา วัฒนธรรม ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้จึงควรตอบคำถามที่ว่า

- 1) เนื้อหาสาระของสื่อตรงกับประสบการณ์ของเราอย่างไร
- 2) เราเรียนรู้อะไรจากเนื้อหาสาระสื่อบ้าง
- 3) เราเรียนรู้อะไรบ้างจากการตอบคำถามของคนอื่นที่มีต่อเนื้อหาสาระของสื่อ
- 4) มีมุมมองอื่นได้อีกบ้างไหมที่มีเหตุผลเท่ากับของเราที่ใช้ในการตีความแต่ละครั้ง

4. สื่อได้นำเสนอวิถีชีวิต ค่านิยมและมุมมองอะไรบ้าง สื่อเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทำหน้าที่ในการเล่าเรื่ององค์ประกอบต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นสื่อซึ่งจะต้องอาศัยการเตรียมการ การศึกษาค้นคว้าโดยกลุ่มผู้ผลิต เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองและผู้ชมได้ ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้จึงควรตอบคำถามที่ว่าเกิดคำถามอะไรขึ้นในใจเราบ้างขณะรับสื่อสื่อนำเสนอค่านิยมทางสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจอย่างไรความคิดเห็นที่เกิดขึ้นสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคมหรือส่วนบุคคลอย่างไรบริบททางสังคมและวัฒนธรรมขณะนั้นเป็นอย่างไรสื่อนำเสนอความคิดหรือค่านิยมใดบ้างและเป้าหมายของสื่อคือกลุ่มใด

5. ใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากการนำเสนอของสื่อ สื่อถูกสร้างขึ้นมาจากด้วยเหตุผลหลายๆ ประการ ประการหนึ่งคือเพื่อธุรกิจ หนังสือพิมพ์และนิตยสารจัดทำด้วยโฆษณาเป็นอันดับแรกก่อนการจัดพื้นที่ข่าวหรือเนื้อหาสาระ รายการโทรทัศน์ก็จะมีโฆษณาเป็นส่วนหนึ่งด้วยเช่นกัน สถานีโทรทัศน์หรือผู้ตีพิมพ์นิตยสารสามารถขายเวลาหรือพื้นที่ให้กับเจ้าของสินค้าที่มี

ความต้องการทำการตลาดด้วยการโฆษณาสินค้าของตน ดังนั้น การวิเคราะห์สื่อในประเด็นนี้จึงควรตอบคำถามที่ว่า ใครคือเจ้าของสื่ออย่างแท้จริงสื่อกำลังขายอะไรการนำเสนอของสื่อในครั้งนี้น่าจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ใดบ้าง อะไรที่มีอิทธิพลต่อการสร้างหรือการนำเสนอของสื่อและใครได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าหลักการเบื้องต้นในการรู้เท่าทันสื่อนั้นจะต้องมีความเข้าใจลักษณะของสื่อว่าสื่อทั้งหลายมีการสร้างขึ้นมาจากโดยที่เจตนาของธุรกิจการเมืองและสังคมตลอดจนอุดมการณ์และค่านิยมอื่นๆ แอบแฝงอยู่ นอกจากนี้สื่อแต่ละชนิดก็จะมีรูปแบบในการนำเสนอรวมถึงรูปแบบของสุนทรียศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป การที่จะรู้เท่าทันสื่ออาจใช้แบบจำลองการรู้เท่าทันสื่อในการวิเคราะห์ ซึ่งแบบจำลองการรู้เท่าทันสื่อนี้ประกอบด้วยโครงสร้างความรู้ จุดยืนส่วนตัว ทักษะขั้นพื้นฐานและขั้นสูง และกระบวนการประมวลข้อมูล ในการที่จะวิเคราะห์สื่ออย่างเป็นขั้นตอนและแบบแผนนั้นมีแนวคำถามที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้โดยตั้งคำถามว่าใครเป็นผู้สร้างเนื้อหาของสื่อ มีเทคนิคดึงดูดใจอย่างไรผู้อื่นตีความเนื้อหาอย่างไร สื่อนำเสนอค่านิยมใด และใครเป็นผู้รับผลประโยชน์จากการนำเสนอของสื่อ

ความหมายของการรู้สารสนเทศ

บรีวิกและจี (Breivik; & Gee. 1989: 24) กล่าวว่า การรู้สารสนเทศเป็นความสามารถในการเข้าถึงและประเมินสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการผสมผสานทักษะการค้นคว้าและประเมินสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการผสมผสานทักษะการค้นคว้าและประเมินสารสนเทศ มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือและแหล่งสารสนเทศ มีอิสระในการตัดสินใจเลือก มีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คัลธา (Kuhlthau. 1978: 24) กล่าวว่า การรู้สารสนเทศมีลักษณะใกล้เคียงกับการรู้หนังสือซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการอ่านและการใช้สารสนเทศที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ รู้ความต้องการสารสนเทศสามารถจัดการกับสารสนเทศที่มีมากมายโดยคอมพิวเตอร์หรือสื่ออื่นๆ และเพื่อที่จะเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยใช้ทักษะความรู้ใหม่ๆ

ดอยล์ (Doyle. 1992: Online) ได้ให้ความหมายของการรู้สารสนเทศว่าเป็นความสามารถในการเข้าถึง ประเมิน และใช้สารสนเทศจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลาย บุคคลผู้รู้สารสนเทศจะต้องตระหนักว่าความสมบูรณ์และความถูกต้องของสารสนเทศเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจที่ชาญฉลาดตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศ สามารถตั้งคำถามพื้นฐานเกี่ยวกับสารสนเทศที่ต้องการกำหนดแหล่งสารสนเทศที่มีประโยชน์ พัฒนาวิธีการสืบค้น เข้าถึงแหล่งสารสนเทศ ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และเทคโนโลยีอื่นๆ ประเมินสารสนเทศ จัดการสารสนเทศเพื่อการนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ และใช้สารสนเทศในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

ลินอกซ์และวอล์กเกอร์ (Lenox; & Walker. 1993: 312) กล่าวว่า การรู้สารสนเทศหมายถึงความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในการเข้าถึงและเข้าใจแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลาย ความเข้าใจโดยรวมของสารสนเทศนั้นหมายถึงความสามารถ 3 ประการ คือ

1. ความสามารถในการรู้ความต้องการของตนเอง ซึ่งจะต้องใช้ทักษะในการคิดวิเคราะห์ เพื่อตั้งคำถาม แยกแยะวิธีการศึกษาค้นคว้าและใช้ทักษะอย่างมีวิจารณญาณเพื่อวิเคราะห์ ประเมินผล

2. ความสามารถในการสืบค้นเพื่อแสวงหาคำตอบ

3. ความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศ จากแหล่งสารสนเทศที่หลากหลายเพื่อให้ได้ สารสนเทศที่ต้องการ

สมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (ACRL. 2000: Online) ได้อธิบายถึง การรู้สารสนเทศไว้ว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต บุคคลที่รู้สารสนเทศคือบุคคลที่มีความสามารถในการกำหนดขอบเขตของสารสนเทศที่จำเป็นต้องใช้ได้ เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้วิจารณญาณในการประเมินสารสนเทศ เชื่อมโยง สารสนเทศที่ได้กับความรู้ที่มีอยู่เดิม ใช้สารสนเทศบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เข้าใจประเด็นทาง เศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม กฎหมายและการเมือง

สรุปได้ว่าการรู้สารสนเทศ หมายถึง ความสามารถใช้ในการแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งได้แก่ ความสามารถในการกำหนดสารสนเทศที่ต้องการ สามารถเข้าถึงสารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ หลากหลาย สามารถประเมินสารสนเทศที่สืบค้นมาได้และสามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ตามที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศ

สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association. 2000: Online) ได้กำหนด องค์ประกอบของผู้รู้สารสนเทศไว้ 6 ประการ คือ

1. ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ ผู้เรียนจะต้องกำหนด เรื่องที่จะศึกษาค้นคว้า กำหนดความต้องการสารสนเทศ ระบุชนิดและรูปแบบที่หลากหลายของ แหล่งสารสนเทศที่จะศึกษา เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ พิพิธภัณฑ์ หอจดหมายเหตุ บุคคล สถานที่ อินเทอร์เน็ตและรวมทั้งตระหนักถึงค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่ได้รับและทราบขอบเขตของ สารสนเทศที่จำเป็น

2. การเข้าถึงสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการค้นคืนสารสนเทศที่เหมาะสม กำหนด กลยุทธ์การค้นคืนอย่างมีประสิทธิภาพสามารถค้นคืนสารสนเทศออนไลน์หรือสารสนเทศจากบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลายสามารถปรับกลยุทธ์การค้นคืนที่เหมาะสมตามความจำเป็นรวมถึงการคัด ดอน บันทึกลง และการจัดการสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ

3. การประเมินสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถสรุปแนวคิดสำคัญจากสารสนเทศที่รวบรวม โดยใช้เกณฑ์การประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และความทันสมัย สามารถสังเคราะห์แนวคิดหลักเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ เปรียบเทียบ ความรู้ใหม่กับความรู้เดิมเพื่อพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่เพิ่มขึ้น อะไรคือสิ่งที่ขัดแย้งกัน และอะไรคือสิ่ง ที่คล้อยตามกัน

4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถใช้สารสนเทศใหม่ผนวกกับสารสนเทศที่มีอยู่ในการวางแผนและสร้างผลงาน หรือการกระทำตามหัวข้อที่กำหนด ทบทวนกระบวนการ พัฒนาการผลิตผลงานของตนเอง และสามารถสื่อสารหรือเผยแพร่ผลงานของตนเองต่อบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ความสามารถในการใช้สารสนเทศเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถใช้สารสนเทศให้สำเร็จลุล่วงตามที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้โดยใช้สารสนเทศ

6. ความสามารถในการเข้าใจเศรษฐกิจ กฎหมาย และประเด็นทางสังคมโดยใช้สารสนเทศที่มีอยู่โดยรอบ ผู้เรียนสามารถใช้สารสนเทศให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และกฎหมาย โดยเข้าถึงและใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามหลักกฎหมาย

ดอลย์ (Doyle. 1992: Online) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้รู้สารสนเทศว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะดังนี้

1. ตระหนักว่าสารสนเทศที่ถูกต้องและสมบูรณ์เป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจที่ชาญฉลาด
 2. ตระหนักว่าเมื่อใดที่จะต้องใช้สารสนเทศ
 3. กำหนดปัญหาและคำถามจากความต้องการสารสนเทศของตนเองได้
 4. สามารถกำหนดแหล่งสารสนเทศได้
 5. พัฒนากลยุทธ์การสืบค้นสารสนเทศ
 6. มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศและศักยภาพของแต่ละแหล่งที่ใช้ตอบปัญหา
 7. สามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศได้ เช่น แหล่งสารสนเทศทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีอื่นๆ
 8. ประเมินคุณค่าสารสนเทศได้
 9. บูรณาการสารสนเทศที่ได้จากการค้นคว้าเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ได้
- สมาคมการศึกษาบรรณารักษ์วิสคอนซิน (Wisconsin Association of Academic Librarians. 2006: Online) กำหนดความสามารถของผู้รู้สารสนเทศไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. สามารถแยกแยะและอธิบายความต้องการเกี่ยวกับสารสนเทศที่จำเป็นในการแก้ปัญหา
2. สามารถวินิจฉัย แยกแยะและเลือกใช้แหล่งสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม
3. สามารถวางแผนการสืบค้นสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. สามารถอธิบาย วิเคราะห์ผลการสืบค้นและเลือกแหล่งสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ
5. สามารถระบุแหล่งและค้นคืนสารสนเทศในเรื่องที่ต้องการจากแหล่งสารสนเทศหลายๆแห่งได้
6. สามารถประเมินคุณค่าและเลือกใช้สารสนเทศได้
7. สามารถจัดระบบ สังเคราะห์ รวบรวมและประยุกต์สารสนเทศไปใช้ประโยชน์ได้

8. สามารถกำหนดแนวทางแสวงหาสารสนเทศด้วยตนเองได้

9. มีความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งและทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งในด้านการประกอบ

กระบวนการผลิตสถาบันบริการ และการเผยแพร่สารสนเทศ

10. มีจริยธรรมในการใช้และเผยแพร่สารสนเทศ

American Association of School Librarians & Association for Educational Communications and Technology (2004: Online) ได้เสนอมาตรฐานของผู้รู้สารสนเทศไว้ 8 มาตรฐานดังนี้

1. ผู้เรียนเข้าถึงสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2. ผู้เรียนประเมินสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ และอย่างมีความสามารถ

3. ผู้เรียนให้สารสนเทศอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ การเรียนรู้อย่างอิสระ

4. ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ ต้องรู้สารสนเทศ และแสวงหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับความสนใจส่วนตัวได้

5. ชั้นประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Evaluation) เป็นการวิเคราะห์สารสนเทศที่สืบค้นได้จากแหล่งต่างๆ และนำเสนอสารสนเทศ

6. ผู้เรียนที่มีอิสระในการเรียนรู้ ต้องรู้สารสนเทศ ต้องมุ่งแสวงหาสารสนเทศ และสร้างองค์ความรู้อย่างยอดเยี่ยม ความรับผิดชอบต่อสังคม

7. ผู้เรียนสร้างประโยชน์ต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคม เป็นผู้รู้สารสนเทศ และตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศที่มีต่อสังคมประชาธิปไตย

8. ผู้เรียนสร้างประโยชน์ต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคม เป็นผู้รู้สารสนเทศ และฝึกฝนให้มีพฤติกรรมที่มีจริยธรรม อันเกี่ยวข้องกับสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2548: 44-45) ได้ระบุถึงคุณสมบัติของผู้เรียนที่จะทำให้เกิดการรู้สารสนเทศ ดังนี้

1. การรู้ห้องสมุด (Library literacy) ผู้เรียนต้องรู้ว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศในสาขาวิชาต่างๆ ไว้ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในรูปสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รู้วิธีการจัดเก็บสื่อ รู้จักใช้เครื่องมือช่วยค้นต่างๆ รู้จักกลยุทธ์ในการค้นคืนสารสนเทศแต่ละประเภท รวมทั้งบริการต่างๆ ของห้องสมุด โดยเฉพาะห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ จะต้องรู้จักอย่างลึกซึ้งในประเด็นต่างๆ ดังกล่าวแล้ว การรู้ห้องสมุดครอบคลุมการรู้แหล่งสารสนเทศอื่นๆ ด้วย

2. การรู้คอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) ผู้เรียนต้องรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เบื้องต้นในเรื่องของฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การเชื่อมต่อระบบ และการใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ เช่น การพิมพ์เอกสาร การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการรู้ที่ตั้งของแหล่งสารสนเทศ เป็นต้น

3. การรู้เครือข่าย (Network Literacy) ผู้เรียนต้องรู้ขอบเขตและมีความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก สามารถใช้กลยุทธ์การสืบค้นสารสนเทศจากเครือข่าย และการบูรณาการสารสนเทศจากเครือข่ายกับสารสนเทศจากแหล่งอื่นๆ

4. การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น (Visual Literacy) ผู้เรียนสามารถเข้าใจและแปลความหมายสิ่งที่เห็นได้รวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็น และสามารถใช้อย่างที่เห็นนั้นในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น สัญลักษณ์บุหรีและมีเครื่องหมายกากบาททาบอยู่ด้านบนหมายถึง ห้ามสูบบุหรี่ สัญลักษณ์ผู้หญิงอยู่หน้าห้องน้ำหมายถึง ห้องน้ำสำหรับสตรี เป็นต้น

5. การรู้สื่อ (Media Literacy) ผู้เรียนต้องสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ และผลิตสารสนเทศจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ ดนตรี หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น รู้จักเลือกรับสารสนเทศจากสื่อที่แตกต่างกัน รู้ขอบเขตและการเผยแพร่สารสนเทศของสื่อ เข้าใจถึงอิทธิพลของสื่อ และสามารถพิจารณาตัดสินได้ว่าสื่อนั้นๆ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร

6. การรู้สารสนเทศดิจิทัล (Digital Literacy) ผู้เรียนสามารถเข้าใจและใช้สารสนเทศรูปแบบซึ่งนำเสนอในรูปดิจิทัลผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ ตัวอย่างการรู้สารสนเทศดิจิทัล เช่น สามารถดาวน์โหลดไฟล์ข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่เข้าถึงในระยะเวลาใกล้เคียงได้ รู้ว่าคุณภาพสารสนเทศที่มาจากเว็บไซต์ต่างๆ แตกต่างกันว่าเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือและเว็บไซต์ไม่น่าเชื่อถือ รู้จักโปรแกรมการค้นหา สามารถสืบค้นโดยใช้การสืบค้นขั้นสูง รู้เรื่องของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่คุ้มครองทรัพยากรสารสนเทศบนเว็บไซต์ การอ้างอิงสารสนเทศจากเว็บไซต์ เป็นต้น

7. การมีความรู้ด้านภาษา (Language Literacy) ผู้เรียนมีความสามารถกำหนดคำสำคัญสำหรับการค้น ในขั้นตอนการค้นคืนสารสนเทศที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต และการนำเสนอสารสนเทศที่ค้นมาได้ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่จำเป็นมากที่สุด เนื่องจากเป็นภาษาสากล และสารสนเทศส่วนใหญ่เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ

8. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจเลือกรับสารสนเทศที่นำเสนอไว้หลากหลาย โดยการพิจารณาทบทวนหาเหตุผล จากสิ่งที่เคยจดจำ คาดการณ์ โดยยังไม่เห็นคล้อยตามสารสนเทศที่นำเสนอเรื่องนั้นๆ แต่จะต้องพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองด้วยความรอบคอบและมีเหตุผลว่าสิ่งใดสำคัญมีสาระก่อนตัดสินใจเชื่อ จากนั้นจึงดำเนินการแก้ปัญหา

9. การมีจริยธรรมทางสารสนเทศ (Information Ethic) การสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีความสำคัญและเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา เพื่อปลูกฝังผู้เรียนให้รู้จักใช้สารสนเทศโดยชอบธรรมบนพื้นฐานของจริยธรรมทางสารสนเทศ เช่น การนำข้อความหรือแนวคิดของผู้อื่นมาใช้ในงานของตนจำเป็นต้องอ้างอิงเจ้าของผลงานเดิม การไม่นำข้อมูลที่ขัดต่อศีลธรรมและจรรยาบรรณของสังคมไปเผยแพร่ เป็นต้น

สรุปได้ว่าคุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ตระหนักถึงประโยชน์ ความสำคัญและกำหนดขอบเขตของสารสนเทศที่จำเป็น เลือกแหล่งสืบค้น กำหนดวิธีการเข้าถึง เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ สามารถอธิบาย สังเคราะห์ และจัดระเบียบสารสนเทศ อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแยกแยะเลือกใช้สารสนเทศที่ได้มาอย่างเหมาะสม รวบรวม แบ่งประเภท จัดเก็บสารสนเทศอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ มีจริยธรรมในการเข้าถึง ใช้งานและเผยแพร่สารสนเทศให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ความหมายของการรู้ดิจิทัล

กลิสเตอร์ (Glister. 1997: 4) ได้ให้นิยามของการรู้ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถในการทำ ความเข้าใจและใช้สารสนเทศในรูปแบบต่างๆ จากหลากหลายแหล่งสารสนเทศ นำเสนอด้วย คอมพิวเตอร์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เบาว์นเด็น (Bawden. 2001: 220) กล่าวว่า การรู้ดิจิทัลเป็นความสามารถในการอ่านและ ประมวลผลรายการสารสนเทศในรูปแบบของไฮเปอร์เท็กซ์หรือมัลติมีเดียที่สามารถนำไปใช้งานได้

มาร์ตินและกรูซิค (Martin; & Grudziecki. 2006: 247) ได้ให้ความหมายของการรู้ดิจิทัล ว่าเป็นความตระหนัก ทักษะและความสามารถของบุคคลในการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเหมาะสม และใช้ในการอำนวยความสะดวกในการระบุ เข้าถึง จัดการ บูรณาการ ประเมิน วิเคราะห์และ สังเคราะห์ ทรัพยากรดิจิทัล การสร้างความรู้ใหม่ การแสดงออกโดยการสร้างสื่อและการสื่อสารกับ ผู้อื่นในบริบทของสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตที่เฉพาะเจาะจง เพื่อสามารถแสดงออกและสะท้อนทาง สังคม

ครุมส์วิก (Krumsvik. 2007: 7) ได้ให้นิยามการรู้ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถที่ใช้ สิ่งประดิษฐ์ดิจิทัลบูรณาการส่วนของความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาการเรียนการสอนและความตระหนักถึง ผลกระทบต่อการสอน กลยุทธ์การเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้

สตีล (Steele. 2009: Online) กล่าวถึงการรู้ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถในการค้นหา ประเมิน ใช้ และสร้าง สารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต

ฮ็อบบส์ (Hobbs. 2010:186) ได้กล่าวถึงการรู้ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถในการเข้าถึง สารสนเทศโดยการระบุแหล่งและสืบค้นสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อความหลายรูปแบบจากจุดประสงค์ ของผู้แต่ง ประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่ได้รับ สร้างเนื้อหาในหลากหลาย รูปแบบ โดยใช้ภาษา ภาพ เสียง และเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ สะท้อนพฤติกรรม การสื่อสารและกำกับด้วยตนเองโดยมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีหลักจริยธรรม การปฏิบัติต่อสังคม โดยการทำงานของตนเองและร่วมมือเพื่อแบ่งปันความรู้และแก้ปัญหาในครอบครัว ที่ทำงาน ชุมชน และมีส่วนร่วมเป็นเหมือนสมาชิกในชุมชน

สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association. 2012: Online) ได้ให้นิยาม การรู้ดิจิทัลว่า เป็นความสามารถในการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อค้นหา ประเมิน สร้างและสื่อสารสารสนเทศดิจิทัล เป็นความสามารถที่จำเป็นต้องมีทั้งความรู้ความเข้าใจ และทักษะทางเทคนิค

สรุปได้ว่าการรู้ดิจิทัลหมายถึงความตระหนักถึงความรู้ ความเข้าใจ ประเมิน การจัดการ และใช้สารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถในการประเมินและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมเพื่อสร้างสารสนเทศได้ด้วยตนเอง โดยสามารถสื่อสารไปยังกลุ่มชุมชน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและสะท้อนกลับทางสังคมอย่างมีจริยธรรม

องค์ประกอบการรู้ดิจิทัล

ศูนย์การรู้เท่าทันสื่อของประเทศแคนาดา (Canada's centre for digital and media literacy. 2016: Online) ได้ระบุถึงการรู้เท่าทันดิจิทัลว่าประกอบไปด้วยทักษะ 3 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

1. การใช้ (Use) หมายถึง ความคล่องแคล่วทางเทคนิคที่จำเป็นในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับครอบคลุมตั้งแต่เทคนิคขั้นพื้นฐาน คือ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ (Word processor) เว็บเบราว์เซอร์ (Web browser) อีเมล และเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ สู่เทคนิคขั้นสูงขึ้นสำหรับการเข้าถึงและการใช้ความรู้ เช่น โปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูล หรือ เสิร์ชเอนจิน (Search engine) และฐานข้อมูลออนไลน์ รวมถึงเทคโนโลยีอุบัติใหม่ เช่น Cloud computing

2. การเข้าใจ (Understand) คือชุดของทักษะที่จะช่วยผู้เรียนเข้าใจบริบทและประเมินสื่อดิจิทัล เพื่อให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับอะไรที่ทำได้และพบบนโลกออนไลน์ จัดว่าเป็นทักษะที่สำคัญและที่จำเป็นที่จะต้องเริ่มสอนเด็กให้เร็วที่สุดเท่าที่พวกเขาเข้าสู่โลกออนไลน์ เข้าใจยังรวมถึงการตระหนักว่าเทคโนโลยีเครือข่ายมีผลกระทบต่อนวัตกรรมและมุมมองของผู้เรียนอย่างไร มีผลกระทบต่อความเชื่อและความรู้สึกเกี่ยวกับโลกรอบตัวผู้เรียนอย่างไร เข้าใจยังช่วยเตรียมผู้เรียนสำหรับเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ผู้เรียนพัฒนาทักษะการจัดการสารสนเทศเพื่อค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมมือ และแก้ไขปัญหา

3. การสร้าง (Create) คือความสามารถในการผลิตเนื้อหาและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย การสร้างด้วยสื่อดิจิทัลเป็นมากกว่าแค่การรู้วิธีการใช้โปรแกรมประมวลผลคำหรือการเขียนอีเมล แต่มันยังรวมความสามารถในการดัดแปลงสิ่งที่ผู้เรียนสร้างสำหรับบริบทและผู้ชมที่แตกต่างกันและหลากหลาย ความสามารถในการสร้างและสื่อสารด้วยการใช้ Rich media เช่น ภาพ วิดีโอ และเสียง ตลอดจนความสามารถในการมีส่วนร่วมกับ Web 2.0 อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ เช่น Blog การแชร์ภาพและวิดีโอ และ Social media รูปแบบอื่นๆ

เบาว์นเด็น (Bawden. 2008: 18) ได้กำหนดองค์ประกอบของการรู้ดิจิทัลไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ทักษะพื้นฐาน (Basic Skills) เช่นการรู้หรือการอ่านออกเขียนได้และการรู้คอมพิวเตอร์หรือการรู้ไอซีที

2. พื้นฐานความรู้ (Background Knowledge) มีความเกี่ยวข้องกับโลกของสารสนเทศ และต้องเข้าใจธรรมชาติของทรัพยากรสารสนเทศ โดยมีที่มาจากรูปแบบของหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสารทางวิชาการ รายงานทางวิชาชีพ และผู้ใช้สารสนเทศเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ทางห้องสมุด

3. สมรรถนะหลักหรือสมรรถนะที่สำคัญ (Central Competencies) ประกอบด้วย

1) การอ่านและความเข้าใจสารสนเทศทั้งรูปแบบดิจิทัลและไม่ใช้ดิจิทัล 2) การสร้างและสื่อสารสารสนเทศดิจิทัล 3) การประเมินสารสนเทศ 4) การสะสมความรู้จากหลายแหล่ง 5) การรู้สารสนเทศ และ 6) การรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานที่หลายประเทศพยายามประเมินระดับการรู้ดิจิทัลอย่างเที่ยงตรงและเอาจริงเอจัง

4. ทศนคติและมุมมอง (Attitudes and Perspectives) เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างเสรี และการรู้คุณธรรมกับการรู้สังคม

ฮาเกอร์และเพย์ตัน (Hague; & Payton. 2010: 36) ได้เสนอองค์ประกอบของการรู้ดิจิทัล ดังนี้

1. ทักษะทางการทำงานในหน้าที่ (Functional Skills) มุ่งเน้นความรู้และทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบูรณาการกับความรู้วิชาต่างๆ

2. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความสามารถในการจินตนาการเชื่อมโยงระหว่างความคิดและการสร้างสรรค์ผลงาน

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล (Critical Thinking and Evaluation) เป็นการวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูล ความคิด สารสนเทศ โดยใช้ทักษะการให้เหตุผลร่วมกับสื่อ เพื่อตั้งคำถาม วิเคราะห์ ถกเถียง ประเมินสารสนเทศและสร้างข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสื่อดิจิทัลนั้นๆ รวมถึงการตีความหมายและการกำหนดความสำคัญของเรื่องที่พิจารณาเพื่อทำการตัดสินใจให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Social Understanding) เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจและแบ่งปันความหมายของการสื่อสารในแต่ละสังคมและวัฒนธรรมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

5. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นความสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ โดยผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้การมีส่วนร่วมในการสร้างและแบ่งปันความรู้และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

6. ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล (The Ability to Find and Select Information) เกี่ยวข้องกับการที่ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการสืบค้นและเลือกเนื้อหาที่ค้นได้จากอินเทอร์เน็ตโดยเนื้อหานั้นมีความสัมพันธ์กับวิชาที่เรียน

7. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) ความสามารถในการแสดงความคิด ความเข้าใจผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถเลือกเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมที่สุดเพื่อใช้ทำงานของตนเอง

8. ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Safety) เป็นความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการใช้เว็บไซต์ การสื่อสาร การสร้างและการทำงานร่วมกันด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้เรียนต้องพิจารณาว่าพฤติกรรมใดที่ทำไปแล้วก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัย และสามารถตั้งคำถามเกี่ยวกับความปลอดภัยถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ออนไลน์ได้

เอชเช็ต (Eshet. 2012: 268-269) ได้นำเสนอองค์ประกอบของการรู้ดิจิทัลใน 6 ทักษะ ดังนี้

1. ทักษะการเห็นภาพ (Photo Visual Skills) มีความเข้าใจข้อความจากภาพที่ปรากฏได้ เนื่องจากการพัฒนาของสภาพแวดล้อมดิจิทัลมาจากรูปแบบข้อความ ประโยค สรุบบนรูปแบบของการแสดงความหมายด้วยภาพ ซึ่งบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมดิจิทัลจำเป็นต้องใช้ทักษะทางปัญญา
 2. ทักษะการสร้าง (Reproduction Skills) ความสามารถในการสร้างความหมายใหม่หรือการตีความใหม่โดยการผสมผสานสารสนเทศที่มีอยู่แล้วในรูปแบบต่างๆ เพื่อทำเป็นสิ่งใหม่
 3. ทักษะการแตกแขนง (Branching Skills) หรือทักษะไฮเปอร์มีเดีย (Hypermedia) เป็นความสามารถในการท่องไปบนเว็บเพื่อศึกษาหาความรู้ในรูปแบบไม่ต่อเนื่อง สามารถขยายกลยุทธ์การแสวงหาสารสนเทศและสร้างความรู้จากสารสนเทศแต่ละชั้นที่เข้าถึงได้
 4. ทักษะสารสนเทศ (Information Skills) ความสามารถในการมีวิจารณญาณทางการประเมินคุณภาพและความถูกต้องในการบริโภคสารสนเทศซึ่งเป็นเหมือนการกรองที่จะช่วยระบุว่าสารสนเทศใดถูกหรือผิด มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำหนดไว้หรือเป็นสารสนเทศที่บิดเบือน
 5. ทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social Emotional Skills) มีความเข้าใจในกติกาที่อยู่บนไซเบอร์สเปซและการประยุกต์ความเข้าใจนี้ในการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้งานจำเป็นต้องมีการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ มีวุฒิภาวะ มีทักษะสารสนเทศและทักษะการเห็นภาพที่ดี
 6. การคิดแบบเรียลไทม์ (Real Time Thinking) เป็นความสามารถในการประมวลผลด้วยข้อมูลในปริมาณมากในเวลาเดียวกันหรือในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งผู้ใช้งานต้องแยกความตั้งใจ การตอบสนองและแรงกระตุ้นในรูปแบบอื่นๆ ที่ปรากฏอย่างต่อเนื่องในสถานที่ต่างๆ บนหน้าจอได้
- เอ็ง (Ng. 2012: 1076-1068) ได้เสนอองค์ประกอบของการรู้ดิจิทัลไว้ 3 มิติ ดังนี้

1. มิติทางเทคนิค (Technical Dimension) หมายถึง วิธีการและการดำเนินงานในการใช้ไอซีทีเพื่อการเรียนรู้และทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน มีความสามารถในการเชื่อมต่อและใช้ตัวบ่อนอุปกรณ์ต่อพ่วง หรือความสามารถในการป้องกันไฟล์ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางเทคนิคโดยการอ่านคู่มือ
2. มิติทางพุทธิพิสัย (Cognitive Dimension) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจทางปัญญา ความสามารถคิดกลยุทธ์ในการสืบค้น ประเมินและสร้างวงจรของการจัดการสารสนเทศทางดิจิทัล และยังหมายถึงความสามารถในการประเมิน เลือกโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่เหมาะสมกับการเรียนรู้หรือการทำงานที่เฉพาะเจาะจง
3. มิติทางสังคมและอารมณ์ (Socio Emotional Dimension) หมายถึง ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีความรับผิดชอบต่อการสื่อสาร การเข้าสังคมและการเรียนรู้ ดังนี้
 - 1) มีมารยาทอินเทอร์เน็ต ผ่านแอปพลิเคชันที่มีกฎที่คล้ายกันกับการสื่อสารกันแบบเห็นหน้า เช่น การเคารพและการใช้ภาษาที่เหมาะสม รวมถึงการใช้คำพูดที่จะหลีกเลี่ยงการตีความผิดและความเข้าใจผิด
 - 2) การปกป้องความปลอดภัยของบุคคลและความเป็นส่วนตัว โดยการเก็บรักษาข้อมูล

ส่วนตัวและไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ เกินความจำเป็น 3) การรับรู้เมื่อบุคคลกำลังถูกคุกคามและรู้วิธีการจัดการกับภัยนั้น

สรุปได้ว่าองค์ประกอบการรู้ดิจิทัลมีอยู่ 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การรู้จำ การเข้าใจ การนำไปประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์การประเมินและการสร้างสรรค์ที่ต้องจัดทำกับสารสนเทศแบบต่างๆ 2) ด้านการสื่อสาร มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และ 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับกติกา มารยาท กฎระเบียบบนอินเทอร์เน็ต

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์

ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์

ซาฟโกและเบรค (Safko; & Brake. 2009: 3-20) กล่าวว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์คือเครื่องมือออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทั้งในเรื่องกิจกรรม กิจกรรมและพฤติกรรมต่างๆ ระหว่างผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตด้วยกัน ที่มารวมกลุ่มกันในแบบออนไลน์เพื่อที่จะแบ่งปันข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความต้องการส่วนลึกและความคิดเห็น โดยการสร้างเนื้อหาในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ วิดีโอและเสียงเพื่อติดต่อทางธุรกิจหรือเพื่อความเพลิดเพลิน

โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2556: 124) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่าคือโครงสร้างทางสังคมที่ประกอบด้วยบุคคลทั่วไปหรือองค์กรที่มีการเชื่อมโยงในเรื่องราวต่างๆ ที่แต่ละบุคคลต่างก็มีความสนใจในเรื่องรานั้นๆ เหมือนๆ กัน จึงได้รวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายขึ้นมา ในการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายนี้อาจมาจากการที่มีค่านิยมเหมือนกัน การแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนทางการเงิน กลุ่มเพื่อน เครือญาติ ความเกลียดชัง ความขัดแย้ง หรือเพื่อทำการค้า ดังนั้นเครือข่ายสังคมจึงมีโครงสร้างที่ค่อนข้างซับซ้อนและบางชุมชนออนไลน์อาจมีความเปราะบางและอ่อนไหวมาก

ไมโครแบรนดส์สตูดิโอ (2556: ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่าคือการใช้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตคนหนึ่ง เชื่อมโยงกับเพื่อนอีกนับสิบรวมไปถึงเพื่อนของเพื่อนอีกนับร้อย ผ่านผู้ให้บริการด้านโซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network) บนอินเทอร์เน็ต การเชื่อมโยงดังกล่าวทำให้เกิดเครือข่ายขึ้น เช่น ผู้ใช้งานสามารถรู้จักเพื่อนของเพื่อนเป็นทอดๆ ต่อไปเรื่อย ทำให้เกิดสังคมเสมือนจริงขึ้นมา สามารถสร้างคอนเน็คชั่นใหม่ๆ ได้ง่าย และเมื่อผู้ใช้งานแชร์ (Share) ข้อความหรืออะไรก็ตามลงไปบนเครือข่าย ทุกคนในเครือข่ายก็สามารถรับรู้ได้พร้อมกันและสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้ใช้งานแชร์ได้ เช่น แสดงความคิดเห็น (Comment) กดไลค์ (Like) ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละผู้ให้บริการ ความโดดเด่นในเรื่องความง่ายของโซเชียลเน็ตเวิร์ค (Social Network) ทำให้ธุรกิจและนักการตลาดสนใจที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ

มานะ ตรียาภิวัฒน์ (2556: ออนไลน์) ให้นิยามของเครือข่ายสังคมว่าหมายถึงสื่อดิจิทัลที่เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการทางสังคมเพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันบนเครือข่ายทางสังคมผ่านทาง

เว็บไซต์และโปรแกรมประยุกต์บนสื่อใดๆ ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โดยเน้นให้ผู้ใช้ทั้งที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในการผลิตเนื้อหาขึ้นเองในรูปของข้อมูล ภาพและเสียง

สรุปได้ว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์คือการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพื่อให้บริการทางดิจิทัลในการที่จะติดต่อพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แบ่งปันไฟล์ และเนื้อหาในรูปแบบของรูปภาพ วิดีโอและเสียง ประสพการณ์ ตลอดจนความคิดเห็นของตนเองกับผู้อื่นในอินเทอร์เน็ตที่มีความชื่นชอบหรือความสนใจในสิ่งเดียวกัน

ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ให้บริการในรูปแบบของเว็บไซต์สามารถแบ่งขอบเขตตามการใช้งานโดยดูที่วัตถุประสงค์หลักของการเข้าใช้งานและคุณลักษณะของเว็บไซต์ที่มีร่วมกัน สเตรสส์และฟรอสท์ (Strauss & Frost. 2009: 336-338) ได้แบ่งสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ออกเป็น 4 ประเภทหลักๆ ดังนี้

1. Reputation aggregators หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเครื่องมือค้นหา (Search engine) คือเว็บไซต์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลของเว็บไซต์ ผลิตภัณฑ์ ร้านค้า หรือเนื้อหาอื่นๆ แล้วนำมาจัดอันดับผ่านระบบการประเมินของเว็บไซต์นั้นๆ เพื่อให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตเข้ามาสืบค้นข้อมูลในด้านต่างๆ ตามความต้องการได้อย่างง่ายดาย

2. Blogs คือบันทึกประจำวันในรูปแบบออนไลน์ที่มีการนำเสนอตามลำดับเวลา โดยที่ผู้อ่านสามารถแสดงความคิดเห็นผ่าน Blog ได้โดยตรง นอกจากนี้บาง Blog นั้นยังได้ให้ผู้เขียนหลายๆ คนช่วยในการเขียนบันทึกประจำวันออนไลน์นี้

3. Online community คือเว็บไซต์ที่รวบรวมกลุ่มผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่มีความสนใจคล้ายๆ กัน โดยที่กลุ่มผู้ใช้งานเหล่านี้มักจะกลับมาดูการแลกเปลี่ยนความเห็นของผู้ใช้งานอื่นๆ ที่มีความคิดคล้ายกับตัวเองผ่านระบบออนไลน์อยู่ด้วยเสมอ

4. Social networks คือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นโครงสร้างสังคมที่ประกอบด้วยบุคคลหรือองค์กรต่างๆ เชื่อมต่อกัน ซึ่งแต่ละบุคคลหรือองค์กรที่เชื่อมโยงกันนั้นอาจจะมีประเภทเดียวหรือมากกว่า เช่น ความคิดเห็น การค้า เพื่อนและญาติ

นอกจากนี้ เดชาธร สุวรรณแสง (2556: ออนไลน์) ยังได้แบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้เป็น 7 ประเภทดังนี้

1. สร้างและประกาศตัวตน (Identity Network) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้ให้ผู้เข้าใช้งานได้มีพื้นที่ในการสร้างตัวตนขึ้นมาบนเว็บไซต์ และสามารถที่จะเผยแพร่เรื่องราวของตนผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยลักษณะของการเผยแพร่อาจจะเป็นรูปภาพ วิดีโอ การเขียนข้อความลงในบล็อก รวมถึงเว็บที่เน้นการหาเพื่อนใหม่หรือการค้นหาเพื่อนเก่าที่ขาดการติดต่อ ในส่วนของการเขียนบทความได้อย่างเสรีนั้นสามารถนำมาใช้ได้ 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1 บล็อก (Blog) เป็นชื่อเรียกสั้นๆ ของ Weblog ซึ่งมาจากคำว่า Web รวมกับคำว่า Log ที่เป็นเสมือนบันทึกหรือรายละเอียดข้อมูลที่เก็บไว้ ดังนั้นบล็อกจึงเป็นโปรแกรมประยุกต์บน

เว็บที่ใช้เก็บบันทึกเรื่องราวหรือเนื้อหาที่เขียนไว้โดยเจ้าของเขียนแสดงความรู้สึกนึกคิดต่างๆ โดยทั่วไปจะมีผู้ที่ทำหน้าที่หลักที่เรียกว่า Blogger เป็นผู้เขียนบันทึกหรือเล่าเหตุการณ์ที่อยากให้คนอ่านได้รับรู้หรือเป็นการเสนอมุมมองและแนวความคิดของตนเองใส่เข้าไปในบล็อกนั้นๆ ตัวอย่างของบล็อกเช่น Bloggang ที่เป็นบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทบล็อกของประเทศไทยที่เปิดบล็อกเพื่อให้บริการกับผู้ใช้เพื่อให้ผู้ใช้นำเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ของผู้ใช้ในรูปแบบของบทความ กราฟิก หรือวิดีโอ และอนุญาตให้ผู้อื่นที่เข้ามาดูบล็อกนั้นๆ สามารถเขียนความคิดเห็นต่างๆ ลงไปได้

1.2 ไมโครบล็อก (Micro Blog) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีลักษณะเด่นคือการให้ผู้ใช้โพสต์ข้อความจำนวนสั้นๆ ผ่านเว็บผู้ให้บริการ เช่น เฟซบุ๊กและทวิตเตอร์

1.2.1 เฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทไมโครบล็อก สำนักงานใหญ่อยู่ที่ เมนโลพาร์ก รัฐแคลิฟอร์เนีย เฟซบุ๊กก่อตั้งเมื่อวันอังคารที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 โดย Mark Zuckerberg และสมาชิกเพื่อนผู้ก่อตั้งคือ Eduardo Saverin, Andrew McCollum, Dustin Moskovitz และ Chris Hughes ในช่วงแรกมีการจำกัดผู้เข้าชมเว็บไซต์เฉพาะนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แต่ภายหลังได้ขยายเพิ่มจำนวนในมหาวิทยาลัยในพื้นที่บอสตัน มหาวิทยาลัยในกลุ่มไอวีลีกและมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ปัจจุบันเป็นที่นิยมและมีจำนวนผู้ใช้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

1.2.2 ทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทบล็อกขนาดเล็ก มีคุณสมบัติคล้ายกับบล็อกทั่วไป ทวิตเตอร์ก่อตั้งเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 โดย Jack Dorsey, Evan Williams, Biz Stone, และ Noah Glass เจ้าของบริษัท Obvious Corp ที่ซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา ซึ่งต่อมาได้รับความนิยมจากทั่วโลก โดยมีผู้ใช้ที่ลงทะเบียนเข้าใช้มากกว่า 500 ล้านคนในปี พ.ศ. 2555 รวมไปถึงมีทวีตมากกว่า 340 ล้านทวีตต่อวัน และมีการค้นหาข้อมูลผ่านเว็บไซต์มากกว่า 1,600 ล้านครั้งต่อวัน นับตั้งแต่วันเปิดตัวทวิตเตอร์เป็นเว็บไซต์ 1 ใน 10 อันดับที่มีผู้เข้าใช้งานมากที่สุด โดยได้รับการขนานนามว่าเป็นเว็บไซต์สำหรับการส่งบริการข้อความสั้นบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งในภายหลังนอกจากที่จะสามารถทวีตบนเว็บไซต์แล้วได้มีการเปิดให้ใช้งานการส่งทวีตด้วยการส่งบริการข้อความสั้น (SMS) และบนโปรแกรมประยุกต์ในโทรศัพท์มือถือและสมาร์ทโฟน

2. สร้างและประกาศผลงาน (Creative Network) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้เป็นสังคมสำหรับผู้ใช้ที่ต้องการแสดงออกและนำเสนอผลงานของตนเอง สามารถแสดงผลงานได้จากทั่วทุกมุมโลก จึงมีเว็บไซต์ที่ให้บริการพื้นที่เสมือนเป็นแกลเลอรี (Gallery) ที่ใช้จัดโชว์ผลงานของตนเองไม่ว่าจะเป็นวิดีโอ รูปภาพ เพลง อีกทั้งยังมีจุดประสงค์หลักเพื่อแชร์เนื้อหาระหว่างผู้ใช้เว็บที่ใช้ฝากหรือแบ่งปันโดยใช้วิธีเดียวกันแบบเว็บฝากภาพ แต่เว็บนี้เน้นเฉพาะไฟล์ที่เป็นมัลติมีเดีย เช่น อินสตาแกรม และ ยูทูบ เป็นต้น

2.1 อินสตาแกรม (Instagram) เป็นบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทแชร์รูปภาพและวิดีโอ โดยถูกคิดค้นขึ้นโดย Kevin Systrom และ Mike Krieger อินสตาแกรมสามารถนำ

รูปภาพและวิดีโอของตนเองมาแชร์ให้ผู้อื่นดูและตนเองก็สามารถเปิดดู แสดงความชื่นชอบและแสดงความคิดเห็นในรูปที่ผู้อื่นแชร์ไว้ได้ด้วยเช่นเดียวกัน

2.2 ยูทูบ (YouTube) เป็นเว็บไซต์ประเภทแชร์ไฟล์วิดีโอ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 15

กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 โดย Chad Hurley, Steve Chen, และ Jawed Karim ยูทูบมีบริการให้ใช้งานสามารถอัปโหลดและแลกเปลี่ยนคลิปวิดีโอผ่านทางเว็บไซต์ รวมถึงการสร้างรายการโทรทัศน์ มิวสิกวิดีโอ วิดีโอจากสมาชิก งานโฆษณาผ่านเว็บยูทูบได้ด้วย

2.3 ฟลิคเกอร์ (Flickr) เป็นบริการเครือข่ายสังคมประเภทแชร์รูปภาพ มีต้นกำเนิด

จากประเทศแคนาดา บริษัทลูดีคอร์ป (Ludicorp) เป็นผู้พัฒนาโดย Catherina Fake และ Stewart Butterfield ได้พัฒนาเว็บไซต์สำหรับเก็บรูปภาพดิจิทัล โดยอัปโหลดจากผู้ใช้งานและสามารถแบ่งปันให้ผู้อื่นดูได้ บริการของฟลิคเกอร์เป็นที่นิยมสำหรับผู้ที่ใช้เขียนบล็อก เนื่องจากสามารถนำรูปจากฟลิคเกอร์มาใช้ในบล็อกได้โดยตรง โดยเนื่องจากความสามารถในการแท็กเขียนคำอธิบายรูปและค้นหาตามชื่อที่เขียนโดยผู้ใช้งาน

3. ความชอบในสิ่งเดียวกัน (Passion Network) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้ทำหน้าที่เก็บในสิ่งที่ชอบไว้บนเครือข่าย โดยมีแนวคิดจากการสร้างที่คั่นหนังสือออนไลน์ (Online Bookmarking) เพื่อให้ผู้ใช้สามารถเก็บหน้าเว็บเพจที่ค้นไว้ในเครื่องคนเดียวก็นำมาเก็บไว้บนเว็บไซต์ได้ เพื่อที่จะได้เป็นการแบ่งปันให้กับคนที่มีความชอบในเรื่องเดียวกัน สามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงในการเข้าไปหาข้อมูลได้และนอกจากนี้ยังสามารถโหวตเพื่อให้คะแนนกับที่คั่นหนังสือออนไลน์ที่ผู้ใช้คิดว่ามีประโยชน์และเป็นที่นิยม เช่น ดิกก์ และ พันทิป เป็นต้น

3.1 ดิกก์ (Digg) เป็นเว็บไซต์ที่เน้นข่าวเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ โดยผสม social bookmarking บล็อกและการเชื่อมโยงเนื้อหาเว็บเข้าด้วยกัน และมีการกรองคัดเลือกเนื้อหาในลักษณะการร่วมลงคะแนนที่ทุกคนเท่าเทียมกัน เนื้อหาข่าวและเว็บไซต์จะถูกส่งเข้ามาโดยผู้ใช้นั้นจะถูกเลื่อนให้ไปแสดงที่หน้าแรกผ่านระบบการจัดอันดับโดยผู้ใช้ ซึ่งแตกต่างจากระบบการกรองคัดเลือกเนื้อหาในเว็บไซต์อื่น ๆ จำนวนมากใช้อยู่

3.2 พันทิป (Pantip) เป็นเว็บไซต์ของประเทศไทยที่ให้บริการกระดานข่าวสำหรับผู้ที่มีความชอบในเรื่องเดียวกัน ก่อตั้งโดยนายวันฉัตร ผดุงรัตน์ เปิดตัวเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2546 พันทิปให้บริการผู้ใช้โดยจัดให้มีห้องสนทนาเป็นกลุ่มใหญ่ครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ การเมือง ความรู้ กีฬา บันเทิง ศาสนา ความงาม และกฎหมาย เป็นต้น

4. เวทีทำงานร่วมกัน (Collaboration Network) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้เป็นรูปแบบที่ต้องการความคิด ความรู้ และการต่อยอดจากผู้ใช้ที่เป็นผู้มีความรู้ เพื่อให้ความรู้ที่ได้ออกมามีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและเกิดการพัฒนาในที่สุด บุคคลที่เข้าร่วมในสังคมนี้มักจะเป็นผู้ที่มีความภูมิใจที่ได้เผยแพร่สิ่งที่ตนเองรู้และทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เพื่อรวบรวมข้อมูลความรู้ในเรื่องต่างๆ ในลักษณะเนื้อหา ทั้งวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สินค้า หรือบริการ ซึ่งโดยส่วนใหญ่บุคคลเหล่านี้มักเป็นนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ในลักษณะเวทีทำงานร่วมกัน เช่น วิกีพีเดียและ โททูนอร์ เป็นต้น

4.1 วิกิพีเดีย (Wikipedia) เป็นสารานุกรมเนื้อหาเสรีหลายภาษาบนเว็บไซต์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิวิกิมีเดียที่เป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไร เป็นไซต์นี้มีเนื้อหากว่า 35 ล้านบทความ โดยเฉพาะวิกิพีเดียภาษาอังกฤษมีเนื้อหากว่า 4.9 ล้านบทความ บทความเหล่านี้เกิดขึ้นจากการร่วมกันเขียนของอาสาสมัครทั่วโลก ทุกคนที่สามารถเข้าถึงวิกิพีเดียได้ก็สามารถร่วมแก้ไขได้แทบทุกบทความได้อย่างเสรี โดยจะมีผู้ที่เขียนเรื่องราวอยู่เป็นประจำจำนวนประมาณ 100,000 คน เผยแพร่เป็นภาษาต่างๆ จำนวนประมาณ 286 ภาษา เว็บไซต์วิกิพีเดียนี้ได้กลายมาเป็นงานอ้างอิงทั่วไปที่มีผู้นำไปใช้งานเป็นจำนวนมากที่สุดและได้รับความนิยมมากที่สุดบนอินเทอร์เน็ต

4.2 โกทูโนว์ (GotoKnow) เป็นเว็บไซต์ให้บริการบล็อกสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนอินเทอร์เน็ต พัฒนาโดย ดร.จันทวรรณ ปิยะวัฒน์ และ ผศ.ดร.ชัชชัย ปิยะวัฒน์ จากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 โดยในขณะนั้นมีเครื่องเซิร์ฟเวอร์อยู่ที่ซานฟรานซิสโกประเทศสหรัฐอเมริกา ก่อนที่จะย้ายมาเมืองไทยในวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2549 ภายใต้การสนับสนุนหลักจากสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) โดยภายในเว็บไซต์มีการแบ่งย่อยเนื้อหาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออกเป็นกลุ่มเนื้อหาต่าง ๆ เช่น ชุมชนเบาหวาน ชุมชนอาหารปลอดภัย ชุมชนการป้องกันโรค นอกจากนี้ในแต่ละหน้าจะเชื่อมโยงกันตามกลุ่มป้ายเพื่ออำนวยความสะดวกและเชื่อมโยงเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน

5. ประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality) เครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้มีลักษณะเป็นเกมออนไลน์ (Online games) ซึ่งเป็นเว็บที่นิยมมากเพราะเป็นแหล่งรวบรวมเกมไว้มากมาย มีลักษณะเป็นวิดีโอเกมที่ผู้ใช้สามารถเล่นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เกมออนไลน์นี้มีลักษณะเป็นเกม 3 มิติที่ผู้ใช้นำเสนอตัวตนตามบทบาทในเกม ผู้เล่นสามารถติดต่อกับผู้เล่นคนอื่นๆ ได้เสมือนอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง สร้างความรู้สึกสนุกเหมือนได้มีสังคมของผู้เล่นที่ชอบในแบบเดียวกัน อีกทั้งยังมีการฝึกที่สวยงามดึงดูดความสนใจและมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เล่นรู้สึกบันเทิง เช่น เซคันด์ไลฟ์ และ เวิลด์ออฟวอร์คราฟท์ เป็นต้น

5.1 เซคันด์ไลฟ์ (Second Life) เป็นโลกเสมือนบนอินเทอร์เน็ต โดยเริ่มให้บริการเมื่อ พ.ศ. 2546 ผู้พัฒนาคือบริษัทลินเดนเรี่ส์ ผู้ใช้งานสามารถใช้บริการเซคันด์ไลฟ์ผ่านทางโปรแกรมที่ชื่อว่า Second Life Viewer โดยที่ผู้ใช้งานแต่ละคนจะเรียกว่า ผู้อยู่อาศัย (Resident) ซึ่งสามารถสื่อสารหรือแสดงปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานอื่นผ่านการแสดงออกของอวตาร (Avatar) ผู้อยู่อาศัยแต่ละคนสามารถสำรวจและพบปะกับผู้อยู่อาศัยอื่น คบหาสมาคม มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนบุคคลหรือเป็นกลุ่ม สร้างและซื้อขายไอเทม (ทรัพย์สินเสมือน) หรือให้บริการใดๆ บนเซคันด์ไลฟ์ได้ด้วย

5.2 เวิลด์ออฟวอร์คราฟท์ (World of Warcraft) เป็นเกมรูปแบบ Massively multiplayer online game ผู้พัฒนาเกมนี้คือบริษัท Blizzard Entertainment เริ่มวางจำหน่ายในวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 สร้างโดยนำบรรยากาศในซีรีส์ Warcraft จำลองไว้ในเกมและได้จัดทำเป็นเกม 3 มิติโดยผู้เล่นนำเสนอตัวตนตามบทบาทในเกม ทำให้ผู้เล่นสามารถติดต่อกับปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่นๆ ได้เสมือนอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง

6. เครือข่ายที่เชื่อมต่อกันระหว่างผู้ใช้ (Peer to Peer: P2P) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เชื่อมต่อถึงกันระหว่างเครื่องผู้ใช้ด้วยกันเองโดยตรง จึงทำให้เกิดการสื่อสารหรือแบ่งปันข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และตรงถึงผู้ใช้นั้นๆ เช่น สไกป์และ บิตทอร์เรนต์ เป็นต้น

6.1 สไกป์ (Skype) เป็นโปรแกรมที่ให้บริการผู้ใช้สำหรับสนทนาโทรศัพท์ สนทนาแบบวิดีโอและส่งข้อความผ่านอินเทอร์เน็ต สไกป์ก่อตั้งโดย Niklas Zennström และ Janus Friis ชาวสวีเดน หน้าที่หลักของสไกป์คือให้บริการผ่านทางคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งสู่คอมพิวเตอร์อีกเครื่องหนึ่งเป็นเสียงและภาพขณะสนทนา การส่งข้อความและการส่งข้อมูลในรูปแบบไฟล์โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สไกป์เป็นที่นิยมเนื่องจากความสามารถของโปรแกรมที่คุณภาพเสียงชัดเจนและไม่เสียค่าใช้จ่าย ถ้าใช้คุยกันผ่านทางคอมพิวเตอร์ผู้ใช้สไกป์สามารถโทรเข้าโทรศัพท์อื่นได้ โดยเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมผ่านทาง สไกป์เอาต์ นอกจากนี้สไกป์สามารถใช้สำหรับรับโทรศัพท์จากโทรศัพท์ทั่วไปและรับฝากข้อความได้อีกด้วย

6.2 บิตทอร์เรนต์ (BitTorrent) เป็นโพรโทคอลรูปแบบ peer-to-peer ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยกันโดยตรงผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถูกพัฒนาตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. 2544 จากความคิดของ Bram Cohen ที่ต้องการให้การส่งผ่านข้อมูลสามารถอำนวยความสะดวกได้ทั้งขาเข้าและขาออก เครือข่ายของการใช้โปรแกรมบิตทอร์เรนต์นั้นเป็นลักษณะโยงใยถึงกันหมด เครื่องคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องสามารถรับส่งไฟล์ถึงกันได้ตลอดเวลา เมื่อไฟล์เริ่มต้นเผยแพร่มาจากคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง เครื่องอื่นๆ ที่ต้องการไฟล์ก็จะค่อยๆ ได้รับชิ้นส่วนไฟล์ไปทีละชิ้นทีละชิ้นเหมือนภาพต่อจิ๊กซอว์ เมื่อได้รับชิ้นส่วนไฟล์จนครบ 100% แล้วก็สามารถส่งต่อชิ้นส่วนไฟล์ให้แก่ผู้อื่นได้ต่อไป

7. เครือข่ายเพื่อการประกอบอาชีพ (Professional Network) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการทำงานโดยจะเป็นการนำประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ในการเผยแพร่ประวัติผลงานของตนเองและสร้างเครือข่ายกับผู้อื่น นอกจากนี้บริษัทที่ต้องการคนมาร่วมงานก็สามารถเข้ามาหาจากประวัติของผู้ใช้ที่อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ได้ เช่น ลิงก์อิน (Linked in) ที่เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมที่ให้บริการเพื่อการประกอบอาชีพที่เน้นด้านเครือข่ายธุรกิจ โดยจุดประสงค์หลักของลิงก์อินเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ที่ลงทะเบียนกับทางเว็บไซต์แล้ว ผู้ใช้จะสามารถสร้างรายการส่วนตัวเกี่ยวกับอาชีพสำหรับติดต่อกับผู้อื่นหรือกับบริษัทต่างๆ และเป็นการสร้างเครือข่ายทางอาชีพของผู้ใช้เอง

สรุปได้ว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์มีอยู่ด้วยกันหลายประเภทตามลักษณะของการรวมกลุ่มในการใช้งานและคุณลักษณะที่มีอยู่ร่วมกัน โดยสามารถแบ่งออกเป็นการสร้างและประกาศตัวตนในการเผยแพร่เรื่องราวของตนเองให้เป็นที่รู้จักของผู้อื่น การสร้างและประกาศผลงานเพื่อนำเสนองานของตนเองต่อสาธารณะชน การรวมกลุ่มผู้ที่ชื่นชอบในสิ่งเดียวกันหรือการแบ่งปันซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกันในการคิด การเสริมสร้างความรู้และการต่อยอดจากผู้ใช้งานคนอื่น การสร้างประสบการณ์เสมือนจริงที่ออกมาในลักษณะของเกมและกิจกรรมบันเทิงต่างๆ และการเป็นเครือข่ายติดต่อระหว่างผู้ใช้งานด้วยกันเองเพื่อการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ข้อดีและข้อเสียของเครือข่ายสังคมออนไลน์

วิลเลียมสัน (Williamson. 2013: 9-10) ได้กล่าวถึงการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้งานนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสียหลายๆ ด้าน ดังนี้

ข้อดีของสื่อสังคมออนไลน์

1. สามารถใช้สร้างเป็นพื้นที่ในการสนทนาหรือสื่อสารแก่สาธารณะได้
2. หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ สามารถเข้าไปใกล้ชิดกับสาธารณชนมากขึ้น
3. สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจ
4. สนับสนุนความโปร่งใส และธรรมาภิบาล
5. สร้างโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มที่ 3 ในการเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุน
6. การส่งต่อข้อมูลในลักษณะทำซ้ำตัวเองเป็นทอดๆ (Viral distribution) ทำให้มีการ

กระจายข้อมูลอย่างรวดเร็ว

7. ลดต้นทุนการดำเนินการ
8. ช่วยให้เข้าใจความคิดเห็นของประชาชนได้มากขึ้น
9. สามารถติดตามความเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา
10. ลดเวลาที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารลง
11. สามารถที่จะนำมาเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ในการสื่อสาร และเป็นสื่อกลางในการ

ขยายการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสาร

ข้อเสียของสื่อสังคมออนไลน์

1. มารยาทและรูปแบบการใช้งานแตกต่างจากสื่อรูปแบบอื่น
2. มีความเสี่ยงของความไม่แท้จริงของข้อมูลที่ได้รับ การหลอกลวง ความซื่อสัตย์และ

ความไม่โปร่งใสในการใช้งาน

3. มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและอยู่เหนือการควบคุมของเจ้าของ
4. การหาเครือข่ายใหม่ การสร้างเรื่องใหม่ ๆ เป็นเรื่องยากที่จะคาดเดาได้ว่าจะมีจำนวน

ผู้ใช้เท่าใดและไม่มีการรับรองผลว่าการสื่อสารจะเกิดขึ้นและส่งสารไปยังผู้รับสื่อ

5. สื่อสังคมออนไลน์ไม่ใช่ทางเลือกที่มีประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียวแต่ยังต้องนำสื่อหลักและหลักการสื่อสารที่ดีมาใช้ควบคู่กันไป

กานดา รุณนะพงศา สายแก้ว (2558: ออนไลน์) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้

ข้อดีของสื่อสังคมออนไลน์

1. การสื่อสารข้อมูลไปสู่ผู้คนเป็นจำนวนมากทำได้รวดเร็ว สะดวก และง่าย
2. ช่องว่างการสื่อสารระหว่างนักการเมืองหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงกับคนธรรมดาทั่วไป

น้อยลง สามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรง

3. ทำให้เกิดการรวมตัวกันในการทำกิจกรรมดี ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น

4. เป็นช่องทางที่ดีในการหางานทำหรือได้คนที่มีความสามารถเข้ามาทำงานด้วย
5. สามารถใช้เพื่อการเรียนการสอนได้ เพราะนักเรียนและนักศึกษา มักจะออนไลน์บน

เฟซบุ๊ก

ข้อเสียของสื่อสังคมออนไลน์

1. ไม่มีวิธีการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นเป็นข้อมูลที่เป็นจริงหรือไม่
2. หลายคนไม่ระวังการใช้โซเชียลมีเดียซึ่งทำให้หลายคนได้ข้อมูลที่ไม่เป็นสาระ หรือเป็นข้อมูลเชิงลบ เช่น การโพสต์ว่าคนอื่นข้อความที่ไม่สุภาพ ไม่เป็นจริง หรือมีผลกระทบต่อผู้อื่นในทางลบ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

สำนักข่าวเสียงมุสลิม (2555: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของเครือข่ายสังคมออนไลน์ดังนี้

ข้อดีของเครือข่ายสังคมออนไลน์

1. ด้านการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ใช้งานสามารถเลือกการจำกัดความเป็นส่วนตัวในการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองให้แก่ผู้อื่นได้ทราบ รวมถึงมีการป้องกันความปลอดภัยในข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งาน
2. ด้านการเรียนการสอน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ในสิ่งที่สนใจร่วมกันได้ และยังเป็นคลังข้อมูลความรู้ขนาดย่อมเพราะทั้งผู้สอนและผู้เรียนสามารถเสนอและแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ หรือตั้งคำถามในเรื่องต่างๆ เพื่อให้บุคคลอื่นที่สนใจหรือมีคำตอบได้ช่วยกันตอบ นอกจากนี้ยังสามารถแสดง สาธิต หรือเผยแพร่วิธีการและเทคนิคต่างๆ ผ่านการทำวิดีโอเพื่อการเรียนการสอนแล้วแบ่งปันผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้งเว็บไซต์หรือบล็อกที่มีจุดประสงค์เพื่อการเรียนรู้ โดยอาจมีบล็อกเกอร์ที่มีประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็นวิชาหรืองานอดิเรกต่างๆ มาเขียนถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจด้วย
3. ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สามารถเป็นสื่อในการนำเสนอผลงานของตัวเอง เช่น งานเขียน รูปภาพ วิดีโอต่างๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้เข้ามารับชมและแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังใช้เป็นสื่อในการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ หรือบริการลูกค้าสำหรับบริษัทและองค์กรต่างๆ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้า ตลอดจนเป็นการช่วยสร้างผลงานและรายได้ให้แก่ผู้ใช้งาน ก่อให้เกิดการจ้างงานแบบใหม่ๆ
4. ด้านการดำเนินธุรกิจหรือกิจการขององค์กร เป็นการประหยัดเวลาและเป็นการเพิ่มช่องทางการติดต่อระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภค สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค ทำให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารรวดเร็วขึ้น
5. ด้านความบันเทิงและเกมออนไลน์ เป็นการคลายเครียดสำหรับผู้ที่ต้องการหาเพื่อน สร้างความสัมพันธ์และมิตรภาพที่ดีจากเพื่อนสู่เพื่อนได้

ข้อเสียของเครือข่ายสังคมออนไลน์

1. ด้านการละเมิดลิขสิทธิ์ผลงานและการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว็บไซต์บางเว็บอาจจะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากเกินไป หากผู้ใช้บริการไม่ระมัดระวังในการกรอกข้อมูล อาจถูกผู้ไม่หวังดี

นำมาใช้ในทางเสียหายหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางในการถูกละเมิดลิขสิทธิ์ ขโมยผลงานหรือถูกแอบอ้าง เพราะสื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อในการเผยแพร่ผลงาน รูปภาพต่างๆ ให้บุคคลอื่นได้ดูและแสดงความคิดเห็น หรืออาจจะโดนปลอมแปลงตัวตนโดยการนำรูปของบุคคลหนึ่งไปใช้ในบัญชีอื่นเพื่อผลประโยชน์หลอกลวงผู้อื่นได้

2. ด้านการเผยแพร่สิ่งลามก สื่ออนาจารและสิ่งผิดกฎหมาย สื่อสังคมออนไลน์เป็นสังคมที่กว้าง หากผู้ใช้รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดวิจารณญาณอาจโดนหลอกลวงผ่านอินเทอร์เน็ตหรือการนัดเจอกันเพื่อจุดประสงค์ อีกทั้งด้วยความที่สื่อสังคมออนไลน์มีปริมาณผู้ใช้งานจำนวนมากทำให้ยากต่อการควบคุมสื่อลามกอนาจาร

3. ด้านความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น ข้อมูลที่ต้องการออกเพื่อสมัครสมาชิกและแสดงบนเว็บไซต์ของสื่อสังคมออนไลน์นั้นยากแก่การตรวจสอบว่าจริงหรือไม่ ดังนั้นอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับเว็บไซต์ที่กำหนดอายุการสมัครสมาชิกหรือการถูกบล็อกโดยบุคคลที่ไม่มีตัวตนได้

4. ด้านอาชญากรรม เนื่องจากมีจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมีจำนวนมากดังนั้นจึงเกิดอาชญากรรมที่มาหลอกลวงเหยื่อในอินเทอร์เน็ตมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งรูปแบบการหลอกลวงหรือการโกงก็มีมากมายและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้ยังอาจจะก่อให้เกิดปัญหาการลอกเลียนแบบพฤติกรรมความรุนแรงจากสื่อออนไลน์ได้

5. ด้านสุขภาพและโทษต่อผู้ใช้งาน ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่อยู่กับหน้าจอคอมพิวเตอร์เป็นเวลานานอาจทำให้สายตาเสียและอาจทำให้เกิดโรคออฟฟิศซินโดรมได้ และหากผู้ใช้งานเป็นนักเรียนนักศึกษาก็อาจทำให้เสียการเรียนหรือผลการเรียนตกต่ำลงได้ รวมทั้งทำให้เสียเวลาในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในด้านอื่นๆ

สรุปได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์มีประโยชน์หลายประการทั้งในด้านการติดต่อระหว่างองค์กรกับสาธารณชนเพื่อก่อให้เกิดความใกล้ชิดกันมากขึ้น สร้างความเชื่อถือ ความโปร่งใส และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมการขึ้น ทำให้การสื่อสารเกิดความรวดเร็ว ตลอดจนการรวมตัวกันทางสังคมเพื่อดำเนินกิจกรรมเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังนำไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานที่จะเป็นสื่อกลางในการนำเสนอผลงานต่างๆ การดำเนินธุรกิจเพื่อเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าหรือผู้บริโภค และเพื่อความบันเทิงรวมถึงการพักผ่อนหย่อนใจ ในทางตรงกันข้ามนั้นสื่อสังคมออนไลน์ก็มีข้อเสียเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการแอบอ้าง การหลอกลวง ความไม่โปร่งใสในการทำงาน ขาดการตรวจสอบข้อมูลที่แท้จริง การละเมิดลิขสิทธิ์และสิทธิส่วนบุคคล ด้านอาชญากรรม สิ่งผิดกฎหมายและจริยธรรม ตลอดจนผลเสียที่เกิดขึ้นกับสุขภาพและร่างกายจากการใช้งานเป็นระยะเวลานาน

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมฝึกอบรม

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นเป็นการจัดกิจกรรมเสริมให้กับนักศึกษา นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของแต่ละมหาวิทยาลัยก็จะมีวัตถุประสงค์ที่

แตกต่างกันออกไป การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้ได้นักวิชาการหลายๆ ท่านได้กล่าวถึงหลักการ
จัดกิจกรรมไว้ดังนี้

นีล (Neill. 2005: Online) กล่าวว่าวิธีการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดผลดีต่อตัวผู้เรียนมากที่สุด
คือการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) จากแนวคิดนี้จึงนำไปสู่การสอนโดยใช้กิจกรรม
เข้าช่วยด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของ
ผู้เรียนนั้นสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภทคือ

1. กิจกรรมในหลักสูตรหรืออาจเรียกว่ากิจกรรมในห้องเรียน
2. กิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนอกห้องเรียน

ทบวงมหาวิทยาลัย (2543: 11) ได้กำหนดปรัชญาของกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักศึกษาไว้
ดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีคุณภาพและมีศักยภาพใน
การพัฒนาและแข่งขันในสังคมโลก
 2. ปรับปรุงระบบบริหารจัดการอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา
 3. สร้างสรรค์ความรู้ในด้านการพัฒนานักศึกษาหรือเอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา
 4. ส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพัฒนา
กิจกรรมนักศึกษาให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ เสริมสร้างประสบการณ์จริงในวิชาชีพและชีวิต
 5. ส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางภาษาและเทคโนโลยี สร้างแหล่งเรียนรู้ที่มี
คุณภาพ
 6. ส่งเสริมให้นักศึกษามีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ให้ใช้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เป็นแหล่งการเรียนรู้
 7. สนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น
 8. ส่งเสริมการใช้หลักธรรมทางศาสนาเพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีจริยธรรม คุณธรรม
มีระเบียบวินัย มีสมาธิ อย่างสม่ำเสมอ
 9. จัดให้มีโครงการปฐมนิเทศ ปัจฉินิเทศ
 10. ผูกอบรมให้ความรู้ทางด้านดนตรี กีฬา ศาสนา การใช้ชีวิตในสังคม
 11. ส่งเสริมให้นักศึกษาเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการทำงานในระหว่างเรียน
 12. พัฒนาหอพักนักศึกษาให้เป็นแหล่งศึกษา
 13. จัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพและนันทนาการ
 14. ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา
 15. สนับสนุนให้อาจารย์บูรณาการวิชาการกับกิจกรรมนักศึกษาเข้าด้วยกัน
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530: 150-151) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับงานกิจกรรมเสริม
หลักสูตรนักศึกษาไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. งานกิจกรรมช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนรู้จักตนเองมากขึ้น โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อันเป็นผลทำให้แต่ละคนสามารถพัฒนาการเรียนวิชาการ สังคม ร่างกาย จิตใจ บุคลิกภาพ วุฒิภาวะสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. งานกิจกรรมช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักศึกษาจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือความแตกต่างด้านการเมือง

3. การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ด้านการทำงานร่วมกับกลุ่ม สามารถเสนอความคิดเห็น แสดงตน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พัฒนาความเข้าใจร่วมกัน พัฒนาความเป็นผู้นำ เสริมสร้างความสามัคคีระหว่างหมู่นักศึกษา รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักฝึกหัดการทำงานอย่างมีระบบและฝึกคิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

4. การอำนวยความสะดวกในด้านการจัดและดำเนินการกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักศึกษา โดย

4.1 จัดหาสถานที่เพื่อเป็นศูนย์กลางกิจกรรม สถานที่สำหรับประชุม พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อการพิมพ์ การจัดทำป้ายประกาศต่างๆ

4.2 ประสานงานกับภาควิชาหรือหน่วยงานอื่นๆ ในสถาบันเพื่อสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกให้นักศึกษาจัดกิจกรรมต่างๆ

4.3 จัดหาอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมหรืออาจารย์แนะแนวที่มีประสบการณ์ด้านงานกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือให้แนวคิดหรือแนะแนวทางการจัดกิจกรรมให้สามารถจัดได้อย่างเหมาะสม

5. การพัฒนาให้นักศึกษามีความเป็นไทย รู้จักภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ชื่นชมศิลปวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี ดนตรี นาฏศิลป์ไทย

6. การพัฒนานักศึกษาให้มีบุคลิกภาพ มีความสามัคคี มีความประพฤติที่ดีงาม สอดคล้องกับวัฒนธรรมของคนไทยและเป็นบุคคลที่มีประโยชน์เป็นที่ต้องการของสังคม

7. งานกิจกรรมช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการเรียนการสอนและเป็นทางออกหากเกิดความคับข้องใจในการศึกษาก็สามารถใช้กิจกรรมเป็นเครื่องผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนได้

กาญจนา คุณารักษ์ (2540: 247-248) ได้กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น จะต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเจริญของประเทศชาติ โดยต้องยึดหลักดังนี้คือ

1. ผู้เรียนทุกคนเป็นสมาชิกของสถานศึกษามีสิทธิเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ
2. กิจกรรมที่จัดทำขึ้นควรทำกำหนดไว้ในตารางเรียนของสถานศึกษา
3. ผู้เรียนทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ
4. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจะมีผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. ไม่ควรให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งออกจากชั้นเรียนในเวลาปกติเพื่อไปร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อการเรียนของผู้เรียนเอง
6. ผู้นำควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างเหมาะสม

7. ควรจะต้องมีการดูแลแนะนำในการทำกิจกรรมอย่างเพียงพอ

8. การเข้าร่วมกิจกรรมของอาจารย์ควรจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการทำงานตามปกติของอาจารย์

9. ผู้บริหารและอาจารย์ควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ไม่ใช่ผู้สั่งการ

10. การทำกิจกรรมต่างๆ ควรเริ่มจากสิ่งเล็กและง่ายไปสู่กิจกรรมที่ใหญ่และยาก

11. ควรมีการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรมให้พร้อม

12. ในการพิจารณาจัดกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ควรทำด้วยความรอบคอบ

13. ทุกๆ กิจกรรมควรจะต้องมีการเก็บบันทึกการกระทำต่างๆ อย่างถาวร

14. การจัดสรรเงินอุดหนุนอย่างเพียงพอและยุติธรรม

15. สถานศึกษาและชุมชนควรจะได้รับรู้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมของผู้เรียน

16. ผู้บริหารและอาจารย์ควรให้เห็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญเท่าเทียมกับ

กิจกรรมในหลักสูตร

17. กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่จำเป็นต้องทำพร้อมกันทุกกิจกรรม

สรุปได้ว่าหลักในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นควรส่งเสริมสร้างศักยภาพในด้านต่างๆ ของนักศึกษา ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายๆ ฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหารที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรจะมีการระบุนโยบายที่ชัดเจนรวมถึงการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนที่เพียงพอ ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ควรมีการกำหนดตารางเวลาที่ชัดเจนและแจ้งให้นักศึกษาทราบเพื่อให้นักศึกษาสามารถจัดสรรเวลาเข้าร่วมได้ มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา ทั้งนี้การเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาต้องไม่กระทบต่อการเรียนปกติและสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้จะต้องมุ่งเน้นที่ตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ

ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักศึกษานั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

จิตรรัตน์ โพธิ์มามกะ (2523: 5) ได้แบ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตรในเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างแท้จริง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนที่สนใจในวิชาการที่มีอยู่ในหลักสูตรนั้นๆ ได้รับความรู้เพิ่มพูนมากขึ้น ส่งเสริมและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนทางด้านวิชาการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2. กิจกรรมพิเศษในลักษณะบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ทั้งสังคมภายในสถานศึกษา สังคมภายนอกหรือชุมชนใกล้เคียงและห่างไกลสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม

3. กิจกรรมเสริมหลักสูตรในลักษณะอื่นๆ กิจกรรมประเภทนี้อาจจะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางอ้อม เพราะจุดมุ่งหมายไม่เป็นการส่งเสริมทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ระดับ นิลพังา (2535: 129-130) ได้แบ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามหลักสูตรวิชาการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. กิจกรรมประเภทที่โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการจัด เช่น ห้องสมุด การแนะแนว กีฬาลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด โฮมรูม กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย กิจกรรมหาทุนการศึกษาและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
2. กิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการจัด เช่น สภานักเรียน ชุมนุ่มหรือชมรมต่างๆ หนังสือและวารสารของโรงเรียน การจำหน่ายสินค้าฝีมือนักศึกษาในงานต่างๆ
3. กิจกรรมที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัด เช่น ยุวพุทธสมาคม กิจกรรมลูกเสือชาวบ้าน ศูนย์สังคมสงเคราะห์ ห้องสมุดประชาชน การจัดแหล่งข้อมูลข่าวสารหมู่บ้านและกิจกรรมหารายได้ เป็นต้น

สำเนา ขจรศิลป์ (2538: 127-128) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษาสามารถแบ่งออกตามลักษณะของกิจกรรมได้ 7 ประเภท คือ

1. กิจกรรมด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้แก่ นักศึกษา นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกทางด้านพืชสวนก็เป็นสมาชิกสโมสรพืชสวน เพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูก และการจำหน่ายไม้ดอก ไม้ประดับและผลไม้ นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกทางด้านวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ก็ร่วมกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์ เช่น การพิมพ์จุลสารของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ
2. กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่ นักศึกษาทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปการแสดง ศิลปการพูดและดนตรี เป็นต้น นักศึกษาแทบทุกสถาบันได้จัดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น การไหว้ครู และงานลอยกระทง เป็นต้น
3. กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษากระทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือสร้างถาวรวัตถุที่เป็นสาธารณะสมบัติ โดยทั่วไปนิสิตนักศึกษาจะออกไปพัฒนาชนบทในถิ่นทุรกันดารยากไร้ ส่วนการช่วยเหลือประชาชนในเมืองก็จะเป็นประชาชนที่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม กิจกรรมนักศึกษาด้านบำเพ็ญประโยชน์มีหลายอย่างด้วยกัน ทั้งในด้านสร้างถาวรวัตถุและการให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านอาชีพด้านสาธารณสุข เพื่อช่วยให้ประชาชนในชนบทมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
4. กิจกรรมด้านกีฬา เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนานักศึกษาในด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนทักษะในการกีฬากีฬาการฝึกซ้อมกีฬา นอกจากจะทำให้ นิสิตนักศึกษาเกิดทักษะในการกีฬา และให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังทำให้นักศึกษามีร่างกายแข็งแรงอีกด้วย การแข่งกีฬาก็เป็นการฝึกนักศึกษาให้มีน้ำใจเป็นนักกีฬาด้วย กิจกรรมนักศึกษาประเภทนี้ได้แก่ กีฬาประเภทต่างๆ เช่น ฟุตบอล เทนนิส กรีฑา และกีฬาทางน้ำ เป็นต้น
5. กิจกรรมด้านนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนานและเพลิดเพลินแก่นักศึกษา กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การสังสรรค์ การจัดงานเต้นรำ เป็นต้น

6. กิจกรรมส่วนกลาง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมของนักศึกษา และยังเป็นฝ่ายควบคุมและให้การสนับสนุนกิจกรรมส่วนอื่นๆอีกด้วย โดยทั่วไป กิจกรรมประเภทนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารซึ่งทำหน้าที่บริหาร และฝ่ายสภานักศึกษา ซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติ องค์กรกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ องค์กรนักศึกษา ศูนย์นักศึกษา หรือสโมสรนักศึกษา เป็นต้น

7. กิจกรรมทางด้านการเมือง เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกซึ่งอาจเป็นการคัดค้านหรือการสนับสนุนต่อเหตุการณ์ต่างๆของสังคม เช่น การคัดค้าน การขึ้นค่าโดยสารรถประจำทาง การสนับสนุนการลดจำนวนเที่ยวการแข่งขันมวย หรือการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2500 ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าเป็นการเลือกตั้งทุจริตและสกปรก

จินตนา ยูนิพันธุ์ (2525: 124) ได้สรุปประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารนิสิตนักศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 1 โดยให้จัดกิจกรรมนักศึกษาในด้านต่างๆ 4 ด้าน คือ

1. ด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมที่จัดขึ้นควรมีขอบเขตดังนี้
 - 1.1 เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ และรักษาไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรม
 - 1.2 เพื่อสนับสนุนนิสิตนักศึกษาให้ความสนใจและมีโอกาสได้ศึกษาเพื่อให้เกิดความชำนาญและมีสุนทรียภาพในศิลปะด้านต่างๆ อันไม่ขัดต่อวัฒนธรรมอันดี
 2. ด้านกีฬา กิจกรรมที่จัดขึ้นควรมีขอบเขตดังนี้
 - 2.1 ส่งเสริมให้นักศึกษาเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพ พลานามัย และพัฒนาบุคลิกภาพ
 - 2.2 ส่งเสริมความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ความมีน้ำใจนักกีฬาทั้งผู้เล่นและผู้ชม
 - 2.3 เพื่อเผยแพร่ความเข้าใจเกี่ยวกับกีฬา
 - 2.4 เพื่อยกมาตรฐานกีฬาให้สูงขึ้น
 - 2.5 จัดให้มีการแข่งขันกีฬาระดับต่างๆ เพื่อเพิ่มทักษะในด้านกีฬา
 3. ด้านวิชาการ กิจกรรมที่จัดขึ้นในด้านนี้เพื่อแสวงหาความรู้ด้านวิชาการอันควรได้รับการส่งเสริมให้มีอิสระทางความคิด แต่ต้องอยู่ในขอบเขต โดยให้มีความสมดุลในด้านความคิดแง่ต่างๆโดยสมบูรณ์
 4. ด้านบำเพ็ญประโยชน์ การจัดกิจกรรมด้านนี้ในขอบเขต
 - 4.1 ให้นักศึกษาใช้เวลาว่างเพื่อพัฒนาตนเองให้พร้อม เพื่อทำประโยชน์ต่อสังคม
 - 4.2 ให้นักศึกษามีความริเริ่มสร้างสรรค์ และนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
 - 4.3 ปลุกฝังให้นักศึกษาได้ตระหนักในภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคมอันจะเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ
 - 4.4 ส่งเสริมให้มีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อหมู่คณะและประเทศชาติ
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530: 148-149) ได้แบ่งประเภทกิจกรรมเสริมหลักสูตรนักศึกษาตามแนวคิดที่เน้นการพัฒนานักศึกษา ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาการปกครองตนเอง ได้แก่ องค์การบริหารกิจกรรมนักศึกษา สโมสรนักศึกษา กิจกรรมเหล่านี้ทำให้นักศึกษารู้จักการทำงานร่วมกัน กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบงาน
2. กิจกรรมพัฒนาสติปัญญา ได้แก่ กิจกรรมเกี่ยวกับวิชาการในสาขาที่นักศึกษากำลังศึกษาอยู่ กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนามารยาท และระเบียบ ประเพณีการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ชมรมกุลสตรี ชมรมสุภาพบุรุษ และมารยาทไทย เป็นต้น
3. กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพและความพร้อมเพียง ได้แก่ ชมรมกีฬาต่างๆ เช่น ชมรมรักบี้ชมรมฟุตบอล และชมรมวอลเลย์บอล เป็นต้น
4. กิจกรรมพัฒนาความเสียสละเพื่อสังคม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาตระหนักในการมีส่วนร่วมช่วยเหลือสังคมหรือประเทศ เช่น ชมรมอาสาพัฒนา ชมรมพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
5. กิจกรรมพัฒนาศีลธรรม ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาชีวิตของนักศึกษาให้มีความประพฤติเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ชมรมพุทธศาสตร์ ชมรมสมาธิ และชมรมมังสวิรัต เป็นต้น
6. กิจกรรมพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมเช่น ชมรมดนตรี ชมรมทักษะ ชมรมพ่าย และชมรมวรรณศิลป์ เป็นต้น
7. กิจกรรมนันทนาการ ได้แก่ กิจกรรมที่มุ่งพัฒนาให้นักศึกษาใช้เวลาว่างพักผ่อนหรือทำสิ่งที่ตนสนใจ เช่น ชมรมสะสมแสตมป์ ชมรมถ่ายภาพ และชมรมทัศนศึกษา เป็นต้น
8. กิจกรรมพัฒนาอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมที่เตรียมนักศึกษาไปสู่อาชีพในอนาคต เช่น ชมรมนักธุรกิจ ชมรมครุวิทยาศาสตร์ ชมรมนักประพันธ์ เป็นต้น
9. กิจกรรมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาสนใจการเมือง เพื่อปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองตั้งแต่เยาว์วัย เมื่อโตขึ้นจะได้มีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการเมืองมากขึ้น

สรุปได้ว่าประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตรสามารถแบ่งออกได้ตามลักษณะของกิจกรรมได้หลายประเภท คือ กิจกรรมด้านวิชาการที่มุ่งส่งเสริมและเพิ่มพูนความรู้ทางด้านวิชาการ กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรม กิจกรรมด้านการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อการช่วยเหลือผู้อื่นที่ด้อยโอกาสหรือเพื่อสังคมส่วนรวม กิจกรรมด้านการกีฬาเพื่อทำให้ร่างกายแข็งแรงและเกิดทักษะทางด้านกีฬา กิจกรรมด้านนันทนาการเพื่อความสนุกสนานและความเพลิดเพลิน กิจกรรมส่วนกลางในการบริหารงานขององค์การหรือสโมสรนักศึกษา กิจกรรมทางด้านการเมืองเพื่อสนับสนุนเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง ซึ่งกิจกรรมนักศึกษาทั้งหมดนี้ต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าต่อประเทศต่อไป

กิจกรรมฝึกอบรม

กิจกรรมฝึกอบรมนี้ได้มีนักวิชาการหลายๆ ท่านได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ดังนี้ คิงส์เบอร์รี่ (Kingsbery. 1975: 58) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นความพยายามขององค์การที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของคนงานไปในทางที่พัฒนาขึ้น ทั้งทางด้านทัศนคติ ทักษะ ความรู้ ความคิด และยังรวมไปถึงการช่วยขจัดความกังวลใจ ข้อข้องใจและปัญหาต่างๆ ในการทำงานให้หมดไป

โกลด์สทีน (Goldstein. 1993: 57) กล่าวว่า การฝึกอบรมคือกระบวนการจัดการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและเจตคติของบุคลากร อันจะ ช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

กิตติ พัทธวิชัย (2544: 445) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการจัดกิจกรรมที่ตรง กับความเป็นจริงของปัญหาเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและเปลี่ยนเจตคติของบุคลากรและ สามารถนำประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้แก้ปัญหของงานที่ทำอยู่ให้บรรลุ ความสำเร็จตามความต้องการขององค์กร

เครือวัลย์ ล้อมอภิชาติ (2544: 4) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมเรียนรู้เฉพาะอย่างของ บุคคลเพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะหรือความชำนาญและเจตคติที่ดี เหมาะสม จนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเจตคติ เพื่อการปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อ ยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานให้สูงขึ้นและทำให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในงาน

ยงยุทธ เกษสาคร (2551: 23) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมเดิมที่เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลของบุคลากรให้มีพฤติกรรมใหม่ตามเป้าประสงค์ของ องค์กร ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ ตลอดจนบุคลิกภาพและเจตคติ อย่างมีหลักเกณฑ์ และมีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ภายใต้สภาพแวดล้อมทั้งในและนอกองค์กร

สมชาติ กิจยรรยง (2545: 15) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึงกระบวนการที่จะทำให้ผู้เข้า รับการอบรมเกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ เกิดความชำนาญและเกิดเจตคติที่ดีเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่อง หนึ่ง จนกระทั่งสามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตาม วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร (2545: 107) กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการ ประมวลความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เข้าอบรม เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สุริยา เหมตะศิลปะ (2553: 2-3) กล่าวว่า การฝึกอบรมหมายถึงการจัดแผนสำหรับ จัดเตรียมชุดของโอกาสในการเรียนรู้ของบุคคลที่จะได้รับการฝึกอบรม ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายและ ชุดของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้วางแผนและให้แนวทางไว้ เพื่อให้ผู้อบรมได้เรียนรู้จนมีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติที่ดีและมีความสามารถในการจัดการตามเป้าหมายที่วางไว้

สรุปได้ว่าการฝึกอบรมหมายถึงการจัดกิจกรรมเรียนรู้เฉพาะบุคคลที่มุ่งเน้นกระบวนการ เปลี่ยนแปลง พัฒนาหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทักษะ ความรู้ เจตคติ ของผู้เข้ารับการอบรมอย่าง มีระบบ เพื่อพัฒนาทักษะ ความชำนาญ ความสามารถและทัศนคติของบุคคลให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นช่วยให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติงานและ ภาระหน้าที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคต ช่วยแก้ปัญหา รวมถึงการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ตลอดจน เพื่อความก้าวหน้าของผู้เข้าอบรมและองค์กร

ความสำคัญของการฝึกอบรม

ยุพาศรี ไพวรรณ (2553: 23) กล่าวว่า งานฝึกอบรมมีความจำเป็นและสำคัญต่อองค์กรต่างๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยที่หน่วยงานนั้นๆ ต้องจัดโครงการฝึกอบรมให้ตรงกับความต้องการในรูปแบบที่เหมาะสมกับบุคลากร เวลา งบประมาณ อุปกรณ์ต่างๆ ในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้การพัฒนาบุคลากรบรรลุเป้าหมาย โดยความสำคัญของการฝึกอบรมมีดังนี้

1. บุคลากรใหม่ที่มาทำงานซึ่งยังไม่อยู่ในสภาพที่จะปฏิบัติงานในองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ ต้องมีการสอนงาน อบรม เพื่อปรับความรู้ที่เรียนมาให้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในองค์กรได้ เพราะองค์กรแต่ละแห่งมีลักษณะงานเฉพาะตัว

2. เพื่อการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าและชื่อเสียงขององค์กร ทำให้องค์กรพร้อมที่จะแข่งขันเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรเพื่อให้มีประสิทธิภาพ

3. องค์กรจะดำรงอยู่ต้องมีความเจริญก้าวหน้า ขยายกิจการในด้านการขาย การผลิต การบริการที่เติบโตกว้างขวาง ต้องการสร้างบุคลากรที่มีความสามารถไปทำงานประจำ ต้องสร้างบุคลากรเพื่อทดแทน เพิ่มเติมเข้าประจำตำแหน่งตามขนาดของงานที่ขยาย พร้อมทั้งเตรียมบุคลากรในการเลื่อนตำแหน่ง โยกย้าย ลาออก

4. สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทั้งสังคม การเมือง เศรษฐกิจ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคม ชุมชนที่เปลี่ยนไป สามารถใช้เครื่องมือใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. บุคลากรปฏิบัติงานในองค์กรเป็นเวลานาน เมื่ออยู่กับงานเป็นระยะเวลานานจะเกิดความจำเจ เบื่อหน่าย ท้อถอย จึงจำเป็นต้องจัดให้เข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา เป็นลักษณะการอบรมเพื่อการพัฒนา เป็นการกระตุ้นบำรุงขวัญ สร้างบรรยากาศในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

6. องค์กรต้องการวางแผนพัฒนาตำแหน่งงานของบุคลากร เช่น งานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถพิเศษ งานเทคนิค วิชาการหรือแม่ข่ายงานบริหารที่ต้องใช้เวลาในการเตรียมและฝึกอบรม

อาชัญญา รัตนอุบล (2540: 8) กล่าวว่า การฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประชากรและบุคลากร ซึ่งทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยสรุปดังนี้

1. การฝึกอบรมช่วยป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น โดยการเสริมสร้างความรู้ที่ถูกต้อง
2. การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาและฝึกปฏิบัติการแก้ปัญหาเหล่านั้นๆ
3. การฝึกอบรมช่วยประหยัดรายจ่าย เพราะการฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่จัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น ภายในงบประมาณจำกัด และได้ผลคุ้มค่าตามวัตถุประสงค์
4. การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่จะช่วยให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมประสบการณ์ใหม่ ซึ่งอาจจัดในวันเวลาปกติหรือในวันหยุดสุดสัปดาห์ก็ได้

5. การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่ก่อให้เกิดความสามัคคี เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน แก้ไขปัญหาร่วมกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

6. การฝึกอบรมเป็นกรรมวิธีที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความเชื่อมั่นในงาน กล้าที่จะเผชิญปัญหาและอุปสรรค

7. การฝึกอบรมเป็นวิธีการที่สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต

สมคิด บางโม (2551: 14) กล่าวว่า การฝึกอบรมมีความสำคัญเพราะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงานเฉพาะอย่าง อาจจำแนกวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมได้ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) ให้มีความรู้ หลักการ ทฤษฎีแนวคิดในเรื่องที่อบรม เพื่อนำไปใช้ในการทำงาน

2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand) เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องจากความรู้ เมื่อรู้ในหลักการและทฤษฎีและสามารถตีความ แปลความ ขยายความ และอธิบายให้คนอื่นทราบได้ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ได้

3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill) ทักษะคือความชำนาญหรือความคล่องแคล่วในการปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยอัตโนมัติ

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) ทัศนคติหรือความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งต่าง ๆ การฝึกอบรมมุ่งให้เกิดหรือเพิ่มพูนความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน เช่น ความจงรักภักดีต่อองค์กร ความภาคภูมิใจ เป็นต้น

สรุปได้ว่าการฝึกอบรมมีความสำคัญและจำเป็นเพราะสภาพแวดล้อมและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บุคลากรปัจจุบันในองค์กรที่ปฏิบัติงานมาแล้วเป็นเวลานานหรือบุคลากรใหม่นั้นมีพื้นฐานหรือทักษะที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ใหม่ เปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นและทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พัฒนาทักษะและปรับเปลี่ยนเจตคติของบุคลากร ทำให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานซึ่งจะส่งผลให้เกิดการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ประเภทของการฝึกอบรม

ในการจัดการฝึกอบรมนั้น ได้มีการแบ่งประเภทของการฝึกอบรมออกเป็นหลาย ๆ ประเภท โดยยึดหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันไป ดังนี้

วิจิตร อวาทกุล (2540: 82-87) ได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมเป็น 6 ประเภท คือ

1. การฝึกอบรมก่อนการทำงาน หมายถึง การศึกษาวิชาความรู้พื้นฐานในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ซึ่งจัดการศึกษาและจัดหลักสูตรให้สนองความต้องการของตลาดแรงงาน

2. การอบรมปฐมนิเทศ เป็นการอบรมให้แก่บุคลากรที่เข้าทำงาน เป็นการขจัดข้อสงสัยต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงานใหม่ รวมทั้งช่วยให้เกิดความอบอุ่นทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคงมีขวัญกำลังใจ

สูงขึ้น รู้สึกมีส่วนร่วม เกิดความเป็นเจ้าของและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

3. การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน เป็นการเพิ่มพูนความชำนาญและประสบการณ์เบื้องต้น โดยเป็นการฝึกอบรมด้านเทคนิคหรือวิธีการทำงานเฉพาะเรื่อง

4. การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงานหรือประจำการ เป็นการจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในหน้าที่ให้มากขึ้น

5. การฝึกอบรมเฉพาะเรื่องเฉพาะวิชา เป็นการอบรมเทคนิคปลีกย่อยหรือรายละเอียดเฉพาะเรื่องที่จัดทำเป็นพิเศษของหน่วยงาน เพื่อเสริมงานหลักให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

6. การฝึกอบรมพิเศษ เป็นการอบรมนอกเหนือจากการอบรมหลักขององค์กรหรือเป็นการอบรมเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม เป็นการร่วมมือระหว่างหน่วยงานในสังคมและชุมชน เป็นต้น

สุภาพร พิศาลบุตร และ ยงยุทธ เกษสาคร (2545: 74-75) ได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. ประเภทของการฝึกอบรมโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับงาน จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับองค์กรที่มีการปรับเปลี่ยนลักษณะงาน ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย วิธีการปฏิบัติต่างๆ หรือมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการทำงาน

1.2 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะหรือประสบการณ์ บุคลากรในแต่ละระดับขององค์กรอาจจะต้องใช้ทักษะในการทำงานหรือต้องการทักษะเพิ่มขึ้นในการปฏิบัติงานในหน้าที่

2. ประเภทของการฝึกอบรมโดยการยึดระยะเวลาการทำงานเป็นเกณฑ์ แบ่งการฝึกอบรมเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน หมายถึงองค์กรต้องการให้บุคลากรที่รับเข้ามาใหม่ ได้มีความรู้ ความชำนาญ เกี่ยวกับงานในส่วนที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบปฏิบัติงานก่อนที่จะเข้าทำงาน

2.2 การฝึกอบรมเมื่อได้เข้าทำงานแล้ว หมายถึงการฝึกอบรมตั้งแต่แรกเริ่มที่บุคคลเข้าทำงานในองค์กรและเป็นการฝึกอบรมสำหรับผู้ที่กำลังปฏิบัติงานให้เกิดความเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2532: ออนไลน์) ได้แบ่งประเภทของการฝึกอบรมโดยยึดหลักต่างๆ ดังนี้

1. แบ่งโดยยึดช่วงเวลาในการทำงานเป็นหลัก แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 การฝึกอบรมก่อนประจำการ เป็นการฝึกอบรมซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมบุคลากรก่อนเข้ารับหน้าที่ เนื้อหาของการฝึกอบรมจะเน้นเรื่องที่สำคัญในการปฏิบัติงานอย่างละเอียดทุกด้าน ซึ่งมักจะรวมถึงการสร้างทักษะในการปฏิบัติงานไว้ด้วย

1.2 การฝึกอบรมระหว่างประจำการ เป็นการฝึกอบรมซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศนคติแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. แบ่งโดยยึดลักษณะวิธีการฝึกอบรมเป็นหลัก

2.1 การฝึกปฏิบัติงานปกติในที่ทำการ เป็นการฝึกอบรมระหว่างการปฏิบัติงานจริง ๆ โดยให้ผู้เข้าอบรมทำงานตามปกติแล้วมีผู้คอยกำกับดูแลให้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง การฝึกอบรมแบบนี้ มักจะเป็นการปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงาน ซึ่งมีผู้เขียนระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดในการปฏิบัติงานนั้นๆ ไว้แล้ว

2.2 การฝึกอบรมนอกสถานที่ทำงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมให้ผู้เข้าอบรมพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้ทันที การฝึกอบรมแบบนี้มักจะเรียกว่าการฝึกอบรมแบบห้องเรียน

2.3 การฝึกอบรมแบบผสม คือหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีทั้งการฝึกอบรมขณะทำงาน และการฝึกอบรมนอกสถานที่ทำงานประกอบกัน

3. แบ่งตามจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3.1 การฝึกอบรมเป็นรายคน เป็นการฝึกอบรมเฉพาะรายตามความจำเป็นในการฝึกอบรมของบุคคลรายนั้น ๆ

3.2 การฝึกอบรมเป็นคณะ เป็นการฝึกอบรมให้กับกลุ่มบุคลากรซึ่งมีลักษณะความจำเป็นในการฝึกอบรมเหมือนกันที่ละจำนวนมาก ๆ

4. แบ่งตามลักษณะของเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม ในกรณีที่มีการสำรวจหาความจำเป็นในการฝึกอบรมทั้งองค์กรแล้วพบว่ามีความจำเป็นจะต้องจัดฝึกอบรมหลักสูตรในเนื้อหาหลายด้านด้วยกัน จึงอาจมีการกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมในแต่ละด้าน

5. แบ่งตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มบุคลากรผู้เข้าอบรมในโครงสร้างองค์กร ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงลักษณะของเนื้อหาหลักสูตรที่จัดอบรมด้วย ได้แก่

5.1 การฝึกอบรมสำหรับบุคลากรแต่ละระดับตามแนวนอน เพื่อให้ความรู้ทั่วๆ ไปและแนวปฏิบัติอย่างกว้างๆ ซึ่งบุคลากรในระดับดังกล่าวควรจะได้รับหรือสามารถปฏิบัติได้

5.2 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรตามแนวตั้งขององค์กร เป็นการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้หรือสร้างความสามารถเฉพาะสำหรับบุคลากรในแต่ละตำแหน่งหรือสายงาน โดยใช้หลักสูตรซึ่งกำหนดขึ้นโดยเฉพาะตามความจำเป็น

6. แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

6.1 การฝึกอบรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นมาแล้วและเป็นที่ปรากฏชัดแจ้งว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการฝึกอบรม จึงได้มีการจัดการฝึกอบรมขึ้น

6.2 การฝึกอบรมเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความจำเป็นในการฝึกอบรมประเภทนี้มักเกิดขึ้นเมื่อมีแผนงานเพื่อป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

6.3 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสูงขึ้นในระยะยาว หมายถึงในระยะยาวองค์กรมุ่งที่จะพัฒนางานและพัฒนาบุคลากรเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ จึงจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมขึ้นอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทั้งองค์กร

สรุปได้ว่าการฝึกอบรมมีหลายประเภท ได้แก่ การฝึกอบรมโดยยึดช่วงเวลาในการทำงาน ซึ่งสามารถจัดฝึกอบรมก่อนการทำงานเพื่อให้ผู้เข้าอบรมปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม หรือจัด

ฝึกอบรมระหว่างการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์การฝึกอบรมโดยยึดลักษณะวิธีการฝึกอบรมซึ่งสามารถจัดการฝึกอบรมในสถานที่ปฏิบัติงานปกติหรือจัดฝึกอบรมนอกสถานที่ทำงานการฝึกอบรมโดยยึดตามจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งสามารถอบรมเป็นรายบุคคลหรืออบรมเป็นหมู่คณะก็ได้ การฝึกอบรมโดยยึดตามลักษณะกลุ่มเป้าหมายซึ่งสามารถจัดการฝึกอบรมแบบทั่วไปและแบบเฉพาะทาง และการฝึกอบรมโดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม สำหรับการจะเลือกประเภทของการฝึกอบรมนั้นจะขึ้นอยู่กับพิจารณาความสำคัญและความจำเป็นของแต่ละองค์กร

องค์ประกอบของการฝึกอบรม

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำเอาแนวคิดองค์ประกอบของหลักสูตรมาใช้เป็นองค์ประกอบของการฝึกอบรม ดังนี้

ทาบ (Taba. 1962: 10) ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรไม่ว่าจะสร้างขึ้นในลักษณะใดจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร 3 ส่วน ได้แก่

- 1) จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
- 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ และ
- 3) การประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ สัจจ อูทรานันท์ (2532: 236-241) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ มีเนื้อหาสาระและประสบการณ์ในการเรียนรู้เป็นสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ และการประเมินผล เป็นการเสนอแนะแนวทางการดำเนินการวัดและประเมินผลที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรนั้นๆ ส่วน ไทเลอร์ (Tyler. 1950: 1) ได้ตั้งคำถามพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ข้อ ซึ่งนับเป็นหลักการและเหตุผลสำคัญสำหรับการสร้างหลักสูตร ซึ่งจากคำถาม 4 ข้อนี้ สามารถนำมากำหนดเป็นองค์ประกอบของหลักสูตรได้ 4 ส่วน ได้แก่ 1) กำหนดจุดมุ่งหมาย 2) เลือกประสบการณ์ เนื้อหาวิชาเพื่อการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้ และ 4) การประเมินผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ สำหรับมุมมองของ บิชอป (Bishop. 1985: 140) ได้เสนอมุมมองที่สอดคล้องกับ ไทเลอร์ ว่าองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตรควรมี 4 ส่วน คือ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และ 4) การวัดผลและประเมินผลโดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่วน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2539: 3-11) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ส่วน คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหา สาระในหลักสูตร 3) วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) การวัดผลและประเมินผล

โอลิวา (Oliva. 1992: 171-175) ได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 12 องค์ประกอบ และมีการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย ปรัชญา และหลักจิตวิทยาการศึกษาของการจัดการศึกษา
2. วิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ผู้เรียน และเนื้อหาวิชา
3. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
4. กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
5. จัดโครงสร้างของหลักสูตร และนำหลักสูตรไปใช้

6. กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน
7. กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
8. เลือกยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอน
9. เลือกวิธีประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน
10. นำยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนไปใช้
11. ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน
12. ประเมินผลหลักสูตร

นิตยา เปลื้องสุข (2554: 8-9) ได้ให้แนวคิดเรื่องระบบหลักสูตรในการศึกษาแก่ผู้เรียนโดยพิจารณาในแง่ของระบบ จากองค์ประกอบทั้ง 3 ควบคู่กันไป ได้แก่ ตัวบ่อน กระบวนการ และ ผลผลิต สำหรับองค์ประกอบหลักๆ ของหลักสูตรยังคงประกอบด้วยส่วนสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร และการเรียนการสอน (Curriculum objectives) คือ หลักสูตรจะต้องมีความมุ่งหมายเป็นอันดับแรกและต้องชัดเจนทั้งความมุ่งหมายทั่วไปและความมุ่งหมายเฉพาะ
 2. โครงสร้างของหลักสูตร (Curriculum structure) โดยจะกล่าวถึงว่าหลักสูตรจะมีการแบ่งระบบการศึกษาอย่างไร จะใช้เวลานานเท่าไร จะใช้การวัดผลอย่างไร เป็นต้น
 3. เนื้อหาของหลักสูตร (Curriculum contents) โดยกำหนดว่าจะต้องจัดสอนเนื้อหาอย่างไร มากน้อยเท่าไร ลำดับก่อนหลังอย่างไร จึงจะเหมาะสมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
 4. วัสดุประกอบหลักสูตร (Curriculum materials) การที่หลักสูตรจะมีความมุ่งหมาย โครงสร้างหรือเนื้อหาอย่างไร จะต้องคำนึงถึงวัสดุประกอบหลักสูตรด้วย ได้แก่ แบบเรียน อุปกรณ์การสอน เครื่องมือสำหรับฝึกงาน เครื่องมือวิทยาศาสตร์ และวัสดุโสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น
 5. การจัดกระบวนการเรียนการสอน (Curriculum process) ให้เป็นไปตามหลักสูตร เริ่มต้นด้วยวิธีสอน การจัดชั้นเรียน เทคนิคในการจัดกิจกรรม รวมทั้งการวัดผลประเมินผลการเรียน
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2552: 24) สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรว่า ควรประกอบด้วย
- 1) การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร 2) การดำเนินการร่างหลักสูตร
 - 3) การกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร 4) การกำหนดเนื้อหาหรือสาระของหลักสูตร 5) การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน 6) กำหนดการวัดและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ และ
 - 7) การประเมินผลหลักสูตร

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553: 14-16) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum aims) 2) เนื้อหา (Content) 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation)

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปจะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ โครงสร้าง/เนื้อหาสาระ วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผล และประเมินผล สำหรับงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดองค์ประกอบของหลักสูตรมาใช้เป็นองค์ประกอบของกิจกรรมฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรม

มีนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทยได้กล่าวถึงกระบวนการฝึกอบรมตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ดังนี้

แนตเลอ (ยงยุทธ เกษสาคร. 2551: 36-37; อ้างอิงจาก Nadler. 1989. *Developing human resources*. pp. 104-112) ได้สร้างกระบวนการฝึกอบรมไว้ 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดความจำเป็นในการฝึกอบรมขององค์กร 2) กำหนดงานเฉพาะที่ต้องปฏิบัติ 3) กำหนดความจำเป็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 4) พิจารณาวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม 5) สร้างหลักสูตร 6) เลือกเทคนิคการฝึกอบรม 7) เลือกอุปกรณ์การฝึกอบรม 8) ดำเนินการฝึกอบรม 9) จัดการประเมินผลและติดตามผลการฝึกอบรมและการป้อนกลับระบบการฝึกอบรม

ซูชัย สมิทธิไกร (2556: 200) กล่าวว่า กระบวนการของการออกแบบและการพัฒนาโครงการฝึกอบรม ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม 2) การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3) การกำหนดเนื้อหาของหลักสูตร 4) การกำหนดระยะเวลาของการฝึกอบรม 5) การเลือกวิธีการฝึกอบรม 6) การกำหนดวิธีการประเมินผลโครงการ

เพ็ชรี รูปะวิเชตร์ (2553: 25) กล่าวว่า การจัดฝึกอบรมครั้งหนึ่งๆ นั้น จะมีขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งสามารถสรุปได้ 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม 2) การวางแผนการฝึกอบรม 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม 4) การออกแบบโครงการฝึกอบรม 5) การกำหนดผู้ร่วมรับผิดชอบการฝึกอบรมภายในองค์กร 6) การดำเนินการฝึกอบรม 7) การประเมินผลการจัดฝึกอบรม 8) การสรุปรายงานผลการจัดฝึกอบรม

ทวีป อภิสิทธิ์ (2553: 18-24) กล่าวว่า ขั้นตอนในการฝึกอบรมทั่วไปประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นวิเคราะห์ความต้องการ 2) ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขั้นสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 4) ขั้นเลือกกิจกรรมและเทคนิควิธีฝึกอบรม 5) ขั้นตอนออกแบบการวัดประเมินผลการฝึกอบรม 6) ขั้นการดำเนินการฝึกอบรม 7) ขั้นการวัดและประเมินผล

พงศ์ หรดาล (2539: 21-25) ได้กล่าวว่า กระบวนการฝึกอบรมควรมีรายละเอียดและจัดลำดับขั้นตอนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ต่อเนื่องดังนี้

1. การหาความจำเป็นของการฝึกอบรม ความจำเป็นในการฝึกอบรมหมายถึง ปัญหาอุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่อาจแก้ไขได้ด้วยการฝึกอบรม ในการหาความจำเป็นของการฝึกอบรมนั้น อาจจะกระทำได้โดยการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามหรือผลงานในรอบปีที่ผ่านมา หรืออาจจะวิเคราะห์ข้อมูลจากเป้าหมายขององค์กร อัตรากำลังของบุคลากรและเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานก็ได้

2. เมื่อได้ทำการวิเคราะห์แล้วว่าองค์กรมีปัญหาคือความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรเรื่องใด ผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการฝึกอบรมจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาว่าจะทำการพัฒนาบุคลากรกลุ่มใด เรื่องอะไร หน่วยงานไหน เพื่อเพิ่มพูนความรู้หรือเพื่อเปลี่ยนเจตคติ ค่านิยมหรือเพื่อการบำรุงขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากร

3. การสร้างพัฒนาหลักสูตรกับการจัดทำโครงการฝึกอบรม เมื่อได้กลุ่มบุคคลเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็จัดทำหลักสูตรและวางโครงการการฝึกอบรมหรือวางแผนงาน เช่น ถ้าจะจัดการฝึกอบรมควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร หัวข้อเนื้อหาวิชาอะไรบ้าง การเลือกใช้สถานที่ฝึกอบรม ผู้บรรยายหรือวิทยากรควรจะเชิญมาจากไหน เชี่ยวชาญทางด้านใด หรือถ้าจะส่งบุคลากรไปฝึกอบรมนอกองค์กรหรือฝึกอบรมในต่างประเทศหรือหาประสบการณ์จากหน่วยงานอื่น รายละเอียดต่างๆ เหล่านี้จำเป็นต้องมีการวางแผนงาน โครงการหรืองบประมาณ ระยะเวลาการไปฝึกอบรมว่า บุคลากรนั้นจะกลับมาทำประโยชน์ให้กับองค์กรได้มากน้อยเพียงใด

4. การเลือกเทคนิควิธีการฝึกอบรม เทคนิควิธีที่จะใช้ในการฝึกอบรมจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตรเนื้อหาและวัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยปกติแล้วจะใช้เทคนิควิธีที่ช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการทำกิจกรรมนั้นๆ

5. การเลือกเทคโนโลยีการฝึกอบรม ในการเลือกเทคโนโลยีการฝึกอบรม วิทยากรที่เป็นผู้ให้ความรู้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเป็นผู้กำหนดเทคนิค วิธีการ เทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบการทำกิจกรรม ตลอดจนต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อให้การเลือกใช้เทคโนโลยีได้ผลคุ้มค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

6. สถานที่จัดการฝึกอบรม การจัดสถานที่ฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญเพราะบรรยากาศของการฝึกอบรมเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้นแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสถานที่ฝึกอบรมไม่เหมาะสม มีลักษณะร้อนอบอ้าวหรือมีเสียงรบกวนก็จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมขาดความสนใจไม่มีสมาธิได้

7. การบริหารงานโครงการและการดำเนินงานการฝึกอบรม การดำเนินงานการฝึกอบรมนี้จะเริ่มจากขั้นการเตรียมงาน ซึ่งเป็นขั้นตอนเตรียมการก่อนดำเนินการฝึกอบรมและในขั้นนี้จะมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ โดยเริ่มที่การเขียนโครงการฝึกอบรมตามระเบียบประเพณีและวัฒนธรรมขององค์กร แล้วนำเสนอโครงการต่อผู้บริหารตามลำดับขั้นเพื่อขออนุมัติ เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจึงจัดประชุมคณะผู้ดำเนินการฝึกอบรมเพื่อจัดแบ่งและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามความเหมาะสม จากนั้นเป็นการดำเนินการฝึกอบรมตามแผนงานและเมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนการดำเนินการฝึกอบรมแล้วจะต้องดำเนินการประเมินผลและติดตามผลต่อไป

8. การประเมินผลและติดตามผล เพื่อให้ทราบว่ากระบวนการฝึกอบรมข้างต้นสอดคล้องถูกต้องตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งการประเมินผลและการติดตามผลการฝึกอบรมนั้น ควรมุ่งหาคำตอบให้ได้ทั้ง 4 ระดับ ดังนี้

- 8.1 การประเมินผลปฏิกิริยาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อโครงการฝึกอบรม
- 8.2 การประเมินและติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 8.3 การประเมินและติดตามพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
- 8.4 การประเมินและติดตามผลที่เกิดแก่องค์กรโดยส่วนรวม

สุพานี สฤณภูวนิช (2556: 50-51) กล่าวว่า กระบวนการของการฝึกอบรมและพัฒนาจะเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ การวิเคราะห์นี้เพื่อให้ทราบว่ามีเหตุผลหรือความจำเป็นอะไรที่จะต้องมีการจัดอบรม โดยทั่วไปจะวิเคราะห์ 3 ระดับคือ 1) วิเคราะห์ความต้องการระดับองค์กร 2) วิเคราะห์ข้อกำหนดของงาน และ 3) วิเคราะห์ความต้องการของบุคคล
2. ออกแบบ ในขั้นนี้จะเป็นการวางแผนโครงการฝึกอบรมและการพัฒนา ซึ่งจะมีกรอบงานที่สำคัญ เช่น วางเป้าหมายของการฝึกอบรม ช่วงระยะเวลาในการจัดฝึกอบรม ทรัพยากรที่ใช้ในการฝึกอบรม รวมถึงการเขียนหลักสูตรการฝึกอบรม เป็นต้น
3. การสร้างหรือเตรียมงานก่อนการฝึกอบรม เป็นการเตรียมงานต่างๆ เช่น การขออนุมัติหลักสูตรฝึกอบรม การติดต่อวิทยากร การติดต่อหาสถานที่ฝึกอบรม การจัดเตรียมเอกสารประกอบการอบรม เป็นต้น
4. ดำเนินการ เป็นการดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาตามแผนงานโครงการและหลักสูตรที่กำหนดไว้
5. ประเมินผล เป็นการนำข้อมูลจากการฝึกอบรมนั้นมาพัฒนาปรับปรุงการจัดอบรมครั้งต่อไป

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2537: 59) กล่าวว่า กระบวนการฝึกอบรมมีอยู่ด้วยกัน 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์งานที่ต้องเรียนรู้ 2) การเลือกเนื้อหา 3) การกำหนดรูปแบบการฝึกอบรม 4) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 5) การประเมินผลการเรียนรู้

สมคิด บางโม (2551: 19-21) กล่าวว่า กระบวนการฝึกอบรมหรือขั้นตอนในการปฏิบัติที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจ ทศนคติ ทักษะหรือความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมนี้มีอยู่ด้วยกัน 5 ขั้นตอน คือ

1. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นการศึกษาปัญหาหรือความต้องการของหน่วยงาน โดยการวิเคราะห์งานเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และวิธีการฝึกอบรม
2. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เป็นการจัดสร้างหลักสูตรฝึกอบรมให้เหมาะสมกับแนวทางแก้ไขปัญหขององค์กร
3. การออกแบบโครงการฝึกอบรม เป็นการเขียนโครงการโดยละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินการอบรม
4. การดำเนินการฝึกอบรม เป็นการนำโครงการที่ได้รับอนุมัติแล้วมาดำเนินการฝึกอบรม ซึ่งต้องมีการบริหารโครงการทั้งในระยะเตรียมการก่อนการฝึกอบรม ระยะฝึกอบรม และระยะหลังการฝึกอบรมแล้ว
5. การประเมินผลการฝึกอบรม เป็นการวัดและประเมินว่าการอบรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และบรรลุวัตถุประสงค์มาน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรในการฝึกอบรมบ้าง

สรุปได้ว่ากระบวนการฝึกอบรมมีอยู่ด้วยกันหลายขั้นตอนซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นกระบวนการหลักๆ คือ การหาความจำเป็นของการฝึกอบรมเพื่อทราบสาเหตุหรือเหตุผลที่จะต้องจัดฝึกอบรม จากนั้นจึงทำการสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยจะเป็นการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน เมื่อเรียบร้อยแล้วจึงออกแบบโครงการฝึกอบรม โดยจะกำหนดรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ขั้นตอนต่อไปคือการดำเนินการฝึกอบรมตามแผนงานที่ได้วางไว้ โดยจะต้องมีการบริหารโครงการเพื่อให้การดำเนินงานไปด้วยความเรียบร้อย ในขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินและติดตามผลว่าการฝึกอบรมสอดคล้องและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่อย่างไร

การประเมินผลการฝึกอบรม

ความหมายการประเมินผลการฝึกอบรม

การประเมินผลการฝึกอบรมนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ โมเออร์ส (Moers. 1982: 4) ได้ให้ความความของการประเมินผลการฝึกอบรมว่า หมายถึงกระบวนการใช้ดุลยพินิจและหรือค่านิยมในการพิจารณาตัดสินคุณค่า ความเหมาะสมหรือสัมฤทธิ์ผลของโครงการฝึกอบรมหลังจากเปรียบเทียบผลที่วัดได้โดยวิธีการใด ๆ ก็ตาม กับเป้าหมาย วัตถุประสงค์หรือเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

ครอฟอร์ด (Crawford. 1954: 142) ได้กล่าวถึงความหมายของการประเมินผลการฝึกอบรมว่า หมายถึงการวัดและค้นหาคุณค่าที่ได้จากการฝึกอบรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

เคิร์กแพทริก (Kirkpatrick. 1994: 173) มีความเห็นว่าการประเมินผลการฝึกอบรมคือการวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการฝึกอบรมว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

พงศ์ หรดาล (2539: 290) กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรมหมายถึงความพยายามที่จะประเมินค่าของการฝึกอบรมที่ได้ดำเนินการไปนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างไร มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด โดยอาศัยวิธีการอย่างเป็นระบบ กระทำโดยพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมว่าผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงานหรือองค์กรหรือไม่ การประเมินผลการฝึกอบรมอาจกระทำในแง่ของการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายหรือวัดในด้านคุณภาพและปริมาณ เช่น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแล้วสามารถทำงานได้เพิ่มขึ้นและผลงานมีคุณภาพมากกว่าเดิม ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิตลดลง สถิติการขาดงาน การลางาน การออกจากงานหรืออุบัติเหตุลดลง ข้อมูลเหล่านี้สามารถวัดออกมาในรูปของตัวเลขข้อมูลทางสถิติหรือวิธีเชิงปริมาณ

สมชาติ กิจยรรยง และ อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2539: 271) กล่าวว่า การประเมินการฝึกอบรม หมายถึงการวัดและหาคุณค่าที่ได้จากการฝึกอบรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้แก่ผู้บริหารและผู้จัดการฝึกอบรมเพื่อเป็นการควบคุมปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการฝึกอบรมและเพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร

พัฒนา สุขประเสริฐ (2541: 54) กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึงการดำเนินงานเพื่อพิจารณาวิจัยว่าโครงการฝึกอบรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ โดยวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมนั้นต้องการที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยพฤติกรรมที่ต้องการให้เปลี่ยนนั้นอาจเป็นเพียงลักษณะเดียว สองลักษณะหรือทั้งสามลักษณะประกอบกันก็ได้

สุพานี สฤษฏีวานิช (2556: 138) กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึง การศึกษาว่าการฝึกอบรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมหรือไม่เพียงใด ครอบคลุมถึงการตรวจสอบประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าของการบริหารการฝึกอบรมโดยรวม โดยอาศัยแนวคิดของทฤษฎีระบบเพื่อให้การประเมินผลนั้นครบถ้วน

เพ็ชรี รูปวิเชตร์ (2553: 115) กล่าวว่า การประเมินผลการฝึกอบรม คือกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลของการฝึกอบรมที่รวบรวมข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพิจารณาว่าการดำเนินการฝึกอบรมนั้นถูกต้อง เหมาะสมหรือมีข้อผิดพลาดอย่างไร ถ้าผิดพลาดใดๆ จะได้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สรุปได้ว่าการประเมินผลการฝึกอบรมเป็นกระบวนการในการตรวจสอบว่าการฝึกอบรมนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมถึงการตรวจสอบการฝึกอบรมนั้นว่าเกิดประโยชน์คุ้มค่ากับการจัดฝึกอบรมหรือไม่ ตลอดจนเป็นการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อนเข้ารับการอบรมและหลังการเข้ารับการอบรมของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้ผู้จัดฝึกอบรมและผู้บริหารได้ทราบต่อไป

รูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรม

ในส่วนของรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมนั้น ได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้ เอ็ดเวิร์ด (Edward. 1967: 231) แบ่งรูปแบบของการประเมินผลการฝึกอบรมออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินผลปัจจัย เป็นการประเมินผลโดยดูที่ปัจจัยโครงการ เช่น โครงการนี้ใช้คน เงิน วัสดุ ตลอดจนปัจจัยในการอบรมมากน้อยเพียงใดเพื่อเปรียบเทียบกับโครงการอื่นๆ
2. การประเมินผลการปฏิบัติ เป็นการศึกษาดูผลสำเร็จของโครงการหรือดูผลได้ของปัจจัยที่ใช้ไป เช่น จำนวนผู้สำเร็จการฝึกอบรม
3. ความสัมฤทธิ์ผลของการปฏิบัติ หรือการวัดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของโครงการ ดูว่าผลสำเร็จที่ได้จากโครงการนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด
4. การประเมินประสิทธิภาพ เป็นการประเมินดูอัตราส่วนระหว่างผลสำเร็จกับปัจจัยนำเข้า เพื่อดูประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามโครงการ ซึ่งออกมาในรูปอัตราส่วนของประโยชน์ที่จะได้รับ
5. การประเมินผลกระบวนการ เป็นการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานของโครงการ และคุณสมบัติของโครงการ เพื่อศึกษาความเหมาะสมในสถานที่ เวลา เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้นไป

เคิร์กแพทริก (Kirkpatrick. 1994: 210) ได้แบ่งลักษณะของรูปแบบการประเมินผล การฝึกอบรมเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. การประเมินผลจากปฏิกิริยาตอบสนอง เป็นการประเมินความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อการฝึกอบรม ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ วิทยากร การวัดและนำสิ่งที่ได้รับไปใช้ โดยประเมินในลักษณะที่เป็นความรู้สึก

2. การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เข้ารับการอบรมในลักษณะที่มีการพัฒนาจากเดิมเพียงไร สิ่งที่จะเป็นตัวบ่งชี้คือผลการเรียนรู้ คือ ผลต่างระหว่างคะแนนสอบก่อนและหลังการฝึกอบรม

3. การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน เป็นการประเมินผู้เข้ารับการอบรมว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานตามที่องค์กรต้องการเพียงใด ซึ่งมีแนวทางในการประเมินคือ

4. การประเมินผลผลลัพธ์หรือผลกระทบ เป็นการประเมินดูผลการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร เช่น ต้นทุนการผลิต อัตราการขาดงาน คุณภาพและปริมาณการผลิตมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นกว่าเดิมหรือไม่ ผลการทำงานเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานในระดับต่างๆ เพียงใด หรือความรู้ใดมีผลด้านบวกต่อองค์กรมากที่สุด

สรุปได้ว่ารูปแบบการประเมินผลการอบรมสามารถประเมินได้หลายด้าน คือ การประเมินผลปัจจัย การประเมินผลการปฏิบัติ การประเมินผลการปฏิบัติ การประเมินประสิทธิภาพ การประเมินผลกระบวนการ การประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง การประเมินผลการเรียนรู้ การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน และการประเมินผลกระทบ

ขั้นตอนการประเมินผลการฝึกอบรม

สุพณี สฤษฏ์วานิช (2556: 149-157) ได้ระบุถึงขั้นตอนและวิธีดำเนินการในการประเมินผลโครงการฝึกอบรม ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน ข้อมูลที่จะนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของการประเมินมาจากวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรม รวมทั้งสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาต้องการทราบ แล้วสรุปเป็นวัตถุประสงค์ของการประเมิน

2. วางแผนการประเมิน ในขั้นนี้เป็นการนำวัตถุประสงค์ของการประเมินผลมากำหนดเป็นแผนการประเมิน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดประเภทหรือระดับการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การประเมิน 2) กำหนดคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการทราบ 3) กำหนดแหล่งที่มาของข้อมูล 4) กำหนดช่วงเวลาที่จัดเก็บข้อมูล 5) กำหนดเทคนิคหรือวิธีการและเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล และ 6) กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

3. จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรมนี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภทที่สำคัญคือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินปฏิกิริยา 2) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพฤติกรรม 4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลลัพธ์

4. ขั้นปฏิบัติตามแผน เมื่อได้จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลแล้วจึงเป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนโดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การทดสอบ การสอบถามด้วยแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ตามเวลาที่กำหนดไว้

5. ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปรายงานการประเมินผล ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะนำเอาหลักสถิติในการวิจัยทางสังคมศาสตร์มาใช้ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการฝึกอบรมแล้วผู้ประเมินจะต้องจัดทำรายงานการประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อเสนอต่อผู้บังคับบัญชาและแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องทราบต่อไป

วิจิตร อวะกุล (2540: 156-163) ได้แบ่งขั้นตอนการประเมินผลการฝึกอบรมไว้เป็น 3 ระยะดังนี้

1. การประเมินผลก่อนการดำเนินโครงการ เป็นการประเมินผลด้านประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของโครงการฝึกอบรม เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงาน โครงการ กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงาน การเตรียมหลักสูตรฝึกอบรม ความพร้อมด้านบุคลากร ความพร้อมด้านวิทยากร ความพร้อมด้านงบประมาณ ความพร้อมด้านสื่ออุปกรณ์ ประกอบการฝึกอบรม ความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นต้น

2. การประเมินผลระหว่างการดำเนินงานโครงการ เป็นการประเมินผลที่อยู่ในช่วงระหว่างดำเนินงานโครงการ เช่น การประเมินผลด้านความก้าวหน้าด้านความรู้และทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ความเหมาะสมของวิทยากร ความสะดวกด้านสถานที่และความพร้อม ความเหมาะสมด้านสื่อทัศนูปกรณ์ เป็นต้น

3. การประเมินผลหลังเสร็จสิ้นโครงการ เป็นการประเมินผลหลังการดำเนินงานโครงการเสร็จสิ้นแล้ว เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรการฝึกอบรมว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้นำไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตให้กับองค์กรได้มากน้อยเพียงใด ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ความก้าวหน้าของบุคลากรหลังการฝึกอบรม เป็นต้น

สรุปได้ว่าการประเมินผลการฝึกอบรมสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ คือ ก่อนการฝึกอบรม ระหว่างการฝึกอบรม และหลังการฝึกอบรม โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน การวางแผนการประเมิน การจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน การปฏิบัติตามแผนงานที่ได้วางไว้ การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและรายงานผลข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรม

1. ชนิดของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรม

ฐิระ ประवालพฤกษ์ (2538: 170) กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรมว่ามีดังนี้

1. การสังเกต ทำได้ 2 ลักษณะคือ การสังเกตด้วยสายตาและความรู้สึกจากการเรียนรู้ การสังเกตสามารถประเมินได้ในลักษณะกว้างๆ โดยมีเครื่องมือประกอบการกำหนดหัวข้อรายการเพื่อตรวจสอบและประเมินค่า

2. การสัมภาษณ์ การประเมินผลด้วยวิธีนี้อาจทำแบบสัมภาษณ์ปากเปล่าในลักษณะพูดคุยกันระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าอบรม ผู้จัดอบรมกับผู้อบรม ข้อมูลที่ได้จะมีลักษณะเป็นข้อมูลทั่วไปหรือกระจัดกระจาย แต่ถ้าสัมภาษณ์โดยมีแบบสัมภาษณ์ประกอบจะทำให้ข้อมูลที่ได้เป็นหมวดหมู่และบางเรื่องได้รายละเอียด บางเรื่องได้ข้อเท็จจริงเพราะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง

3. แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือที่มุ่งวัดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เข้ารับการอบรมได้เรียนรู้ในการฝึกอบรม สามารถนำแบบทดสอบมาใช้ในการประเมินผลก่อนและหลังการเรียนเป็นการเปรียบเทียบผลความก้าวหน้าและวัดผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรม และสามารถนำมาใช้ประเมินผลระหว่างการฝึกอบรมด้วย แบบทดสอบที่ใช้กันทั่วไปมีทั้งแบบปรนัยและอัตนัย

สุพานี สุขวัญวานิช (2556: 146-148) กล่าวว่า วิธีการประเมินมีหลายลักษณะซึ่งจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และระดับในการประเมิน โดยอาจแบ่งวิธีการประเมินไปตามบุคคลผู้ประเมินดังนี้

1. การประเมินโดยผู้เข้ารับการอบรม

1.1 การใช้แบบสอบถาม โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตอบแบบสอบถามตามที่กำหนด

1.2 การสัมภาษณ์ เป็นการสอบถามผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยมีฝ่ายฝึกอบรมหรือฝ่ายประเมินผลการอบรมไปสอบถามแล้วจดบันทึกข้อมูลมา

1.3 การใช้แบบทดสอบ วิธีนี้จะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำการทดสอบเพื่อดูว่ามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เข้ารับการฝึกอบรมมากน้อยแค่ไหน อาจมีการให้ทดสอบทั้งก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรม หรือทดสอบภายหลังเพียงอย่างเดียวก็ได้

1.4 การเขียนรายงานสรุป เป็นการเขียนสรุปความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม

1.5 การทดสอบทักษะการปฏิบัติ เป็นการให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมทำการทดสอบทักษะตามที่ได้เรียนรู้มา

1.6 การจัดทำแผนโครงการ จะเป็นการมอบหมายงานให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไปทำ โดยเป็นการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาจัดทำเป็นโครงการหรือโครงการใหม่ๆ ขึ้นมา

1.7 การจัดทำแผนปฏิบัติการ เป็นการมอบหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปสู่การปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนว่าจะมีแผนปฏิบัติงานในเรื่องใดอย่างไร และเมื่อใด

2. การประเมินโดยวิทยากร

2.1 การใช้แบบประเมินผล เป็นการให้วิทยากรประเมินคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระหว่างทางการฝึกอบรม เช่น การซักถามปัญหา การเข้าร่วมในกิจกรรม การฝึกอบรม การกล้าตัดสินใจหรือความเป็นผู้นำในการเล่นเกมนันทนาการ เป็นต้น

2.2 การสังเกตการณ์ วิทยาการสามารถประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้โดยการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมแสดงออก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดต่างๆ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. การประเมินโดยเจ้าหน้าที่ฝึกอบรม

3.1 การสังเกตการณ์ เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมจะสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในระหว่างช่วงของการอบรมได้ เช่น พฤติกรรมการเข้าเรียน พฤติกรรมการมีส่วนร่วม พฤติกรรมความตั้งใจในการเรียนรู้ เป็นต้น

4. การประเมินโดยผู้บังคับบัญชา

4.1 การสัมภาษณ์ ฝ่ายฝึกอบรมอาจมีการติดตามสอบถามผู้บังคับบัญชาว่า ผู้ปฏิบัติงานที่ผ่านการอบรมไปแล้วนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงในความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมหรือไม่

4.2 การติดตามผลงาน ผู้บังคับบัญชาจะต้องติดตามผลการปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อดูว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมนั้น ได้มีการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในงานหรือไม่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงในความคิดและพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับการฝึกอบรมหรือไม่

4.3 การกำหนดช่วงการติดตาม เป็นการกำหนดช่วงระยะเวลาที่ชัดเจน เช่น 3 เดือนหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อพูดคุยอภิปรายกันว่าได้นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไร และแนวทางในการแก้ไขต่างๆ ที่เหมาะสม รวมทั้งการเสริมแรงเพื่อสร้างแรงจูงใจด้วย

ฐิระ ประवालพฤกษ์ (2538: 171) ได้ให้แนวทางการเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินผลการฝึกอบรมควรพิจารณาให้เหมาะสมกับบุคคลที่จะประเมิน ตลอดจนลักษณะของข้อมูลที่ต้องการไว้ ดังนี้ 1) ผู้เข้ารับการอบรม ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบความรู้ แบบสัมภาษณ์ แบบวัดเจตคติ แบบสังเกตการณ์ปฏิบัติงานและแบบประเมินผลการอบรม 2) ผู้จัดการฝึกอบรม ใช้แบบสัมภาษณ์ 3) ผู้เป็นเจ้าของโครงการ ใช้แบบสัมภาษณ์ 4) วิทยาการ ใช้แบบสัมภาษณ์ 5) ผู้บังคับบัญชา ใช้แบบสอบถาม 6) ผู้เข้าร่วมงาน ใช้แบบสอบถาม

2.คุณภาพของเครื่องมือในการประเมินผลการฝึกอบรม

เครือวัลย์ ลิมอภิชาติ (2544: 169-171) ได้กล่าวถึงลักษณะของเครื่องมือที่มีคุณภาพว่าต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เครื่องมือที่ดีต้องมีความเที่ยงตรง หมายถึง ความสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการ โดยแบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

1.1 ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ได้แก่ คุณภาพของเครื่องมือที่วัดได้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมเรื่องทั้งหมดที่จะประเมิน

1.2 ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความเที่ยงตรงที่เครื่องมือสามารถประเมินได้เที่ยงตรงตามสภาพเป็นจริงของสิ่งที่ต้องการประเมินผล ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

1.3 ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและการจัดโครงการที่ก่อให้เกิดทฤษฎีหรือความเที่ยงตรงตามโครงการ เป็นตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและพฤติกรรมจริงที่แสดงออกมา เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงตามโครงสร้างคือเครื่องมือที่สามารถวัดได้สอดคล้องกับโครงสร้างของสิ่งนั้นๆ

2. เครื่องมือที่ดีต้องมีความเชื่อมั่น หลักสำคัญของการประเมินความเชื่อมั่นคือเครื่องมือใดที่ใช้ประเมินหลายครั้งแล้วได้ผลเหมือนเดิมหรือใกล้เคียงกับผลเดิม

3. เครื่องมือที่ดีต้องมีความเป็นปรนัย การพิจารณาความเป็นปรนัยจะพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้ 1) คำถามแจ่มชัด สามารถทำให้ผู้รับการอบรมอ่านคำถามได้เข้าใจตรงกัน 2) ภาษาที่ใช้รัดกุม 3) คำถามที่ใช้กำหนดเงื่อนไขต่างๆ มีความรัดกุม 4) ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เข้ารับการอบรม 5) การถามนั้นมีหลักวิชาเพื่อหาคำตอบหรือไม่ 6) ตัวเลือกที่ใช้ชัดเจน ในกรณีข้อสอบแบบเลือกตอบ 7) ตัวเลือกแบบเลือกตอบกับตัวคำถามต้องรับกันดี 8) เกณฑ์การให้คะแนนชัดเจนเพียงใด

4. เครื่องมือที่ดีต้องมีอำนาจจำแนก เครื่องมือที่สามารถชี้เฉพาะให้เห็นถึงลักษณะความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสิ่งที่ต้องการประเมินผลและเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง ด้วยนั้นถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจจำแนก โดยสามารถแบ่งแยกหรือชี้ให้เห็นจุดดีจุดเด่นหรือจุดอ่อนของสิ่งที่ต้องการประเมินผลอย่างถ้อยชัดเจน

5. เครื่องมือที่ดีต้องมีประสิทธิภาพ เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพคือเครื่องมือที่ใช้ง่าย สะดวก ประหยัดเวลา แรงงานและทุนทรัพย์.

ยงยุทธ เกษสาคร (2551: 233-234) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของเครื่องมือการประเมินผลการฝึกอบรมที่ดี ดังนี้

1. ความเป็นปรนัย การประเมินผลจะต้องกระทำอย่างตรงไปตรงมา ปราศจากความลำเอียงหรืออคติใดๆ

2. ความเที่ยงตรง หมายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการจะวัดได้ โดยทั่วไปความเที่ยงตรงในการประเมินผลการฝึกอบรมจะพิจารณาใน 2 ระดับคือ 1) ความเที่ยงตรงในเนื้อหา 2) ความเที่ยงตรงในการทำนาย

3. ความเชื่อถือได้ หมายถึงความคงเส้นคงวาของผลที่ได้จากการวัดหรือการมีความคลาดเคลื่อนน้อย

4. ความสะดวกและประหยัด ผู้ดำเนินการฝึกอบรมจะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าจะเลือกประเมินผลโดยวิธีใดจึงจะเหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาในหลักสูตรการฝึกอบรมและคุ้มกับการลงทุนลงแรงในการดำเนินการประเมินผล

สุพานี สฤษฏ์วานิช (2556: 148) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีของเครื่องมือประเมินผลการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. ความเที่ยงตรง หมายถึง ความสามารถในการวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดหรือประเมิน ไม่คลาดเคลื่อนเป็นการวัดสิ่งอื่น

2. ความเชื่อถือได้ หมายถึง ความเชื่อได้ว่าเมื่อนำเครื่องมือนั้นไปวัดแล้ว นำไปวัดอีกก็ครั้งก็จะได้ผลลัพธ์คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

3. ความเป็นกลางปราศจากอคติ หมายถึง การที่จะไม่ลำเอียงหรือมีแนวโน้มที่จะคล้อยตามไปทางใดทางหนึ่ง

4. ความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ หมายถึงความสะดวกและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทั้งในด้านเวลา ค่าใช้จ่ายและความคล่องตัว

5. ความง่าย หมายถึง การง่ายต่อความเข้าใจ ง่ายในการนำไปใช้งานและง่ายในการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่าการประเมินผลการฝึกอบรม หมายถึงการนำผลการฝึกอบรมที่ได้จัดขึ้นแล้วเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมว่าสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ มีความคุ้มค่าหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด เพื่อผู้บริหารจะได้นำข้อมูลการประเมินนี้ไปปรับปรุงการฝึกอบรมในครั้งต่อไป สำหรับรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมมีอยู่หลายรูปแบบซึ่งการประเมินแต่ละรูปแบบนั้นจะได้ผลของการประเมินที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้องการทราบผลชนิดใดจากการฝึกอบรมนั้น ในการประเมินผลการฝึกอบรมนั้นมีขั้นตอนเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน การวางแผนการประเมิน การจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน การดำเนินการประเมินและการสรุปรายงานการประเมินผล โดยการประเมินทั้งหมดสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ประเมินก่อนการดำเนินโครงการ ประเมินหว่างดำเนินการ และประเมินหลังการดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ในการประเมินผลการฝึกอบรมนั้นมีเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินอยู่ 3 ชนิดคือ การสังเกต การสัมภาษณ์และแบบทดสอบ โดยมีผู้ประเมินหลายๆ กลุ่ม ทั้งผู้เข้ารับการอบรม วิทยากร เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมและผู้บังคับบัญชา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลที่ดีนั้นควรมีความเที่ยงตรง ความเชื่อถือได้ มีความเป็นปรนัย ความเป็นกลางและมีความสะดวกเหมาะสมที่จะนำไปใช้งานได้

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ความหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กัลยา วาณิชยปัญญา (2548: 214) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวที่มีความสัมพันธ์กันมาก โดยการสรุปรายละเอียดของตัวแปรหลายตัวหรือการลดจำนวนตัวแปรอีกเทคนิคหนึ่ง เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรและสร้างตัวแปรใหม่

สมบุญ สूरียวงศ์ (2550: 9) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบหมายถึงวิธีการสกัดเพื่อค้นหาลักษณะที่แฝงอยู่ในเมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สังเกตได้ โดยให้มีการสูญเสียข้อมูลเดิมน้อยที่สุดและสามารถระบุโครงสร้างตัวแปรขององค์ประกอบแต่ละตัวตามความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับตัวแปรที่เรียกว่าน้ำหนักองค์ประกอบ รวมถึงการตีความหมายขององค์ประกอบและการให้คะแนนองค์ประกอบนั้น

สุวิมล ติรกันนท์ (2553: 15) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการวิเคราะห์ตัวแปรกลุ่มหนึ่งที่ระบุโครงสร้างเบื้องหลังตัวแปรกลุ่มนั้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของกลุ่มตัวแปรโดยที่ไม่มีตัวแปรใดเป็นตัวแปรต้นหรือตัวแปรตาม ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบนี้เป็นลักษณะการรวมกลุ่มของตัวแปรในลักษณะของเส้นตรง

ยุทธ ไกยวรรณ (2556: 57) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อจัดกลุ่มตัวแปรที่มีคุณสมบัติในการอธิบายลักษณะของข้อมูลที่เหมือนกันได้ รวมถึงการจัดกลุ่มตัวแปรที่มีลักษณะหรือความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันเข้าไปในกลุ่มเดียวกัน

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ ลัดดาวัลย์ รอดมณี (2527: 114) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการลดปริมาณข้อมูลให้น้อยลงเพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจและทำให้ทราบถึงโครงสร้างและแบบแผน กล่าวคือเมื่อผู้วิจัยมีจำนวนตัวแปรมากๆ หลายตัว และมีความไม่สะดวกในการที่จะใช้ตัวแปรจำนวนมากดังกล่าวมาวิเคราะห์ เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรจะลดจำนวนตัวแปรเหล่านั้นให้เหลือน้อยตัวโดยอาศัยโครงสร้างและแบบแผนของความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในข้อมูลหรือระหว่างตัวแปร

สรุปได้ว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการลดจำนวนตัวแปรที่มีอยู่เป็นจำนวนมากและผู้วิจัยไม่สามารถนำตัวแปรทั้งหมดมาวิเคราะห์ เทคนิคนี้จะเป็นการจัดกลุ่มตัวแปรที่มีลักษณะหรือความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันให้เข้าไปอยู่รวมกันโดยอาศัยโครงสร้างและแบบแผนความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในตัวแปร การรวมกลุ่มของตัวแปรจะมีลักษณะเป็นเส้นตรง หลังจากการวิเคราะห์องค์ประกอบแล้วอาจจะมีความเป็นไปได้ที่จะได้ตัวแปรใหม่

จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังนี้

กัลยา วาณิชยบัญชา (2548: 216-217) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรที่มีจำนวนมาก ทำให้ทราบว่าตัวแปรใดบ้างมีความสัมพันธ์กันมากหรือน้อย รวมไปถึงตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย
2. เพื่อลดจำนวนตัวแปรด้วยการสร้างองค์ประกอบขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของตัวแปรหลายๆ ตัวแปรโดยการศึกษาโครงสร้างของตัวแปร
3. เพื่อตรวจสอบหรือยืนยันความถูกต้องของโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรว่าเป็นไปตามที่ศึกษาหรือไม่

สมบุญ สूरียวงศ์ (2550: 10-11) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและพัฒนาตัวแปรใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันทำให้สามารถอธิบายข้อมูลเดิมได้ดีขึ้นซึ่งมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อค้นหาองค์ประกอบหรือคุณลักษณะใหม่ที่ซ่อนเร้นอยู่ในกลุ่มตัวแปรต่างๆ
2. เพื่อกำหนดจำนวนองค์ประกอบที่อยู่ในตัวแปรแฝงให้เหมาะสมกับข้อมูลเดิม

3. เพื่อตีความหมายขององค์ประกอบหรือคุณลักษณะใหม่แผ่รวมถึงการตั้งชื่อในองค์ประกอบใหม่นั้น

4. เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้จากการใช้องค์ประกอบหรือคุณลักษณะใหม่ที่ซ่อนเร้นอยู่ในรูปของความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

5. เพื่อใช้องค์ประกอบหรือกลุ่มตัวแปรใหม่นี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติอื่น เช่นการวิเคราะห์ปัจจัยของกลุ่มตัวแปรหนึ่งที่ส่งผลต่อตัวแปรอีกตัวหนึ่งเป็นต้น

6. เพื่อสร้างสเกลการวัดเพื่อพัฒนาแบบวัดโดยการตัดข้อคำถามที่ไม่มีความสำคัญออกเพื่อนำแบบวัดมาปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

7. เพื่อทดสอบสมมติฐานหรือยืนยันโครงสร้างองค์ประกอบว่าโครงสร้างนั้นมีองค์ประกอบเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีหรือไม่

สุวิมล ติรกันันท์ (2553: 15-19) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 2 ลักษณะคือ

1. เพื่อการสรุปข้อมูล (Data Summarization) เป็นการสรุปความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรให้อยู่ในรูปขององค์ประกอบหรือระบุโครงสร้างที่อยู่เบื้องหลังของกลุ่มตัวแปรรวมถึงการลดจำนวนตัวแปรด้วยการรวมเข้ากันเป็นองค์ประกอบ

2. เพื่อการยืนยันโครงสร้าง (Construct Validity) เป็นการระบุโครงสร้างที่อยู่เบื้องหลังของกลุ่มตัวแปร (Underlying Structure) ซึ่งเป็นขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ยุทธ ไกยวรรณ (2556: 59) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 2 ประการดังนี้

1. เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรว่าตัวแปรใดควรจะอยู่ในองค์ประกอบใด

2. เพื่อยืนยันความถูกต้องของน้ำหนักองค์ประกอบ

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2537: 115) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์สำคัญของการวิเคราะห์องค์ประกอบว่ามีอยู่ด้วยกัน 2 ประการ ดังนี้

1. เป็นการใช่วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบรวมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบช่วยให้นักวิจัยลดจำนวนตัวแปรลงและได้องค์ประกอบซึ่งทำให้เข้าใจลักษณะของข้อมูลได้ง่ายและสะดวกในการแปลความหมายรวมทั้งได้ทราบแบบแผนและโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วย

2. เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับแบบแผนและโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล กรณีนี้วิจัยต้องมีสมมติฐานอยู่ก่อนแล้วและใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับสมมติฐานเพียงใดจากวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบดังกล่าวนำไปสู่เป้าหมายของการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการวิจัย

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักของการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 2 จุดมุ่งหมาย คือเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ของตัวแปรหลายตัวที่มีความสัมพันธ์กันนำมาเป็นองค์ประกอบเดียวกันทำให้ลด

จำนวนตัวแปรลงเพื่อสะดวกในการแปลความหมาย และ เพื่อยืนยันความถูกต้องขององค์ประกอบ เพื่อยืนยันถูกต้องของโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรว่าเป็นไปตามข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงใด

ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

สมบุรณ์ สุริยวงศ์ (2550: 15-27) กล่าวว่าขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมี 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดปัญหาของการวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบนี้มีการกำหนดปัญหาการวิจัยออกเป็น 2 ลักษณะประกอบด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเพื่อสร้างองค์ประกอบของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อทำการยืนยันโครงสร้างของแนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาว่าข้อมูลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่อย่างไร

2. การวางแผนในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีการวางแผนที่สำคัญ3ประการดังต่อไปนี้

2.1 การคำนวณค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อค้นหาโครงสร้างหรือองค์ประกอบตามความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับมากหรือน้อยเท่าใด

2.2 การเลือกตัวแปรมาวิเคราะห์ควรเป็นตัวแปรต่อเนื่องถ้าเป็นตัวแปรจัดประเภทผู้วิจัยก็สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้โดยการแทนค่า 0-1 เพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบโดยตัวแปรแต่ละตัวควรเป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบนั้นๆโดยอิงแนวคิดทฤษฎีหรือนิยามศัพท์ของผู้วิจัย

2.3 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบนั้นจะต้องมีจำนวนประชากรอย่างน้อย 5-10 เท่าของจำนวนตัวบ่งชี้ทั้งหมดเพื่อลดความคลาดเคลื่อนแบบสุ่มที่มีผลต่อระดับความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

3. การพิจารณาข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่จะต้องมีความสัมพันธ์พอเพียงพอต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.30 ขึ้นไป

3.2 การวิเคราะห์เมทริกซ์ความสมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยภาพรวม (Barlett Test of Sphercity) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ทดสอบเมทริกซ์ความสมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความเหมาะสมเพียงพอที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปหรือไม่

3.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมเพียงพอของตัวแปร (Measure of Sampling Adequacy หรือMSA) ที่ใช้ตรวจสอบเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความเหมาะสมจะมีค่าอยู่ระหว่าง0ถึง 1ซึ่งถ้าค่าความเหมาะสมเพียงพอของตัวแปรเท่ากับ 0แสดงว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความคลาดเคลื่อนกับตัวแปรตัวอื่นสูงแต่ในทางกลับกันถ้าค่าความเหมาะสมเพียงพอของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่าตัวแปรแต่ละตัวไม่มีความคลาดเคลื่อนกับตัวแปรอื่นสามารถทำการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้

4. การเลือกวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ

4.1 การเลือกวิธีการสกัดองค์ประกอบ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก

(Component Analysis) เป็นการหาภาพรวมของความแปรปรวนของข้อมูลเดิมโดยให้มีองค์ประกอบน้อยที่สุดตามจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยการใช้วิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบหลัก (Principal Component: PCA) วิธีนี้จะพิจารณาความแปรปรวนรวมก่อนสกัดองค์ประกอบโดยให้สัดส่วนที่เป็นความแปรปรวนเฉพาะ (Unique Variance) ให้มีค่าน้อยที่สุดทำให้ค่าเริ่มต้นมีค่าเท่ากับ 1 อยู่ในเส้นทแยงมุมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งบ่งบอกถึงตัวแปรรวมหลังจากนั้นตัวแปรรวมจะถูกสกัดเป็นองค์ประกอบและจัดส่วนที่เป็นความแปรปรวนเฉพาะให้มีค่าน้อยที่สุดออกไปจะเหลือเพียงส่วนที่เป็นองค์ประกอบรวมเรียกว่าเมทริกซ์องค์ประกอบ (Factor Matrix) ซึ่งค่าของส่วนที่เป็น Communalities เป็นค่าประมาณของความแปรปรวนรวมกันอยู่ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบจะอยู่ในเส้นทแยงมุมของเมทริกซ์องค์ประกอบ

4.2 การกำหนดจำนวนองค์ประกอบเมื่อตัวแปรถูกสกัดออกเป็นองค์ประกอบวิธีการสกัดองค์ประกอบจะเริ่มจากการสกัดองค์ประกอบแรกที่มีค่าตัวแปรรวมมากที่สุดส่วนองค์ประกอบที่สองจะมีความแปรปรวนรวมรองไปจากองค์ประกอบแรกองค์ประกอบที่สามจะเป็นองค์ประกอบที่มีความแปรปรวนรวมรองจากองค์ประกอบที่สองจนถึงองค์ประกอบสุดท้ายโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

4.2.1 เกณฑ์ที่ใช้เปรียบเทียบความแปรปรวน (Latent Root) เป็นเกณฑ์ที่พิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) ที่มีค่ามากกว่า 1.0 ขึ้นไปเป็นองค์ประกอบที่มีนัยสำคัญซึ่งวิธีนี้มีความเหมาะสมกับตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่มีจำนวนอยู่ระหว่าง 20-50 ตัวแปร แต่ถ้ามีตัวแปรในการวิเคราะห์น้อยกว่า 20 ตัวแปรวิธีนี้มีแนวโน้มที่จะได้จำนวนองค์ประกอบน้อย แต่ถ้ามีจำนวนตัวแปรในการวิเคราะห์มากกว่า 50 ตัวแปรก็จะมีจำนวนองค์ประกอบมาก

4.2.2 เกณฑ์ความรู้ของผู้วิจัย (A Prior Criterion) เป็นเกณฑ์ที่นักวิจัยมีความรู้ในเรื่องที่ศึกษามาเป็นอย่างดีว่างานวิจัยนี้มีจำนวนกี่องค์ประกอบส่วนใหญ่การใช้วิธีนี้เป็นการตรวจสอบสมมติฐานตามทฤษฎีแล้วนำไปทำซ้ำและตรวจสอบเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่แน่นอนเพื่อยืนยันองค์ประกอบในการวิจัย

4.2.3 เกณฑ์เปอร์เซ็นต์ของความแปรปรวนรวม (Percentage of Variance Criteria) เป็นเกณฑ์ของการใช้เปอร์เซ็นต์สะสมของความแปรปรวนรวมที่มีองค์ประกอบร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญซึ่งในการวิจัยทางสังคมศาสตร์นั้นจำนวนองค์ประกอบที่ตัดสินควรมีเปอร์เซ็นต์สะสมของความแปรปรวนรวมอย่างน้อย 60 เปอร์เซ็นต์ถึงจะอยู่ในระดับขั้นยอมรับได้

5. การตีความหมายขององค์ประกอบการคัดเลือกองค์ประกอบที่สกัดได้ในครั้งแรกนั้นเป็นเมทริกซ์ขององค์ประกอบที่ยังไม่ผ่านการหมุนแกน (Unrotated Factor Matrix) ซึ่งจะแสดงจำนวนขององค์ประกอบเบื้องต้นที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบเมทริกซ์ขององค์ประกอบจะประกอบด้วยน้ำหนักขององค์ประกอบ (Factor Loading) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบของตัวแปรแต่ละตัวในองค์ประกอบแต่ละอันซึ่งองค์ประกอบที่ยังไม่มีการหมุนแกนนี้เป็นการลดจำนวนตัวแปรให้อยู่ในรูปขององค์ประกอบเท่านั้นแต่ยังไม่สามารถตีความหมายตัวแปรเพื่อทำการตรวจสอบ

ได้ทั้งนี้เพราะน้ำหนักองค์ประกอบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละตัวกับองค์ประกอบแต่ละอันเท่านั้นผู้วิจัยต้องทำการหมุนแกนองค์ประกอบเพื่อให้องค์ประกอบมีความหมายที่ชัดเจนมากขึ้นเช่นการสร้างองค์ประกอบเพิ่มเติมการลบตัวแปรบางตัวออกจากการวิเคราะห์ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงวิธีการหมุนแกนแบบอื่น เป็นต้น

6. ความเที่ยงตรงของผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ การตรวจสอบและการสรุปผลจากการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงไปยังประชากรนั้นคือผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างนั้นสามารถใช้เป็นตัวแทนของผลประชากรได้หรือไม่โดยการยืนยันและประเมินผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทำซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่มหนึ่งและนำผลการวิเคราะห์ที่ทำซ้ำมายืนยันกับผลการวิเคราะห์ในครั้งก่อนเพื่อนำมาเปรียบเทียบรูปแบบขององค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อศึกษาข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

7. การใช้ประโยชน์จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ การใช้ประโยชน์จากการวิเคราะห์องค์ประกอบขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำไปประยุกต์ใช้ถ้าวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบต้องการลดจำนวนตัวแปรโดยการหาโครงสร้างของตัวแปรในรูปขององค์ประกอบและตีความหมายขององค์ประกอบผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างของตัวแปรที่มีผลต่อการตีความหมายของการวิเคราะห์ในการใช้เทคนิคอื่นต่อไปถ้าวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการที่จะเลือกตัวแปรที่เหมาะสมต่อการที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปรูปแบบของการวิเคราะห์จะแตกต่างกันออกไปดังนี้

7.1 ตัวแปรที่เป็นตัวแทนขององค์ประกอบสามารถใช้เป็นตัวแปรสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นต่อไปต้องมีการตรวจสอบเมทริกซ์ขององค์ประกอบและเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดเพียงตัวเดียวกับองค์ประกอบและเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงสุดเพียงตัวเดียวกับองค์ประกอบแต่ละตัวมาเป็นตัวแทนของตัวแปรชีวิตขององค์ประกอบนั้นๆ ส่วนตัวแปรอื่นที่มีความสัมพันธ์ต่ำจะถูกตัดทิ้งซึ่งการเลือกใช้ตัวแปรเป็นตัวแทนขององค์ประกอบนั้นมีข้อเสียคือการไม่สามารถประมาณความคลาดเคลื่อนได้อาจส่งผลทำให้ตีความหมายขององค์ประกอบนั้นผิด

7.2 ตัวแปรใช้ในการสร้างมาตราส่วนประเมินค่าตัวแปรทุกตัวที่มีความสัมพันธ์สูงกับองค์ประกอบหนึ่งจะนำมารวมกันเป็นมาตรวัดที่มีทิศทางเดียวหรือองค์ประกอบเดียวทำให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดลดน้อยลงและมีความเชื่อมั่นสูงขึ้นเพราะตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันสูงจึงเหมาะที่จะใช้เป็นมาตรวัดประเมินค่า

7.3 การคำนวณหาคะแนนขององค์ประกอบ (Factor Scores) การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการสร้างกลุ่มของตัวแปรที่มีจำนวนน้อยกว่าแทนกลุ่มของตัวแปรเดิมที่มีตัวแปรมากกว่าแล้วได้สูตรคำนวณหาคะแนนขององค์ประกอบซึ่งเป็นคะแนนรวมที่คำนวณมาจากองค์ประกอบแต่ละอันสำหรับผู้ตอบแต่ละคนคะแนนขององค์ประกอบนี้จะมีค่ามากในข้อคำถามที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบสูงและมีค่าน้อยในข้อคำถามที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบต่ำเพราะคะแนนขององค์ประกอบนี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับน้ำหนักองค์ประกอบ

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542: 128-150) กล่าวถึงขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจไว้ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการเตรียมเมตริกซ์ของความแปรปรวนร่วม มีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการกำหนดตัวแปรที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ๆ ผู้วิจัยจะต้องศึกษาทฤษฎีหรือขอบเขตของเรื่องที่จะศึกษาก่อนว่ามีองค์ประกอบใดบ้าง และแต่ละองค์ประกอบน่าจะมีตัวแปรอะไรบ้างที่จะอธิบายองค์ประกอบนั้น ซึ่งข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบจะต้องมีลักษณะเป็นข้อมูลต่อเนื่องหลายๆ ตัวแปรที่เก็บได้จากกลุ่มตัวอย่างและนำเสนอข้อมูลในลักษณะของเมตริกซ์ที่เรียกว่า เมตริกซ์ข้อมูล โดยกำหนดให้แถวคือผลของการเก็บข้อมูล ส่วนคอลัมน์เป็นค่าสังเกตแต่ละตัว

1.2 การเตรียมเมตริกซ์ความแปรปรวนร่วมหรือเมตริกซ์สหสัมพันธ์ เป็นการดูแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย เมตริกซ์นี้จะบอกให้ทราบว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใดและทำให้ทราบว่าตัวแปรใดควรจะรวมอยู่ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป โดยพิจารณาจากสิ่งต่างๆ ดังที่ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ กรรณิการั สุขเกษม (2533: 44-46) กล่าวไว้ ดังนี้

1.2.1 เมตริกซ์สหสัมพันธ์ สามารถพิจารณาเมตริกซ์สหสัมพันธ์ เพื่อดูขนาดของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร กล่าวคือ ถ้าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันมากแสดงว่าตัวแปรต่างๆ เหล่านั้น สามารถจัดกลุ่มที่ประกอบด้วยมิติหรือองค์ประกอบเดียวกันได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กันน้อยแสดงว่าตัวแปรต่างๆ เหล่านั้นไม่สามารถจัดเป็นกลุ่มหรือมีองค์ประกอบร่วมกันได้ อย่างไรก็ตามการพิจารณาเช่นนี้ไม่เหมาะสมถ้าตัวแปรที่ศึกษามีจำนวนมาก

1.2.2 สหสัมพันธ์เชิงส่วน สามารถพิจารณาค่าสหสัมพันธ์เชิงส่วนเมื่อควบคุมตัวแปรอื่นทั้งหมดแล้ว ถ้ามีค่าน้อยแสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงซึ่งเหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1.2.3 การทดสอบของบาร์ทเลทท์ เป็นการทดสอบสมมติฐานว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมตริกซ์เอกลักษณะหรือไม่ โดยที่เมตริกซ์เอกลักษณะค่าตรงแนวเส้นทแยงมุมทุกค่าจะมีค่าเป็น 1 และนอกเหนือแนวนี้จะมีค่าเป็น 0 ถ้าไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะแสดงว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้

1.2.4 มาตรฐานวัดความเพียงพอของการสุ่มของไคเซอร์ ไมเยอร์และโอลคิน เป็นการวัดความเหมือนกันของตัวแปร โดยการเปรียบเทียบขนาดของผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และผลรวมของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงส่วน ค่า KMO มีค่าตั้งแต่ 0-1 ค่า KMO ควรจะมีค่ามากกว่า .80 อย่างไรก็ตามค่าที่มากกว่า .60 ขึ้นไปก็ถือว่ายอมรับได้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ

2. การสกัดองค์ประกอบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาจำนวนตัวประกอบรวมที่น้อยที่สุดระหว่างตัวแปร ซึ่งวิธีการสกัดองค์ประกอบนั้นมีหลายวิธี ดังที่ ทาบาซนิค และ ฟิเดล (Tabachnick; & Fidell. 1996: 662-666) กล่าวไว้ดังนี้

2.1 วิธีหาองค์ประกอบหลัก โดยองค์ประกอบหลักแรกจะเป็นผลรวมเชิงเส้นตรงของตัวแปรและมีความแปรปรวนมากที่สุด ส่วนองค์ประกอบหลักอื่นๆ จะมีความแปรปรวนรองลงมา โดยเป็นอิสระจากองค์ประกอบที่ได้สกัดมาก่อนหน้าแล้ว การสกัดองค์ประกอบวิธีนี้จะอธิบายความแปรปรวนทุกประเภท รวมไปถึงความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนด้วย ดังนั้นค่าความร่วมกันเริ่มต้นจึงเท่ากับ 1 โดยจะแทนค่า 1 ลงบนเส้นทแยงมุมหลักของเมตริกซ์สหสัมพันธ์

2.2 วิธีหาองค์ประกอบร่วม ได้แก่

2.2.1 วิธี Principal Factor Analysis (PC) คือ การสกัดองค์ประกอบซึ่งเป็นอิสระจากกันที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้มากที่สุด มีการขจัดความแปรปรวนโดยเฉพาะและความแปรปรวนคลาดเคลื่อนออกไปจากองค์ประกอบ ดังนั้นค่าความร่วมกันเริ่มต้นบนเส้นทแยงมุมหลักของเมตริกซ์สหสัมพันธ์จึงไม่เท่ากับ 1 เหมือนวิธีหาองค์ประกอบหลัก แต่จะทำการประมาณค่าด้วยวิธีการคำนวณซ้ำหลายรอบ โดยจะใช้ค่าเริ่มต้นคือค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง ซึ่งแสดงถึงความแปรปรวนของตัวแปรที่ถูกอธิบายโดยตัวแปรอื่นที่เหลือ

2.2.2 วิธี Maximum Likelihood คือการประมาณค่าน้ำหนักองค์ประกอบของประชากรจากเมตริกซ์สหสัมพันธ์ที่สังเกตมาได้ด้วยความเป็นไปได้สูงสุด

2.2.3 วิธี Unweighted Least Square คือการทำให้ความแตกต่างกำลังสองระหว่างเมตริกซ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้จากข้อมูลและเมตริกซ์สหสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่มีค่าน้อยที่สุด โดยจะพิจารณาเฉพาะความแตกต่างของสมาชิกนอกเส้นทแยงมุมหลัก

2.2.4 วิธี Generalized Least Square ใช้หลักเดียวกับวิธี Unweighted Least Square แต่จะมีการถ่วงน้ำหนักตัวแปร โดยจะทำการถ่วงน้ำหนักก่อนแล้วจึงหาความแตกต่างระหว่างเมตริกซ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้จากข้อมูลและเมตริกซ์สหสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่

2.2.5 วิธี Image Factoring ในการสกัดองค์ประกอบนี้ สิ่งที่มีร่วมกันของตัวแปรคือการถูกพยากรณ์ได้ด้วยการถอยพหุคูณ เป็นการพยากรณ์ตัวแปรที่ 1 จากตัวแปรที่เหลือ พยากรณ์ตัวแปรที่ 2 จากตัวแปรที่เหลือ และทำเช่นนี้เรื่อยไป ความแปรปรวนจากเมตริกซ์นี้คือค่าความร่วมกัน ดังนั้นจึงต้องระมัดระวังในการแปลความผลที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีนี้ เนื่องจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จะเป็นค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรและองค์ประกอบ ไม่ใช่ค่าสหสัมพันธ์

2.2.6 วิธี Alpha Factoring วิธีนี้สนใจที่ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบร่วมกัน โดยจะทำการประมาณค่าความร่วมกันที่ทำให้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาขององค์ประกอบมีค่ามากที่สุด โดยวิธีการคำนวณซ้ำหลายรอบ

3. การหมุนแกนองค์ประกอบ เป็นการกระจายความแปรปรวนของตัวแปร กล่าวคือตัวแปรบางตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากในหลายองค์ประกอบ ดังนั้นจึงต้องทำการหมุนแกน

เพื่อให้แปลความได้ง่ายยิ่งขึ้น เนื่องจากการหมุนแกนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ตัวแปรบางตัวที่เดิมเป็นสมาชิกหลายๆ องค์ประกอบจะกลายเป็นสมาชิกขององค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งการหมุนแกนองค์ประกอบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 การหมุนแกนแบบมุมฉาก เป็นการหมุนแกนองค์ประกอบที่แกนองค์ประกอบยังคงตั้งฉากหรือเป็นอิสระจากกัน การหมุนแกนประเภทนี้มีหลายวิธี ได้แก่

3.1.1 การหมุนแกนแบบ Quartimax เป็นการหมุนแกนโดยการเน้นการเปลี่ยนแถวให้ง่ายขึ้น

3.1.2 การหมุนแกนแบบ Varimax เป็นการหมุนแกนโดยเน้นการเปลี่ยนคอลัมน์ให้ง่ายขึ้น ทำให้แต่ละคอลัมน์ของเมตริกซ์ประกอบด้วยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงและต่ำ จึงทำให้แปลความได้ง่ายขึ้น

3.1.3 การหมุนแกนแบบ Equamax เป็นการหมุนแกนซึ่งผสมผสานกันระหว่างการหมุนแกนแบบ Quartimax และ Varimax แต่ยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายนัก

3.2 การหมุนแกนแบบมุมแหลม เป็นการหมุนแกนองค์ประกอบที่มุมระหว่างแกนองค์ประกอบไม่เท่ากับ 90 องศา ซึ่งการหมุนแกนประเภทนี้มี 2 วิธี ได้แก่ Direct oblimin และ Promax สำหรับการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบนั้น เป็นการพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบ ถ้าตัวแปรใดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .60 ขึ้นไปจะถือว่าตัวแปรนั้นเป็นสมาชิกขององค์ประกอบนั้นอย่างชัดเจน นักวิจัยส่วนมากใช้เกณฑ์ที่ .50 แต่อย่างไรก็ตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่เด่นชัดหรือมีนัยสำคัญจะต้องมีค่ามากกว่า .30 (Kline. 1998: 57)

3.3 การหมุนแกนแบบมุมฉาก จะได้ผลลัพธ์ซึ่งเป็นเมตริกซ์องค์ประกอบเพียงเมตริกซ์เดียว แต่การหมุนแกนแบบมุมแหลมจะให้เมตริกซ์ซึ่งแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 2 เมตริกซ์ คือ เมตริกซ์แบบแผน และเมตริกซ์โครงสร้าง ค่าน้ำหนักองค์ประกอบยกกำลังสองในเมตริกซ์แบบแผนแสดงให้เห็นถึงการส่งผลเฉพาะของตัวแปรที่มีต่อองค์ประกอบ โดยจะไม่รวมส่วนของความแปรปรวนซึ่งมาจากการซ้อนทับขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นนักวิจัยส่วนมากจึงรายงานผลจากเมตริกซ์แบบแผน (Hair; et al. 1998: 113)

4. การสร้างมาตราองค์ประกอบ จุดประสงค์ในการสร้างมาตราองค์ประกอบคือเพื่อค้นหามิติของข้อมูลสังเกตและเพื่อนำองค์ประกอบร่วมบางองค์ประกอบไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป วิธีการสร้างมาตราองค์ประกอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น ใช้วิธีการถดถอย (Regression) ใช้เกณฑ์กำลังน้อยที่สุด (Least Square) วิธีของบาร์ทเลท (Bartlett) ใช้หลักของ Orthogonal ใช้ผลรวมของค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าสูงในตัวแปรสังเกตได้ต่างๆ สร้างส่วนประกอบสำคัญ (Principal Component Scale) เป็นต้น

ข้อมูลสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทย ตั้งอยู่ที่เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานครถือกำเนิดจาก "โรงเรียนสำหรับฝึกหัดวิชาข้าราชการฝ่ายพลเรือน" ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งขึ้นภายในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2442 พร้อมทั้งพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญ "พระเกี้ยว" มาเป็นเครื่องหมายประจำโรงเรียนการดำเนินงานของโรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประดิษฐานขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยและพระราชทานนามว่า "จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" เพื่อเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์เฉลิมพระเกียรติแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมชนกนาถของพระองค์นับตั้งแต่ พ.ศ. 2460 ปัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเปิดเรียนและสอนทั้งหมด 19 คณะวิชา 1 สำนักวิชา 3 วิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย สถาบัน 2 สถาบัน และยังมีสถาบันสมทบอีก 2 สถาบัน ครอบคลุมทั้งสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ จำนวนหลักสูตรรวมทั้งสิ้น 506 หลักสูตร ประกอบด้วย ระดับปริญญาตรี 113 หลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา 393 หลักสูตร ในจำนวนนี้เป็นหลักสูตรนานาชาติและหลักสูตรภาษาอังกฤษ 87 หลักสูตร (วิกิพีเดีย. 2560: ออนไลน์)

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนิสิต ทั้งในด้านกฎหมายหรือด้านสังคม และทั้งต่อผู้ใช้สื่อ ต่อผู้อื่นหรือต่อส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่มีต่อภาพลักษณ์ขององค์กรทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย จึงได้กำหนดนโยบายการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับบุคลากรและนิสิต เพื่อให้การใช้สื่อดังกล่าวเป็นไปอย่างเหมาะสม บุคลากรและนิสิตมีหน้าที่ในการตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของคณะและมหาวิทยาลัย นอกจากนี้การใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยบุคลากรและนิสิตต้องกระทำด้วยความระมัดระวังบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหลักการให้ข้อมูลที่เป็นจริง การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น โดยยึดถือแนวทางปฏิบัติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่กำหนดอย่างเคร่งครัด (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559: ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นสถาบันที่มีที่มาจากการเป็นโรงเรียนแพทย์ ณ โรงพยาบาลศิริราช ชื่อว่า โรงเรียนแพทยากร ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2432 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากนั้นในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2486 จึงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และเมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม "มหิดล" อันเป็นพระนามของ

สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ใช้แทนชื่อมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ เป็นมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2512 มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศไทย จากการจัดอันดับของสำนักจัดอันดับหลายสำนัก และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ เช่น แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เกษตรศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เทคนิคการแพทย์ กายภาพบำบัด สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลเป็น 1 ใน 9 มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติและเป็นสมาชิก เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN) ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหิดลจัดการเรียนการสอนใน 17 คณะ 6 วิทยาลัย 9 สถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งหมด 629 หลักสูตร โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนใน 6 พื้นที่คือ มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่บางกอกน้อย พญาไท และ วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายามหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตนครสวรรค์ และมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตอำนาจเจริญ(วิกิพีเดีย. 2560: ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยมหิดลได้ตระหนักถึงสื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์และโทษ ที่ควรระวัง โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่เผยแพร่ออกสู่สาธารณะไปแล้วไม่อาจเรียกกลับคืน ได้ และอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อองค์กร ดังนั้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใน มหาวิทยาลัยสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ทางมหาวิทยาลัยจึงมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์และแสดงตนในฐานะบุคลากรหรือนักศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยมหิดล ให้ตระหนักและใช้ความระมัดระวังเมื่อ ต้องการเผยแพร่ความคิดเห็นที่สามารถเข้าถึงได้โดยสาธารณะ โดยผู้เผยแพร่ต้องรับผิดชอบทั้ง ทางด้านสังคมและด้านกฎหมาย นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง การทำงานและอนาคต ของวิชาชีพของตนได้ (มหาวิทยาลัยมหิดล. 2556: ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แรกเริ่มได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นการผลักต้นของ ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ปลัดกระทรวง ศึกษาธิการในขณะนั้น โดยจัดตั้งเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2492 เพื่อผลิตวิชาชีพครูซึ่งกำลัง ประสบปัญหาขาดแคลนเป็นจำนวนมากในขณะนั้น นับว่าเป็นการเริ่มต้นการศึกษาในระดับวุฒิ ประกาศนียบัตรครูประถมศึกษา และประกาศนียบัตรครูมัธยมศึกษา มีผู้อำนวยการโรงเรียนคนแรก คือ หลวงสวัสดิสารศาสตรพุทธิ (สวัสดิ์ สุมิตร) ต่อมา พ.ศ. 2496 ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงในขณะนั้น ได้เสนอต่อกระทรวงศึกษาธิการให้ก่อตั้ง วิทยาลัย วิชาการศึกษา มีการจัดระบบการศึกษาแบบวิทยาเขต โดยขยายวิทยาเขตปทุมวัน (2498) วิทยา เขตบางแสน (2498) วิทยาเขตพิษณุโลก (2510) วิทยาเขตมหาสารคาม (2511) วิทยาเขตสงขลา (2511) วิทยาเขต พระนคร (2512) และวิทยาเขตพลศึกษา (2513) โดยมีวิทยาเขตประสานมิตรเป็น ศูนย์กลางการบริหาร ต่อมาจึงได้ปรับฐานะเป็น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 29

มิกูนายน พ.ศ. 2517 โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.สุตใจ เหล่าสุนทร เป็นอธิการบดี (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2556: ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีปณิธานในการที่จะเป็นประชาคมวิชาการแห่งผู้มีความรู้ประจักษ์ปราชญ์และมีความประพฤติประจักษ์ผู้ทรงศีล สมฐานะของผู้นำทางปัญญา โดยมีพันธกิจในการผลิตและพัฒนาบุคคลที่มีคุณภาพและคุณธรรมให้แก่สังคม สร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ บริการวิชาการที่มีคุณภาพ ศึกษาวิเคราะห์และทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ และพัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพและธรรมาภิบาล พร้อมทั้งมีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วยการหล่อหลอมสร้างนิสิตที่เพียบพร้อมด้วยความดีงามและมีคุณภาพ จากทุกศาสตร์ ทุกคณะ/สถาบัน/สำนักทุกรายวิชาทุกกิจกรรมผ่านการพัฒนาอัตลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒด้านการมีทักษะการสื่อสารซึ่งนิสิตจะมีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถของตนเองสู่ผู้อื่นได้ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2556: ออนไลน์)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บัคกิงแฮม (Buckingham. 2004: 75-91) ได้รวบรวมงานวิจัยของศูนย์การศึกษาเด็กเยาวชนและสถาบันสื่อทางการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยลอนดอน ที่ศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของเด็กและวัยรุ่น (The Media Literacy of Children and Young People) โดยผลของการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทั้ง 3 ด้านของเด็กวัยรุ่นพบว่า 1) ความสามารถในการเข้าถึงสื่อและเนื้อหาสาร (Access) พบว่า เด็กมีความสามารถในการเข้าถึงทุกสื่อที่มีเนื้อหาสารตรงกับความต้องการ รวมทั้งสามารถหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ไม่ตรงกับความต้องการได้ 2) ความสามารถในการทำความเข้าใจกับเนื้อหารายการโทรทัศน์ (Understanding) ซึ่งเป็นความสามารถในการจัดการเพื่อสร้างความเข้าใจกับเนื้อหาสารจากสื่อโทรทัศน์ที่รับเข้ามา โดยผลการศึกษา พบว่า เด็กและวัยรุ่นมีความเข้าใจในภาษาของโทรทัศน์ (Television Language) หรือเข้าใจความหมายต่างๆ จากภาพที่ได้เห็น สามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างเรื่องที่แท้จริง สร้างหรือจินตนาการขึ้นจากภาพในโทรทัศน์ 3) ความสามารถในการสร้างเนื้อหาเพื่อสื่อสาร (Create) เป็นความสามารถที่ส่วนใหญ่จะพบในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

ฮันส์ (Hans. 2012: 64-77) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อในระดับมหาวิทยาลัย (Media Literacy Education at the University Level) พบว่า ปัจจุบันการจัดการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อยังไม่ได้มีการนำไปปฏิบัติใช้อย่างเป็นแบบแผนและสอดคล้องกับผู้เรียนในการศึกษาทุกระดับ ผลการวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะว่านักเรียนควรได้รับการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักสูตรหรือกระบวนการวิชาด้านเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้สื่อและการสร้างสรรค์สื่อมากขึ้นในระดับมัธยมศึกษา และจัดหลักสูตรหรือกระบวนการวิชาด้านเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สื่อมากขึ้นในระดับมหาวิทยาลัย

อุลิษา ครุฑเสน (2556: 276-277) ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยส่งเสริม โดยปัจจัยภายในที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่ามี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การคิดวิจญาณ 2) ความตระหนักในอิทธิพลของสื่อ 3) การรู้เท่าทันตนเอง ส่วนปัจจัยส่งเสริมที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชนพบว่ามี 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) กลุ่มเพื่อนและกลุ่มครู 2) การเปิดรับสื่อสร้างสรรค์และการใช้สื่อและเทคโนโลยีสื่ออย่างสร้างสรรค์ 3) การอ่าน 4) สุนทรียภาพ การวิเคราะห์องค์ประกอบระบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่ามี 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) กระบวนทัศน์การเรียนรู้ 2) ผู้จัดการระบบการเรียนรู้ 3) การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย (3.1) การเรียนรู้เชิงรุก (3.2) กระบวนการกลุ่มและการวิเคราะห์อภิปรายแลกเปลี่ยน (3.3) การมีส่วนร่วม (3.4) การใช้สื่อที่เหมาะสมในกิจกรรมการเรียนรู้ (3.5) กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย (3.6) เนื้อหาการเรียนรู้ที่หลากหลายและบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต (3.7) บรรยากาศการเรียนรู้ แนวนอน 4) ความต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชนจากผลการศึกษาพบว่ามี 4 แนวทางดังนี้ 1) แนวทางการฝึกคิด วิจญาณ 2) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันอิทธิพลของสื่อ 3) แนวทางการเรียนรู้จากกระบวนการผลิตสื่อ 4) แนวทางการรู้เท่าทันตนเอง

ณัฐนันท์ ศิริเจริญ (2557: 332) ได้ศึกษาการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้และเสริมทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับเชิงลึกของเยาวชนไทยจากสามองค์ประกอบหลัก พบว่า ความรู้และทักษะพื้นฐานระดับขั้นต้นอยู่ในช่วงคะแนน 60 – 69 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และเมื่อทำการทดสอบระดับความรู้และทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจากสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับเชิงลึกหรือระดับสูงตามตัวชี้วัดต่างๆ จาก 3 องค์ประกอบหลัก ผลการทดสอบปรากฏว่า กลุ่มเยาวชนไทยทำได้เพียงในเกณฑ์ “ปานกลาง” เท่านั้น ทั้งนี้เพราะการให้คำตอบจาก 3 ใน 4 กลุ่ม ยังไม่สามารถแสดงความรู้ด้วยการใช้เหตุผลและทักษะการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากสื่ออินเทอร์เน็ตที่บ่งบอกได้ถึงระดับความรู้และทักษะที่มีอยู่อย่างชัดเจนและครอบคลุมในระดับเชิงลึก โดยสามารถสรุปข้อเสนอวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้และเสริมทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจาก 3 องค์ประกอบหลัก ได้ดังนี้คือ 1) รูปแบบการสื่อสารหลัก เน้นการสื่อสารระหว่างบุคคล 2) กลยุทธ์การสื่อสารหลัก เน้นกิจกรรมฝึกภาคปฏิบัติ 3) สื่อที่ใช้เป็นหลัก เน้นใช้สื่อบุคคล คือ ครู/อาจารย์

นพพร สุนะ (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการรู้เท่าทันในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารดิจิทัล พบว่า นักศึกษาไม่ทราบว่ามีสื่อออนไลน์ที่ส่งมาเป็นของใครหรือหน่วยงานใด เพราะถูกส่งต่อๆ กันมา ไม่ทราบแหล่งที่มาแน่ชัด แต่เชื่อว่ามีคามหมาย โดยนัยจากการนำเสนอ เพราะมีการเผยแพร่การเลียนแบบของดารานำมาสร้างกระแสผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้กระจายได้อย่างรวดเร็ว นักศึกษาเชื่อว่ามีประเด็นอื่นแอบแฝงหรือมีวาระซ่อนเร้นอยู่ในการนำเสนอ นั้น อาจมีการปกปิดความจริง แต่มีสัญญาณที่เข้าใจความหมายตรงกัน นอกจากนี้ยัง

รู้สึกเฉยๆ และไม่ทำอะไรกับสิ่งที่ได้รับเพราะได้พบเห็นสื่อแบบนี้บ่อยครั้งในโลกออนไลน์และเชื่อว่าเพื่อนของตนรู้สึกเฉยๆ จะไม่ทำอะไรเพราะมีความคิดใกล้เคียงกัน ด้านการรู้เท่าทันเนื้อหาของสื่อพบว่า นักศึกษาทราบเนื้อหาของสื่อมุ่งเน้นไปถึงกลุ่มผู้ใช้สื่อออนไลน์กลุ่มใด สื่อผลิตขึ้นเพื่อต่อต้านสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยใช้สื่อออนไลน์สร้างกระแสและรวมกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันและเชื่อในเนื้อหาของสื่อที่ส่งมามีการแทรกแซง ด้านการรู้เท่าทันสื่อพบว่า นักศึกษารู้สึกสงสัย ไม่เชื่อถือสื่อที่ได้รับเพราะไม่มีที่มาแน่นอน เป็นการหลอกลวงของคนที่ต้องการเงิน อาศัยการออนไลน์โดยใช้เทคนิคการเขียนข้อความโน้มน้าวให้เกิดความสงสัยในสิ่งที่ประเด็นของสังคมและมีปัญหา เช่น การนำผู้ป่วยมาแอบอ้างพร้อมทั้งขอบริจาคเงินจำนวนมาก และรู้สึกเฉยๆ กับข้อมูลนี้ เพราะเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ ด้านการรู้เท่าทันผลการใช้สื่อ พบว่า นักศึกษาทราบว่าการใช้เทคนิคการตัดต่อหรือตกแต่งภาพและนำมาเผยแพร่ ซึ่งสื่อที่น่าเสนออาจจะทำให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและสามารถสร้างความเสียหายแก่บุคคลและครอบครัวให้ได้รับผลกระทบจากสื่อที่น่าเสนอนี้หากมีการส่งต่อๆ กัน นักศึกษาจะไม่สนับสนุนสื่อที่สร้างความเสียหายและไม่แชร์ต่อซึ่งจะทำให้คนในภาพเสื่อมเสีย นอกจากนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของผู้ส่งเอง สำหรับปัจจัยที่จะช่วยให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์นั้น นักศึกษาคิดว่าการตั้งสติยับยั้งชั่งใจด้วยตนเองเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ได้ดีที่สุด

สุขใจ ประเทืองสุขเลิศ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า คนไทยตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชนมาก อย่างไรก็ตามคนไทยเห็นว่าการแก้ปัญหาที่เกิดจากสื่อมวลชนด้วยวิธีการควบคุมและลงโทษผู้ผลิต/ผู้บริโภคสื่อสำคัญกว่าการฝึกฝนผู้บริโภคให้รู้เท่าทันสื่อ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลจากปัจจัยที่แตกต่างกันทั้ง 4 ด้านของคนไทย คือ อายุ ระดับการศึกษา บทบาทในครอบครัว บทบาททางสังคม และประสบการณ์ด้านสื่อ พบว่า คนไทยเห็นความสำคัญของทักษะการรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างมาก โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า และการวิเคราะห์ ในขณะที่มีความเห็นตรงกันข้ามว่าทักษะการสร้างสรรค์สื่อจำเป็นน้อยที่สุด นอกจากนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยที่แตกต่างกันทั้ง 4 ด้านพบว่า คนไทยที่มีการศึกษาสูงกว่าและมีประสบการณ์ด้านสื่อมากกว่า เห็นด้วยกับทักษะการวิเคราะห์และประเมินค่าสื่อมากกว่าผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านสื่อน้อยกว่า นอกจากนี้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและผู้มีส่วนผลักดันนโยบายการศึกษาเห็นความสำคัญของทักษะการวิเคราะห์มากที่สุด อย่างไรก็ตามไม่มีกลุ่มใดที่เรียงลำดับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน

จินตนา ดันสุวรรณนนท์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการฝึกอบรม ระดับการรับรู้ความสามารถของตนในการใช้สื่อและครั้งของการวัดต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาในด้านการคิดวิจารณ์ญาณ ด้านการตระหนักถึงผลกระทบของสื่อและด้านการเลือกรับและใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ แต่พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครั้งของการวัดกับรูปแบบการฝึกอบรมต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา ซึ่งนักศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการฝึกและรูปแบบที่ดีที่สุดในการพัฒนาการรู้เท่าทัน

สื่อของนักศึกษา คือ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อทั้ง 3 ด้านคือ ด้านการคิด ความรู้สึก/จิตใจและพฤติกรรมร่วมกับการฝึกอบรมทำโครงการ

จินตนา ตันสุวรรณนนท์ และคนอื่นๆ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคสื่อด้วยปัญญาของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าสาเหตุของพฤติกรรมการบริโภคสื่อที่ไม่เหมาะสมของนักศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย การไม่รู้เท่าทันสื่อการขาดความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อ การขาดการเฝ้ารู้ การขาดความสามารถในการควบคุมตนเอง และ 2) ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในการชักจูงให้เปิดรับสื่อที่ไม่เหมาะสม การถ่ายทอดทางสังคมจากครอบครัวที่ไม่เหมาะสม สถาบันการศึกษาไม่ส่งเสริมการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อและระบบการคิดของผู้เรียนการขาดจรรยาบรรณของสื่อ การขาดความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีปัจจัย 4 ตัวแปรที่ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการบริโภคสื่อด้วยปัญญาของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อ การควบคุมตน การเฝ้ารู้และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนทั้ง 4 ตัวแปรนี้ร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 40.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการวิจัยสื่อสารมวลชน พบว่า หลายประเทศที่มีความตื่นตัวได้บรรจุความรู้เท่าทันสื่อไว้ในหลักสูตรการศึกษาของประเทศ ในมุมมองของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาความรู้เท่าทันสื่อหมายถึง 1) การมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อ 2) ความสามารถในการวิเคราะห์สื่อวิพากษ์สื่อ 3) การรู้จักนำเนื้อหาสาระจากสื่อไปใช้ประโยชน์ การวัดความรู้เท่าทันสื่อวัดได้จากตัวแปร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ และทักษะในการใช้สื่อขั้นพื้นฐานและขั้นสูงใน 4 มิติ คือ มิติความรู้ความเข้าใจ มิติสุนทรีย์ มิติอารมณ์ และมิติจริยธรรม

เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซีของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า แนวคิดและลักษณะของมีเดียลิตเตอเรซีจากการวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมแบ่งออกเป็น 9 องค์ประกอบ ได้แก่ สถาบันสื่อ องค์การสื่อ เนื้อความสื่อ การมีส่วนร่วมและการตอบโต้ของผู้รับสื่อ รูปแบบ รหัสและแบบแผนของสื่อ หนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ การตีความเรื่องแนวเรื่องจริง การตีความเรื่องแนว บันเทิงคดี การโฆษณาในโทรทัศน์ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีมีเดียลิตเตอเรซีในระดับ 2 คือ ยังไม่รู้เท่าทันสื่อหรือถูกรอบงำโดยสื่อ อย่างไรก็ตาม นักศึกษามีมีเดียลิตเตอเรซีด้านการตีความเรื่องแนวบันเทิงคดี และโฆษณาในระดับ 4 คือ สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งความหมายตรงและความหมายแฝง

กฤษนัท แสนทวี (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรม的开รับและระดับการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับความเข้าใจ ซึ่งผู้รับสารยังไม่สามารถวิเคราะห์และประเมินค่าความหมายตรงที่สื่อนำเสนอได้ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้จากทางบ้านแตกต่างกัน มีแผนการเรียนแตกต่างกัน จะมีระดับการรู้เท่าทันสื่อที่แตกต่างกัน รวมทั้งความถี่ในการเปิดรับสื่อ รูปแบบการเปิดรับสื่อ และช่วงเวลาในการเปิดรับ

สื่อ มีความสัมพันธ์กับระดับการรู้เท่าทันสื่อที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ทั้งนี้แนวโน้มพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้สื่อมวลชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลประกอบการเรียนมากที่สุด สำหรับผลการศึกษาเชิงคุณภาพนั้นพบว่า มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปริมาณ คือ กลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของละครที่คอมได้ตามที่ผู้ผลิตนำเสนอ แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ถึงความหมายแฝง เช่น การโฆษณาแฝงในฉากละคร แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าละครได้ให้ข้อคิดและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

นิธิตา วิวัฒน์พาณิชย์ (2558: 211-212) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า องค์ประกอบสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย 1) ความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลมีความสามารถรับรู้อย่างมีสติเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของตนเองและผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ 2) เข้าใจ หมายถึง การที่บุคคลสามารถเข้าใจธรรมชาติและสภาพของความเป็นสื่อสังคมออนไลน์และเข้าใจว่าข้อมูลต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นและนำเสนอด้วยความเจตนาเสมอ 3) วิเคราะห์ หมายถึง การที่บุคคลสามารถแยกแยะองค์ประกอบของสื่อ ตีความนัยยะที่แฝงอยู่ในสาร ทราบจุดประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของสารสื่อสารนั้น 4) ประเมิน หมายถึง การที่บุคคลสามารถประเมินคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์ความน่าเชื่อถือ ของข้อมูล สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาความในสื่อสังคมออนไลน์กับบริบทอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ค่านิยม ฯลฯ

บุบผา เมฆศรีทองคำ (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงมุมมองของนักศึกษานิเทศศาสตร์ต่อการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลมีเดีย พบว่า การรู้เท่าทันสื่อโซเชียลมีเดียมีความสำคัญ เพราะทำให้ไม่ตกเป็นทาสหรือเครื่องมือของสื่อโซเชียลมีเดีย / ไม่ถูกครอบงำทางความคิด ส่วนแนวทางในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลมีเดียมี 3 แนวทาง คือ 1) ครอบครัวยุ โดยทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อโซเชียลมีเดียอย่างลึกซึ้ง / ให้คำแนะนำหรือความรู้การใช้สื่อโซเชียลมีเดียอย่างใกล้ชิด 2) สถาบันการศึกษา โดยทำหน้าที่สอนแทรกเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อโซเชียลมีเดียเข้าไปในการเรียนการสอนหรือบทเรียน และ 3) สื่อมวลชนโดยทำหน้าที่รณรงค์การใช้สื่อโซเชียลมีเดียในทางที่ถูกต้องอย่างมีสติ

กวิสรา ทองดี (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ โดยใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานความจริงเรื่องการรู้เท่าทันสื่อโฆษณาสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าคะแนนและระดับการรู้เท่าทันสื่อส่วนใหญ่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับที่ 1 รองลงมาคือ การรู้เท่าทันสื่อในระดับที่ 2 และมีความต้องการเรียนรู้จากสื่อชุดฝึกอบรมแบบผสมผสานความจริงในระดับมาก สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ส่วนความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจมากที่สุด

สรุปได้ว่าการศึกษานี้มีความคิด ทฤษฎี เอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แนวคิดในการพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีกระบวนการในการพัฒนากิจกรรม 3 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร 2) การสร้างกิจกรรมฝึกอบรม โดยมี ส่วนประกอบคือ วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม เนื้อหาของกิจกรรม รูปแบบของกิจกรรม และการ ประเมินผลกิจกรรม และ 3) การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรม โดยพิจารณาจากการ ประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม และการทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ก่อนและ หลังการเข้าร่วมกิจกรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้ลักษณะรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่ออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 6 คน ประกอบด้วย 1) อาจารย์ผู้สอนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน 2) อาจารย์ผู้สอนจากมหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 2 คน 3) อาจารย์ผู้สอนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 2 คน

1.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560 ประกอบด้วย 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยมหิดล และ 3) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 65,819 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร คือ นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560จำนวน 463คน โดยใช้การคำนวณจากโปรแกรม G Power วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถาบันที่ศึกษาเป็นชั้นภูมิ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามสถาบันที่ศึกษา

สถาบัน	ประชากร/คน	กลุ่มตัวอย่าง/คน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	24,934	179
มหาวิทยาลัยมหิดล	20,836	140
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	20,049	144
รวม	65,819	463

ที่มา: สารสนเทศอุดมศึกษา. (2560). นักศึกษารวมปีการศึกษา 2560 จำแนกตามสถาบัน. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.info.mua.go.th>

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สื่อสังคมออนไลน์ โดยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากการสัมภาษณ์ เพื่อทราบถึงแนวคิด ความหมายและองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ สื่อสังคมออนไลน์ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นขอบเขตขององค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

2. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 มาเขียนเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้างที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้าง ความเหมาะสม สอดคล้อง ครอบคลุมและการใช้ภาษา

3. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 และ 2 มาเขียนเป็นโครงสร้างของเครื่องมือวิจัย คือ ข้อคำถามในแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศชั้นปีที่กำลังศึกษาขณะที่กำลังศึกษา และสถาบันที่กำลังศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ ลิเคิร์ต (Likert's Scale) (Likert. 1932: 1-55) มี 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดค่าน้ำหนักคะแนนและคำอธิบายในการตอบข้อคำถาม ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งรายด้าน และโดยรวม ดังนี้ (สิน พันธุ์พินิจ. 2553: 155)

คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ทักษะดังกล่าวมีความสำคัญอยู่ในระดับ มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ทักษะดังกล่าวมีความสำคัญอยู่ในระดับ มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ทักษะดังกล่าวมีความสำคัญอยู่ในระดับ ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ทักษะดังกล่าวมีความสำคัญอยู่ในระดับ น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ทักษะดังกล่าวมีความสำคัญอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

4. การหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ฉบับที่สร้างขึ้น เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมตรวจสอบเบื้องต้นและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ จากข้อ 4.1 ที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมแล้ว พร้อมแบบประเมินความสอดคล้องและถูกต้องเหมาะสมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยกำหนดคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป หรือ 2) มีประสบการณ์ด้านสื่อ หรือการวิจัยอย่างน้อย 5 ปี เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถาม โดยนำข้อคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาให้อ่านให้นักคะแนนดังนี้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าเนื้อหาของข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าเนื้อหาของข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

+1 หมายถึง แน่ใจว่าเนื้อหาของข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้ทั้งหมดมาแทนค่าในสูตรเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องและถูกต้องเหมาะสมของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้งนี้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้ต้องเท่ากับหรือมากกว่า 0.5 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีความสอดคล้องและถูกต้องเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ หากค่าดัชนีความสอดคล้องในข้อใดต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยจะตัดข้อนั้นทิ้งหรือนำข้อความนั้นมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมต่อไป ได้ข้อคำถามจำนวน 66 ข้อ

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 30 คน

4.4 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและนำผลจากการตอบมาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) เป็นรายข้อโดยใช้การทดสอบที (t-test) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) (Cronbach. 1970: 169) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ .955

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อดำเนินการกับอาจารย์ผู้สอนในสาขานิเทศศาสตร์หรือสาขาการสื่อสารในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สื่อสังคมออนไลน์

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้วไปเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงคณบดีคณะต่างๆ ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตนักศึกษา

2.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พร้อมหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปติดต่อดำเนินการกับผู้ประสานงานสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิตนักศึกษาแต่ละสถาบัน

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560

2.4 ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง รวมถึงผ่านทางผู้ประสานงาน จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบและให้คะแนนตาม

เกณฑ์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้วยการวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และตัวแปรที่ได้จากการเก็บรวบรวม เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรแต่ละตัวด้วยการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของตัวแปรแต่ละตัวที่ใช้ในการศึกษา การวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์

2. วิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) พิจารณาค่าไอเกน (Eigen value) สูงกว่า 1.00

3. วิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยวิธีหมุนแกนองค์ประกอบโดยใช้วิธีแวนแมกซ์ (Varimax rotation) พิจารณาเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบนี้เป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ มีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบใช้ในการจัดกลุ่มข้อความว่าควรอยู่องค์ประกอบใด เกณฑ์การพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบมีค่ามากกว่า .50 ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำที่สำคัญ

4. พิจารณาความคล้ายคลึงกันระหว่างข้อความที่อยู่ในองค์ประกอบ นำมาตั้งชื่อองค์ประกอบ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบสอบถาม โดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC)

3. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือของแบบสอบถาม โดยการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power) โดยใช้การทดสอบที (t-test)

4. สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาจำนวนองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครโดยการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบแบบमुखสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Method)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขต

กรุงเทพมหานคร

การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร จากขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการยกร่างเพื่อสร้างเป็นกิจกรรมฝึกอบรม โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพกิจกรรมฝึกอบรมครั้งนี้ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างกิจกรรมฝึกอบรม ด้านสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ต ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และด้านนิเทศศาสตร์ จำนวน 9 คน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ระดับปริญญาโทขึ้นไปในด้านการสร้างกิจกรรมฝึกอบรม หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสร้างกิจกรรมฝึกอบรมตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน
2. เป็นผู้มีความรู้ระดับปริญญาโทขึ้นไปในด้านสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ต หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ตตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน
3. เป็นผู้มีความรู้ระดับปริญญาโทขึ้นไปในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน
4. เป็นผู้มีความรู้ระดับปริญญาโทขึ้นไปในด้านนิเทศศาสตร์ หรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านนิเทศศาสตร์ ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง
 2. แบบประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรม โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1932: 1-55) จำนวน 20 ข้อ
- เกณฑ์ในการประเมินค่าของความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม มีดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม มีดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง (ร่าง) กิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง (ร่าง) กิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก

2.51-3.50 หมายถึง (ร่าง) กิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง (ร่าง) กิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อย

1.00-1.50 หมายถึง (ร่าง) กิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญในการตรวจประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรม ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมและนัดหมายรูปแบบประเมินคืนพร้อมทั้งสัมภาษณ์ขอคำปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญตามวันเวลาที่กำหนด
2. ผู้วิจัยนำหนังสือเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ ส่งไปผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตรวจประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมและนัดหมายรูปแบบประเมินคืนพร้อมทั้งสัมภาษณ์ขอคำปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญตามวันเวลาที่กำหนด
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรม ด้วยการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุง (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และ ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการหาค่าความตรงตามเนื้อหาของแบบทดสอบ โดยการพิจารณาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI)

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการทดลองใช้กิจกรรมฝึกอบรมที่ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจากขั้นตอนที่ 2 ในขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการหาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 40 คน โดยวิธีการรับสมัครนิสิตที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรม

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้แผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (The One group Pre-test Post-test Design) (Campbell & Stanley. 1963: 171-246) ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 แบบแผนการทดลอง

ทดสอบก่อน	ทดลอง	ทดสอบหลัง
T_1	X	T_2

ความหมายของสัญลักษณ์

- T_1 แทน การทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ก่อนการฝึกอบรม
 X แทน การได้รับการทดลองฝึกอบรม
 T_2 แทน การทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์หลังการฝึกอบรม

วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยนำกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างและศึกษาผลการใช้ ในขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. ขั้นตอนเตรียมการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยรับสมัครนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 1-4 ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

1.2 ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อทำหนังสือเรียนเชิญเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมจากวิทยากรที่มีความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อและมีประสบการณ์ในการฝึกอบรม

1.3 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม ขออนุญาตใช้สถานที่ในการจัดฝึกอบรม และติดต่อประสานงานเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลอาคารสถานที่เพื่อขอใช้ห้องฝึกอบรมและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการฝึกอบรม

1.4 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานวิทยากรที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม รายละเอียดของการจัดกิจกรรมตามแผนเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

1.5 ผู้วิจัยคัดเลือกสื่อประกอบการฝึกอบรม สรรวหาความพร้อมของสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ จัดเตรียมวัสดุและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะใช้ในการฝึกอบรม เช่น เครื่องเสียง เครื่องคอมพิวเตอร์ กระดาษเปล่า ปากกาสีเมจิก แบบบันทึกการเรียนรู้และอุปกรณ์อื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

1.6 ผู้วิจัยจัดทำกำหนดการฝึกอบรม

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทดสอบตนเองก่อนการฝึกอบรม

2.2 ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับ นิสิต นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครตามวันเวลาที่กำหนดไว้ใน ระหว่างการร่วมกิจกรรม นิสิตจะได้บันทึกข้อคิดที่ได้จากการเรียนรู้ในแบบบันทึกการเรียนรู้

2.3 ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์วิทยากรเพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

2.4 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทดสอบตนเองหลังสิ้นสุดการฝึกอบรม

2.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประเมินหลังสิ้นสุดการฝึกอบรม

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองกิจกรรมฝึกอบรม

1. จัดทำคู่มือกิจกรรมฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จากนั้นนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเอกสารดังกล่าว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองกิจกรรมฝึกอบรม ได้แก่ กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขต กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างและผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ตามขั้นตอนที่ 2

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบการเรียนรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแล้วโดยผู้เชี่ยวชาญ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมของผู้เข้ารับการอบรมหลังการฝึกอบรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จากนั้นนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเอกสารดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมนั้น จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการฝึกอบรม ทั้งในระหว่างการดำเนินการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมจากเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผล ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทดสอบหลังการฝึกอบรม แล้วติดตามเก็บรวบรวมคืนด้วยตนเอง
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมินหลังสิ้นสุดการฝึกอบรม แล้วติดตามเก็บรวบรวมคืนด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำมาคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรม
 - 1.1 สถิติที่ใช้ในการหาค่าความยากของแบบทดสอบ โดยวิธีหาค่าความยากง่าย (Difficulty Index)
 - 1.2 สถิติที่ใช้ในการหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบโดยใช้การทดสอบที (t-test)
 - 1.3 สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จาก
 - 1.4 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 - 1.5 สถิติที่ใช้ในการคำนวณหาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรม (t-test dependent)
2. การประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งมีอยู่ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

สัญลักษณ์ที่ใช้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์	ความหมาย
n	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	ค่าองศาอิสระ (Degree of freedom)
Sig.	ค่า Significant (ระดับนัยสำคัญ)
t	ค่าสถิติทดสอบที
*	การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
p	ค่าความน่าจะเป็น (ระดับนัยสำคัญ)
□	ข้อความตัวแปร
○	องค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์และแปลความหมายข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ อาจารย์ผู้สอนในสาขานิเทศศาสตร์หรือสาขาการสื่อสาร ในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 6 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสัมภาษณ์สามารถสรุปถึงองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาในการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้

1. การเข้าถึงและการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์
2. การค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์
3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
4. การเข้าใจลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์
5. การตระหนักถึงกฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์
6. การสร้างสรรค์สื่อสังคมออนไลน์

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในตอนที่ 1 ไปรวมกับทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์และดำเนินการในตอนที่ 2 ต่อไป

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิต

นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560 จำนวน 463 คนได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 449 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97 ผู้วิจัยจัดลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	126	28.10
2. หญิง	323	71.90
รวม	449	100.00

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่		
1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	165	36.70
2. มหาวิทยาลัยมหิดล	140	31.20
3. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	144	32.10
รวม	449	100.00
ระดับชั้นปี		
1. ชั้นปีที่ 1	141	31.40
2. ชั้นปีที่ 2	257	57.20
3. ชั้นปีที่ 3	22	4.90
4. ชั้นปีที่ 4	29	6.50
รวม	449	100.00
กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา		
1. กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	185	41.20
2. กลุ่มศิลปกรรม สื่อ และวัฒนธรรม	140	31.20
3. กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	36	8.00
4. กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ	88	19.60
รวม	449	100.00

จากตาราง 5 แสดงว่า ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 71.9 และเป็นเพศชาย จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 28.10

จำแนกตามมหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุด จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 144 คน และ 140 คน คิดเป็นร้อยละ 32.10 และร้อยละ 31.20 ตามลำดับ

จำแนกตามระดับชั้นปี พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มากที่สุด จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 57.20 รองลงมาคือชั้นปีที่ 1 จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 31.40 รองลงมาคือชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 3 จำนวน 29 คน และ 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 และร้อยละ 4.90 ตามลำดับ

จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากที่สุด จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 41.20 รองลงมาคือกลุ่มศิลปกรรม สื่อ และวัฒนธรรม จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 31.20 รองลงมาคือกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพและกลุ่ม

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 88 คน และ 36 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60 และร้อยละ 8.00 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความคิดเห็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อความ	n = 449		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
1. การหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายประเภทโดยไม่เชื่อถือจากแหล่งข้อมูลเดียว	4.30	0.72	มาก
2. การรู้เทคนิคในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	4.00	0.74	มาก
3. การรู้คำสำคัญ (คีย์เวิร์ด) ในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	4.08	0.78	มาก
4. การรู้แหล่งที่มาในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	4.00	0.75	มาก
5. การรู้วัตถุประสงค์ที่แน่นอนในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	4.04	0.69	มาก
6. การเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าสัญลักษณ์นั้นหมายถึงอะไร	3.78	0.79	มาก
7. การเข้าใจคำศัพท์จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าคำนั้นหมายถึงอะไร	3.84	0.79	มาก
8. การเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อตนเองและสังคมในวงกว้าง	4.24	0.76	มาก
9. การเข้าใจถึงเป้าหมายเบื้องหลังของเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ต้องการโน้มน้าว จูงใจ ให้ผู้อ่านคล้อยตาม	4.08	0.79	มาก
10. การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ว่าอาจมีโอกาสไม่เป็นความจริง	4.03	0.76	มาก
11. การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงยุคสมัยหรือวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน (ไลฟ์สไตล์)	4.03	0.73	มาก
12. การรู้ข้อกำหนดและบทลงโทษของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์	3.63	1.02	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อความ	n = 449		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{x}$	S.D.	
13. การรู้จักแหล่งข่าว เจ้าของหรือผู้สร้างเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ว่าคือใคร	3.56	0.88	มาก
14. การวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าเชื่อถือได้หรือไม่	3.98	0.80	มาก
15. การเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆแหล่ง ทั้งจากสื่อออนไลน์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ	4.15	0.73	มาก
16. การตีความเนื้อหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	4.03	0.73	มาก
17. การวิเคราะห์และจัดประเภทของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	3.77	0.78	มาก
18. การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์	4.02	0.81	มาก
19. การตรวจสอบภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการตัดต่อหรือไม่	3.80	0.90	มาก
20. การตรวจสอบว่าคลิปวิดีโอจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการตัดต่อหรือไม่	3.68	0.94	มาก
21. การวิเคราะห์ถึงค่านิยมและความเชื่อที่แอบแฝงอยู่ในข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	3.80	0.78	มาก
22. การแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความเห็นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	4.19	0.80	มาก
23. การแยกแยะถึงข้อแตกต่างระหว่างชีวิตจริงและชีวิตในโลกออนไลน์	4.22	0.76	มาก
24. การพิจารณาใคร่ครวญข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในหลายๆมุมมอง	4.09	0.73	มาก
25. การวิเคราะห์เหตุผลในการที่เลือกฟรีเซนเตอร์เซเลบหรือศิลปินดารามาช่วยโปรโมทการนำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์	3.73	0.90	มาก
26. การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อสังคม	4.06	0.73	มาก
27. การวิเคราะห์ความรู้สึกของตนเองหลังจากที่ได้อ่านเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์	3.80	0.70	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อความ	n = 449		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{x}$	S.D.	
28. การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการเมือง	3.70	0.78	มาก
29. การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อวัฒนธรรม	3.78	0.81	มาก
30. การแยกแยะโฆษณาที่แอบแฝงอยู่ในเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ได้	4.08	0.77	มาก
31. การวิเคราะห์และคาดคะเนถึงผลลัพธ์ของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีเหตุผล	3.92	0.75	มาก
32. การวิเคราะห์เทคนิคในการนำเสนอที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ	3.82	0.73	มาก
33. การวิเคราะห์เทคนิคการโน้มน้าวใจที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ	3.90	0.76	มาก
34. การวิเคราะห์การใช้ภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์	3.89	0.79	มาก
35. การตัดสินใจที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเที่ยงตรง	4.00	0.75	มาก
36. การประเมินข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีคุณค่าทางศีลธรรมและจรรยาบรรณ	3.95	0.80	มาก
37. การประเมินข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม	3.84	0.81	มาก
38. การกลั่นกรองข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าเชื่อถือได้หรือไม่	4.18	0.74	มาก
39. การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นประโยชน์	4.15	0.72	มาก
40. การหลีกเลี่ยงเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นอันตราย	4.16	0.77	มาก
41. การบันทึกและจัดเก็บเนื้อหาที่ต้องการจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นระเบียบ	3.65	0.82	มาก
42. การระบุถึงคุณค่าทางอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	3.70	0.79	มาก
43. การนำเนื้อหาที่มีประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ประโยชน์และเพิ่มพูนความรู้ของตนเอง	4.05	0.75	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อความ	n = 449		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{x}$	S.D.	
44. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและครอบครัวจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.30	0.68	มาก
45. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สถาบันที่ตนเองกำลังศึกษาจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.20	0.76	มาก
46. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.30	0.74	มาก
47. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.33	0.72	มาก
48. การตระหนักถึงมารยาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์	4.36	0.72	มาก
49. การตระหนักถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย	4.22	0.83	มาก
50. การตระหนักถึงข้อแตกต่างระหว่างชีวิตจริงและชีวิตในโลกออนไลน์	4.23	0.74	มาก
51. การรวบรวมแนวคิดจากหลายๆ แหล่งข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำมาผลิตเป็นผลงานของตนเอง	3.84	0.90	มาก
52. การค้นคว้าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อประกอบการผลิตและสร้างสรรค์สื่อของตนเอง	3.90	0.84	มาก
53. การสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม	3.86	0.77	มาก
54. การสร้างสรรค์คำพูดที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์	3.81	0.76	มาก
55. การสร้างสรรค์สัญลักษณ์ที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์	3.75	0.83	มาก
56. การใช้สีและสื่อประสมอื่นๆ เพื่อใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์	3.76	0.80	มาก
57. การสร้างสรรค์เพลงและเสียงที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์	3.78	0.87	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อความ	n = 449		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{x}$	S.D.	
58. การสร้างสรรค์ความคิดผ่านการใช้ภาษาหรือคำพูดที่สุภาพ เหมาะสมในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์	4.08	0.79	มาก
59. การสร้างสรรค์ความคิดในแง่มุมมองที่หลากหลายในการสื่อสาร ผ่านสื่อสังคมออนไลน์	3.97	0.77	มาก
60. การช่วยแก้ไขข้อมูลเท็จที่แพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ให้ ถูกต้อง	3.87	1.01	มาก
รวม	3.97	0.79	มาก

จากตาราง 6 แสดงว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิต นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.97$, S.D.=0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.56 ถึง 4.36 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.68 ถึง 1.02 ข้อความที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อ 48 ($\bar{x}=4.36$, S.D.=0.72) และข้อความที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ข้อ 13 ($\bar{x}=3.66$, S.D.=0.88)

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบว่าข้อมูลที่มี สามารถทำการวิเคราะห์องค์ประกอบได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน จากการพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่ พบว่า ข้อความคู่ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด ได้แก่ ข้อความที่ 19 กับ ข้อความที่ 20 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .792 และข้อความที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์น้อยที่สุดคือ ข้อความที่ 1 กับ ข้อความที่ 51 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.013 เมื่อทำการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยการทดสอบ นัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ข้อความที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับ ข้อความอื่นน้อยมากมีจำนวน 13 ข้อ จำเป็นต้องตัดออกจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังนั้น ข้อความที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้มีจำนวน 47 ข้อความจากนั้นจึงพิจารณาค่าดัชนี KMO การทดสอบ Bartlett's test of Sphericity ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และการทดสอบ Bartlett's test of Sphericity

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	Bartlett's test of Sphericity		
	Approx. Chi-Square	df	Sig.
.924	10007.302	1081	.001

จากตาราง 7 แสดงว่า การตรวจสอบความเหมาะสมของการนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO และการทดสอบ Bartlett's test of Sphericity ใช้ทดสอบสมมติฐานจะเป็นค่าสถิติที่มีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square ถ้าค่าไคสแควร์มีค่ามากหรือค่า Significant ในการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (α) จะปฏิเสธ H_0 หรือยอมรับ H_1 นั่นคือตัวแปรที่ทดสอบมีความสัมพันธ์กันสามารถใช้เทคนิควิเคราะห์ Factor Analysis ได้ ในที่นี้ได้ค่า KMO เท่ากับ .924 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์คือขั้นต่ำ .6 และเข้าสู่ 1 สรุปได้ว่า ข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมต่อการวิเคราะห์องค์ประกอบมาก และเมื่อพิจารณาการทดสอบค่า Bartlett's test of Sphericity มีการแจกแจงโดยประมาณแบบ Chi-Square เท่ากับ 10007.302 ได้ค่า Significant เท่ากับ .001 ซึ่งน้อยกว่า .05 จึงปฏิเสธ H_0 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ค่าการร่วมกันของตัวแปร (Communality) ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ค่าการร่วมกันของตัวแปร (Communality) ของข้อความ

ข้อความ	ค่า Communality	ข้อความ	ค่า Communality
2	.511	16	.597
4	.574	17	.588
6	.675	18	.668
7	.687	19	.725
8	.596	20	.760
9	.608	21	.561
10	.627	22	.579
11	.694	23	.629
12	.520	24	.617
14	.620	26	.519
15	.654	28	.609

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อความ	ค่า Communality	ข้อความ	ค่า Communality
29	.713	42	.558
30	.516	43	.472
31	.545	44	.608
32	.690	45	.684
33	.686	46	.741
34	.536	47	.656
35	.541	49	.566
36	.780	50	.619
37	.747	51	.722
38	.648	52	.715
39	.650	53	.594
40	.575	58	.711
		59	.696

จากตาราง 8 แสดงว่า การร่วมกันของตัวแปร (Communality) ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีค่าอยู่ระหว่าง .472 ถึง .780 ซึ่งสูงกว่าขั้นต่ำ คือ .20 พบว่า ทั้ง 47 ข้อความมีแนวโน้มสามารถจัดเข้าอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้ ผู้วิจัยจึงได้นำ 47 ข้อความมาทำการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) เพื่อพิจารณาจำนวนองค์ประกอบที่ได้ ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวนสะสม ได้ผลดังตาราง 9

ตาราง 9 ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมที่ได้จากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (PCA)

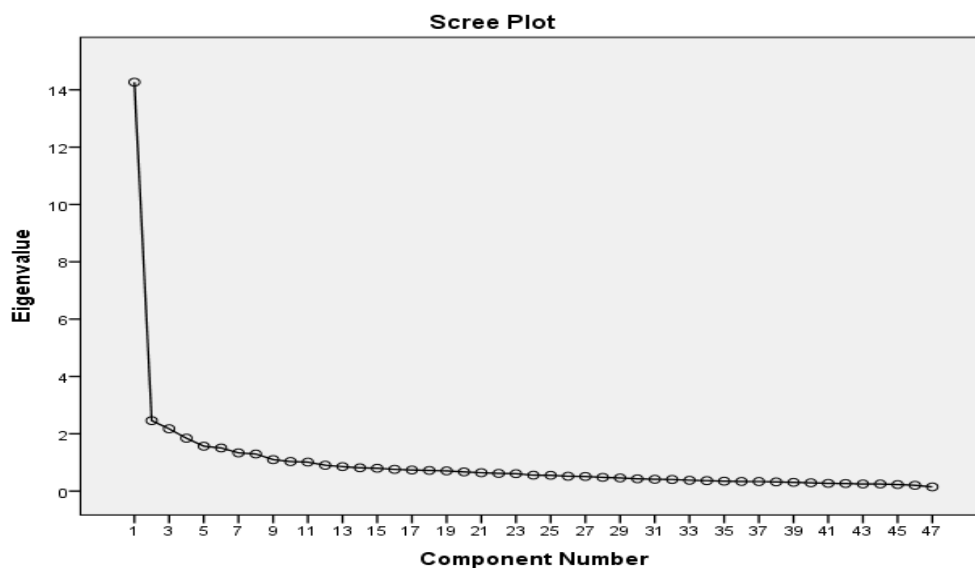
องค์ประกอบ	ค่าไอเกนหลังการสกัดองค์ประกอบ ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (PCA)		
	ค่าไอเกน	ร้อยละของ	
		ความแปรปรวน	ความแปรปรวนสะสม
1	14.267	30.356	30.356
2	2.459	5.233	35.589

ตาราง 9 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ค่าไอเกนหลังจากการสกัดองค์ประกอบ ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (PCA)		
	ค่าไอเกน	ร้อยละของ	ร้อยละของ
		ความแปรปรวน	ความแปรปรวนสะสม
3	2.174	4.626	40.215
4	1.845	3.926	44.141
5	1.567	3.335	47.475
6	1.506	3.203	50.679
7	1.333	2.836	53.514
8	1.294	2.754	56.268
9	1.098	2.336	58.604
10	1.030	2.191	60.795
11	1.011	2.152	62.947
12	.902	1.918	64.865
:	:	:	:
47	.147	.312	100.000

จากตาราง 9 แสดงว่า การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก ได้องค์ประกอบหลักจำนวน 11 องค์ประกอบเท่านั้น ที่มีค่าไอเกน (Eigen Value) สูงกว่า 1.00 ซึ่งมีค่าไอเกนอยู่ระหว่าง 1.011 ถึง 14.267 และองค์ประกอบทั้ง 11 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 62.947 เมื่อนำค่าไอเกนจากข้อมูลจริงมาพล็อตกราฟจะได้ Scree Plot โดยเรียงจากมากไปน้อยเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาว่าควรอยู่องค์ประกอบใด

ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กราฟเส้นค่าไอเกนจากข้อมูลจริง

เนื่องจากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลักนั้นยังไม่สามารถที่จะทำให้ข้อความแต่ละตัวจัดอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงต้องทำการหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimaxrotation) เพื่อจัดให้แต่ละข้อความอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งอย่างชัดเจน และเพื่อให้ง่ายต่อการแปลความหมาย ผลปรากฏดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมที่ได้หลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ (VarimaxRotation)

องค์ประกอบ	ค่าไอเกนหลังจากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ (VarimaxRotation)		
	ค่าไอเกน	ร้อยละของ	
		ความแปรปรวน	ความแปรปรวนสะสม
1	4.109	8.742	8.742
2	3.868	8.230	16.972
3	2.878	6.124	23.096
4	2.740	5.830	28.925
5	2.549	5.423	34.348

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อความ ที่	องค์ประกอบ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
14.		.677									
15.		.675									
16.		.503									
18.		.685									
19.		.673									
20.		.681									
10.			.516								
21.			.423								
22.			.536								
23.			.645								
24.			.578								
30.				.505							
32.				.771							
33.				.690							
34.				.609							
17.					.348						
42.					.550						
51.					.788						
52.					.771						
8.						.360					
26.						.479					
28.						.616					
29.						.657					
4.							.584				
6.							.753				
7.							.707				
12.							.405				

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อความ	องค์ประกอบ										
ที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
35.								.548			
36.								.822			
37.								.720			
38.									.504		
39.									.678		
40.									.614		
53.										.565	
58.										.741	
59.										.707	
2.											.532
9.											.372
11.											.674
31.											.381

จากตาราง 11 แสดงว่า เมื่อพิจารณาจัดให้ข้อความแต่ละข้อความอยู่ในองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งเพียงองค์ประกอบเดียว โดยใช้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สูงที่สุด สามารถจัดเข้า องค์ประกอบได้ครบทั้ง 47 ข้อความ โดยแต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วยจำนวนข้อความ 3-7 ข้อความ และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .348 ถึง.804

เนื่องจากผู้วิจัยต้องการใช้เฉพาะข้อความที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .50 ขึ้นเป็น ซึ่งเป็นเกณฑ์การพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบขั้นมีนัยสำคัญ ได้ข้อความที่ต้องการจำนวน 39 ข้อความ และในแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรอย่างน้อย 3 ข้อความ พบว่า มีทั้งหมด 9 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ทำการตั้งชื่อองค์ประกอบให้เหมาะสมกับแต่ละองค์ประกอบ ดังตาราง 12 ถึง ตาราง 20

ตาราง 12 ข้อความในองค์ประกอบที่ 1 “การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
46. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	.804
45. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สถาบันที่ตนเองกำลังศึกษาจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	.775
47. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	.737
44. การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและครอบครัวจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์	.697
49. การตระหนักถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย	.542

จากตาราง 12 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 5 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 46 ข้อ 45 ข้อ 47 ข้อ 44 และข้อ 49 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .542 ถึง .804 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 13 ข้อความในองค์ประกอบที่ 2 “การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
18. การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์	.685
20. การตรวจสอบว่าคลิปวิดีโอจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการตัดต่อหรือไม่	.681
14. การวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าเชื่อถือได้หรือไม่	.677
15. การเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆแหล่ง ทั้งจากสื่อออนไลน์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ	.675
19. การตรวจสอบภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการตัดต่อหรือไม่	.673
16. การตีความเนื้อหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	.503

จากตาราง 13 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วย 6 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 18 ข้อ 20 ข้อ 14 ข้อ 15 ข้อ 19 และข้อ 16 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .503 ถึง .685 ตั้งชื่อให้ องค์ประกอบนี้ว่า “การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 14 ข้อความในองค์ประกอบที่ 3 “การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
23. การแยกแยะถึงข้อแตกต่างระหว่างชีวิตจริงและชีวิตในโลกออนไลน์	.645
24. การพิจารณาใคร่ครวญข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในหลายๆ มุมมอง	.578
22. การแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความเห็นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	.536
10. การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ว่าอาจมีโอกาสมิใช่เป็นความจริง	.516

จากตาราง 14 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วย 4 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 23 ข้อ 24 ข้อ 22 และข้อ 10 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .516 ถึง .645 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 15 ข้อความในองค์ประกอบที่ 4 “การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
32. การวิเคราะห์เทคนิคในการนำเสนอที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ	.771
33. การวิเคราะห์เทคนิคการโน้มน้าวใจที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ	.690
34. การวิเคราะห์การใช้ภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์	.609
30. การแยกแยะโฆษณาที่แอบแฝงอยู่ในเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ได้	.505

จากตาราง 15 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วย 4 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 32 ข้อ 33 ข้อ 34 และข้อ 30 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .505 ถึง .771 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 16 ข้อความในองค์ประกอบที่ 5 “การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
51. การรวบรวมแนวคิดจากหลายๆ แหล่งข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำมาผลิตเป็นผลงานของตนเอง	.788
52. การค้นคว้าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อประกอบการผลิตและสร้างสรรค์สื่อของตนเอง	.771
42. การระบุถึงคุณค่าทางอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	.550

จากตาราง 16 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 5 ประกอบด้วย 3 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 51 ข้อ 52 และข้อ 42 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .550 ถึง .788 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 17 ข้อความในองค์ประกอบที่ 6 “การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
6. การเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าสัญลักษณ์นั้นหมายถึงอะไร	.753
7. การเข้าใจคำศัพท์จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าคำนั้นหมายถึงอะไร	.707
4. การรู้แหล่งที่มาในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	.584

จากตาราง 17 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 6 ประกอบด้วย 3 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 6 ข้อ 7 และข้อ 4 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .584 ถึง .753 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 18 ข้อความในองค์ประกอบที่ 7 “การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
36. การประเมินข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีคุณค่าทาง ศีลธรรมและจรรยาบรรณ	.822
37. การประเมินข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีคุณค่าทางสังคม และวัฒนธรรม	.720
35. การตัดสินใจที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเที่ยงตรง	.548

จากตาราง 18 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 7 ประกอบด้วย 3 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 36 ข้อ 37 และข้อ 35 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .548 ถึง .822 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 19 ข้อความในองค์ประกอบที่ 8 “การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
39. การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นประโยชน์	.678
40. การหลีกเลี่ยงเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นอันตราย	.614
38. การกลั่นกรองข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าเชื่อถือได้หรือไม่	.504

จากตาราง 19 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 8 ประกอบด้วย 3 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 39 ข้อ 40 และข้อ 38 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .504 ถึง .678 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 20 ข้อความในองค์ประกอบที่ 9 “การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์”

ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
58.การสร้างสรรค์ความคิดผ่านการใช้ภาษาหรือคำพูดที่สุภาพ เหมาะสมในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์	.753
59.การสร้างสรรค์ความคิดในแง่บวกที่หลากหลายในการสื่อสาร ผ่านสื่อสังคมออนไลน์	.707
53. การสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิด ประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม	.584

จากตาราง 20 แสดงว่า องค์ประกอบที่ 9 ประกอบด้วย 3 ข้อความ ได้แก่ ข้อ 58 ข้อ 59 และข้อ 53 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .584 ถึง .753 ตั้งชื่อให้องค์ประกอบนี้ว่า “การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์”

ตาราง 21 ชื่อองค์ประกอบที่ได้หลังจากการหมุนแกนองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน	ร้อยละของ ความแปรปรวน	ร้อยละของความ แปรปรวนสะสม
1. การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้ สื่อสังคมออนไลน์	4.109	8.742	8.742
2. การตรวจสอบความถูกต้องของ สื่อสังคมออนไลน์	3.868	8.230	16.972
3. การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคม ออนไลน์	2.878	6.124	23.096
4. การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของ สื่อสังคมออนไลน์	2.740	5.830	28.926
5. การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงาน ในสื่อสังคมออนไลน์	2.549	5.423	34.349
6. การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคม ออนไลน์	2.450	5.214	39.563
7. การประเมินคุณค่าที่ได้รับจาก สื่อสังคมออนไลน์	2.351	5.003	44.566
8. การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคม ออนไลน์	2.158	4.591	49.157
9. การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคม ออนไลน์	2.063	4.388	53.545

จากตาราง 21 แสดงว่า องค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบ มีค่าไอเกน (Eigen Value) อยู่ระหว่าง 2.063 ถึง 4.109 ซึ่งประกอบด้วย การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยทั้ง 9

องค์ประกอบสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 53.545 ผลการตรวจสอบคุณภาพ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ภาพประกอบ 3 โมเดลองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขต

กรุงเทพมหานคร

การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ในขั้นตอนที่ 1 มาดำเนินการยกร่างเพื่อสร้างเป็นกิจกรรมฝึกอบรม โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. สร้าง (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดเป็น (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา โดยใช้เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายอย่างบูรณาการ นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมได้เกิดทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 7 ชั่วโมง ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1.1 ความมุ่งหมายของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

1.1.1 เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้แก่นิสิตนักศึกษา จากคุณลักษณะพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ จำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์

1.1.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

1.2 รายละเอียดการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ครอบคลุมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

เทคโนโลยี

1.2.1 การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย

1) การบรรยายเรื่องปราชัยการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทาง

2) กิจกรรมระดมความคิดชีวิตติดสื่อ

1.2.2 การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย

1) กิจกรรมตรวจสอบสองทาง

2) กิจกรรมเช็คข่าวจากภาพ

1.2.3 การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย

1) กิจกรรมแยกให้ออกบอกให้ถูก

1.2.4 การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย

1) กิจกรรมบอกข่าว6x6

1.2.5 การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย

1) กิจกรรมสื่อสารสร้างผลงานผ่าน Mind Map

1.2.6 การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย

1) กิจกรรมรู้รอบตอบเร็ว

1.2.7 การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย

1) กิจกรรมรู้คุณค่า...มาจอยกัน

1.2.8 การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย

1) กิจกรรมจริงไม่กลัวกลัวไม่จริง

1.2.9 การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบด้วย

1) กิจกรรมสร้างความคิดผลิตงานออนไลน์

1.3 แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับ

นิสิตนักศึกษา ในการดำเนินการพัฒนากิจกรรมนี้ผู้วิจัยได้จัดสัดส่วนของกิจกรรมโดยคำนึงถึงค่าน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบนำมาสร้างเป็นคู่มือ (ร่าง) กิจกรรม โดยได้นำหลักการจากทฤษฎีต่างๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้กิจกรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา โดยมีหลักการสำคัญของทฤษฎีต่างๆ ที่ใช้ในกิจกรรม ได้แก่

1.3.1 ทฤษฎีการคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นกระบวนการคิดและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด ที่มาจากการสังเกต การรวบรวมข้อเท็จจริง การตีความ การตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น มีหลักเหตุผลเพื่อพัฒนาข้อวิเคราะห์

1.3.2 ทฤษฎีการตระหนักรู้ตนเอง เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง การประเมินตนเองตามความเป็นจริง และการมีความมั่นใจในตนเอง

1.3.3 ทฤษฎีการสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการโครงสร้างทางสติปัญญาที่ประกอบด้วยความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดละออ

1.4 การวัดและการประเมินผลกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา กำหนดการประเมินเป็น 3 ระยะ ได้แก่

1.4.1 ระยะที่ 1 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

1.4.2 ระยะที่ 2 ระหว่างจัดกิจกรรม ประเมินจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้

1.4.3 ระยะที่ 3 หลังการจัดกิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ชุดเดียวกันกับก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อการจัดกิจกรรม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา โดยการประเมินคุณภาพ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมซึ่งประกอบไปด้วย 11 กิจกรรม เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ตามคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เป็นผู้ประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมจากนั้นนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำ (ร่าง) กิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมตรวจสอบอีกครั้ง รายละเอียดผลการประเมินดังนี้

2.1 สรุปผลการสัมภาษณ์จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรม ดังนี้

2.1.1 ความมุ่งหมายของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้เพิ่มเติมในส่วนของบทนำโดยให้มีการอ้างอิงข้อเท็จจริงในปัจจุบันให้ดูน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

2.1.2 รายละเอียดการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาถึงระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละกิจกรรมของแต่ละด้านอาจมีความยืดหยุ่นด้านเวลาที่เหมาะสมแตกต่างกันไป อาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้ก็ได้เพื่อให้เวลาเพียงพอต่อการทำกิจกรรมของผู้เข้าอบรม ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำให้นำไปทดลองใช้ก่อนและพิจารณาหลังจากการปฏิบัติจริง จากการสังเกตของผู้จัด และจากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำมาปรับปรุงเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงต่อไป

2.1.3 แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1.3.1 ควรเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนให้อ่านง่ายและเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพราะหากมีการนำไปใช้งานจริงผู้ใช้อาจจะไม่เข้าใจ

2.1.3.2 ปรับแก้จุดมุ่งหมายของแต่ละกิจกรรมให้สื่อถึงการเรียนรู้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นจริงๆ

2.1.3.3 ขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้ระบุว่าใคร ทำอะไร อย่างไร และระยะเวลาที่ใช้ในการทำแต่ละงาน

2.1.3.4 เพิ่มขั้นตอนการเขียนบันทึกในสมุดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน

2.1.3.5 ประเด็นที่ควรจะได้รับจากการทำกิจกรรม ให้ปรับเป็นแนวคิดหรือหัวข้อที่กระชับมากขึ้น

2.1.3.6 ปรับแก้ชื่อกิจกรรมบางกิจกรรมให้สื่อความหมายได้ชัดเจนและสอดคล้องกับเนื้อหาของกิจกรรม

2.1.3.7 คำศัพท์ในการทำกิจกรรมบางคำอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หากจะนำมาใช้อีกอาจจะต้องปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2.1.3.8 เนื้อหาการบรรยายอาจจะต้องปรับให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปในแต่ละปี เพราะเรื่องของเทคโนโลยีและภัยคุกคามมีการเปลี่ยนรูปแบบอยู่ตลอดเวลา

2.1.4 การวัดและการประเมินผลกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาที่มีความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญให้ปรับแก้คำที่ใช้บางคำเพื่อความเข้าใจและเหมาะสม นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าหากเป็นไปได้ควรมีการติดตามผลหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อประเมินการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตจริงต่อไป

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาในการพิจารณาองค์ประกอบของกิจกรรม ได้ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น ดังแสดงในตาราง 22

ตาราง 22 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

ข้อความ	n = 9		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{x}$	S.D.	
ปัญหาและความจำเป็นของกิจกรรม			
1. มีความสมเหตุสมผล	4.67	.50	มากที่สุด
2. มีความสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นปัจจุบัน	4.44	.52	มาก
3. มีความจำเป็นต้องพัฒนากิจกรรม	4.44	.52	มาก
รวม	4.52	.51	มากที่สุด

ตาราง 22 (ต่อ)

ข้อความ	n = 9		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{x}$	S.D.	
เหตุผลของการจัดกิจกรรม			
4.มีความเป็นไปได้	4.44	.52	มาก
5.สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.78	.44	มากที่สุด
6.มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานรองรับ	4.44	.52	มาก
รวม	4.55	.49	มากที่สุด
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม			
7.มีความชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง	4.44	.52	มาก
8.มีความเป็นไปได้	4.78	.44	มากที่สุด
รวม	4.61	.48	มากที่สุด
โครงสร้างกิจกรรมและเวลา			
9.การจัดเรียงกิจกรรม	4.22	.83	มาก
10.ระยะเวลาที่กำหนด	4.22	.83	มาก
รวม	4.22	.83	มาก
สื่อวัสดุและอุปกรณ์			
11.ช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์	4.44	.52	มาก
12.มีความหลากหลาย	4.78	.44	มากที่สุด
13.มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.78	.44	มากที่สุด
14.มีความเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม	4.44	.52	มาก
รวม	4.61	.48	มากที่สุด
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการกิจกรรม			
15.สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.44	.52	มาก
16.มีความหลากหลาย	4.56	.88	มาก
17.เหมาะสมกับเวลา	4.44	.52	มาก
18.กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.22	.83	มาก
รวม	4.42	.69	มาก
การวัดและประเมินผล			
19.ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการวัด	4.44	.52	มาก
20.สามารถตรวจสอบการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ของกิจกรรม	4.44	.52	มาก
รวม	4.44	.52	มาก
โดยรวม	4.49	.57	มาก

จากตาราง 22 แสดงว่า (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.49$ S.D=.57) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและด้านสื่อวัสดุและอุปกรณ์มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}=4.61$ S.D=.48) รองลงมาคือเหตุผลของการจัดกิจกรรม ($\bar{x}=4.55$ S.D=.49), ปัญหาและความจำเป็นของกิจกรรม ($\bar{x}=4.52$ S.D=.31), การวัดและประเมินผล ($\bar{x}=4.44$ S.D=.52), ขั้นตอนและวิธีดำเนินการกิจกรรม ($\bar{x}=4.42$ S.D=.69), โครงสร้างกิจกรรมและเวลา ($\bar{x}=4.22$ S.D=.83) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาประสิทธิภาพของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาในขั้นตอนที่ 2 มาดำเนินการทดลองปฏิบัติ โดยผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 40 คน เป็นเพศชายจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และเป็นเพศหญิงจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 65 ในขั้นตอนนี้เป็นการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ตามแผนการทดลอง The One group Pre-test Post-test Design ผลการประเมินดังแสดงในตาราง 23

ตาราง 23 คะแนนการทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรม
คนที่ 1	26	34
คนที่ 2	28	35
คนที่ 3	35	38
คนที่ 4	27	30
คนที่ 5	31	31
คนที่ 6	27	30
คนที่ 7	25	38
คนที่ 8	35	40
คนที่ 9	24	36

ตาราง 23 (ต่อ)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	คะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรม
คนที่ 10	36	38
คนที่ 11	26	29
คนที่ 12	30	35
คนที่ 13	30	31
คนที่ 14	24	36
คนที่ 15	28	33
คนที่ 16	36	40
คนที่ 17	31	37
คนที่ 18	30	33
คนที่ 19	34	37
คนที่ 20	35	40
คนที่ 21	31	35
คนที่ 22	24	33
คนที่ 23	28	31
คนที่ 24	35	37
คนที่ 25	36	36
คนที่ 26	19	29
คนที่ 27	39	41
คนที่ 28	30	40
คนที่ 29	31	33
คนที่ 30	23	32
คนที่ 31	24	37
คนที่ 32	18	32
คนที่ 33	30	34
คนที่ 34	32	34
คนที่ 35	29	32
คนที่ 36	31	36
คนที่ 37	25	32
คนที่ 38	13	30
คนที่ 39	34	35
คนที่ 40	29	32
Mean	28.98	34.55
SD	5.43	3.34

จากตาราง 23 แสดงว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีค่าคะแนนก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมสูงสุดคือ 39 คะแนน จำนวน 1 คน และค่าคะแนนต่ำสุดคือ 13 คะแนน จำนวน 1 คน จากคะแนนเต็ม 43 คะแนนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเพิ่มขึ้นทุกคนโดยมีค่าคะแนนสูงสุดคือ 41 คะแนน จำนวน 1 คน และมีค่าคะแนนต่ำสุดคือ 29 คะแนน มีจำนวน 2 คน

ตาราง 24 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

กิจกรรม	n	$\bar{x}$	S.D.	t
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	40	28.98	5.43	8.30*
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	40	34.55	3.34	

จากตาราง 24 แสดงว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเท่ากับ 28.98 (SD=5.43) และค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 34.55 (SD=3.34) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม

2. การประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ให้นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งผลการสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวม ดังแสดงในตาราง 25

ตาราง 25 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวม

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม	n = 40		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ความพึงพอใจ
1. ด้านหลักสูตร	4.59	0.53	มากที่สุด
2. ด้านวิทยากร	4.76	0.43	มากที่สุด
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.51	0.57	มากที่สุด
รวม	4.62	0.51	มากที่สุด

จากตาราง 25 แสดงว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{x}=4.62$, S.D.=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิทยากรมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=4.76$, S.D.=0.43) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}=4.51$, S.D.=0.57)

ตาราง 26 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม
ด้านหลักสูตรเป็นรายข้อ

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม	n = 40		ระดับ ความพึงพอใจ
	$\bar{x}$	S.D.	
1. เนื้อหาสาระของแต่ละกิจกรรม	4.68	0.47	มากที่สุด
2. การจัดเรียงลำดับขั้นตอนกิจกรรม	4.62	0.54	มากที่สุด
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.15	0.70	มาก
4. ความเหมาะสมของกิจกรรม	4.50	0.55	มาก
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม	4.60	0.63	มากที่สุด
6. ความรู้และทักษะที่ได้รับจากกิจกรรม	4.83	0.38	มากที่สุด
7. ความรู้และทักษะสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต	4.72	0.45	มากที่สุด
รวม	4.59	0.53	มากที่สุด

จากตาราง 26 แสดงว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ด้านหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อความรู้และทักษะที่ได้รับจากกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=4.83$, S.D.=0.38) และข้อระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}=4.15$, S.D.=0.70)

ตาราง 27 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม
ด้านวิทยากรเป็นรายข้อ

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม	n = 40		ระดับ ความพึงพอใจ
	$\bar{x}$	S.D.	
1.บุคลิกภาพของวิทยากร	4.75	0.43	มากที่สุด
2.ความรู้ความสามารถของวิทยากร	4.83	0.38	มากที่สุด
3.เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และการดำเนินกิจกรรม	4.70	0.46	มากที่สุด
4.เปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงออกและแสดงความเห็น	4.75	0.43	มากที่สุด
รวม	4.76	0.43	มากที่สุด

จากตาราง 27 แสดงว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ด้านวิทยาการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อความรู้ความสามารถของวิทยาการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=4.83$, S.D.=0.38) และข้อเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และการดำเนินกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}=4.70$, S.D.=0.46)

ตาราง 28 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นรายข้อ

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม	n = 40		ระดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ความพึงพอใจ
1.อุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในกิจกรรม	4.20	0.75	มาก
2.บรรยากาศของการดำเนินกิจกรรม	4.70	0.46	มากที่สุด
3.สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.63	0.49	มากที่สุด
รวม	4.51	0.57	มากที่สุด

จากตาราง 28 แสดงว่า ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อบรรยากาศของการดำเนินกิจกรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=4.70$, S.D.=0.46) และข้ออุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}=4.20$, S.D.=0.75)

3. การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์วิทยากรเพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของวิทยากรที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมผลการสัมภาษณ์วิทยากรสามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้เรียนรู้ว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำบนสื่อสังคมออนไลน์ เกิดวิจาร์ณญาณและทัศนคติที่ดีในการที่จะตัดสินผู้อื่นในโลกออนไลน์ ได้เกิดพฤติกรรมในการมองมุมต่างๆ ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสื่อสังคมออนไลน์ มีความระมัดระวังในพฤติกรรมของตนเองที่จะกระทำบนสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ได้เกิดการเรียนรู้ถึงข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้คอมพิวเตอร์และได้เรียนรู้ถึงภัยคุกคามในโลกไซเบอร์ตลอดจนได้เกิดการเรียนรู้ที่จะป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

3.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสื่อสารบนโลกออนไลน์ โดยเห็นความสำคัญของการติดต่อสื่อสารแบบสองทางเพื่อตรวจสอบข้อมูลที่รับจากสื่อสังคม

ออนไลน์เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาของการติดต่อสื่อสารที่ได้ชัดเจน เพราะถ้าได้รับข้อมูลที่ผิดพลาดและนำไปสื่อสารต่อก็จะเกิดปัญหาตามมา ได้รู้จักเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและไม่ผ่านการตรวจสอบ ได้รู้จักคัดกรองข้อมูลเพื่อให้ได้ข่าวสารที่ถูกต้องและเกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถแยกแยะข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ รู้จักการจัดลำดับข้อมูลและตรวจสอบความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงการอ่านข้อมูลจากที่เคยอ่านไม่ครบถ้วน เปลี่ยนเป็นการอ่านข้อมูลให้ครบถ้วนก่อนที่จะนำข้อมูลนั้นมาพิจารณาว่าสมควรจะเชื่อหรือไม่เพราะการที่ได้รับข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนนั้นอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้และรู้จักพิจารณาข้อมูลนั้นก่อนที่จะส่งต่อหรือแชร์ให้กับผู้อื่นในโลกออนไลน์

3.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ เกิดการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้วยความมีสติ รู้จักประเมินคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์และใช้สื่อได้อย่างมีคุณภาพและรู้จักใช้การสื่ออย่างพอดี ได้ทราบแนวคิดและมุมมองของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์รายอื่นๆ ว่ามีการประเมินคุณค่าที่เหมือนหรือแตกต่างจากตนเองอย่างไร ได้ใช้วิจารณญาณของตนเองในการเลือกที่จะใช้สื่อหรือข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองอย่างสูงสุด

3.5 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดทักษะในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้ได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ โดยการลดช่องว่างทางการสื่อสาร ความแม่นยำในการจดจำข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเพื่อนำไปสื่อสารต่อ หากข้อมูลที่ได้รับมาไม่ชัดเจนหรือไม่ถูกต้องก็จะทำให้เกิดข้อผิดพลาดเมื่อนำไปสื่อสารต่อ

3.6 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดการเรียนรู้คำศัพท์และความหมายของคำต่างๆ ที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ รู้จักการค้นหาข้อมูลเพื่อให้ตนเองได้รู้จักคำและความหมายต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อที่ตนเองจะได้เข้าใจและใช้งานในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.7 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดทักษะในการรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างสรรค์ผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ สามารถทำงานเป็นทีมเพื่อช่วยกันระดมสมองในการคิดผลงานและใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาในการผลิตผลงาน มีการวางแผนและการทำงานที่เป็นขั้นตอนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดี รู้จักการเลือกใช้ข้อมูลจากหลายๆ แหล่งข้อมูลเพื่อนำมาคิดวิเคราะห์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3.8 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถสร้างผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากผู้รับสารให้กลายเป็นผู้ส่งสารโดยการสร้างสรรค์รู้จักการนำข้อมูลต่างๆ จากสื่อออนไลน์มาสร้างเป็นผลงานที่สามารถสื่อให้ผู้รับสารคนอื่น ๆ ได้เข้าใจเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารได้มากขึ้น รู้จักการบริหารคนให้เข้ากับงานที่ได้รับมอบหมายและผลิตผลงานให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยดำเนินการวิจัย โดยใช้ลักษณะรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับ ได้แก่ ความมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ในขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างกิจกรรมเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล และนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2560 จำนวน 65,819 คนโดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีแบบแบ่งชั้นภูมิจำนวน 463 คน ดำเนินการวิจัยโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ จากนั้นสังเคราะห์แนวคิดเพื่อเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นในการกำหนดเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating

Scale) ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขปรับปรุงแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบนำไปเป็นขอบเขตของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการคิดเชิงวิเคราะห์ ทฤษฎีการตระหนักรู้ตนเอง และทฤษฎีการสร้างสรรค มาบูรณาการเข้าด้วยกัน จัดเป็นกิจกรรมเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยนำองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์ การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์ การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นำมากำหนดเป็น (ร่าง) กิจกรรม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ความมุ่งหมายของกิจกรรม 2) รายละเอียดกิจกรรม 3) การจัดกิจกรรม 4) การวัดผลและประเมินผล จากนั้นนำ (ร่าง) กิจกรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรม โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรม โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พร้อมทั้งสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรพิจารณาได้เป็น 11 กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการรับสมัครนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2560 ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 40 คน โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การหาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานครเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน 2) การหาความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่

ปรึกษาหารือ และเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการอบรมแล้วจะมีการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยการสัมภาษณ์วิทยากรเพื่อสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของวิทยากรที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) และทำการหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีแวนแมกซ์ (Varimax Rotation) ผลการวิจัยพบว่า มีองค์ประกอบที่ชัดเจนจำนวน 9 องค์ประกอบ โดยมีค่าไอเกน (Eigen Value) อยู่ระหว่าง 2.063 ถึง 4.109 และองค์ประกอบทั้ง 9 สามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมดได้ร้อยละ 53.545 ผลการตรวจสอบคุณภาพพบว่าทุกองค์ประกอบมีคุณภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 “การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 5 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 4.109 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .542 ถึง .804

องค์ประกอบที่ 2 “การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 6 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 3.868 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .503 ถึง .685

องค์ประกอบที่ 3 “การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 4 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.878 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .516 ถึง .645

องค์ประกอบที่ 4 “การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 4 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.740 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .505 ถึง .771

องค์ประกอบที่ 5 “การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 3 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.549 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .550 ถึง .788

องค์ประกอบที่ 6 “การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วยข้อความจำนวน 3 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.450 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .584 ถึง .753

องค์ประกอบที่ 7 “การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วย ข้อความจำนวน 3 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.351 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ อยู่ระหว่าง .548 ถึง .822

องค์ประกอบที่ 8 “การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วย ข้อความ จำนวน 3 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.158 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .504 ถึง .678

องค์ประกอบที่ 9 “การสร้างสรรคผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์” ประกอบด้วย ข้อความ จำนวน 3 ข้อความ ค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.063 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .584 ถึง .753

2. ผลการสร้าง (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

2.1 ความมุ่งหมายของกิจกรรม ได้แก่

2.1.1 เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้แก่นิสิตนักศึกษา จากคุณลักษณะพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ จำนวน 9 องค์ประกอบ

2.1.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

2.2 รายละเอียดการจัดกิจกรรม กิจกรรมฝึกอบรมนี้ได้ใช้ทฤษฎีการคิดเชิงวิเคราะห์ ทฤษฎีการตระหนักรู้ตนเอง และทฤษฎีการสร้างสรรคมาบูรณาการเข้าด้วยกัน จัดเป็นกิจกรรมตาม องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐใน เขตกรุงเทพมหานคร 9 องค์ประกอบ จำนวน 11 กิจกรรม รวมระยะเวลาฝึกอบรม 7 ชั่วโมง

2.3 การจัดกิจกรรม กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตศึกษามีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

2.3.1 ปฐมนิเทศ (ระยะเวลา 15 นาที) การปฐมนิเทศนี้จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมได้รับรู้จุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติของจัดกิจกรรม ตลอดจนเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน การดำเนินการปฐมนิเทศโดย ผู้นำกิจกรรมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทักทายและแนะนำตัวอย่างเป็นทางการกันเองเพื่อสร้างความคุ้นเคยผู้นำ กิจกรรมชี้แจงจุดมุ่งหมายของการร่วมกิจกรรมและการใช้สมุดบันทึกการเรียนรู้

2.3.2 การบรรยายเรื่องปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทาง เทคโนโลยี (ระยะเวลา 90 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอธิบายถึงการ กระทำความผิดอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่างๆ และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถ ป้องกันตนเองจากการกระทำความผิดทางอาชญากรรมทางเทคโนโลยี การดำเนินกิจกรรมโดย วิทยากรบรรยายในหัวข้อการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จากนั้น วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันอภิปรายและแบ่งปันประสบการณ์

2.3.3 กิจกรรมระดมความคิดชีวิตติดสือ (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักถึงประโยชน์และโทษของสื่อสังคมออนไลน์ การดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งสมาชิกเป็นกลุ่มละ 10 คน ให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มใช้การระดมความคิดเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของสื่อสังคมออนไลน์ จากนั้นจึงส่งตัวแทนออกมานำเสนอ

2.3.4 กิจกรรมตรวจสอบสองทาง (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตรวจสอบข้อมูลที่รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การดำเนินกิจกรรมโดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่งผู้แทนออกมา 1 คน ดูรูปภาพปริศนาและให้บอกรายละเอียดของรูปภาพนั้นแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆ ให้วาดให้ได้ถูกต้องโดยจะบอกก็ครั้งก็ได้ภายใน 5 นาที โดยที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆ ห้ามถามหรือพูดคุยกับผู้แทน จากนั้นผู้แทนบอกรายละเอียดของรูปภาพเดิมแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆ ให้วาดให้ได้ถูกต้องในกระดาษแผ่นใหม่ โดยจะบอกก็ครั้งก็ได้ภายใน 5 นาที แต่ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถถามหรือพูดคุยกับผู้แทนได้ เมื่อเสร็จแล้ววิทยากรเฉลยรูปภาพปริศนาให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดูภาพจริงและเปรียบเทียบกับภาพวาดทั้งสองครั้งว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร จากนั้นจึงอภิปรายผลร่วมกัน

2.3.5 กิจกรรมเช็คข่าวจากภาพ (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของภาพจากอินเทอร์เน็ตและเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ฝึกปฏิบัติในการตรวจสอบความถูกต้องของภาพจากอินเทอร์เน็ตและจากกล้องถ่ายภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ การดำเนินกิจกรรมโดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทดลองตรวจสอบภาพจาก Google Image Search โดยใช้ภาพที่เป็นภาพจากอินเทอร์เน็ตและภาพจากกล้องถ่ายภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2.3.6 กิจกรรมแยกให้ออกบอกให้ถูก (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักวิธีการแยกแยะข้อมูลที่รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คนแต่ละกลุ่มจะได้รับมอบเว็บไซต์ข่าวปลอมกลุ่มละ 1 ข่าว ให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์และเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับข่าวที่ได้รับ ได้แก่ ลักษณะของรูปแบบกราฟิก ลักษณะการนำเสนอข่าวที่เกินเลยกว่าเว็บข่าวทั่วไป URL ของเว็บไซต์นั้น จากนั้นจึงส่งตัวแทนออกมานำเสนอ

2.3.7 กิจกรรมบอกข่าว 6x6 (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักคิดหาเทคนิควิธีการที่จะติดต่อสื่อสารให้เร็วที่สุด การดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 8 คนให้สมาชิกในทีมยืนเป็นแถวตอนเรียง 8 จากนั้นให้สมาชิกคนสุดท้ายในแถวสื่อสารตัวเลข 36 ตัว จากในแผ่นกระดาษที่ได้รับแจก โดยกระซิบเป็นแถวตรงไปยังคนที่อยู่ด้านหน้า ภายในเวลา 30 วินาที เมื่อหมดเวลาจะต้องหยุด แล้วสมาชิกที่ยืนอยู่คนแรกของแถวเขียนตัวเลข 36 ตัวที่ได้ยินมาลงในกระดาษ จากนั้นตรวจสอบตัวเลขที่สมาชิกคนแรกเขียนกับตัวเลขในกระดาษคำตอบว่าตรงกันหรือไม่ เมื่อดำเนินการครบแล้วให้สมาชิกคนสุดท้ายสื่อสารตัวเลขจากกระดาษแผ่นใหม่ที่บรรจุตัวเลขไม่ซ้ำกับแผ่นเดิม แล้วให้กระซิบบอกตามขั้นตอนเดิม ทำซ้ำจนกว่าจะสำเร็จช่วยกันสื่อสารตัวเลข 36 ตัวได้อย่างถูกต้อง

2.3.8 กิจกรรมสื่อสารสร้างผลงานผ่าน Mind Map (ระยะเวลา 30 นาที)

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ระดมความคิดเพื่อสร้างผลงานอย่างสร้างสรรค์ การดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คน ให้แต่ละกลุ่มเขียน Mind Map ตามหัวข้อที่กำหนดกลุ่มละ 1 หัวข้อ (หัวข้อการขายสินค้าออนไลน์, หัวข้อการหาข้อมูลในการทำรายงาน, หัวข้อการสร้างผลงานในยูทูบ) เมื่อเสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงานที่แต่ละกลุ่มเขียนได้

2.3.9 กิจกรรมรู้รอบตอบเร็ว (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อธิบายความหมายของคำที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ การดำเนินกิจกรรมโดยวิทยากรสร้างข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ โดยใช้โปรแกรม kahoot และสร้าง QR CODE เพื่อเชื่อมต่อกับ kahoot จากนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมสแกน QR CODE เพื่อเข้าโปรแกรม kahoot จากวิทยากร แล้วตอบคำถามที่เกี่ยวกับความหมายของคำที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยโปรแกรมจะคำนวณการตอบที่เร็วและถูกต้องพร้อมเฉลยของแต่ละข้อ

2.3.10 กิจกรรมรู้คุณค่า...มาเจอกัน (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถประเมินและอธิบายคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ การดำเนินกิจกรรมโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าตนเองได้รับประโยชน์หรือคุณค่าอยู่ในระดับใด โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย (1-3), ระดับปานกลาง (4-6), ระดับมาก (7-10) จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินในระดับเดียวกันมานั่งรวมกลุ่มด้วยกัน ระดมความคิดเกี่ยวกับคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกัน เมื่อเสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ จากนั้นจึงให้แต่ละกลุ่มเปรียบเทียบคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตนเองกับกลุ่มอื่นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันในประเด็นใดบ้าง อภิปรายถึงความแตกต่าง

2.3.11 กิจกรรมจริงไม่กลัวกลัวไม่จริง (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดวิจรณ์ญาณในการสังเกตภาพดัดแปลงจากสื่อสังคมออนไลน์และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้วิเคราะห์คัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ การดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คน จากนั้นแจกภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ให้แต่ละกลุ่ม ๆ ละ 1 ภาพ ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดว่าภาพดังกล่าวเป็นภาพจริงหรือไม่จริง พร้อมให้เหตุผลประกอบ เมื่อเสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอพร้อมอธิบายเหตุผล

2.3.12 กิจกรรมสร้างความคิดผลิตงานออนไลน์ (ระยะเวลา 30 นาที) กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลงานที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวางแผนและทำงานเป็นทีม การดำเนินกิจกรรมโดยแบ่งผู้เข้าอบรมเป็นกลุ่ม ๆ 3-5 คน โดยให้แต่ละกลุ่มสร้างคลิปวิดีโอตามหัวข้อประโยชน์และโทษของสื่อสังคมออนไลน์ ความยาวคลิปไม่ต่ำกว่า 2 นาที แต่ไม่เกิน 3 นาที เมื่อเสร็จแล้วให้นำเสนอคลิปวิดีโอของแต่ละกลุ่มและอภิปรายร่วมกัน

2.3.13 ปัจฉิมนิเทศ (ระยะเวลา 15 นาที) การปัจฉิมนิเทศนี้จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความรู้สึกถึงประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมและแสดงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรม การดำเนินการปัจฉิมนิเทศโดยผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมเปิดใจพูดคุยถึงประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 การวัดผลและประเมินผล การวัดและการประเมินผลกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา กำหนดการประเมินเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ เป็นข้อสอบแบบถูกผิด จำนวน 43 ข้อ

ระยะที่ 2 ระหว่างจัดกิจกรรม ประเมินจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้

ระยะที่ 3 หลังการจัดกิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ชุดเดียวกันกับก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อการจัดกิจกรรม นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการประเมิน (ร่าง) กิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่า (ร่าง) กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

3. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของผู้เข้ารับการอบรมก่อนการทดลองกับหลังการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรม ค่าคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านวิทยากรมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดกว่าข้ออื่นๆ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร จากการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยของ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นิสิตนักศึกษาคิดว่าการตระหนักถึงมารยาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นทักษะที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าข้ออื่นๆ ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแนวคิดจากการสัมภาษณ์ ลัดดาวัลย์ ผิวทองงาม และ อุดมศรี โชว์พิทพรชัย ที่พบว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่จะใช้คำพูดที่ไม่สุภาพหรือการแสดงทัศนคติด้านลบ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องและนิสิตนักศึกษา อาจเพราะในปัจจุบันนิสิตนักศึกษาได้ใช้เวลาอยู่กับอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์เป็นระยะเวลาหลายชั่วโมงต่อวัน จึงทำให้นิสิตนักศึกษาได้พบเห็นข้อความ บทความ กระหู่ ข่าว รูปภาพ วิดีโอ และพฤติกรรมที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ได้แสดงออกผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างไม่เหมาะสมเป็นจำนวนมาก จึงทำให้นิสิตนักศึกษาคิดว่าการตระหนักถึงมารยาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นทักษะที่มีความสำคัญในการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ เอ็ง (Ng. 2012: 1076-1068) ที่ได้กล่าวว่าผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตต้องมีความรับผิดชอบต่อการสื่อสาร การเข้าสังคม และการเรียนรู้ ต้องมีมารยาทอินเทอร์เน็ตที่มีกฎที่คล้ายกันกับการสื่อสารกันแบบเห็นหน้า เช่น การเคารพและการใช้ภาษาที่เหมาะสม รวมถึงการใช้คำพูดที่จะหลีกเลี่ยงการตีความผิดและความเข้าใจผิด สอดคล้องกับ วรณโชค ไชยสะอาด (2559: ออนไลน์) ที่ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนไทยว่าการโพสต์แสดงความคิดเห็นสามารถทำได้ทุกอย่างเพราะมีความเป็นส่วนตัวแต่ในขณะเดียวกันก็มีความเป็นสาธารณะอยู่ด้วย ดังนั้นควรจะคำนึงถึงมารยาททางสังคมทั้งในชีวิตจริงและชีวิตออนไลน์ และไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือบุคคลที่โด่งดังต่างก็มีความเป็นส่วนตัวเหมือนกันหมด ผู้ใช้งานต้องเรียนรู้ระดับความเหมาะสมหรือความปลอดภัยของสิ่งที่แสดงออกมา นอกจากนี้ ยืน ภูววรรธ (2559: ออนไลน์) ได้กำหนดบัญญัติ 10 ประการ เพื่อให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้พึงระลึกและยึดถือไว้เป็นแนวทางปฏิบัติและถือเป็นมารยาทที่จะทำให้สังคมในอินเทอร์เน็ตเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แก่ 1) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์ทำร้าย หรือละเมิดผู้อื่น 2) ต้องไม่รบกวนการทำงานของผู้อื่น 3) ต้องไม่สอดแนม แก้ไข หรือเปิดดูแฟ้มข้อมูลของผู้อื่น 4) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการโจรกรรมข้อมูลข่าวสาร 5) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จ 6) ต้องไม่คัดลอกโปรแกรมของผู้อื่นที่มีลิขสิทธิ์ 7) ต้องไม่ละเมิดการใช้ทรัพยากรคอมพิวเตอร์โดยที่ตนเองไม่มีสิทธิ์ 8) ต้องไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน 9) ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับสังคมอันติดตามมาจากการกระทำของท่าน และ 10) ต้องใช้คอมพิวเตอร์โดยเคารพกฎระเบียบ กติกา และมีมารยาท สอดคล้องกับงานวิจัยของ สกุลศรี ศรีสารคามและคนอื่นๆ (2559: 118) ที่ศึกษาการส่งเสริมแนวทางการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในกระบวนการรายงานข่าวในยุคเทคโนโลยีหลอมรวม พบว่า แนวปฏิบัติในการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ควรจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายคือทั้งคนรับสารและผู้ผลิตที่จะต้องกำหนดเป็นมารยาทเพื่อสร้างเป็นสำนึกร่วมกันในการสร้างมาตรฐานให้กับทุกฝ่ายและเพื่อยกระดับคุณภาพของการใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

เมื่อพิจารณาตามลำดับองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบ สามารถอภิปรายผลในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 4.109 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .542 ถึง .804 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้เกิดความรู้สึกนึกคิดก่อนที่จะกระทำการสิ่งใดบนสื่อสังคมออนไลน์อันจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นในวงกว้าง นอกจากนี้การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ยังอาจช่วยยับยั้งการแพร่กระจายของข้อมูล ข่าวสาร ภาพ คลิปวิดีโอที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เมื่อถูกเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์แล้วอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่ายเนื่องจากผู้รับสารจากสื่อสังคมออนไลน์มีจำนวนมากและแต่ละบุคคลก็มีการรับรู้ ความรู้สึกและการตีความที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมาจึงอาจเกิดขึ้นกับตัวของนิสิตนักศึกษาที่เป็นผู้เผยแพร่เอง ผลกระทบต่อครอบครัว ผลกระทบต่อสถาบันที่ศึกษา สอดคล้องกับซิลเวอร์แบลท์ (Silverblantt. 1995: 3-4) และ บาร์น (Baran. 2007: 38-40) ที่ได้ระบุว่าความเข้าใจในผลกระทบของสื่อเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งผู้ใช้สื่อจะต้องมีความตระหนักถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อตนเองและสังคมเพราะสื่อจะเป็นสิ่งถ่ายทอดสิ่งที่บุคคลนั้นแสดงออกมาต่อสาธารณะ ทั้งความรู้สึก พฤติกรรม คุณค่าเชิงบวกและผลกระทบด้านลบของสังคม สอดคล้องกับ เอฟพีไทย (2559: ออนไลน์) ที่กล่าวว่า การส่งข้อความทุกอย่างผ่านสื่อสังคมออนไลน์เป็นไปด้วยความเร็วมากจนขาดการคัดกรอง บางเรื่องจริง บางเรื่องไม่จริง ก็ถูกแชร์ออกไปอย่างรวดเร็ว หลายๆ ครั้งที่คนแชร์ข้อมูลเพียงแค่อ่านแค่หัวข้อ หรือแค่เห็นรูปภาพ ยังไม่ทันอ่านเนื้อหาให้เข้าใจเลยด้วยซ้ำ ทำให้ข้อมูลที่แชร์ออกไปต่ออย่างบิดเบือนและส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น สอดคล้องกับ สวนดุสิตโพล (2559: ออนไลน์) ที่ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่องสื่อโซเชียลกับสังคมไทย ณ วันนี้ พบว่า บทเรียนที่ประชาชนได้รับจากกรณีข่าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อโซเชียล เช่น การแอบถ่าย โพสต์ข้อความวิพากษ์วิจารณ์ และละเมิดสิทธิผู้อื่นนั้น อันดับแรกที่ต้องระวังก็คือต้องมีสติ คิดก่อนจะโพสต์แสดงความคิดเห็น คำนึงถึงผลที่จะตามมา อันดับที่สองคือต้องรอบคอบต้องใช้วิจารณญาณและระมัดระวังให้มากขึ้น และอันดับที่สามคือก่อนส่งต่อข้อมูลควรตรวจสอบข้อเท็จจริง ไม่ควรกล่าวหาหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุลิชชา ครุฑะเสน (2556: 279-280) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน พบว่า ปัจจัยภายใน 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อคือความตระหนักในอิทธิพลและผลกระทบของสื่อ ซึ่งการมีความรู้ความเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อทำให้ผู้ใช้สื่อสามารถตัดสินใจได้ว่าผลแบบใดที่ต้องการและผลแบบใดที่ควรหลีกเลี่ยง อีกทั้งการตระหนักในผลกระทบของสื่อจะช่วยให้ผู้ใช้สื่อปกป้องตนเองจากผลกระทบด้านลบของสื่อได้

1.2 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 3.868 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .503 ถึง .685 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้มีการสอบทานข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์กับสื่ออื่นๆ เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าได้รับข้อมูลที่ถูกต้องก่อนที่จะเชื่อหรือว่าส่งต่อข้อมูลนั้นให้แก่ผู้อื่นต่อไป การเข้ามาของสื่อสังคมออนไลน์ก่อให้เกิดการส่งต่อข้อมูลอย่างแพร่หลาย ในยุคปัจจุบันเต็มไปด้วยข่าวปลอม ข้อมูลเท็จ ภาพและวิดีโอคลิปที่ตัดต่อที่ถูกเผยแพร่อยู่เป็นจำนวนมาก หากผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้รับข้อมูลข่าวสารเท็จที่ถูกส่งต่อมาและไม่ได้พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง อาจสร้างความตื่นตระหนกและเกิดการส่งต่อข้อมูลนั้น จึงทำให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง อีกทั้งยังมีการสร้างข่าวปลอมเพื่อหลอกให้คนคลิกอ่านเพื่อหวังรายได้จากการโฆษณาอีกด้วย สอดคล้องกับ พอตเตอร์ (Potter, 2011: 13-19) ที่ได้กล่าวว่า ทักษะขั้นสูงในการประเมินสื่อที่สำคัญประการหนึ่งคือการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในสื่อ นั้นว่าเนื้อหานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ และมีต้นตอของข้อมูลมาจากแหล่งใด สอดคล้องกับพีรพล อนุตรโสทธิ (2560: ออนไลน์) ที่ได้กล่าวว่า คนไทยจำนวนมากเพิ่งเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นครั้งแรก แต่ขาดความรู้ความชำนาญ ขาดทักษะชีวิตออนไลน์ จึงทำให้เกิดสังคมที่เชื่อง่ายไม่ตรวจสอบ กลายเป็นจุดอ่อนและตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงของอาชญากร นักธุรกิจ นักต้มตุ๋นทางออนไลน์ ทั้งนี้ข่าวบนโลกออนไลน์ของไทยนั้นร้อยละ 80 ของเรื่องที่แชร์และบอกต่อกัน มักเป็นเรื่องเท็จและเก่า โดยเรื่องที่ถูกแชร์มากที่สุดคือเรื่องสุขภาพ เน้นเรื่องคำแนะนำสุขภาพและการเตือนภัยเกี่ยวกับการกินหรือปฏิบัติอย่างนี้แล้วจะเป็นโรค แต่การแนะนำและการเตือนนั้นแชร์ต่ออาจเป็นเท็จและกระทบต่อผู้ที่ทำตามข่าวเท็จก็เป็นได้และอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตก็มี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพร สุนะ (2556: 79) ที่ได้ศึกษาการรู้เท่าทันในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการสื่อสารดิจิทัล พบว่า นักศึกษาส่วนมากไม่ทราบว่าย่อความจากสื่อออนไลน์ที่ส่งมาเป็นของใครหรือหน่วยงานใด เพราะถูกส่งต่อๆ กันมา ไม่ทราบแหล่งที่มาแน่ชัด จึงทำให้ไม่สามารถตรวจสอบที่มาของแหล่งข้อมูลได้ แต่เชื่อว่ามีคามหมายโดยนัยจากการนำเสนอเพราะมีการเผยแพร่การสร้างกระแสผ่านสื่อออนไลน์ทำให้กระจายได้อย่างรวดเร็ว

1.3 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.878 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์สามารถจำแนกและระบุข้อมูลที่รับว่าส่วนใดเป็นส่วนของความจริง ส่วนใดเป็นเนื้อหาหลัก ส่วนใดเป็นเนื้อหารอง ส่วนใดเป็นใจความที่แสดงเหตุและผล ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องใช้ความคิด ความรู้ และประสบการณ์ของผู้ใช้งานเพื่อพิจารณาว่าข้อมูลนั้นมีความสมเหตุสมผลมากน้อยเพียงใด เมื่อผู้ใช้งานสามารถแยกแยะข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ได้ก็

จะทำให้ไม่หลงคล้อยตามเจตนาที่อยู่ในเนื้อหาหรือภาพที่ได้รับ เพราะในบางครั้งข้อมูลและภาพที่ถูกส่งมานั้นมาจากผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์เป็นผู้ที่โพสต์ภาพเองและถ่ายทอดประสบการณ์โดยตรง ซึ่งการถ่ายทอดประสบการณ์นี้อาจจะมีการเพิ่มเติมความคิดเห็นส่วนตัวของผู้โพสต์เองด้วย แต่บางครั้งเรื่องที่โพสต์นั้นก็อาจเป็นการสร้างเรื่องขึ้นมาและอาจจะใช้ภาพเก่าหรือภาพตัดต่อนำมาประกอบข้อความเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมโดยไม่สนใจถึงผลกระทบที่จะตามมา สอดคล้องกับ บาร์น (Baran. 2007: 38-40) ที่ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการรู้เท่าทันสื่อประการหนึ่งคือความสามารถในการแยกแยะเนื้อหาจากสื่อว่าสิ่งใดคืออารมณ์และสิ่งใดคือเหตุผลของเนื้อหาที่ได้รับมา ซึ่งสอดคล้องกับ ชไลเซอร์ (Schleicher. 2017: Online) ที่ได้เสนอว่า ในยุคดิจิทัลเด็กและเยาวชนควรได้เรียนวิชาที่สอนแยกแยะว่าข่าวอันไหนเป็นข่าวจริง ข่าวอันไหนเป็นข่าวปลอม โรงเรียนจำเป็นต้องสอนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ตัวเองอ่านจากสื่อสังคมออนไลน์และเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ทั้งหลายอย่างรู้เท่าทัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไวน์เบิร์กและคนอื่นๆ (Wineburg; et al. 2016: 4-6) ที่ได้ศึกษาเรื่องการตัดสินใจของนักศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเชื่อในอินเทอร์เน็ต พบว่า นักศึกษาไม่สามารถแยกแยะถึงความแตกต่างของข่าวและโฆษณาของข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏอยู่ในอินเทอร์เน็ตได้ นอกจากนี้ยังให้ความเชื่อถือกับข่าวที่ปรากฏในเฟซบุ๊ก โดยไม่ได้พิจารณาถึงตัวตนหรือคุณสมบัติของผู้โพสต์ และยังเชื่อข่าวจากเฟซบุ๊กของสำนักข่าวปลอมที่ทำเลียนแบบสำนักข่าวจริง มากกว่าสำนักข่าวต้นฉบับเพียงเพราะสำนักข่าวปลอมใช้รูปสวยกว่าเท่านั้น

1.4 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.740 ทั้งนี้อาจเพราะการวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์เป็นการนำเนื้อหาของสื่อมาผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอนและระเบียบแบบแผน เพื่อที่จะทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์สามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่ของการสื่อสารที่แท้จริงที่อยู่ภายใต้ข้อมูลเหล่านั้น ทั้งที่อยู่ในรูปแบบวิจณภาษาและอวิจณภาษา ซึ่งการสื่อสารในสื่อสังคมออนไลน์แต่ละครั้งอาจมีเป้าหมายหลายอย่างรวมกัน เช่น เพื่อแจ้งให้ทราบ เพื่อให้คำแนะนำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และเพื่อการโน้มน้าว สอดคล้อง พรทิพย์ เย็นจะบก (2552: 27-30) ที่ได้กล่าวถึงหลักการวิเคราะห์เทคนิคของสื่อว่า สื่อแต่ละประเภทก็จะมีเทคนิคที่ใช้แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการวิเคราะห์เทคนิคของการสื่อสารนี้จึงควรพิจารณาถึงสิ่งประกอบในการนำเสนอ เช่น ความรู้สึกของการใช้สีสันทันต่าง ๆ รูปแบบที่ใช้แสดงถึงความรู้สึกอะไร อุปกรณ์ประกอบมีความสมจริงหรือไม่ มีการใช้สัญลักษณ์หรือไม่และสัญลักษณ์นั้นหมายถึงอะไร มุมมองของภาพที่เห็นให้อารมณ์และความรู้สึกที่ต่างกันอย่างใด เสียงดนตรีประกอบ เพลงประกอบ บทสนทนา การเล่าเรื่องและความเจียนนั้นสื่อความหมายว่าอย่างไร สอดคล้องกับ สกุศลศรี ศรีสารคาม (2560: ออนไลน์) ที่ได้กล่าวถึงเทคนิคในการสื่อสารยุค 4.0 ว่าเจ้าของธุรกิจหรือสื่อมวลชนจะต้องทำการสร้างเนื้อหาหรือภาพหนึ่งให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนเทคนิค

วิธีในการเล่าเรื่อง และขยายผลต่อเนื่องผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแชร์ต่อกันในวงกว้าง เพื่อที่จะได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559: 96-99) ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบทของเว็บไซต์ พบว่า ตัวแทนกลุ่มนักศึกษามีการวิเคราะห์เทคนิคการนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบทของเว็บไซต์ โดยส่วนใหญ่ เห็นว่าการนำเสนอข่าวส่วนมากจะเป็นด้านลบเพราะนำเสนอข่าวเกินความจริงและขาดความน่าเชื่อถือหลายส่วน การพาดหัวข่าวว่ามักจะพาดหัวด้วยคำที่เร้าอารมณ์ผู้อ่าน มีความกระตุ้นความอยากรู้ จะใช้ชื่อดาราในการนำเสนอข่าวเป็นส่วนใหญ่ และใช้ภาษาที่พาดหัวข่าวที่เกินความจริง การนำเสนอเนื้อหาข่าวมีรูปแบบภาพนิ่งและคลิปวีโอประกอบกับข้อความเพื่อบริยายภาพประกอบ ความสอดคล้องของการนำเสนอเนื้อหาข่าวกับพาดหัวข่าวมีความสอดคล้องตรงกันแต่เนื้อหาที่นำเสนอไม่ค่อยมีสาระมากนัก

1.5 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับ นิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.549 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่นิสิตนักศึกษายังไม่มีข้อมูลต่างๆ เพียงพอใจการที่จะสร้างผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้มีคุณภาพตรงตามความต้องการ ดังนั้นจึงต้องมีการค้นคว้าหาข้อมูล รูปภาพ วิดีโอ เพื่อนำมาเป็นส่วนประกอบในการสร้างผลงานเพื่อนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับ ฮอบบส์ (Hobbs. 2010: 154) ที่ได้กล่าวว่าการผลิตและสร้างสรรค์นั้นจะต้องสร้างสื่ออย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีการค้นคว้าข้อมูลประกอบและการอ้างอิงในการสร้างสื่อ ใช้เทคโนโลยีในการผลิตและตัดต่อได้อย่างคล่องแคล่ว ใช้สัญลักษณ์ ภาพ เสียง ข้อความ ในการสื่อความหมายได้เหมาะสม สอดคล้องกับ ศูนย์กลางการรู้เท่าทันสื่อ (Center for Media Literacy. 2008: Online) ที่ได้กล่าวถึงการผลิตและการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นความสามารถในการสร้างสื่อสังคมออนไลน์ประเภทต่างๆ ในแบบของตนเอง รวบรวมองค์ประกอบและเนื้อหาหลายๆ ประเภทเพื่อนำมาผลิตเป็นผลงานใหม่ที่ตรงตามวัตถุประสงค์ แสดงความคิดเห็นและความเป็นตัวของตัวเองผ่านสื่อ เข้าใจถึงความต้องการและความสนใจของผู้รับสาร สอดคล้องกับ เลนฮาร์ดและแมดเด็น (Lenhart; & Madden. 2007: 7) ที่ได้ศึกษาเรื่องการใช้เว็บไซต์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหลายๆ แหล่งเพื่อใช้ในการเขียนบล็อก การพัฒนาเนื้อหาในเว็บไซต์ ตลอดจนการแยกเนื้อหาเพื่อนำมาสร้างผลงานใหม่ๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

1.6 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับ นิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.450 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการนำเอาคำทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาไทยมาใช้บนสื่อสังคมออนไลน์ตามความนิยมในแต่ละยุคสมัย การเลือกใช้คำแต่ละคำนั้นจะประกอบด้วยเสียงและความหมาย คำบางคำมีความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ในคำนั้น

เป็นความหมายที่เพิ่มขึ้นจากความหมายตรง การที่ผู้รับสารจะเข้าใจตรงกันหรือไม่ขึ้นอยู่กับ
 ฐานความรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคม
 ออนไลน์มีภาษาและสัญลักษณ์ที่ผู้อ่านจะต้องถอดรหัสและตีความตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มองเห็น
 ให้เป็นภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ สอดคล้องกับ กาญจนา มีศิลปวิภักย์ (2557: 4) ที่ได้รับรู้ถึงกระบวนการ
 ในการติดต่อสื่อสารว่า การถอดรหัสเป็นกระบวนการเปลี่ยนและตีความสารที่ได้รับ ซึ่งจะถูกระบาย
 โดยกรอบอ้างอิงหรือประสบการณ์หรืออาณาบริเวณของความเข้าใจ รวมถึงทัศนคติ การรับรู้
 พฤติกรรมและประสบการณ์ของผู้รับสาร สอดคล้องกับ โซโกโลวสกี (Sokolowski. 2014: Online)
 ที่ได้ระบุว่าคำศัพท์ใหม่หลายคำที่มาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ถูกบรรจุเพิ่มในพจนานุกรม
 เมอร์เรียมเว็บสเตอร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากการใช้สื่อสังคม
 ออนไลน์ที่มีต่อชีวิตและการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบันที่ผู้คนในยุคนี้ใช้สื่อสารกันและแบ่งปันข้อมูล
 กันระหว่างบุคคลผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาและสัญลักษณ์ในสื่อสังคม
 ออนไลน์จะมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างจากภาษาที่ใช้สื่อสารแบบเผชิญหน้า สอดคล้องกับ
 กานต์วี ชมเชย (2556: 31) ที่ได้ศึกษาลักษณะของภาษาไทยเน็ตที่ปรากฏในปี 2555-2556 พบว่า
 ภาษาไทยเน็ตเป็นวิธภาษาใหม่ของภาษาไทยที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างภาษาเขียน
 และภาษาพูด แต่เกิดขึ้นในฐานะภาษาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่ในการสื่อสารกันผ่าน
 หน้าจอคอมพิวเตอร์ด้วยการพิมพ์ จำแนกได้ 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแปรด้านการสะกดคำ
 2) การพิมพ์แบบพิเศษ 3) การใช้สัญลักษณ์ 4) การสร้างคำใหม่ 5) การใช้เครื่องหมาย และ
 6) การใช้ภาษาอังกฤษปนภาษาไทย

1.7 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคม
 ออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับ
 นิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value)
 เท่ากับ 2.351 ทั้งนี้อาจเพราะการประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นการตีความหมาย
 และตัดสินคุณค่าเพื่อที่จะได้รู้ว่าสื่อเหล่านั้นทำหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้แค่ไหน มีคุณภาพดี
 หรือไม่เพียงใด มีลักษณะถูกต้องตามที่ต้องการหรือไม่ประการใด โดยพิจารณาข้อดีและข้อเสียทั้ง
 ทางด้านสังคม วัฒนธรรม ศีลธรรมและจรรยาบรรณ สอดคล้องกับ ฮ็อบบส์ (Hobbs. 2010: 68)
 ที่ได้กล่าวถึงการประเมินสื่อว่าเป็นความสามารถในการตัดสินคุณภาพของข้อมูลจากสื่อประเภท
 ต่างๆ โดยนำหลักเกณฑ์ต่างๆ เช่น อารมณ์ ความรู้สึก การเมือง เศรษฐกิจ ศีลธรรม จรรยาบรรณ
 สังคม วัฒนธรรมหรือประเพณีมาใช้ในการตัดสินคุณค่าของข้อมูลว่ามีประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม
 อย่างไร สอดคล้องกับ วรเมธี ศรีสกุล และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (2559: 112) ที่ได้วิเคราะห์การใช้สื่อ
 โซเชียลเน็ตเวิร์กของคนไทยปัจจุบันเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากการใช้
 สื่อสังคมออนไลน์คือการสร้างเครือข่ายและจุดประกายด้านการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ทราบ
 ความคืบหน้า เหตุการณ์ของบุคคลต่างๆ และผู้ที่ใกล้ชิดผู้ใช้สามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมกลุ่ม
 เพื่อนเก่าๆ และมีเพื่อนใหม่ๆ ได้กว้างไกลมากขึ้น สามารถสร้างมิตรแท้หรือเพื่อนที่รู้ใจที่แท้จริงได้
 สามารถเยียวยาผู้ที่มีปัญหาในการปรับตัวทางสังคม ขาดเพื่อน อยู่โดดเดี่ยว หรือผู้ที่ไม่สามารถออก

จากบ้านได้ให้มีเครือข่ายทางสังคม และเติมเต็มชีวิตทางสังคมได้อย่างดี ไม่เหงาและปรับตัวได้ง่ายขึ้น สร้างเครือข่ายที่ดี สร้างความเห็นอกเห็นใจและให้กำลังใจที่ดีแก่ผู้อื่นได้ สอดคล้องกับ เมตตา วิวัฒนากุล (2557: 64) ที่ได้ศึกษาเรื่อง เครือข่ายสังคมออนไลน์กับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในสังคมไทย พบว่า ผลการประเมินการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมมีผลต่อการเพิ่มช่องทางการเรียนรู้เพื่อการศึกษาวัฒนธรรมทั้งในวงการการศึกษาและวงการธุรกิจ นอกจากนี้ยังการใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของคนไทย ในขณะเดียวกันมีผลต่อการเรียนรู้และสร้างทัศนคติเชิงบวกในการสื่อสารกับคนต่างวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

1.8 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.158 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อมูลที่เผยแพร่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีอยู่จำนวนมากนั้นมีทั้งข้อมูลที่เป็นความจริง ข้อมูลที่เป็นเท็จ ข้อมูลที่มีประโยชน์ และข้อมูลที่ไม่มีความประโยชน์ ในฐานะที่นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์นั้นควรจะมีการตรวจสอบและคัดเลือกข้อมูลให้เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองเท่านั้น สอดคล้องกับ เอชเช็ต (Eshet. 2012: 268-269) ที่ได้กล่าวว่าการคัดเลือกข้อมูลเปรียบเสมือนตัวกรองที่จะช่วยระบุว่าข้อมูลและสารสนเทศที่ได้รับมานั้นข้อมูลใดถูกหรือผิด มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่กำหนดไว้หรือเป็นข้อมูลสารสนเทศที่บิดเบือน สอดคล้องกับ ไชยยันต์ พึ่งเกียรติไพโรจน์ (2556: ออนไลน์) ที่ได้กล่าวถึงสถานการณ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการโพสต์ กดไลค์ กดแชร์และแสดงความคิดเห็นกันอย่างเสรี ซึ่งการกระทำเหล่านี้หากผู้ใช้ไม่ได้คัดกรองข่าวสารที่เข้ามาอย่างเพียงพอก็อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างได้ ดังนั้นผู้ใช้งานไม่ควรหลงเชื่อข้อมูลที่มาจากการส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทันที ให้ทำการตรวจสอบข้อมูลและข้อเท็จจริงให้รอบด้านก่อน ตลอดจนไตร่ตรองก่อนการแชร์ข้อมูลต่างๆ เพื่อลดปัญหาการส่งต่อข้อมูลที่ผิดพลาด สอดคล้องกับ พลวรรณ์ วิฑูรกลชิต (2559: ออนไลน์) ที่กล่าวถึงปัญหาการเผยแพร่ข้อมูลสุขภาพปลอมที่ปรากฏอยู่ตามเว็บไซต์ต่างๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถตามไปกลั่นกรองหรือแก้ไขได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญคือการปลูกฝังให้ประชาชนผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้มีวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารสุขภาพก่อนที่จะส่งต่อข้อมูลนั้น สอดคล้องกับ อังศนา ณ สงขลา (2559: 1013) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่ พบว่า ปัจจัยสำคัญในการเลือกรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์คือความน่าเชื่อถือของข่าวสาร และปัญหาในการรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาคือความไม่น่าเชื่อถือของข่าวสาร สอดคล้องกับประมา ศาสตรระจุ (2560: 40) ที่ได้ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์ภูมิคุ้มกันด้านการรับรู้สื่อ: การเชื่อและการส่งต่อข้อมูลในสื่อออนไลน์ พบว่า ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์จะตรวจสอบข้อมูลที่รับจากสื่อสังคมออนไลน์กับข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐก่อนที่จะเชื่อหรือส่งต่อผู้อื่น

1.9 จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบ “การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต

นักศึกษาศาสนานอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าไอเกน (Eigen Value) เท่ากับ 2.063 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาเว็บ 2.0 ที่พัฒนาขึ้นจากเดิมในด้านการออกแบบเว็บไซต์ที่ออกแบบมาให้ส่งเสริมการแบ่งปันข้อมูลได้ง่าย แพร่กระจายได้เร็ว ส่งเสริมให้มีอิสระในการคิดได้มากขึ้น จึงทำให้เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นเนื้อหาที่ผู้ใช้งานทั่วๆ ไปเป็นผู้ผลิตและสร้างสรรค์ขึ้นมาและมีการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เปิดกว้างและมีส่วนร่วมจากทุกๆ คน ผู้ใช้งานจึงกลายมาเป็นผู้ผลิตเนื้อหาสื่อและถ่ายทอดสู่สาธารณะเพื่อเล่าถึงประสบการณ์ที่ได้รับ สอดคล้องกับ วัฒน ภูวทิศ (2557: 214) ที่ได้กล่าวว่าบุคคลที่ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์จะต้องมีความคิดที่หลากหลายและสร้างสรรค์ ยอมรับความแตกต่างทางความคิดของผู้อื่น มีอิสระทางความคิด รวมถึงมีการกระจายความคิดและรู้จักประเมินประนอมทางความคิด ผู้สร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ควรช่วยกันสร้างชุมชนออนไลน์ให้เป็นสังคมที่ก้าวล้ำทางความคิดและมีจริยธรรม สอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2554: ออนไลน์) ที่ได้กำหนดหลักการและแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเพื่อให้คณาจารย์ นักศึกษาและบุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างกว้างขวางในเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ จิตินัน บุญภาพ คอมมอน (2556: 90-91) ที่ได้ศึกษาบทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการแสดงออกและสร้างสรรค์ในการโพสต์ข้อความผ่านโซเชียลมีเดีย โดยมีการเขียนระบายความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ การวิจารณ์ รูปภาพ คำคม ข้อความให้กำลังใจ เพื่อแสดงสิทธิและเสียงของตน โดยไม่เคยใช้ข้อความที่แสดงออกถึงความรุนแรงเพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นคนมีกาลเทศะรู้ว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ

2. กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาศาสนานอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 11 กิจกรรม มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ โดยพิจารณาจากผลการประเมินประสิทธิภาพของกิจกรรม พบว่า มีความเหมาะสมกับองค์ประกอบในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบโดยรวมทุกข้อ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 นำทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบจำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จัดสัดส่วนกิจกรรมโดยคำนึงถึงค่าน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบ สร้างเป็นคู่มือ (ร่าง) กิจกรรม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ความมุ่งหมายของกิจกรรม 2) รายละเอียดการจัดกิจกรรม 3) การจัดกิจกรรม

4) การวัดผลและประเมินผล โดยใช้ทฤษฎีการคิดเชิงวิเคราะห์ ทฤษฎีการตระหนักรู้ตนเอง และ ทฤษฎีการสร้างสรรค์บูรณาการเข้าด้วยกัน จัดเป็น (ร่าง) กิจกรรมแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 บทนำ ตอนที่ 2 รายละเอียดการจัดกิจกรรม ตอนที่ 3 แผนการจัดกิจกรรม และตอนที่ 4 การวัดและ ประเมินผล นำฉบับ (ร่าง) กิจกรรมเสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทพิจารณาตรวจสอบ ความเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท พร้อมทั้ง จัดทำรูปเล่ม (ร่าง) กิจกรรม เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรม สอดคล้องกับ ปรีชา ช้างขวัญยืน (2552: 84-85) ได้อธิบายองค์ประกอบในการจัดทำคู่มือว่าต้องประกอบด้วย คำชี้แจงในการใช้คู่มือ เนื้อหาสาระ การเตรียมการสอน กระบวนการวิธีการและกิจกรรม การเขียน คู่มือต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ การคาดคะเนล่วงหน้าว่าผู้ใช่มักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับ เรื่องอะไร แล้วจัดทำข้อมูลที่จะช่วยเสริมความรู้ที่จะทำให้ผู้ใช้งานสามารถแก้ปัญหาได้ โดยปกติ ผู้เขียนคู่มือควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมากพอสมควรซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าการดำเนินการใน เรื่องนั้นๆ มักจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง และจุดอ่อนมีอะไรบ้าง คู่มือที่ดีควรให้แหล่งข้อมูลและ แหล่งอ้างอิงซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป สอดคล้องกับ ทศนีย์ จินาพร (2553: 52) ที่ได้ศึกษารายงานการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการจัด กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนี้คำชี้แจงในการนำคู่มือไปใช้ มีการอธิบายความรู้พื้นฐาน สำหรับครู มีการอธิบายบทบาทของผู้บริหารและครูในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม เนื้อหามีความเป็นไปได้ในการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมอย่างหลากหลาย มีแบบประเมินการจัด กิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมครบทุกกิจกรรม คู่มือที่จัดทำขึ้นมีเนื้อหาสาระ กิจกรรม การประเมินพฤติกรรมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ มีประโยชน์ต่อการสร้างเสริม คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน

2.2 ผู้วิจัยได้จัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) กิจกรรม โดยนำ (ร่าง) กิจกรรมไป ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน แบ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสร้างกิจกรรมฝึกอบรม จำนวน 2 คน ด้านสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ตจำนวน 2 คน ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารจำนวน 2 คน และด้านนิเทศศาสตร์จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพของ (ร่าง) กิจกรรม ทำการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของ (ร่าง) กิจกรรมในด้านต่างๆ และจากการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้ข้อแนะนำในการนำมาปรับปรุง (ร่าง) กิจกรรม ได้แก่ เพิ่มรายละเอียด เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนให้มีความละเอียดมากยิ่งขึ้น เมื่อมีการนำไป ปฏิบัติจริงจะได้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น กิจกรรมแต่ละด้านอาจมีความยืดหยุ่นด้านเวลาที่เหมาะสม แตกต่างกันไป อาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้ก็ได้เพื่อให้เวลาเพียงพอต่อการทำกิจกรรม ของผู้เข้าอบรม คำศัพท์ในการทำกิจกรรมบางคำอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หากจะ นำมาใช้จะต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ เนื้อหาการบรรยายจะต้องมีการปรับให้ทันต่อ เหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปในแต่ละปี เพราะเรื่องของเทคโนโลยีและภัยคุกคามมีการเปลี่ยนรูปแบบอยู่ ตลอดเวลา นำคู่มือที่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเข้าปรึกษาจากอาจารย์

ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปทดลองใช้ สอดคล้องกับ บุญธรรม กิจปรีดาภิรต (2553: 148) ที่ได้กล่าวว่าในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่มีประสิทธิภาพที่จะสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบปัญหาการวิจัยได้เป็นอย่างดี จำเป็นจะต้องมีขั้นตอนที่เป็นระบบในการสร้างและพัฒนา โดยหลังจากสร้างเครื่องมือเสร็จแล้วจะต้องนำเครื่องมือไปทดลองใช้ก่อนแล้วจะข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีที่บ่งชี้คุณภาพของเครื่องมือต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร สอดคล้องกับพรวิไล สุขมาก (2560: 117-122) ที่ได้ศึกษาการเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาครูช่วงอุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พบว่า การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาครูช่วงอุตสาหกรรม ผ่านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมนักศึกษา ด้านการสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และครูช่วงอุตสาหกรรม ผลการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้ในการหาประสิทธิภาพกับนักศึกษา ตัวอย่าง

3. ประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า

3.1 การประเมินประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ที่แสดงออกถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 9 องค์ประกอบ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าคะแนนการทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื้อหาของกิจกรรมฝึกอบรมเป็นเนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในยุคที่ทุกสิ่งได้เชื่อมเข้ากับโลกอินเทอร์เน็ต ทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งคือการตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ และการแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับทักษะความฉลาดทางด้านดิจิทัลที่จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาทักษะในการใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ที่จะทำให้ นิสิต นักศึกษารู้จักคิดวิเคราะห์ได้ตรงตรง รู้จักการเรียนรู้ และใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างปลอดภัย สอดคล้องกับ ปณิศา วรรณพิรุณ และ นำโชค วัฒนานัน (2560: 13-15) ที่กล่าวว่าความฉลาดทางดิจิทัลเป็นชุดของความสามารถด้านการรับรู้ สถิติปัญญา อารมณ์และสังคม ที่จะให้คนในยุคดิจิทัลสามารถเผชิญหน้ากับความท้าทายและปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) การแสดงตัวตนบนโลกดิจิทัล 2) การใช้เครื่องมือและสื่อดิจิทัล 3) ความปลอดภัยทางดิจิทัล 4) ความมั่นคงปลอดภัยดิจิทัล 5) ความฉลาดทางอารมณ์บนโลกดิจิทัล 6) การสื่อสารดิจิทัล 7) การรู้ดิจิทัล และ 8) สิทธิทางดิจิทัล สอดคล้องกับ พีระ จิโรโสภณ และคนอื่นๆ (2559: 41) ที่ได้

ศึกษาความรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลกับบทบาทในการกำหนดแนวทางปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย พบว่า การขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันผลักดันให้เป็นรูปธรรม แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมาถือว่าภาคประชาชนยังไม่สามารถตามกระแสได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ภาคประชาชนผู้ใช้ตามทันเฉพาะการใช้ ใช้ได้ใช้เป็นหรือใช้คล่องแต่คิดไม่เป็น ไม่รู้จักคิดพิจารณาจึงเป็นทาสหรือผู้ไม่รู้ทันเทคโนโลยีและข่าวสารที่มากับสื่อต่างๆ

3.2 การประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการประเมินการจัดกิจกรรมโดยรวมด้วยแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างกิจกรรมที่เป็นขั้นตอนตามหลักการให้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ มีการจัดกิจกรรมย่อยที่มีความหลากหลาย ได้แก่ การบรรยาย การชมวิดีโอ การระดมสมอง การอภิปราย การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การสร้างสรรค์ผลงาน การทำกิจกรรมกลุ่มที่มีความหลากหลาย สอดคล้องกับ สมพงษ์ เกษมสิน (2556: 83-84) ที่กล่าวว่าทางเลือกเทคนิคในการฝึกอบรมต้องเหมาะสมกับลักษณะของหัวข้อวิชาและสอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนานั้น พิจารณาถึงขนาดของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่ามีมากน้อยเพียงใด ลักษณะของการฝึกอบรมนั้นเป็นประการใด ควรจะแบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ และจะมีสมาชิกในกลุ่มเป็นจำนวนเท่าใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมिता รอดประพันธ์, วิเชียร ชำรงโสติสกุล; และ สายฝน วิบูลย์สรรค์ (2559: 165) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การจัดโครงการฝึกอบรมที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และจัดรูปแบบการฝึกอบรมตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายนั้นจะทำให้ให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น และทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความคิด กล้าแสดงออก รู้จักตั้งคำถามกับสื่อ ไม่ถูกสื่อครอบงำ รู้เทคนิควิธีที่สื่อใช้ในการโน้มน้าวใจ รู้จักคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากการรายงานข่าวต่างๆ หรือข้อมูลที่ได้พบเห็น รวมไปถึงการโฆษณาชวนเชื่อ รู้ทันกลยุทธ์ วิธีการนำเสนอการขายที่เกินความเป็นจริง สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็น วิเคราะห์ ตีความและประเมินสื่อได้ และจะนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเลือกสื่อและเผยแพร่ให้คนรอบข้างได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. จากผลการศึกษาพบว่า “การตระหนักถึงมารยาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์” มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.36 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 เนื่องจากการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นการใช้งานของคนในสังคมส่วนมาก จึงอาจทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการแสดงออกทั้งที่เป็นคำพูดและการกระทำที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้อื่นๆ ซึ่งเป็นการแสดงออกที่ไม่สมควรเมื่ออยู่

ในสังคมออนไลน์ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงมารยาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษามีแสดงออกและสื่อสารกับผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์คนอื่นๆ ได้อย่างถูกต้องตามข้อปฏิบัติของสื่อสังคมออนไลน์ และปฏิบัติต่อผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์คนอื่นๆ เหมือนอย่าง que นักศึกษาต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเองเช่นกัน

2. จากผลการศึกษาพบว่า “การหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายประเภทโดยไม่เชื่อถือจากแหล่งข้อมูลเดียว” มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.30 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์มีความรวดเร็วกว่าสื่ออื่นๆ อย่างไรก็ตามความเร็วในการสื่อสารนี้อาจจะทำให้เกิดการสื่อสารที่ผิดพลาดได้ง่าย และเมื่อข้อมูลที่ผิดพลาดนั้นได้ถูกกระจายออกไปแล้วก็ยากที่จะแก้ไขได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลายประเภทเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่รับมามีความถูกต้องน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่นหรือไม่

3. จากผลการศึกษาพบว่า “การตระหนักถึงข้อแตกต่างระหว่างชีวิตจริงและชีวิตในโลกออนไลน์” มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.23 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 เนื่องจากผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์คิดว่าชีวิตในโลกออนไลน์คือชีวิตในสังคมจริง ทั้งที่จริงแล้วชีวิตในโลกออนไลน์นั้นต่างกับชีวิตในโลกจริง บางคนมีเพื่อนหรือได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในชีวิตออนไลน์ แต่ในสังคมจริงอาจไม่ได้มีเพื่อนหรือได้รับการยอมรับมากเท่ากับชีวิตออนไลน์ หรือคำพูดรุนแรงที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ก็ไม่ได้นำพูดในชีวิตจริง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างชีวิตจริงและชีวิตในโลกออนไลน์เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนให้เหมาะสมทั้งในชีวิตออนไลน์และชีวิตจริง

4. จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ 1 “การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์” มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากเป็นอันดับที่ 1 เมื่อพิจารณาถึงข้อความในองค์ประกอบที่ 1 นี้จะพบว่า เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักถึงผลกระทบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่จะเกิดขึ้นกับหลาย ๆ ฝ่าย ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หากนักศึกษามีได้รับการปลูกฝังการตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นนี้แล้วจะทำให้บัณฑิตนักศึกษามีเกิดสติในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามมาจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้นไม่เกิดขึ้น และยังเป็น การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์อีกด้วย

5. จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ 2 “การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์” มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากเป็นอันดับที่ 2 เมื่อพิจารณาถึงข้อความในองค์ประกอบที่ 2 นี้จะพบว่า เป็นการวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ และเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง รวมถึงการตรวจสอบภาพและวิดีโอที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะในการตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์ หากนักศึกษามีการวิเคราะห์และตรวจสอบแหล่งที่มา รวมถึงภาพและวิดีโอแล้วจะทำให้ปัญหาการหลงเชื่อข่าวลวงและการส่งต่อข้อมูลที่ผิด ๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นลดลงด้วย

6. จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบที่ 3 “การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์” มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากเป็นอันดับที่ 3 เมื่อพิจารณาถึงข้อความในองค์ประกอบที่ 3 นี้จะพบว่าเป็นการพิจารณาใคร่ครวญในหลายๆ มุมมองเพื่อทำการแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็นจากข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นจึงควรพัฒนานิสิตนักศึกษาให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็นออกจากกันได้และมีการพิจารณาในหลายๆ มุมมอง จะทำให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ที่มีวิจรรณญาณและไม่ตกอยู่ภายใต้ของอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ว่ามีองค์ประกอบที่เหมือนเดิมหรือว่าแตกต่างกันออกไป เพื่อจะได้เป็นการเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาต่อไป
3. ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามประเมินผลการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่องกับผู้ที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม ถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ว่าลดลงหรือเพิ่มขึ้นอย่างไร เพราะสาเหตุใด
4. ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา และนำไปทดลองใช้ซ้ำกับนิสิตนักศึกษาสถาบันอื่นๆ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้กว้างขวางมากขึ้น รวมถึงเป็นการพัฒนากิจกรรมให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เหมาะสมกับบุคคลและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2554). *กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ.2554-2563 ของประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2559, จาก http://www.thaiwebaccessibility.com/sites/default/files/content_types/web_content/ict2020_book_.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 126 ตอนพิเศษที่ 125 ง หน้า 17-19.
- กฤษณ์ แสนทวี. (2553). *พฤติกรรมกรเปิดรับและระดับการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร: รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- กวิสรา ทองดี. (2557). *การพัฒนาระดับการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้ชุดฝึกอบรมแบบผสมความจริงเรื่องการรู้เท่าทันสื่อโฆษณา สำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- กอบวิทย์ พิริยะวัฒน์. (2554). *ผลงานทางวิชาการ*. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2558, จาก <http://teacherkobwit2010.wordpress.com>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ; และ นิคม ชัยขุนพล. (2555). *คู่มือสื่อใหม่ศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาคพิมพ์.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2540). *หลักสูตรและการพัฒนา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา มีศิลปวิทยา. (2557). *ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กานดา รุณนะพงศา สายแก้ว. (2558). *ผลกระทบของโซเชียลมีเดียต่อสังคมไทย*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/471684Solo>
- กานต์วี ชมเชย. (2556). *รายงานการวิจัยภาษาไทยเน็ต: ภาษาเฉพาะกลุ่มของคนไทยรุ่นใหม่ในการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต*. กรุงเทพฯ: สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กายกาญจน์ เสนแก้ว. (2558). *พฤติกรรมกรใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของ Gen-X ในเขตกรุงเทพมหานคร*. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561, จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2395/1/kaikarn_senk.pdf
- กิตติ พัทธวิชัย. (2544). *เอกสารการสอนชุดวิชาการเรียนรู้และเทคนิคการฝึกอบรมหน่วยที่ 10 การฝึกอบรมการศึกษานอกระบบ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2537). *การฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). การเตรียมความพร้อมประเทศไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://kpi.ac.th/media/pdf/M7_214.pdf
- เกษม พิพัฒน์เสรีธรรม. (2556). วัยรุ่นเหมือนกันไปหมด. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2559, จาก <http://marketeer.co.th/wp-content/uploads/2014/09/capture-20140922-140516.png>
- เข้มพร วิรุณราพันธ์. (2557). เสริมวัคซีนเด็กไทย พันหลุมพรางยุคเชื่อมต่อดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.thairath.co.th/content/454034>
- เครือวัลย์ ลิมอภิชาติ. (2544). การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน. ชลบุรี: งามช่าง.
- จิตรรัตน์ โพธิ์งามกะ. (2523). การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเกษตร. กรุงเทพฯ: พิศารพิมพ์.
- จินตนา ตันสุวรรณนนท์. (2550). ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. ปรินญาณพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา ตันสุวรรณนนท์; และคนอื่น ๆ. (2553, มกราคม). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคสื่อด้วยปัญญาของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 16(1): 122-135.
- จินตนา ยูนินันท์. (2525). นิสิตนักศึกษาหลักการแนวปฏิบัติและปัญหา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). ประกาศคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง นโยบายการใช้สื่อสังคมออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2560, จาก <http://www2.pharm.chula.ac.th/unit4/source/images/data/files/ประกาศนโยบายการใช้สื่อสังคมออนไลน์.pdf>
- เจษฎา ศาลาทอง. (2560, 7 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย จัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ ที่องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชูชัย สมิทธิไกร. (2556). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยันต์ พึ่งเกียรติไพโรจน์. (2556). ไอซีทีเดือนเช็คข้อมูลก่อนแชร์ในสังคมออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.isranews.org/isranews/22165-ไอซีทีเดือนเช็คข้อมูลก่อนแชร์ในสังคมออนไลน์.html>
- จิตินัน บุญภาพ คอมนอน. (2556). บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- จิระ ประवालพฤกษ์. (2538). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานสภาราชภัฏ.
- ณัฐนันท์ ศิริเจริญ. (2557, กันยายน-ธันวาคม). การสื่อสารเพื่อสร้างความรู้และเสริมทักษะด้านการรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับเชิงลึกของเยาวชนไทยจากสามองค์กรประกอบหลัก. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 7(3): 332-341.

- เดชาร สุวรรณแสง. (2556). *ประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://thedctmike.blogspot.com/2013/01/technology-lesson-5.html>.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2543). *มาตรฐานกิจการนักศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ทวีป อภิสัทธ์. (2553). *เทคนิคการเป็นวิทยากรและนักฝึกอบรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ จินาพร. (2553). *รายงานการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2537). *ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น[ลิสเรล] LISREL: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมและพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2542). *โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร สุนะ. (2556). *การรู้เท่าทันในการใช้สื่อออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชา การสื่อสารดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (นิเทศศาสตร์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้. ถ่ายเอกสาร.
- นภินทร ศิริไทย. (2547). *ความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพภูมิคุ้มกันสุขภาพที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน ใน การพัฒนาองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพสู่หลักสูตรในระบบและนอกระบบการศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์. (2558: กันยายน-ธันวาคม). *การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์*. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 9(3): 211-212.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2553). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: บ.กิจปรีดาบริสุทธิ์.
- บุบผา เมฆศรีทองคำ. (2554, มกราคม-มีนาคม). *การรู้เท่าทันสื่อ: การก้าวทันบนโลกข่าวสาร*. วารสารนักบริหาร. 31(1): 117-123.
- ปณิตา วรรณพิรุณ; และ นาโชด วัฒนานัน. (2560). *ความฉลาดทางดิจิทัล*. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา. 29(102): 12-20.
- ปัทมिता รอดประพันธ์; วิเชียร ช่างโสดิสุกุล; และ สายฝน วิบูลรังสรรค์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรเยาวชนรู้เท่าทันสื่อตามแนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วารสารศึกษาศาสตร์. 18(4): 156-170.
- ประดัด นิลพังงา. (2535). *กิจกรรมเสริมหลักสูตร*. วิทยาลัยครูสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.
- ประมา ศาสตระรุจิ. (2560). *ยุทธศาสตร์ภูมิคุ้มกันด้านการรับรู้สื่อ: การเชื่อและการส่งต่อข้อมูลในสื่อออนไลน์*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2552). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์ หรดาล. (2539). *การวางแผนการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากร*. กรุงเทพฯ: คณะอุตสาหกรรมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พินดา พานิชกุล. (2549). *เทคโนโลยีสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. (2552). *ถอดรหัส ลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ: คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ*. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท ครีเอชั่น.
- พรวิไล สุขมาก. (2560). *การเสริมสร้างความยึดมั่นผูกพันในวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาครูช่วงอุตสาหกรรมในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มเทคโนโลยีพระจอมเกล้า*. ปรินญาณินทร์ กศ.ด. (การบริหารและการจัดการการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พลวรรณ วิฑูรกลขิต. (2559). *สว.ตั้งคณะกรรมการสื่อสังคมออนไลน์ กรองข้อมูลสุขภาพโซเชียล*. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561, จาก https://www.matichon.co.th/local/news_251770
- พัฒนา สุขประเสริฐ. (2541). *กลยุทธ์ในการฝึกอบรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. (2546, มกราคม-ธันวาคม). การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา: การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี. *วารสารเซนต์จอห์น*. 6(6): 1-15.
- พีรพล อนุตรโสทธิ. (2560). *สำนักข่าวไทย อสมท. เปิดตัวศูนย์ข่าวก่อนแชร์ ตรวจสอบข้อมูลออนไลน์แก่ประชาชน*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.it24hrs.com/2017/sure-and-share-check-news>
- พีระ จิโรสภณ; และคนอื่นๆ. (2559). *ความรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลกับบทบาทในการกำหนดแนวทางปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เพ็ชร ฐประวิเชตร์. (2553). *เทคนิคการจัดฝึกอบรมและการประชุม*. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2554). *หลักการและแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อย่างสร้างสรรค์*. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2561, จาก <http://www.webblog.rmutt.ac.th/pongpith/2011/07/28/หลักและแนวทางการใช้>
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). *ประกาศมหาวิทยาลัยมหิดล เรื่องนโยบายเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) ของบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล*. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2560, จาก http://www.sc.mahidol.ac.th/scbt/news/นโยบายเกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์%20_Social%20Network_%20ของบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดล.pdf
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะมนุษยศาสตร์. (2548). *ทักษะการรู้สารสนเทศ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2556). ประวัติ. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.swu.ac.th/history.php>
- (2556). อัตลักษณ์นิสิต มศว. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.swu.ac.th/studentidentity.php>
- มานะ ตีรยาภิวัฒน์. (2560, 14 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย จัตรเมือง เป่ามานะเจริญ ที่มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- (2556). นักข่าวกับ Social Media. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559, จาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1683%3A-social-media-&catid=46%3Aacademic&Itemid=7
- มาลี วงศาโรจน์. (2558). โซเชียลมีเดียกับสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/content/493094>
- มูลนิธิเพื่อคนไทย. (2557). คนไทยมอนิเตอร์ 2557: เสียงเยาวชนไทย (Youth Today). สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2558, จาก [http://www.khonthaifoundation.org/files/imagesรายงานคนไทยมอนิเตอร์%20เสียงของเยาวชน%20\(Full%20version\).pdf](http://www.khonthaifoundation.org/files/imagesรายงานคนไทยมอนิเตอร์%20เสียงของเยาวชน%20(Full%20version).pdf)
- เมตตา วิวัฒนากุล. (2557, กรกฎาคม-ธันวาคม). เครือข่ายสังคมออนไลน์กับการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมในสังคมไทย. วารสารศิลปศาสตร์. 6(2): 63-78.
- ไมโครแบรนด์สตูดิโอ. (2559). โซเชียลมีเดียคืออะไรใช้งานอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2559, จาก <http://www.microbrand.co/social-network-คืออะไร-ใช้งานอย่างไร>
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2551). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง.
- ยุคลวัชร ภัทธีจักริฎฐิ. (2559, 6 กรกฎาคม). สัมภาษณ์โดย จัตรเมือง เป่ามานะเจริญ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยุพาศรี ไพรวรรณ. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสื่อนักกิจกรรมแนะแนว. วิทยานิพนธ์ ค.อ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร). นนทบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุทธ ไภยวรรณ. (2556). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยีน ภูววรรณ. (2559). จรรยาบรรณสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.nectec.or.th/schoolnet/about/conduct.php3.html>
- รักจิต มั่นพลศรี. (2547). Media Literacy: ศาสตร์แห่งการเปิดรับสื่อด้วยปัญญา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. 2: 67-83.
- รุจิร ภู่อาระ. (2551). การพัฒนาหลักสูตร: ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลัดดาวัลย์ ผิวทองงาม. (2559, 27 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย จัตรเมือง เป่ามานะเจริญ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วรเมธี ศรีสกุล; และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์. (2559). การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กของคนไทยปัจจุบันเชิง
พุทธบูรณาการ. วารสารภาษาศาสตร์และวัฒนธรรม. 5(1): 103-121.
- วรรณโชค ไชยสะอาด. (2559). เกเรียน-หื่น ออนไลน์ เมื่อคนไทยบางส่วนยังขาดมารยาทบน
โซเชียล. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2561, จาก [https://www.posttoday.com/
politic/report/418847](https://www.posttoday.com/politic/report/418847)
- วรัทธน์ วงศ์มณีกิจ. (2560, 20 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย นครเมือง เป่ามานะเจริญ ทีมมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2557). การสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์. วารสารศรีนครินทรวิโรฒ
วิจัยและพัฒนา. 6(12): 206-217.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2530). งานบุคลากรนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
อุดมศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2538). งานบุคลากรนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย. (2560). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2560, จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย>.
- วิกิพีเดีย. (2560). มหาวิทยาลัยมหิดล. สืบค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2560, จาก
<https://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยมหิดล>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี
สฤษดิ์วงศ์.
- วิจิตร อาวะกุล. (2540). การฝึกอบรมและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. (2550). กรอบความคิดการศึกษาการเรียนรู้เท่าทันสื่อ. สืบค้นเมื่อ 19
สิงหาคม 2559, จาก [http://www.infocommmju.com/icarticle/images/stories/icarticles/
ajwittaya/media_literacy_education.pdf](http://www.infocommmju.com/icarticle/images/stories/icarticles/ajwittaya/media_literacy_education.pdf)
- วิทยา มานะวาณิชเจริญ. (2557). จิตวิทยาวัยรุ่น ตอนที่ 62: อัตลักษณ์ของวัยรุ่น (5). สืบค้นเมื่อ
14 กรกฎาคม 2558, จาก <http://haamor.com/th/จิตวิทยาวัยรุ่น-62>
- วิยะดา ฐิติมาขนิมา. (2553, ตุลาคม-ธันวาคม). เครือข่ายสังคมออนไลน์ แนวโน้ม ปรากฏการณ์
และจริยธรรม. วารสารนักบริหาร. 30(4): 150-156.
- วิริยาภรณ์ ทองสุข. (2559). การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบทของเว็บไซต์. วิทยานิพนธ์
ว.ม. (การบริหารสื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.
- วิโรจน์ ชัยมูล; และ สุพรรณษา ยวงทอง. (2552). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และ
เทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพฯ: โปรวิชั่น.
- ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2556). ชีวิตประจำวันของเยาวชนในยุคสื่อออนไลน์. สืบค้นเมื่อ
4 กรกฎาคม 2558, จาก <http://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/poll648.php>

- สกุลศรี ศรีสารคาม. (2560). *สื่อปรับ ธุรกิจเปลี่ยน แนว 4 สูตรเด็ด พิชิตใจผู้บริโภคยุคดิจิทัล 4.0*. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.thairath.co.th/content/982142>
- สกุลศรี ศรีสารคาม; และคนอื่นๆ. (2559). *รายงานผลการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยการส่งเสริมแนวทางการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในกระบวนการรายงานข่าว ในยุคเทคโนโลยีหลอมรวม*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน. (2532). *กระบวนการฝึกอบรม*. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2560, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/189628>
- สมคิด บางโม. (2551). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. กรุงเทพฯ: วิทพัฒน์.
- สมชาติ กิจรรง. (2545). *สายสัมพันธ์สร้างสรรค์ทีมงาน*. กรุงเทพฯ: มัลติมีเดียเตอร์ฟอร์เมชัน เทคโนโลยี.
- สมชาติ กิจรรง; และ อรรถชัย ฤกษ์ทิพย์. (2539). *เทคนิคการจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์. (2550). *การวิเคราะห์องค์ประกอบ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2556). *การบริหารงานบุคคลแผนใหม่*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สวนดุสิตโพล. (2559). *สื่อโซเชียลกับสังคมไทย ณ วันนี้*. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2561, จาก http://suandusitpoll.dusit.ac.th/UPLOAD_FILES/POLL/2559/PS-2559-1469928675.pdf
- สำนักข่าวเสียงมุสลิม. (2555). *ข้อดีข้อเสียของsocial network*. สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.muslimvoicetv.com/ncontent/region.php?nid=7943>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *โซเชียลมีเดียสื่อไร้สายมหันตภัยวัยรุ่น*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2560, จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/31347-โซเชียลมีเดียสื่อไร้สายมหันตภัยวัยรุ่น.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). *กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)*. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2559, จาก <http://www.mua.go.th/users/bpp/developplan>
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2556). *รู้เท่าทันสื่อ คืออะไร*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2560, จาก <https://bcp.nbtc.go.th/knowledge/detail/306>
- สำเนา ขจรศิลป์. (2538). *มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 2: การพัฒนานักศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สิทธิโชค ปัญญาชัยเสนะ. (2560, 20 สิงหาคม). *สัมภาษณ์โดย จักรเมือง เฝ้ามานะเจริญ ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2553). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัทวิทย์พัฒน์.

- สุขใจ ประเทืองสุขเลิศ. (2549). การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อในยุค
โลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์ น.ม. (วารสารสนเทศ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ; และ กรรณิการ์ สุขเกษม. (2533). เทคนิคทางสถิติขั้นสูงสำหรับการ
วิเคราะห์ข้อมูล เล่ม1. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- (2551). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สามลดา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์; และ ลัดดาวัลย์ รอดมณี. (2527). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว
สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาคพิมพ์.
- สุดารัตน์ ดิษยวรรณะ จันทราวัฒนากุล. (2555). รู้เท่าทันโซเชียลมีเดีย. ใน รวมบทความ
แนวคิดทฤษฎีเทคนิคและประสบการณ์ด้านการเรียนรู้เท่าทันสื่อ. ชาม เชื้อสถาปนศิริ.
หน้า 234-247. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ทพลัส.
- สุพาณี สฤษฏ์วานิช. (2556). การฝึกอบรมและพัฒนาเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: คณะ
พาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2543). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สุภาณี แก้วมณี. (2547). การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อหนังสือพิมพ์: กรณีศึกษานักศึกษา
ระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ว.ม. (สื่อสารมวลชน) กรุงเทพฯ:
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพร พิศาลบุตร; และ ยงยุทธ เกษสาคร. (2545). การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรม.
กรุงเทพฯ: วี.เจ.พรินติ้ง.
- สุริยา เหมตะศิลปะ. (2553). เอกสารฝึกอบรมมาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานที่ 2 การพัฒนา
หลักสูตร. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุวิมล ทิรกานันท์. (2553). สถิติและการวิจัยเบื้องต้นทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- อดุลย์ เพียรรุ่งโรจน์. (2543). การศึกษาแนวคิดเพื่อกำหนดตัวแปรความรู้เท่าทันสื่อสำหรับการ
วิจัยสื่อสารมวลชน. วิทยานิพนธ์ ว.ม. (สื่อสารมวลชน) กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์
และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อรุณรัตน์ ศรีชูศิลป์. (2554). พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาปริญญา
บัณฑิต คณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม
2561, จาก [http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Arunrat_](http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Arunrat_Srichoosin/fulltext.pdf)
[Srichoosin/fulltext.pdf](http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Arunrat_Srichoosin/fulltext.pdf)

- อลิสา อังศิริ. (2558). การสื่อสารทางการตลาดแบบผสมผสานและส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าของผู้บริโภค ในช่วงอายุ เจนวนาย ในร้านวัตสัน ในพื้นที่เขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ปริญญาโท บธ.ม. (การตลาด) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อังศนา ณ สงขลา. (2559). พฤติกรรมการรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยหาดใหญ่. ใน เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7. หน้า 1009-1015. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2540). กระบวนการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ประชาชน.
- อุณาโลม จันทร์รุ่งมณีกุล ; และคนอื่น ๆ. (2549). เปิดประตูสู่การรู้เท่าทันสื่อ แนวคิดทฤษฎีและประสบการณ์การรู้เท่าทันสื่อเพื่อสุขภาพ. นนทบุรี: โครงการสื่อสร้างสรรค์สุขภาพ.
- อุดมศรี โชว์พิทพรชัย. (2559, 27 มิถุนายน). สัมภาษณ์โดย จิตรเมือง เป่ามานะเจริญ ที่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุลิสซา ครุฑะเสน. (2556, กันยายน-ธันวาคม). แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เท่าทันสื่อของแกนนำเยาวชน. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal. 6(3): 276-285.
- อุษา บิ๊กกินส์. (2555, กันยายน-ธันวาคม). การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ Media and Information Literacy. วารสารสิทธิพิเศษ. 26(80): 147-161.
- เอพีไทย. (2559). เจาะเบื้องหลังแคมเปญ Better Social สังคมออนไลน์ดี ๆ เริ่มต้นที่ #เช็กก่อนแชร์. สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.brandbuffet.in.th/2016/08/ap-thailand-better-social-viral>
- เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอเรซี ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ด.ด. (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา) กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2556). พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ e-commerce (a managerial perspective). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ไอที24ชั่วโมง. (2557). กระทรวงวิทย์ฯ แกล้งยืนยัน ข่าวนาซาบอกโลกมืด 6 วัน ไม่จริง หลังพบแชร์ไม่เลิก. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2558, จาก <http://www.it24hrs.com/2014/6-days-earth-darkness-fake-2>
- Altbach, Philip G. (2007). *The Underlying Realities of Higher Education in the 21st*. Massachusetts: UNESCO.
- Aufderheide, P. (1992). *Media Literacy*. A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy. Retrived February 16, 2017, from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED365294.pdf>
- Baran, S. J. (2007). *Introduction to mass communication: media literacy and culture*. Boston: McGraw-Hill.

- Barnes, N.G.; & Lescault, A.M. (2011). *Social media soars as higher-ed experiments and reevaluates its use of new communications tools*. Retrieved July 5, 2016, from <http://www.umassd.edu/media/umassdartmouth/cmr/studiesandresearch/higherEd.pdf>
- Benson, Vladlena; & Morgan, Stephanie. (2013). *Social Higher Education: How Effective is it?*. Proceedings of the International Conference on e-Learning. pp. 45 - 51. Cape Town: South Africa.
- Buck, Stephanie. (2012). *12 Things Students Should Never Do on Social Media*. Retrieved May 10, 2017, from https://mashable.com/2012/09/04/students-social-media-warnings/?utm_cid=mash-com-Tw-main-link#wjXuVRMZx8qc
- Buckingham, D. (2004). *Handbook of New Media*. London: Sage.
- Buckingham, D.; Banaji, S.; Carr, D.; Cranmer, S.; & Willett, R. (2005). *The media literacy of children and young people: A review of the research literature*. Project Report. London: OFCOM.
- Burkhardt, Gina; et al. (2003). *Engauge 21st Century Skills: Literacy in the Digital Age*. Retrieved November 27, 2015, from <http://pict.sdsu.edu/engauge21st.pdf>
- Campbell, D. T., Stanley, J. C., & Gage, N. L. (1963). *Experimental and quasi-experimental designs for research*. Boston: Houghton Mifflin.
- Canada's centre for digital and media literacy. (2016). *Media Literacy Fundamentals*. Retrieved January 26, 2017, from <http://mediasmarts.ca/digital-media-literacy/general-information/digital-media-literacy-fundamentals/media-literacy-fundamentals>
- (2017). *Media Literacy: A Definition and More*. Retrieved January 17, 2017, from <http://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more>
- Center for Media Literacy. (2008). *Literacy for the 21st century: An overview & orientation guide to media literacy education*. Retrieved July 5, 2016, from http://medialit.org/sites/default/files/01a_mlkorientation_rev2.pdf
- Crawford, C.C. (1954). *How to make training survey*. Los Angeles: Crawford.
- Cronbach, Lee J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd. New York: Harper and Row.
- Deil-Amen, Regina; Rios-Aguilar, Cecilia; & Canche, Manuel Sacramento Gonzalez. (2012). *Social media in higher education*. Retrieved 26 November, 2015, from <http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=hfdavis>
- Edward, A. Suchrman. (1967). *Evaluative Research*. New York: Russell Sage Foundation.

- Goldstein, I. L. (1993). *Training in organizations: Needs Assessment Development and Evaluation*. (3rd ed.). California: Brooks/Cole.
- Hair, Joseph F.; et al. (1998). *Multivariate Data Analysis*. 5th ed. New Jersey: Prentice - Hall.
- Hans, C. Schmidt. (2012, February). Media Literacy Education at the University Level. *The Journal of Effective Teaching an online journal devoted to teaching excellence*. 12(1): 64-77.
- Harvard Institute Of Politics. (2011). *IOP youth polling: Spring 2011 survey*. Retrieved November 20, 2015, from <http://www.iop.harvard.edu/spring-2011-survey>
- Hobbs, R. (1998). *Teaching with and about film and television; Integrating media literacy concepts into management education*. Retrieved January 5, 2017, from <http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/02621719810210136#>
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: A Plan of action (knight commission on the information needs of communities in a democracy)*. Washington, DC: Aspen Institute & Knight Foundation.
- Kingsbery, J. B. (1975). *Personnel Administration for Thai Student*. Bangkok: Thammasat University.
- Kirkpatrick, D. L. (1994). *Evaluating Training Programs: the Four Levels*. San Francisco: Berrett-Kochler.
- Kline, Paul. (1998). *The New Psychometrics: Science, Psychology and Measurement*. New York: Rutledge.
- Kommers , P. (2011). *Social Media for Learning by Means of ICT*. Retrieved November 19, 2015, from <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214685.pdf>
- Laudon, Kenneth C.; & Traver, Carol Guercio. (2010). *E-commerce 2010s:business, technology,society*. Boston: Prentice Hall.
- Livingstone , S. (2004). *What is Media Literacy?*. Intermedia. 32(3): 18-20.
- Livingstone,S., Van Couvering, E., & Thumim, N. (2005). *Adult media literacy: a review of the research literature*. London. United Kingdom: Department of Media and Communications, London School of Economics and Political Science.
- Lenhart, A.; & Madden, M. (2007). *Teen and Social Media*. Washington, D.C.: Pew Internet & American Life Project.
- Likert, R.A. (1932, May). Technique for the Measurement of Attitudes. *Arch Psychological*. 25(140): 1-55.

- Moers, R.D. (1982). *Guideline for Training Evaluation*. Bangkok: The Civil Service Training Institute, The Office of the Civil service Commission.
- National Association for Media Literacy Education. (2017). *MEDIA LITERACY DEFINED*. Retrieved January 17, 2017, from <https://namle.net/publications/media-literacy-definitions>
- Neill, J. (2005). *John Dewey: Philosophy of Education*. Retrieved July 17, 2017, from <http://www.wilderdom.com/experiential/JohnDeweyPhilosophyEducation.html>
- Oxstrand, B. (2009). *Media Literacy Education-A discussion about Media education in the Western countries, Europe and Sweden*. Retrieved March, 17 2016, from https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22007/1/gupea_2077_22007_1.pdf
- Potter, W. J. (2011). *Media literacy*. Los Angeles: SAGE.
- Reuben, Rachel. (2008). *The Use of Social Media in Higher Education for Marketing and Communications: A Guide for Professionals in Higher Education*. Retrieved July, 5 2016, from http://www.fullerton.edu/technologyservices/_resources/pdfs/social-media-in-higher-education.pdf
- Safko, L.; & Brake, D.K. (2009). *The Social Media Bible: Tactics, Tools, and Strategies for Business success*. New Jersey: Wiley.
- Schleicher, Andreas. (2017). *School children 'should be taught to recognise fake news*. Retrieved May 23, 2018, from <https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/school-children-taught-recognise-fake-news-donald-trump-andreas-schleicher-a7636251.html>
- Selwyn, Neil. (2011). *SOCIAL MEDIA IN HIGHER EDUCATION*. Retrieved November 20, 2015, from <http://www.educationarena.com/pdf/sample/sample-essay-selwyn.pdf>
- Silverblatt, A. (1995). *Media literacy: Keys to interpreting media messages*. Connecticut: Praeger.
- Sokolowski, P. (2014). *Selfie And Hashtag Are Being Added To The Merriam-Webster Dictionary*. Retrieved May 20, 2018, from <http://www.businessinsider.com/selfie-and-hashtag-added-to-the-dictionary-2014-5>
- Strauss, J.; & Frost, R. (2009). *E-marketing*. (7th ed.). New York: Routledge.
- Tabachnick, Barbary G; & Fidell, Linda S. (1996). *Using Multivariate Statistics*. 3rd ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tallim, J. (2005). *What is MediaLiteracy?*. Retrieved March 2, 2017, from http://www.mediaawareness.ca/English/teachers/media-literacy/what_is_media_literacy.cfm

- The Partnership for 21st Century Skills. (2013). *Framework for 21st Century Learning*. Retrieved July 5, 2016, from <http://www.p21.org/overview>
- The Social media Advisory Group. Victoria University. (2012). *Using Social Media for Learning and Teaching*. Retrieved November 19, 2015, from https://learningandteaching.vu.edu.au/teaching_practice/blended_learning/social_media/Resources/Using_social_media_for_learning_and_teaching.pdf
- Thoman, E.; & Jolis, T. (2008). *Literacy for the 21st Century An Overview & Orientation Guide To Media Literacy Education*. Retrieved March 2, 2017, from http://www.medialit.org/sites/default/files/01_MLKOrientation.pdf
- Turow, J. (2010). *Media today: an introduction to mass communication*. New York : Routledge.
- UNESCO. (2016). What is MIL. Retrieved January 20, 2016, from <https://en.unesco.org/global-mil-week-2016>
- Wan, G.; & Cheng, H. (2004). *The Media-Savvy: Teaching Media Literacy Skills Grade 2-6*. Illinois: Zephyr Prees.
- Williamson, A. (2013). *Social Media Guidelines for Parliaments*. Retrieved March 2, 2017, from <http://www.ipu.org/PDF/publications/SMG2013EN.pdf>
- Wineburg, Sam; et al. (2016). *Evaluating Information: The Cornerstone of Civic Online Reasoning*. California: Stanford Digital Repository.
- Wood, J.T. (2006). *Communication in our lives*. Boston: Wadsworth.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็น

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อสอบถามความคิดเห็น

สรุปการประเมินความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ

**รายนามผู้เชี่ยวชาญเพื่อสอบถามความคิดเห็น
เกี่ยวกับองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนม คลีฉายา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ดร.จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรียา กิจเจริญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
อาจารย์รุ่งดาว จารุภูมิ	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แววตา เตชาทวิวรรณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
แบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา
สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร**

นายปราการ พันธุเสนา	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
นายพีรพล อนุตรโสทธิ	บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)
รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา บิ๊กกินส์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
อาจารย์ยุคลวัชร ภัคดีจักรวุฒิ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พันตำรวจเอกญาณพล ยั่งยืน	สมาคมผู้ดูแลเว็บไทย

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
เพื่อสอบถามความคิดเห็นประกอบการพัฒนาเครื่องมือเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต
นักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

ทักษะใดบ้างที่จำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรู้เท่าทัน

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับนิสิตนักศึกษาในการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ มีดังนี้

1. การเข้าถึงและการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ วิธีการเข้าถึงสื่อดิจิทัล การใช้งาน มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเลือกที่จะใช้เพื่อประโยชน์และเลือกที่ปฏิเสธการใช้งานที่นำไปสู่ความเสี่ยงต่อตนเอง และความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาทางตรงและทางอ้อม ทักษะการรู้จักสื่อประเภทต่างๆ ว่าสื่อนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง การนำสื่อไปใช้ประโยชน์และโทษจากการใช้สื่อนั้น
2. การค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ ทักษะการรู้เท่าทันไอซีที การมีทักษะการใช้สื่อในการค้นหาข้อมูล ผู้ใช้รายใหม่ยังไม่มีทักษะในการค้นหาข้อมูล จากอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์
3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การแยกแยะประเภทเนื้อหาแยกได้ระหว่างข่าวและโฆษณา การตรวจสอบที่มาของข่าวหรือการตรวจสอบข่าวจากแหล่งอื่นๆ โดยเฉพาะข้อมูลที่มีการส่งต่อกันทางสื่อสังคมออนไลน์อย่างมากเช่น ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลภัยพิบัติควรมีทักษะการตีความเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่
4. การเข้าใจลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ ความเป็นตัวตนในโลกความจริงและโลกเสมือนที่มีความแตกต่างกัน เข้าใจวัฒนธรรมและปัญหาของชุมชนออนไลน์ ความรุนแรง การถูกกลั่นแกล้งและการถูกหลอกลวง
5. การตระหนักถึงกฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มารยาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั้งในระดับประเทศและในระดับโลกการตรวจสอบเนื้อหาและรู้จักปฏิเสธเนื้อหาที่จะมีโอกาสนำไปสู่ความเสี่ยงต่อตนเอง รู้จักป้องกันตนเองให้ปลอดภัยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์
6. การสร้างสรรค์สื่อสังคมออนไลน์ การร่วมมือและการทำงานเป็นเครือข่ายรวมถึงการแบ่งปันข้อมูล รวมถึงการนำข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนรู้ แก้ปัญหาสังคม รวมถึงการรณรงค์พัฒนาสังคม

สรุปการประเมินความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ
เรื่อง การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา
สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร

สรุปการประเมินความเที่ยงตรง (IOC) ของเครื่องมือวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบ การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขต กรุงเทพมหานคร โดยผู้เชี่ยวชาญให้เหตุผลหรือใช้วิจารณ์ฐานว่าข้อความในแบบสอบถามมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งทำการประเมินความเที่ยงตรง โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความเที่ยงตรง ดังนี้

คะแนน - 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อความนั้น ผู้ตอบจะไม่เข้าใจความหมายเกี่ยวกับข้อความของทักษะนั้นว่ามีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

คะแนน 0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าข้อความนั้น ผู้ตอบจะเข้าใจความหมายเกี่ยวกับข้อความของทักษะนั้นว่ามีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

คะแนน +1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าข้อความนั้น ผู้ตอบจะเข้าใจความหมายเกี่ยวกับข้อความของทักษะนั้นว่ามีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

ดำเนินการเสร็จแล้วนำมาหาค่า IOC พิจารณาข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับเนื้อหาที่ต้องการวัด ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มาใช้กำหนดเป็นข้อความในแบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อความในแบบสอบถาม	สรุปผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน			ค่า IOC	สรุปข้อความ		ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	ไม่ สอดคล้อง (-1)	ไม่ แน่ใจ (0)	สอดคล้อง (+1)		นำไปใช้	ตัด ออก	
1.การหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายประเภทโดยไม่เชื่อถือจากแหล่งข้อมูลเดียว			5	1.0	✓		
2.การหาข้อมูลที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองจากสื่อสังคมออนไลน์		1	4	0.8	✓		
3.การรู้เทคนิคในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์			5	1.0	✓		
4.การรู้ศักยภาพในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์		2	3	0.6	✓		แก้คำสำคัญ
5.การรู้แหล่งในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์		3	2	0.4		✓	
6.การรู้วัตถุประสงค์ที่แน่นอนในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์		1	4	0.8	✓		
7.การเลือกใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เหมาะสมเพื่อเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์		1	4	0.8	✓		
8.การเลือกแอปพลิเคชันหรือโปรแกรมที่เหมาะสมเพื่อการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์			5	1	✓		
9.การรู้วิธีใช้แอปพลิเคชันหรือโปรแกรมเพื่อป้องกันการหลอกลวงต่างๆ จากสื่อสังคมออนไลน์	1	1	3	0.4		✓	
10.การเข้าใจเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างชัดเจน	1	2	2	0.2		✓	
11.การเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าสัญลักษณ์นั้นหมายถึงอะไร			5	1	✓		

ข้อความในแบบสอบถาม	สรุปผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน			ค่า IOC	สรุปข้อความ		ข้อเสนอ แนะเพิ่มเติม
	ไม่ สอดคล้อง (-1)	ไม่ แน่ใจ (0)	สอดคล้อง (+1)		นำไปใช้	ตัด ออก	
12.การเข้าใจคำศัพท์จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าคำนั้นหมายถึงอะไร			5	1	✓		
13.การเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อสังคมในวงกว้าง			5	1	✓		แก้คำในประโยค
14.การเข้าใจถึงเป้าหมายของเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ต้องการโน้มน้าว จูงใจ ให้ผู้อ่านคล้อยตาม		1	4	0.8	✓		แก้คำในประโยค
15.การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงประเพณีและวัฒนธรรม	1	1	3	0.4		✓	
16.การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์		2	3	0.6	✓		แก้คำในประโยค
17.การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงยุคสมัยหรือวิถีชีวิตในปัจจุบัน (ไลฟ์สไตล์)		2	3	0.6	✓		
18.การรู้ข้อกฎหมายและบทลงโทษของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์			5	1	✓		
19.การรู้จักเจ้าของหรือผู้สร้างเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์		2	3	0.6	✓		การรู้จักแหล่งข่าว
20.การรู้สึกถูกคิดและไต่ตรองทุกครั้งเมื่อได้รับข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์			5	1	✓		
21.การวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูลว่าเชื่อถือได้หรือไม่			5	1	✓		

ข้อความในแบบสอบถาม	สรุปผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน			ค่า IOC	สรุปข้อความ		ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	ไม่ สอดคล้อง (-1)	ไม่ แน่ใจ (0)	สอดคล้อง (+1)		นำไปใช้	ตัด ออก	
22.การเปรียบเทียบข้อมูลจาก หลายๆแหล่ง ทั้งจากสื่อ ออนไลน์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ		1	4	0.8	✓		
23.การตีความเนื้อหาข้อมูล		1	4	0.8	✓		
24.การวิเคราะห์และจัด ประเภทของข้อมูล		1	4	0.8	✓		
25.การตรวจสอบความถูกต้อง ของเนื้อหา			5	1	✓		
26.การตรวจสอบภาพว่ามี การติดต่อหรือไม่			5	1	✓		
27.การตรวจสอบว่าคลิปวิดีโอ มีการติดต่อหรือไม่		1	4	0.8	✓		
28.การวิเคราะห์ถึงค่านิยม และความเชื่อที่แอบแฝงอยู่ใน ข้อมูล	1		4	0.6	✓		
29.การวิเคราะห์ถึงวิธีการส่ง สารเพื่อเพิ่มความสนใจ		1	4	0.8	✓		แก้ที่ผู้สร้าง เนื้อหาใช้
30.การแยกแยะระหว่าง ข้อเท็จจริงและความเห็น			5	1	✓		
31.การแยกแยะถึงข้อแตกต่าง ระหว่างชีวิตจริงและชีวิตใน โลกออนไลน์			5	1	✓		
32.การพิจารณาใคร่ครวญ ข้อมูลในหลายๆ มุมมอง		1	4	0.8	✓		
33.การวิเคราะห์เหตุผลในการ ที่เลือกฟรีเซนต์เตอร์ เซลล์ หรือศิลปินดารามาช่วย โปรโมทการนำเสนอข้อมูล		1	4	0.8	✓		
34.การวิเคราะห์ความรู้สึกของ ผู้รับสารหลังจากที่ได้รับ เนื้อหา		1	4	0.8	✓		ความรู้สึก ของตนเอง

ข้อความในแบบสอบถาม	สรุปผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน			ค่า IOC	สรุปข้อความ		ข้อเสนอ แนะเพิ่มเติม
	ไม่ สอดคล้อง (-1)	ไม่ แน่ใจ (0)	สอดคล้อง (+1)		นำไปใช้	ตัด ออก	
35.การวิเคราะห์ถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นของข้อมูลต่อสังคม			5	1	✓		
36.การวิเคราะห์ถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นของข้อมูลต่อ การเมือง		2	3	0.6	✓		เพิ่ม วัฒนธรรม
37.การแยกแยะเนื้อหาและ โฆษณาออกจากกันได้		1	4	0.8	✓		โฆษณาที่ แอบแฝง
38.การวิเคราะห์และคาดคะเน ถึงผลลัพธ์ของข้อมูลอย่างมี เหตุผล		1	4	0.8	✓		
39.การวิเคราะห์เทคนิคในการ นำเสนอที่ใช้ในการถ่ายทอด สารเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ		1	4	0.8	✓		ยุบรวมข้อ 29
40.การวิเคราะห์เทคนิคการ โน้มน้าวใจที่ใช้ในการ ถ่ายทอดสารเพื่อให้เกิดความ น่าเชื่อถือ			5	1	✓		
45.การกลั่นกรองข้อมูลว่า เชื่อถือได้หรือไม่			5	1	✓		
46.การคัดเลือกข้อมูลที่เป็น ประโยชน์			5	1	✓		
47.การหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ไม่ ต้องการ			5	1	✓		
48.การหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่เป็น อันตราย			5	1	✓		
49.การจัดเก็บเนื้อหาอย่าง เป็นระเบียบ		2	3	0.6	✓		
50.การระบุถึงคุณค่าเชิง สุนทรียะของข้อมูล		1	4	0.8	✓		แก้อารมณ์ ความรู้สึก
51.การนำเนื้อหาที่มีประโยชน์ จากสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ ประโยชน์และเพิ่มพูนความรู้ ของตนเอง			5	1	✓		

ข้อความในแบบสอบถาม	สรุปผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน			ค่า IOC	สรุปข้อความ		ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	ไม่ สอดคล้อง (-1)	ไม่ แน่ใจ (0)	สอดคล้อง (+1)		นำไปใช้	ตัด ออก	
52.การตระหนักถึงผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและ วงศ์ตระกูล		1	4	0.8	✓		แก้ ครอบครัว
53.การตระหนักถึงผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นแก่สถาบันที่ตนเอง กำลังศึกษา		1	4	0.8	✓		
54.การตระหนักถึงผลกระทบ ที่จะเกิดขึ้นแก่สังคม			5	1	✓		
55.การตระหนักถึงมารยาทใน การใช้สื่อสังคมออนไลน์			5	1	✓		
56.การตระหนักถึงการป้องกัน ตนเองให้ปลอดภัยจากการใช้ สื่อสังคมออนไลน์			5	1	✓		
57.การตระหนักถึงข้อแตกต่าง ระหว่างชีวิตจริงและชีวิตใน โลกออนไลน์			5	1	✓		
58.การรวบรวมข้อมูลจาก หลายๆแห่งเพื่อนำมาผลิตเป็น งานใหม่		3	2	0.4		✓	แก้รวบรวม แนวคิด
59.การค้นคว้าข้อมูล ประกอบการผลิตและ สร้างสรรค์สื่อ			5	1	✓		
60.การสร้างสรรค้งานที่เกิด ประโยชน์และมีคุณค่า			5	1	✓		
61.การสร้างสรรค้งานคำพูดที่ใช้ กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึก			5	1	✓		
62.การสร้างสรรค้งานสัญลักษณ์ที่ ใช้กระตุ้นอารมณ์และ ความรู้สึก	1		4	0.6	✓		
63.การใช้สีและสื่อประสมอื่นๆ เพื่อใช้กระตุ้นอารมณ์และ ความรู้สึก		1	4	0.8	✓		

ข้อความในแบบสอบถาม	สรุปผลการประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน			ค่า IOC	สรุปข้อความ		ข้อเสนอ แนะเพิ่มเติม
	ไม่ สอดคล้อง (-1)	ไม่ แน่ใจ (0)	สอดคล้อง (+1)		นำไปใช้	ตัด ออก	
64.การสร้างสรรค์เพลงและ เสียงที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และ ความรู้สึก			5	1	✓		
65.การสร้างสรรค์ความคิด ผ่านการใช้ภาษาหรือคำพูดที่ สุภาพเหมาะสม			5	1	✓		
66.การสร้างสรรค์ความคิดใน แง่มุมที่หลากหลาย			5	1	✓		

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

เพิ่มข้อคำถาม

-การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิป
วิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์

-การตระหนักถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย

-การรวบรวมแนวคิดจากหลายๆ แหล่งข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำมาผลิตเป็น

ผลงานของตนเอง

-การช่วยแก้ไขข้อมูลเท็จที่แพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ให้ถูกต้อง

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา

แบบสอบถาม การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ท่านตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด การตอบคำถามนี้เป็นการแสดงความคิดเห็น คำตอบของท่านทุกข้อจะมีคุณค่าอย่างยิ่งต่องานวิจัย ข้อมูลท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ ข้อมูลรายบุคคลจะไม่ถูกนำไปเผยแพร่ในรายงานใดๆ ทั้งสิ้น และจะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น จะไม่ส่งผลเสียต่อท่านแต่อย่างใด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณที่ท่านสละเวลาในการแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ทางการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงในความร่วมมือของท่าน

นายฉัตรเมือง เป่ามานะเจริญ

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรการบริหารและการจัดการการศึกษา
แขนงวิชาการบริหารการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างตามสถานภาพของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. ท่านกำลังศึกษาอยู่ ☐ ชั้นปีที่ 1 ☐ ชั้นปีที่ 2 ☐ ปีที่ 3 ☐ ชั้นปีที่ 4 ☐ ว่างชั้นปีที่ 4

3. มหาวิทยาลัย ☐ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ☐ มหาวิทยาลัยมหิดล ☐ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. กลุ่มสาขาที่ศึกษา ☐ กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
☐ กลุ่มศิลปกรรม สื่อ และวัฒนธรรม
☐ กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
☐ กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบความรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

คำชี้แจง

ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นในแต่ละทักษะที่ท่านเห็นว่ามีสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

5 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ระดับ มาก

3 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ระดับ น้อย

1 หมายถึง ทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
1	การหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายประเภทโดยไม่เชื่อถือจากแหล่งข้อมูลเดียว					
2	การรู้เทคนิคในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
3	การรู้คำสำคัญ (คีย์เวิร์ด) ในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
4	การรู้แหล่งที่มาในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
5	การรู้วัตถุประสงค์ที่แน่นอนในการค้นหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
6	การเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าสัญลักษณ์นั้นหมายถึงอะไร					
7	การเข้าใจคำศัพท์จากสื่อสังคมออนไลน์ว่าคำนั้นหมายถึงอะไร					
8	การเข้าใจถึงผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อตนเองและสังคมในวงกว้าง					
9	การเข้าใจถึงเป้าหมายเบื้องหลังของเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ต้องการโน้มน้าว จูงใจ ให้ผู้อ่านคล้อยตาม					
10	การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ว่าอาจมีโอกาสมิใช่ความจริง					
11	การเข้าใจเนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงยุคสมัยหรือวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน (ไลฟ์สไตล์)					
12	การรู้ข้อกฎหมายและบทลงโทษของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์					
13	การรู้จักแหล่งข่าว เจ้าของหรือผู้สร้างเนื้อหาในสื่อสังคมออนไลน์ว่าคือใคร					
14	การวิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าเชื่อถือได้หรือไม่					
15	การเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง ทั้งจากสื่อออนไลน์และแหล่งข้อมูลอื่นๆ					
16	การตีความเนื้อหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					

ข้อ	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
17	การวิเคราะห์และจัดประเภทของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
18	การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์					
19	การตรวจสอบภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการตัดต่อหรือไม่					
20	การตรวจสอบว่าคลิปวิดีโอจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีการตัดต่อหรือไม่					
21	การวิเคราะห์ถึงค่านิยมและความเชื่อที่แอบแฝงอยู่ในข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
22	การแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงและความเห็นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
23	การแยกแยะถึงข้อแตกต่างระหว่างชีวิตจริงและชีวิตในโลกออนไลน์					
24	การพิจารณาใคร่ครวญข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ในหลายๆ มุมมอง					
25	การวิเคราะห์เหตุผลในการที่เลือกพรีเซนเตอร์เซเลบหรือศิลปินดารามาช่วยโปรโมทการนำเสนอข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์					
26	การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อสังคม					
27	การวิเคราะห์ความรู้สึกของตนเองหลังจากที่ได้อ่านเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์					
28	การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการเมือง					
29	การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อวัฒนธรรม					
30	การแยกแยะโฆษณาที่แอบแฝงอยู่ในเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ได้					
31	การวิเคราะห์และคาดคะเนถึงผลลัพธ์ของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างมีเหตุผล					
32	การวิเคราะห์เทคนิคในการนำเสนอที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ					

ข้อ	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
33	การวิเคราะห์เทคนิคการโน้มน้าวใจที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ					
34	การวิเคราะห์การใช้ภาษาที่ใช้ในการถ่ายทอดสารจากสื่อสังคมออนไลน์					
35	การตัดสินใจที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์อย่างเที่ยงตรง					
36	การประเมินข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีคุณค่าทางศีลธรรมและจรรยาบรรณ					
37	การประเมินข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม					
38	การกลั่นกรองข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ว่าเชื่อถือได้หรือไม่					
39	การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นประโยชน์					
40	การหลีกเลี่ยงเนื้อหาจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นอันตราย					
41	การบันทึกและจัดเก็บเนื้อหาที่ต้องการจากสื่อสังคมออนไลน์อย่างเป็นระเบียบ					
42	การระบุถึงคุณค่าทางอารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจของข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์					
43	การนำเนื้อหาที่มีประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ไปใช้ประโยชน์และเพิ่มพูนความรู้ของตนเอง					
44	การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองและครอบครัวจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
45	การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สถาบันที่ตนเองกำลังศึกษาจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
46	การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อผู้อื่นจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์					

ข้อ	การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
47	การตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมจากการโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
48	การตระหนักถึงมารยาทในการใช้สื่อสังคมออนไลน์					
49	การตระหนักถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้อยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย					
50	การตระหนักถึงข้อแตกต่างระหว่างชีวิตจริงและชีวิตในโลกออนไลน์					
51	การรวบรวมแนวคิดจากหลายๆ แหล่งข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อนำมาผลิตเป็นผลงานของตนเอง					
52	การค้นคว้าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อประกอบการผลิตและสร้างสรรค์สื่อของตนเอง					
53	การสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม					
54	การสร้างสรรค์คำพูดที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
55	การสร้างสรรค์สัญลักษณ์ที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
56	การใช้สีและสื่อประสมอื่นๆ เพื่อใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
57	การสร้างสรรค์เพลงและเสียงที่ใช้กระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
58	การสร้างสรรค์ความคิดผ่านการใช้ภาษาหรือคำพูดที่สุภาพเหมาะสมในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
59	การสร้างสรรค์ความคิดในแง่มุมที่หลากหลายในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์					
60	การช่วยแก้ไขข้อมูลเท็จที่แพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ให้ถูกต้อง					

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) กิจกรรม
แบบประเมินความเหมาะสม(ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรม
แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมินกิจกรรมฝึกอบรม
แบบประเมินดัชนีความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ
สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ (ร่าง) กิจกรรม
ผลการประเมินดัชนีความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ
ผลการหาค่าอำนาจจำแนกข้อแบบทดสอบ
ผลการหาค่าความยากของแบบทดสอบ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ
(ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

นายปรการ พันธุเสนา	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
นายพีรพล อนุตรโสทธิ์	บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)
อาจารย์สมสิทธิ์ มีแสงนิล	สถาบันทอมมีทอปไคซ์
นายภาวฐ พงษ์วิทยภาณุ	เว็บไซต์ tarad.com
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจวรรณ อุซุงศ์อมร	มหาวิทยาลัยสยาม
ดร.สุดาร์ตน์ ดิษยวรรณะจันทรวัดนา	สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แววตา เตชะทวิวรรณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ แสนทวี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
นายไกรวิน วัฒนะรัตน์	เพจ เกิน 8 บรรทัด

แบบประเมินความเหมาะสม
(ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษา

คำชี้แจง

แบบประเมินนี้เป็นการตรวจสอบโครงร่างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่านซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่างๆ ของกิจกรรม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และกรุณาเขียนข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมต่อไป

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านได้สละเวลาในการตรวจสอบโครงร่างกิจกรรมฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

นายฉัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ

นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรการบริหารและการจัดการการศึกษา
 แขนงวิชาการบริหารการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบประเมินความเหมาะสม
(ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษา

คำชี้แจง

ขอให้ท่านได้โปรดพิจารณาว่าองค์ประกอบของ (ร่าง) กิจกรรมฯ ในส่วนต่างๆ ต่อไปนี้ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด และโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ความเหมาะสม				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
ปัญหาและความจำเป็นของกิจกรรม					
1.มีความสมเหตุสมผล					
2.มีความสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นปัจจุบัน					
3.มีความจำเป็นต้องพัฒนากิจกรรม					
เหตุผลของการจัดกิจกรรม					
4.มีความเป็นไปได้					
5.สามารถนำไปใช้ได้จริง					
6.มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานรองรับ					
วัตถุประสงค์ของกิจกรรม					
7.มีความชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง					
8.มีความเป็นไปได้					
โครงสร้างกิจกรรมและเวลา					
9.การจัดเรียงกิจกรรม					
10.ระยะเวลาที่กำหนด					
สื่อวัสดุและอุปกรณ์					
11.ช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์					
12.มีความหลากหลาย					
13.มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม					
14.มีความเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม					

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษา

ประเด็นข้อคำถามในการสัมภาษณ์

1. ความมุ่งหมายของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสมควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้างจึงจะมีความเหมาะสมมากที่สุด
2. รายละเอียดการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสมควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้างจึงจะมีความเหมาะสมมากที่สุด
3. แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสมควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้างจึงจะมีความเหมาะสมมากที่สุด
4. การวัดและการประเมินผลกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีความเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสมควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดบ้างจึงจะมีความเหมาะสมมากที่สุด

แบบประเมินความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ (CVI)

คำชี้แจง

เชิญท่านพิจารณาข้อคำถามของแบบทดสอบแต่ละข้อว่า มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาของตัวแปรที่ศึกษาหรือไม่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าสอดคล้องให้เขียน ✓ ที่ช่อง

1 = ไม่สอดคล้อง, 2 = ต้องปรับปรุงมาก, 3 = ปรับปรุงเล็กน้อย, 4 = มีความสอดคล้อง

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				คำแนะนำ
		1	2	3	4	
1	มีคนถ่ายภาพหญิงสาวคนหนึ่งแต่งหน้าในสไตล์ของตัวเอง แล้วถูกคนถ่ายภาพมาวิจารณ์บนเฟซบุ๊กตัวเองอย่างสนุกสนาน การกระทำนี้ถือเป็นเรื่องปกติบนโลกออนไลน์					
2	ภาพนักเรียนหญิงม.ต้นในชุดนักเรียนเรียบร้อยแต่มีตุ๊กตาใหญ่โตมาก ห้อยอยู่ที่กระเป๋าซึ่งคนถ่ายภาพมาตั้งใจจะแซวความใหญ่ของตุ๊กตา กลายเป็นว่าคอมเมนต์ที่กลับมาขึ้น กลับเป็นคำหยาบคายร้ายกาจจำนวนมาก การกระทำนี้ผู้ถ่ายภาพไม่ผิดฐานละเมิด					
3	การถ่ายภาพรถบนท้องถนนที่ติดขัดแล้วนำไปโพสรายงานการจราจร สามารถทำได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องมีการเซ็นเซอร์ใดๆ					
4	การโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะของนิสิตนักศึกษานั้น จะเกิดผลกระทบด้านลบต่อสถาบันที่ตนเองกำลังศึกษา					
5	การโพสต์ข้อความของนิสิตนักศึกษาถือเป็นเรื่องส่วนตัวซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันที่กำลังศึกษา					
6	การโพสต์ข้อความไม่พอใจสถานศึกษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะผู้เกี่ยวข้องจะได้รับทราบและแก้ไขปัญหาคความไม่พอใจนี้					
7	คำว่า “รู้เท่าไม่ถึงการณ์” เป็นคำแก้ตัวที่คนในสังคมยอมรับได้สำหรับพฤติกรรมที่กระทำไปอย่างไม่ตั้งใจบนสื่อสังคมออนไลน์					
8	คนที่ไปดูหนังในโรงภาพยนตร์มาแล้วกลับมาเขียนคอมเมนต์โพส หรือแชร์ภาพจากภาพยนตร์ ถือว่าถูกต้องเพราะจะได้แบ่งปันให้คนอื่นได้รู้ด้วย					
9	รูปภาพที่โพสต์เองหรือภาพที่เลือกแชร์ออกไป รวมถึงข้อความหรือการแสดงความคิดเห็นมีผลต่อภาพลักษณ์ของผู้ที่โพสต์ เพราะเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงอารมณ์ ทัศนคติ และวุฒิภาวะของผู้โพสต์					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				คำแนะนำ
		1	2	3	4	
10	การที่บริษัทขอตรวจสอบเฟซบุ๊กของนิสิตก่อนที่จะรับเข้าทำงาน ถือว่าทำได้เพราะต้องการพิจารณาทัศนคติของนิสิตคนนั้นว่าเป็นคนแบบไหน มีทัศนคติอย่างไร					
11	การโพสต์ข้อความของนิสิตนักศึกษาเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่จำเป็นต้องให้ครอบครัวรับรู้หรือเกี่ยวข้องก็ได้					
12	ถ้านิสิตนักศึกษาโพสต์ข้อความที่หยาบคาย ผู้อื่นจะมองนิสิตนักศึกษาคนนั้นในทางลบ					
13	การแชร์ไฟล์เพลง รูปภาพ วิดีโอ ของผู้อื่น ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สามารถทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย					
14	การคัดลอกบทความจากอินเทอร์เน็ตเพื่อมาทำรายงานส่งอาจารย์นั้นไม่ต้องบอกที่มาของบทความก็ได้เพราะทุกคนสามารถเข้าถึงและนำมาใช้ได้					
15	ชายคนหนึ่งเผยแพร่คลิปวิดีโองานสงกรานต์ที่มีหญิงสาวเปลือยเต้นยั่ววน การทำเช่นนั้นถือว่ามีคามผิดตามพรบ.คอมพิวเตอร์					
16	ข่าวในสื่อสังคมออนไลน์นั้นเชื่อถือได้เพราะมีการคัดกรองข้อมูลมาเรียบร้อยแล้ว					
17	การอ่านข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ต้องตรวจสอบความถูกต้องก่อนทุกครั้ง					
18	คลิปเบื้องหลังการผลิตข่าวสารปลอมน่าจะเป็นคลิปจริงที่มีผู้ถ่ายมาจากโรงงานข่าวสาร					
19	คลิปวิดีโอในโลกโซเชียลพร้อมข้อความเตือนภัยอ้างว่า “ไขไก่ปลอมระบาดอยู่แถวอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม กินไม่ได้ทั้งแผง สาเหตุปวดท้อง ท้องเสีย คลื่นไส้ อาเจียน” เป็นการเตือนภัยจากผู้ที่ประสบเหตุการณ์จริง					
20	ข้อความที่เพื่อนส่งต่อมาให้ทางไลน์เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้เพราะเป็นคนรู้จักกันอยู่แล้ว					
21	ข้อความเกี่ยวกับการรักษาโรคต่างๆที่แชร์ผ่านสื่อออนไลน์นั้นน่าจะมีประโยชน์เพราะส่วนมากคนเขียนคือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์					
22	ข้อความเตือนภัยจากหน่วยข่าวกรองให้ระวังการวางระเบิดใจกลางกรุงเทพมหานคร ทำให้ต้องแชร์เพื่อเตือนให้ทุกคนระวัง					
23	ข้อความที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์สามารถสวมรอยของแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆเพื่อสร้างข่าว หรือสร้างความเสื่อมเสียต่อแหล่งที่มาได้					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				คำแนะนำ
		1	2	3	4	
24	ข่าวเหตุการณ์จากเว็บไซต์ข่าวต่างๆ จะเหมือนกันหมดเพราะมาจากแหล่งข่าวเดียวกันทั้งสิ้น					
25	ข้อมูลจากเว็บไซต์เสิร์ชเอนจิน Google เพียงพอสำหรับการค้นหาข้อมูลที่ต้องการ					
26	ภาพถ่ายติดสิ่งเร้นลับเป็นภาพที่เกิดขึ้นจริงจากสิ่งที่มองไม่เห็น					
27	ภาพข่าวหรือเหตุการณ์แปลกๆ ที่ส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มักจะเป็นภาพที่มีการตัดต่อหรือตกแต่งภาพมาแล้ว					
28	การอ่านเนื้อหาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ต้องมีการตีความทุกครั้ง					
29	เรื่องราวที่เขียนถ่ายทอดในโลกออนไลน์เปรียบเหมือนการเขียนนิยายให้คนได้อ่านผ่านสื่อออนไลน์					
30	ภาษาที่ใช้ในโลกออนไลน์จะพูดหรือเขียนอย่างไรก็ได้เพราะไม่ใช่ชีวิตจริง					
31	เมื่ออ่านข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์จะต้องพิจารณาใคร่ครวญในหลายๆ มุมมอง					
32	ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์คือข้อมูลที่เป็นมุมมองของผู้เขียนเพียงด้านเดียว					
33	ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ล้วนมีแต่สิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงเท่านั้น ไม่มีสิ่งที่เป็นความเห็นเข้ามาเกี่ยวข้อง					
34	เนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์เป็นความจริงเสมอ					
35	“สติ๊กเกอร์แหม่กระแสด ฟรี” ข้อความนี้น่าจะเป็นการแจกสติ๊กเกอร์ฟรีเพื่อโปรโมทละคร					
36	การพาดหัวข่าวที่เราให้คนอยากเข้าไปอ่านรายละเอียดเพิ่มเติม					
37	ถ้าในข้อความจากอินเทอร์เน็ตมีการอ้างถึงงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศก็น่าจะเชื่อถือได้					
38	การอ้างชื่อสถาบันทางการแพทย์ในข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะทำให้คนอ่านเชื่อถือ					
39	“ยกทัพจัดหนักอัดโปรแรง” คำนี้จะช่วยให้กระตุ้นลูกค้าให้สนใจข้อความโฆษณาได้					
40	“ครายจากทามมาย” เป็นการเขียนที่ทุกคนเข้าใจได้ดี					
41	“ขอบจ๊ายเทอที่ท้าหัยนะ” ไม่ผิดหลักภาษาไทย					
42	การจ้างดารา หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงให้ถ่ายภาพคู่กับสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆ พร้อมทั้งโพสต์ลงสื่อสังคมออนไลน์ เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่เจ้าของสินค้านิยมเลือกใช้					

ข้อ	คำถาม	ระดับความคิดเห็น				คำแนะนำ
		1	2	3	4	
43	ดารานักแสดงที่เป็นพรินเซนเตอร์ให้สินค้าคือผู้ที่ได้ใช้สินค้านั้นแล้วจริงๆ					
44	การรีวิวสินค้าเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือเพราะผู้ที่เคยใช้สินค้านั้นเป็นผู้รีวิวเอง					
45	ข้อมูลจากเว็บไซต์วิกิพีเดียเพียงเว็บเดียวก็เพียงพอในการทำรายงานส่งอาจารย์					
46	การทำค้นคว้าเพื่อทำรายงานควรรวบรวมแนวคิดจากหลายๆ แหล่งข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์					
47	การผลิตหรือการเขียนข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์จะต้องค้นคว้าข้อมูลก่อนเสมอ					
48	ข้อมูลที่มีอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์แล้วไม่ควรนำมาทำซ้ำหรือเผยแพร่ใหม่					
49	บทความออนไลน์สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจขึ้นได้					
50	บทความธรรมะหรือคำคมจากสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกที่ดีขึ้น					
51	Hashtag (#) คือเครื่องหมายที่ใส่ไว้เพื่อความทันสมัยไม่ตกยุค					
52	การกดไลค์ แปลว่า “ชอบ” เพียงอย่างเดียวเท่านั้น					
53	คำพูดฮิตที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้ได้ตลอดไปไม่มีการเปลี่ยนแปลง					
54	ผู้ใช้งานต้องรู้และเข้าใจความหมายของศัพท์ที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์					
55	การค้นคว้าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่จำเป็นต้องรู้แหล่งที่มาของต้นฉบับก็ได้					
56	ข้อมูลที่ส่งต่อผ่านทางไลน์นั้นต้องมีการตรวจสอบถึงแหล่งที่มาด้วย					
57	คำพูดหยาบคายต่างๆ ที่พบเจอในเว็บไซต์ถือเป็นเรื่องปกติที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้					
58	การสร้างข่าวแล้วแปะลิงก์ลงในสื่อสังคมออนไลน์แล้วให้คนคลิกกลับเข้ามาที่เว็บให้ได้มากๆ นับว่าเป็นเทคนิคที่ดีที่เราจะนำมาใช้ได้					
59	การเรียกยอดไลค์ในแฟนเพจเฟซบุ๊กโดยการทำข่าวชาวบ้านหรือข่าวที่เรียกความสนใจมากขึ้น ถือว่าเป็นเทคนิคยอดเยี่ยมที่เราจะนำมาใช้ได้					
60	เว็บไซต์ข่าวปลอม ถูกทำขึ้นมาเพื่อแข่งกับเว็บไซต์ข่าวจริง					

สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษา

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพของ (ร่าง) กิจกรรมฝึกอบรม ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

1.1 อาจจะมีการเขียนเพิ่มเติมในการอ้างอิงข้อเท็จจริงในปัจจุบันที่สะท้อนปัญหาจากสื่อสังคมออนไลน์โดยเขียนเพิ่มในเนื้อหาและเพิ่มข้อมูลอ้างอิงเพื่อสะท้อนปัญหาข้อเท็จจริงให้เป็นที่ยอมรับเพื่อให้มีน้ำหนักสะท้อนเพิ่มเหตุผลเพิ่มเติมจากการอธิบายในเรื่องที่ศึกษาจะทำให้เนื้อหาในส่วนนี้น่าสนใจและมีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

1.2 อาจจะมีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาแต่ละด้านหรือทฤษฎีที่ใกล้เคียงกับองค์ประกอบที่ศึกษาอย่างครอบคลุมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) จะทำให้ส่วนของความมุ่งหมายมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. รายละเอียดการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต

2.1 ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมของแต่ละด้านอาจมีความยืดหยุ่นด้านเวลาที่เหมาะสมแตกต่างกันไป อาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่าระยะเวลา 30 นาทีที่กำหนดไว้ก็ได้เพื่อให้เวลาเพียงพอต่อการทำกิจกรรมของผู้เข้าอบรม ในส่วนนี้อาจให้นำไปทดลองใช้ก่อนและพิจารณาหลังจากการปฏิบัติจริงว่าถ้าปฏิบัติจริงแล้วระยะเวลาที่กำหนดไว้เดิมนั้นเพียงพอหรือเหมาะสมหรือไม่หรืออาจจะมาจากการสังเกตของผู้จัดกิจกรรมว่าระยะเวลานั้นเพียงพอหรือไม่ และอาจจะมาจากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมว่าระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมนั้นเหมาะสมหรือเพียงพอหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำผลในส่วนนี้ปรับปรุงในเรื่องของการกำหนดระยะเวลาเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงต่อไป

2.2 ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมนั้นไม่ควรเกิน 50 นาที สำหรับนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรี หากกิจกรรมใดที่มีระยะเวลาเกินกว่านี้ โดยเฉพาะกิจกรรมการบรรยาย อาจจะมีการพักระหว่างการทำกิจกรรมหรือระหว่างการบรรยายก็ได้

3. แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

3.1 ควรเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนให้อ่านง่ายและเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เมื่ออ่านครั้งแรกจะรู้สึกว่าการเขียนยังไม่ค่อยละเอียดนัก

ต้องคิดเอาเองว่าขั้นตอนนี้หมายถึงอะไร ให้ทำอะไร ทำอย่างไร ใช้ระยะเวลานานแค่ไหน ดังนั้นในส่วนนี้ควรเขียนให้เข้าใจเพราะหากมีการนำไปใช้งานจริงผู้ใช้อาจจะไม่เข้าใจ

3.2 ปรับแก้จุดมุ่งหมายของแต่ละกิจกรรมให้สื่อถึงการเรียนรู้ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นจริงๆ

3.3 ขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้ระบุว่าใคร ทำอะไร อย่างไร และระยะเวลาที่ใช้ในการทำแต่ละงาน ระบุให้ละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจทุกขั้นตอนและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง

3.4 เพิ่มขั้นตอนการเขียนบันทึกในสมุดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เนื่องจากเป็นข้อสุดท้ายที่สำคัญที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะต้องเขียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมนั้นลงในบันทึกการเรียนรู้ ดังนั้นจึงควรระบุขั้นตอนนี้ไว้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของทุกกิจกรรม

3.5 ประเด็นที่ควรจะได้รับจากการทำกิจกรรม ให้ปรับเป็นแนวคิดหรือหัวข้อที่กระชับมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องเขียนบรรยายหรือพรรณาให้ยืดยาว สรุปเป็นประเด็นการเรียนรู้ที่จะได้รับให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.6 ปรับแก้ชื่อกิจกรรมบางกิจกรรมให้สื่อความหมายได้ชัดเจนและสอดคล้องกับเนื้อหาของกิจกรรม กิจกรรมเช็คเช็คเช็ค ให้เปลี่ยนชื่อเป็น เช็คภาพจากข่าว จะดูมีความเหมาะสมตรงกับเนื้อหาของกิจกรรมและสื่อความหมายได้ชัดเจนกว่า

3.7 คำศัพท์ในการทำกิจกรรมบางคำอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย หากจะนำมาใช้อีกอาจจะต้องปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ คำศัพท์ที่เป็นที่นิยมหรือคำศัพท์ที่ติดกันในสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีความไม่คงทนไม่แน่นอนแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดังนั้นหากจะนำมาใช้ในการทำกิจกรรมในครั้งต่อไปอาจจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขคำศัพท์เหล่านี้ให้ทันกับยุคสมัยและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป

3.8 เนื้อหาการบรรยายอาจจะต้องปรับให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไปในแต่ละปี เพราะเรื่องของเทคโนโลยีและภัยคุกคามมีการเปลี่ยนรูปแบบอยู่ตลอดเวลา ทั้งเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า รูปแบบหรือแพลตฟอร์มของสื่อสังคมออนไลน์ก็มีความเปลี่ยนแปลง รูปแบบธุรกิจออนไลน์แบบใหม่ๆ รวมถึงภัยคุกคามต่างๆ ของเหล่ามิจฉาชีพที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการหลอกลวงอยู่เสมอ ดังนั้นการบรรยายในส่วนนี้จะต้องมีความครอบคลุมและทันสมัยกับเทคโนโลยีและภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป

4. การวัดและการประเมินผลกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ให้ปรับแก้คำที่ใช้บางคำเพื่อความเข้าใจและเหมาะสมเพราะบางประโยคดูเหมือนการประเมินของวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้หากเป็นไปได้ควรมีการติดตามผลหลังจากสิ้นสุดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อประเมินการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตจริงของนิสิตนักศึกษาต่อไป

ข้อที่	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ									ใช้ได้/ ใช้ไม่ได้
	คนที่1	คนที่2	คนที่3	คนที่4	คนที่5	คนที่6	คนที่7	คนที่8	คนที่9	
32.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
33.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
34.	4	3	4	4	4	3	4	4	3	ใช้ได้
35.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
36.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
37.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
38.	4	4	3	3	3	3	3	4	3	ใช้ได้
39.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
40.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
41.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
42.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
43.	4	3	4	4	4	3	4	4	3	ใช้ได้
44.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
45.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
46.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
47.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
48.	4	3	4	4	4	3	4	4	4	ใช้ได้
49.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
50.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
51.	4	3	4	4	4	3	4	4	3	ใช้ได้
52.	3	3	3	4	3	3	3	4	3	ใช้ได้
53.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
54.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้
55.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
56.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
57.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
58.	4	3	3	4	4	4	4	4	3	ใช้ได้
59.	4	4	3	3	3	3	3	3	3	ใช้ได้
60.	4	4	4	3	4	4	3	4	4	ใช้ได้

ผลการหาค่าอำนาจจำแนกข้อแบบทดสอบ

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ใช้ได้/ตัดทิ้ง
1	1	ตัดทิ้ง
2	1	ตัดทิ้ง
3	0.64	ใช้ได้
4	0.64	ใช้ได้
5	1	ตัดทิ้ง
6	0.8	ใช้ได้
7	0.88	ใช้ได้
8	0.76	ใช้ได้
9	0.88	ใช้ได้
10	0.76	ใช้ได้
11	0.16	ใช้ได้
12	0.8	ใช้ได้
13	0.76	ใช้ได้
14	0.72	ใช้ได้
15	0.88	ใช้ได้
16	0.88	ใช้ได้
17	0.76	ใช้ได้
18	0.64	ใช้ได้
19	0.32	ใช้ได้
20	0.48	ใช้ได้
21	0.76	ใช้ได้
22	0.72	ใช้ได้
23	0	ตัดทิ้ง
24	0.56	ใช้ได้
25	0.88	ใช้ได้
26	0.4	ใช้ได้
27	0.4	ใช้ได้
28	0.88	ใช้ได้
29	0.56	ใช้ได้

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ใช้ได้/ตัดทิ้ง
30	0.48	ใช้ได้
31	0.72	ใช้ได้
32	0.56	ใช้ได้
33	0.16	ใช้ได้
34	0.76	ใช้ได้
35	0.32	ใช้ได้
36	0.32	ใช้ได้
37	0.32	ใช้ได้
38	0.6	ใช้ได้
39	0.48	ใช้ได้
40	0.76	ใช้ได้
41	0.76	ใช้ได้
42	0.88	ใช้ได้
43	0.72	ใช้ได้
44	0.56	ใช้ได้
45	1	ตัดทิ้ง
46	1	ตัดทิ้ง
47	0.8	ใช้ได้
48	0.56	ใช้ได้
49	0.88	ใช้ได้
50	0.88	ใช้ได้
51	1	ตัดทิ้ง
52	0.6	ใช้ได้
53	0.76	ใช้ได้
54	0.88	ใช้ได้
55	0.72	ใช้ได้
56	0.88	ใช้ได้
57	0.76	ใช้ได้
58	0.76	ใช้ได้
59	0.64	ใช้ได้
60	0.88	ใช้ได้

ผลการหาค่าความยากของแบบทดสอบ

ข้อที่	ค่าความยาก	ใช้ได้/ตัดทิ้ง
1	.83	ใช้ได้
2	.83	ใช้ได้
3	.53	ใช้ได้
4	.53	ใช้ได้
5	.83	ใช้ได้
6	1.00	ตัดทิ้ง
7	.73	ใช้ได้
8	.63	ใช้ได้
9	.93	ตัดทิ้ง
10	.63	ใช้ได้
11	.13	ใช้ได้
12	1.00	ตัดทิ้ง
13	.63	ใช้ได้
14	.80	ใช้ได้
15	.73	ใช้ได้
16	.87	ใช้ได้
17	.63	ใช้ได้
18	.53	ใช้ได้
19	.27	ใช้ได้
20	.40	ใช้ได้
21	.63	ใช้ได้
22	.80	ใช้ได้
23	.20	ใช้ได้
24	.67	ใช้ได้
25	.93	ตัดทิ้ง
26	.53	ใช้ได้
27	.53	ใช้ได้
28	.93	ตัดทิ้ง
29	.67	ใช้ได้
30	.40	ใช้ได้

ข้อที่	ค่าความยาก	ใช้ได้/ตัดทิ้ง
31	.80	ใช้ได้
32	.67	ใช้ได้
33	.13	ใช้ได้
34	.63	ใช้ได้
35	.27	ใช้ได้
36	.27	ใช้ได้
37	.27	ใช้ได้
38	.70	ใช้ได้
39	.40	ใช้ได้
40	.63	ใช้ได้
41	.63	ใช้ได้
42	.93	ตัดทิ้ง
43	.80	ใช้ได้
44	.67	ใช้ได้
45	.83	ใช้ได้
46	.83	ใช้ได้
47	1.00	ตัดทิ้ง
48	.67	ใช้ได้
49	.93	ตัดทิ้ง
50	.73	ใช้ได้
51	.83	ใช้ได้
52	.50	ใช้ได้
53	.63	ใช้ได้
54	.73	ใช้ได้
55	.80	ใช้ได้
56	.93	ตัดทิ้ง
57	.63	ใช้ได้
58	.63	ใช้ได้
59	.53	ใช้ได้
60	.93	ตัดทิ้ง

ภาคผนวก ง

กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษา

นิสิตหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาแขนงวิชาการบริหารการอุดมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ตอนที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความจำเป็น

เทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบันมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เกิดภาวะสื่อหลอมรวม หลากหลายทั้งจากด้านการให้บริการ ด้านผู้ผลิต และด้านผู้ใช้สื่อ เทคโนโลยีสมัยใหม่ยังเอื้อให้เกิด สื่อที่ผู้ใช้สื่อเป็นผู้ผลิตและสร้างสรรค์ขึ้นเอง เผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ การใช้สื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลภาพ คลิปเสียง ต่อสาธารณชน เป็นปรากฏการณ์ใหม่ของวิถีชีวิต สังคมไทย ซึ่งเปลี่ยนจากสภาพสังคมปิดไปเป็นสภาพการกล้าเปิดเผยแบบสังคมตะวันตก และยึดถือสื่อออนไลน์ในการดำเนินชีวิตอย่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ที่สำคัญเด็กและเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยเรียนได้ใช้สื่อออนไลน์มากกว่าในการทำกิจกรรมอื่นจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และถูกหล่อหลอมทั้งในทางที่ถูกและผิดอย่างต่อเนื่อง โดยครอบครัวไม่อาจดูแลได้อย่างทั่วถึง กล่าวได้ว่า สื่อออนไลน์มีอิทธิพลที่ทำให้พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้ใช้งานที่รู้ไม่ทัน หรือขาดการไตร่ตรองหรือตรวจสอบข้อมูลอาจตกเป็นเหยื่อได้โดยง่ายเช่น การคลิกเพื่อเชื่อมต่อไปยังลิงค์ที่มีไวรัส หรือนำไปสู่การกระทำความผิดด้านอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

สื่อสังคมออนไลน์ยังเข้ามามีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของ นิสิตนักศึกษาเหนือสื่อในรูปแบบเดิมเนื่องจากนิสิตนักศึกษาไทยใช้เวลาอยู่กับสื่อออนไลน์มากเป็นอันดับ 2 รองจากเวลาที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวัน จากการที่นิสิตนักศึกษาสามารถเข้าถึง ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลายได้อย่างรวดเร็ว ใช้เวลาอยู่กับสื่อสังคมออนไลน์ที่มีการ แต่งเติมสีสันด้วยความคิด ความเชื่อ และเจตนาที่แอบแฝงของผู้แสดงความคิดเห็น แต่เมื่อได้รับ ข้อมูลแล้วไม่ได้มีการพิจารณาข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ให้ความเชื่อถือต่อข้อมูลข่าวสาร ภาพและ คลิปเสียงที่เผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ แล้วนำไปเผยแพร่ต่อโดยขาดการตรวจสอบจาก แหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ทั้งนี้เพราะขาดความตระหนักรู้ ขาดความเข้าใจ ทั้งจากเนื้อหาสาระและข้อ กฎหมาย ทั้งที่เป็นเรื่องไม่เหมาะสมหรือเป็นข้อมูลเท็จ ส่งผลให้เกิดกระแสความหลงเชื่อในทางที่ผิด แพร่กระจายอย่างกว้างขวาง ไม่มีการวิเคราะห์ข้อมูล บริโภคสื่อด้วยอารมณ์และตามกระแสสังคม ขาดการพิจารณาถึงผลกระทบของข้อมูลที่ได้รับ ไม่สามารถประเมินคุณค่าและคุณภาพของข้อมูลได้ รวมถึงไม่ได้มีการสร้างสื่อที่ถูกต้องทั้งทางด้านของเนื้อหาและภาษา ตลอดจนการแสดงทัศนคติด้านลบที่ส่งผลเสียต่อตนเองและสถาบัน จึงมีผลทำให้ทัศนคติและการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิต นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากไม่รู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์นี้

ดังนั้นผู้จัดทำจึงได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิต นักศึกษา เพื่อรวบรวมเป็นคุณลักษณะพื้นฐานในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทัน สื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึง

ผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ความมุ่งหมายของกิจกรรมฝึกอบรม

1. เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้แก่นิสิตนักศึกษา จากคุณลักษณะพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ จำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

ทฤษฎีพื้นฐานของกิจกรรมฝึกอบรม

กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาฉบับนี้ ได้พัฒนาขึ้นจากการนำหลักการสำคัญ จากแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้กิจกรรมที่เหมาะสมในการเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา โดยมีหลักการสำคัญของแนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ที่ใช้ในกิจกรรม 3 ทฤษฎีคือ

ทฤษฎีการคิดเชิงวิเคราะห์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 15-16) กล่าวถึง ลักษณะของการคิดวิเคราะห์และ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ประกอบเป็นการคิดวิเคราะห์ แตกต่างไปตามทฤษฎี การเรียนรู้ โดยทั่วไปสามารถแยกแยะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ ได้ดังนี้

1. การสังเกต จากการสังเกตข้อมูลหลายๆ สามารถสร้างเป็นข้อเท็จจริงได้
2. ข้อเท็จจริง จากกการรวบรวมข้อเท็จจริง และการเชื่อมโยงข้อเท็จจริงบางอย่างที่ขาดหายไป สามารถทำให้มีการตีความได้
3. การตีความ เป็นการทดสอบความเที่ยงตรงของการอ้างอิง จึงทำให้เกิดการตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น
4. การตั้งข้อสงสัยเบื้องต้น ทำให้สามารถมีความคิดเห็น
5. ความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิดจะต้องมีหลักและเหตุผลเพื่อพัฒนาข้อวิเคราะห์

นอกจากนั้น เป็นกระบวนการที่อาศัยองค์ประกอบเบื้องต้นทุกอย่างร่วมกัน โดยทั่วไป นักเรียนจะไม่เห็นความแตกต่างระหว่างการสังเกตและข้อเท็จจริง หากนักเรียนเข้าใจถึงความแตกต่างก็จะทำให้นักเรียนเริ่มพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้

สุวิทย์ มูลคำ (2548 : 23-24) ได้จำแนกลักษณะของการคิดวิเคราะห์ ไว้เป็น 3 ด้าน คือ

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการแยกแยะค้นหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งหรือเรื่องราวต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของพืช หรือเหตุการณ์ต่างๆ ตัวอย่างคำถาม เช่น อะไรเป็นสาเหตุสำคัญของการระบาดไข้หวัดนกในประเทศไทย
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่างๆ โดยระบุความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล หรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างคำถาม เช่น การพัฒนาประเทศกับการศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างไร
3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้นๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด ตัวอย่างคำถาม เช่น หลักการสำคัญของศาสนาพุทธ ได้แก่อะไร

ทฤษฎีการตระหนักรู้ตนเอง

โกลแมน (Goleman. 1998: 54-72) ได้แบ่งองค์ประกอบของการตระหนักรู้ตนเองไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง (Emotional Awareness) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงผลของอารมณ์ที่มีต่อพฤติกรรมการแสดงออกของตนเองและสามารถใช้อารมณ์เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจได้ ประกอบด้วย

- 1) รู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองและสาเหตุของการเกิดอารมณ์นั้น ๆ
- 2) ตระหนักรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และความคิด การกระทำ และคำพูด
- 3) ยอมรับได้ว่าอารมณ์ความรู้สึกของตนเองมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก
- 4) มีแนวทางในการตระหนักถึงคุณค่าและเป้าหมาย

2. การประเมินตนเองตามความเป็นจริง (Accurate Self-assessment) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อจำกัดของตัวเองได้อย่างตรงไปตรงมา มีความต้องการปรับปรุงตนเองและสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ได้ ประกอบด้วย

- 1) รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง
- 2) สามารถไตร่ตรองและเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ได้
- 3) เปิดใจรับข้อมูลสะท้อนกลับ มุมมองความคิดใหม่ๆ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาตนเอง
- 4) สามารถมีอารมณ์ขันต่อตัวเองได้

3. มีความมั่นใจในตนเอง (Self-Confident) หมายถึง การมีความกล้าและมีความเชื่อมั่นในความสามารถ ความมีคุณค่า และจุดมุ่งหมายของตัวเอง ประกอบด้วย

- 1) แสดงตนได้อย่างมั่นใจ ด้วยการมีตัวตนของตัวเอง
- 2) สามารถแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่และยืนยันในสิ่งที่ถูกต้อง
- 3) มีความเด็ดขาด สามารถที่จะตัดสินใจได้อย่างเด็ดเดี่ยว แม้จะรู้สึกไม่มั่นใจและอยู่

ท่ามกลางสถานการณ์ที่กดดันและไม่แน่นอน

ทฤษฎีการสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford, 1967: 145-151) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำกันกับความคิดของคนอื่นและแตกต่างจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้แปลกแตกต่างจากที่เคยเห็นหรือสามารถพลิกแพลงให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิด ความคิดริเริ่มอาจเป็นการนำเอาความคิดเก่ามาปรุงแต่งผสมผสานจนเกิดเป็นของใหม่ ความคิดริเริ่มมีหลายระดับซึ่งอาจเป็นความคิดครั้งแรกที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครสอน แม้ความคิดนั้นจะมีผู้อื่นคิดไว้ก่อนแล้วก็ตาม

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งเป็น 4 ประเภท

2.1 ความคิดคล่องแคล่วด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

2.2 ความคิดคล่องแคล่วด้านการโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถในการที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคิดคล่องแคล่วด้านการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยคและนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็วเพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคิดคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด

3. ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิด โดยแบ่งออกเป็น

3.1 ความยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นได้ในทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่พยายามคิดได้หลายทางอย่างอิสระ

3.2 ความยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการดัดแปลงความรู้หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลายๆ ด้าน ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา ผู้ที่มีความยืดหยุ่นจะคิดดัดแปลงได้ไม่ซ้ำกัน

4. ความคิดละเอียดละออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอนสามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจนหรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดละออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่ง ขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2

รายละเอียดการจัดกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

หลักการของกิจกรรม

กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษานี้ ใช้แนวคิดทฤษฎีอย่างบูรณาการ โดยมีหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่เน้นเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ จากคุณลักษณะพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์และการสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์
2. เป็นกิจกรรมที่นำแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน จัดเป็นกิจกรรมเน้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ ทฤษฎีการคิดเชิงวิเคราะห์ ทฤษฎีการตระหนักรู้ตนเอง ทฤษฎีการสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

เพื่อให้นิสิตนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา มีพฤติกรรมในทางบวกที่แสดงออกถึงองค์ประกอบ 9 ด้าน คือ

1. การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์
2. การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์
3. การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์
4. การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์
5. การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์
6. การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์
7. การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์
8. การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์
9. การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์

กลุ่มเป้าหมาย

นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

โครงสร้างกิจกรรมฝึกอบรม

โครงสร้างกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา จากคุณลักษณะพื้นฐานที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบ จำนวน 9 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 11 กิจกรรม โดยมีลำดับหัวข้อกิจกรรม ดังนี้

ปฐมนิเทศ	ระยะเวลา 15 นาที
การตระหนักถึงผลกระทบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์	
การบรรยายเรื่องปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับ	
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี	ระยะเวลา 90 นาที
กิจกรรมระดมความคิดชีวิตติดสื่อ	ระยะเวลา 30 นาที
การตรวจสอบความถูกต้องของสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมตรวจสอบสองทาง	ระยะเวลา 30 นาที
กิจกรรมเช็คข่าวจากภาพ	ระยะเวลา 30 นาที
การแยกแยะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมแยกให้ออกบอกให้ถูก	ระยะเวลา 30 นาที
การวิเคราะห์เทคนิคการสื่อสารของสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมบอกข่าว 6x6	ระยะเวลา 30 นาที
การรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างผลงานในสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมสื่อสารสร้างผลงานผ่าน Mind Map	ระยะเวลา 30 นาที
การรู้ความหมายที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมรู้รอบตอบเร็ว	ระยะเวลา 30 นาที
การประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมรู้คุณค่า...มาจอยกัน	ระยะเวลา 30 นาที
การคัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมจริงไม่กลัวกลัวไม่จริง	ระยะเวลา 30 นาที
การสร้างสรรค์ผลงานผ่านสื่อสังคมออนไลน์	
กิจกรรมสร้างความคิดผลิตงานออนไลน์	ระยะเวลา 30 นาที
ปัจฉิมนิเทศ	ระยะเวลา 15 นาที
รวม	420 นาที (7 ชั่วโมง)

ระยะเวลาจัดกิจกรรม

ดำเนินการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิต นักศึกษา จำนวน 7 ชั่วโมง เป็นลักษณะกิจกรรมอบรมพิเศษ

สถานที่จัดกิจกรรม

ห้องประชุมหรือห้องสัมมนา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนจะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม โดยมีลำดับ ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรม โดยผู้นำกิจกรรมและผู้ช่วย จัดเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เอกสารประกอบกิจกรรมต่างๆ รวมถึง ติดต่อประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม
2. ขั้นดำเนินการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย
 - 2.1 วิทยากรปฐมนิเทศ ชี้แจงการจัดกิจกรรม แบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบ ประเมินต่างๆ แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เข้าใจการดำเนินงานทั้งหมด
 - 2.2 ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบทดสอบเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
 - 2.3 วิทยากรดำเนินกิจกรรมด้วยการบูรณาการใน 3 ลักษณะคือ การคิดเชิงวิเคราะห์ การตระหนักรู้ และการสร้างสรรค์
3. ขั้นวัดและการประเมินผลการจัดกิจกรรม
 - 3.1 วิทยากรนำแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทดสอบตนเองหลังสิ้นสุดการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเข้า ร่วมกิจกรรม
 - 3.2 วิทยากรนำแบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม แสดงความคิดเห็น
 - 3.3 ผู้จัดการกิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประกอบกิจกรรมต่างๆ เพื่อนำมา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

สื่อวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

1. เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องฉายภาพโปรเจคเตอร์พร้อมจอรับภาพ
2. ชุดเครื่องเสียงและไมโครโฟน
3. แบบสอบถามการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม

5. คลิปวิดีโอจากเว็บไซต์ Youtube
6. สไลด์ประกอบการบรรยาย
7. รูปภาพข่าวจากอินเทอร์เน็ต
8. เว็บไซต์ข่าวปลอม
9. แบบการประเมินระดับคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์
10. รูปภาพปริศนา
11. แผ่นกระดาษ 10 แผ่น แต่ละแผ่นเขียนตัวเลข 1-9 โดยเขียนเป็นแถวละ 6 ตัว 6 แถว
12. โปรแกรม kahoot
13. ภาพจากสื่อสังคมออนไลน์
14. สมุดบันทึกการเรียนรู้
15. กระดาษ A4
16. กระดาษฟลิปชาร์ต
17. ปากกาเมจิก
18. ปากกา

การวัดและการประเมินผล

การวัดและการประเมินผลกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษา กำหนดการประเมินเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ เป็นข้อสอบแบบถูกผิด จำนวน 43 ข้อ

ระยะที่ 2 ระหว่างจัดกิจกรรม ประเมินจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้

ระยะที่ 3 หลังการจัดกิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ชุดเดียวกันกับก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อการจัดกิจกรรม นำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การประเมินผล

1. คะแนนเฉลี่ยของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
2. คะแนนเฉลี่ยรวมของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51

ตอนที่ 3

แผนการจัดกิจกรรมฝึกอบรม

เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา ประกอบด้วย 11 กิจกรรม รวมเวลาการจัดกิจกรรม 7 ชั่วโมง มีรายละเอียดดังนี้

ปฐมนิเทศ

ระยะเวลา 15 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

เมื่อผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมมาพบกันในช่วงแรกต่างฝ่ายต่างก็ยังไม่รู้จักคุ้นเคยกัน จึงอาจทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่ราบรื่นเท่าที่ควร การปฐมนิเทศจะทำให้ทุกคนทราบจุดมุ่งหมายของกิจกรรมและสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้นำกิจกรรมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันเองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมร่วมกันต่อไป

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับรู้จุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติของจัดกิจกรรม
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดสัมพันธภาพที่ดีกับผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ด้วยกัน

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. ผู้นำกิจกรรมขอให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
2. ผู้นำกิจกรรมกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทักทายและแนะนำตัวอย่างเป็นกันเองเพื่อสร้างความคุ้นเคย

ความคุ้นเคย

3. ผู้นำกิจกรรมชี้แจงจุดมุ่งหมายของการร่วมกิจกรรมและการใช้สมุดบันทึกการเรียนรู้
4. ทุกคนร่วมกันอภิปรายและหาข้อสรุปที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ต่อไป

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

แนวทางการปฏิบัติกิจกรรม

การวัดและประเมินผล

1. คะแนนจากแบบทดสอบ
2. การอภิปรายร่วมกัน

สมุดบันทึกการเรียนรู้
การเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษา

ชื่อ.....

ปฐมนิเทศ

สิ่งที่ได้เรียนรู้

.....

.....

.....

กิจกรรมการบรรยายเรื่องปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

สิ่งที่ได้เรียนรู้

.....

.....

.....

กิจกรรมระดมความคิดชีวิตติดสื่อ

สิ่งที่ได้เรียนรู้

.....

.....

.....

กิจกรรมตรวจสอบสองทาง

สิ่งที่ได้เรียนรู้

.....

.....

.....

กิจกรรมเช็คข่าวจากภาพ

สิ่งที่ได้เรียนรู้

.....

.....

.....

กิจกรรมแยกให้ออกบอกให้ถูก

สิ่งที่ได้เรียนรู้

กิจกรรมบอกข่าว6x6

สิ่งที่ได้เรียนรู้

กิจกรรมสื่อสารสร้างผลงานผ่าน Mind Map

สิ่งที่ได้เรียนรู้

กิจกรรมรู้รอบตอบเร็ว

สิ่งที่ได้เรียนรู้

กิจกรรมรู้คุณค่า...มาจอยกัน

สิ่งที่ได้เรียนรู้

กิจกรรมจริงไม่กลัวกลัวไม่จริง

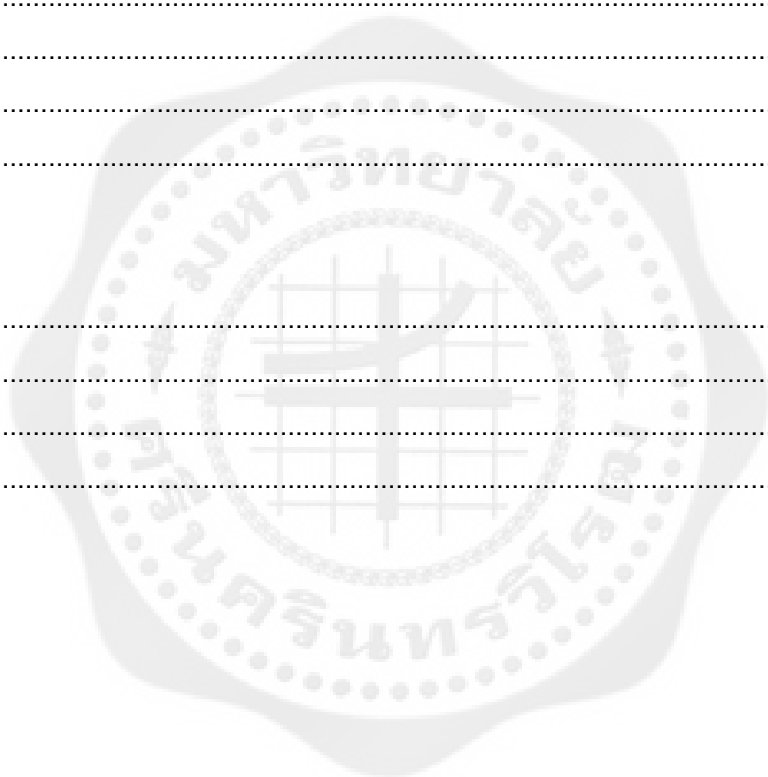
สิ่งที่ได้เรียนรู้

กิจกรรมสร้างความคิดผลงานออนไลน์

สิ่งที่ได้เรียนรู้

ปัจฉิมนิเทศ

สิ่งที่ได้เรียนรู้

กิจกรรมการบรรยายเรื่องการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

ระยะเวลา 90 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

ปัจจุบันการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ประชาชนมีการใช้สื่อสารสนเทศครอบคลุมเกือบทุกด้านของวิถีชีวิต ทั้งการติดต่อสื่อสาร การรับรู้ข่าวสารและความบันเทิงต่างๆ การดำเนินธุรกิจ หรือธุรกรรมทางการเงิน ตลอดจนการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ ซึ่งได้กลายเป็นช่องทางให้เหล่าอาชญากรใช้สื่อสารสนเทศในการหลอกลวงผู้อื่น ส่งผลให้ผู้ใช้ตกเป็นเหยื่อทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม ดังนั้น ผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศควรระมัดระวังและทราบวิธีปฏิบัติเพื่อป้องกันการกระทำความผิดอาชญากรรมคอมพิวเตอร์

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอธิบายถึงการกระทำความผิดอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ในรูปแบบต่างๆ
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถป้องกันตนเองจากการกระทำความผิดทางอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. สไลด์ประกอบการบรรยาย
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. วิทยากรบรรยายในหัวข้อการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

2. วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันอภิปรายและแบ่งปันประสบการณ์

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

1. รูปแบบการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
2. วิธีปฏิบัติเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วม การซักถาม
2. การอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมระดมความคิดชีวิตติดสื่อ

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

การใช้อินเทอร์เน็ตในการสื่อสารถึงกันในยุคปัจจุบันนี้มีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรม เพราะอินเทอร์เน็ตได้เข้ามาย่อโลกทำให้การติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว วัยรุ่นและเยาวชน จะให้ความสนใจกับสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมากจนบางครั้งอาจจะทำให้เด็กและเยาวชนคิดว่าในโลกนี้ของพวกเขามีเพียงตัวเองกับอินเทอร์เน็ต ทุกอย่างที่เกิดขึ้นบนโลกอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์นี้ต่างก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งผู้ใช้งานต้องมีความตระหนัก สามัญสำนึกและวิจรณญาณในการใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์อยู่เสมอ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักถึงประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตระหนักถึงโทษของสื่อสังคมออนไลน์

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. คลิปวิดีโอจากยูทูบ เรื่อง ประโยชน์และโทษของการใช้ social ในสังคม

จากเว็บไซต์ <https://www.youtube.com/watch?v=mf66xFP6Pg8> จัดทำโดยมหาวิทยาลัยศรีปทุม

2. กระดาษฟลิปชาร์ต
3. ปากกาเมจิก
4. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คน
2. ให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มใช้การระดมความคิดเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของสื่อสังคม

ออนไลน์ใช้เวลา 15 นาที

3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ กลุ่มละ 3 นาทีและอภิปรายหาข้อสรุปของประโยชน์และโทษของสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกัน

4. ให้ชมคลิปวิดีโอเรื่อง ประโยชน์และโทษของการใช้ social ในสังคม ใช้เวลา 4 นาที
5. วิเคราะห์สรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

1. ประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์
2. โทษของสื่อสังคมออนไลน์

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วม การซักถาม
2. การอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมตรวจสอบสองทาง

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

การติดต่อสื่อสารในปัจจุบันถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากในชีวิตประจำวันของมนุษย์เราทุกคน มนุษย์จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารกันตลอดเวลา เพราะการสื่อสารนั้นจะทำให้เราสามารถรับรู้ได้ถึงสิ่งที่อีกฝ่ายต้องการจะบอกหรือสื่อสารกับเรา ยุคปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารซึ่งอาจมีช่องทางการสื่อสารมากมายโดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน บางข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์นั้นอาจจะมีทั้งข้อมูลที่เป็นความจริงทั้งสิ้นหรือข้อมูลที่บิดเบือนไปจากความจริง เพราะการที่ข่าวสารนั้นจะเดินทางมาถึงผู้รับสาร จะต้องผ่านกระบวนการต่างๆ นานา ระหว่างทางการส่งของสาร ไม่ว่าจะเป็นการพูดปากต่อปาก การแต่งเติมข้อมูลลงไปเพิ่มเติม หรือที่เรียกกันว่า “ใส่ไข่” จึงทำให้เป็นสาเหตุของข้อมูลที่บิดเบือนไปจากความจริง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถตรวจสอบข้อมูลที่รับจากสื่อสังคมออนไลน์

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. รูปภาพปริศนา
2. กระดาษ A4
3. ปากกา

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่งผู้แทนออกมา 1 คน ดูรูปภาพปริศนาและให้บอกรายละเอียดของรูปภาพนั้นแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆ ให้วาดให้ได้ถูกต้องโดยจะบอกกี่ครั้งก็ได้ภายใน 5 นาที โดยที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆ ห้ามถามหรือพูดคุยกับผู้แทน
2. ผู้แทนบอกรายละเอียดของรูปภาพเดิมแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนอื่นๆ ให้วาดให้ได้ถูกต้องในกระดาษแผ่นใหม่ โดยจะบอกกี่ครั้งก็ได้ภายใน 5 นาที แต่ในครั้งนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถถามหรือพูดคุยกับผู้แทนได้
3. วิทยากรเฉลยรูปภาพปริศนาให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ดูภาพจริงและเปรียบเทียบกับภาพวาดทั้งสองครั้งว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
4. อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับการวาดภาพให้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
5. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมเชื่อมโยงกับการสื่อสารสองทางบนสื่อสังคมออนไลน์

6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

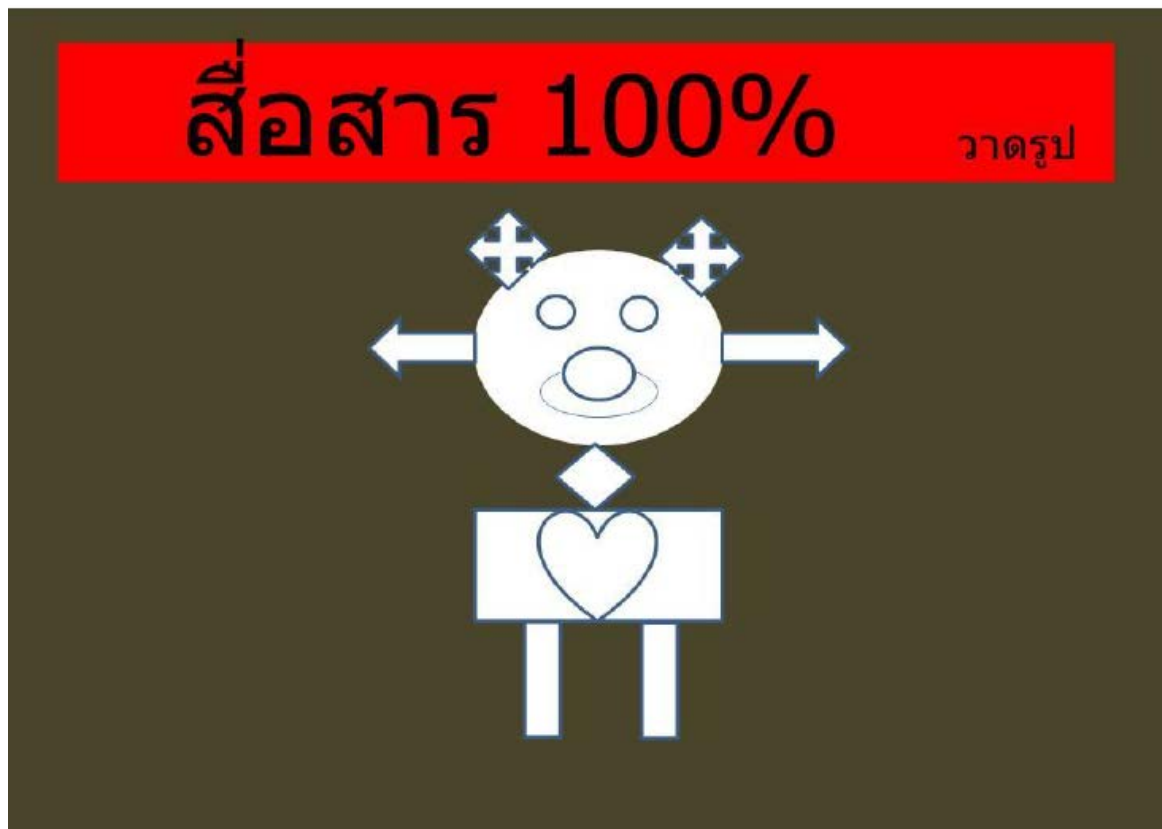
ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

ประโยชน์และความสำคัญของการตรวจสอบข้อมูลที่รับจากสื่อสังคมออนไลน์

การวัดและประเมินผล

1. ภาพที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้วาดเมื่อเปรียบเทียบกับภาพต้นฉบับว่าเหมือนหรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด
2. สังเกตวิธีการแก้ปัญหาการสื่อสาร
3. การอภิปรายร่วมกัน

ภาพปริศนาประกอบกิจกรรมตรวจสอบสองทาง

กิจกรรมเช็คข่าวจากภาพ

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

ภาพที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันนี้มีทั้งภาพที่เป็นความจริง และภาพที่ไม่เป็นความจริง รวมถึงการนำภาพเก่าที่มีอยู่และเคยเผยแพร่แล้วกลับมาเขียนข่าว เผยแพร่ใหม่โดยใช้ภาพเดิม เป็นเหตุให้มีการแชร์ในสื่อสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวางโดยไม่ได้มีการตรวจสอบภาพที่ได้รับมาแต่อย่างใด

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของภาพจากอินเทอร์เน็ต
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ฝึกปฏิบัติในการตรวจสอบความถูกต้องของภาพจากอินเทอร์เน็ตและจากกล้องถ่ายภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. รูปภาพข่าวจากอินเทอร์เน็ต
2. โทรศัพท์สมาร์ทโฟน
3. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. วิทยากรอธิบายถึงวิธีการใช้ Google Image Search
2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทดลองตรวจสอบภาพจาก Google Image Search โดยใช้ภาพที่เป็นภาพจากอินเทอร์เน็ต และภาพจากกล้องถ่ายภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
3. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากภาพข่าว

การวัดและประเมินผล

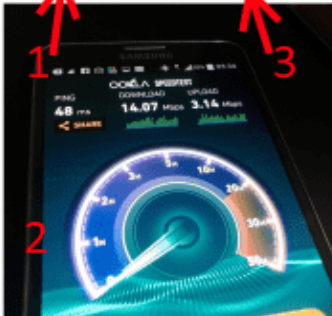
1. สังเกตวิธีการแก้ไขโปรแกรม Google Image Search ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
2. พฤติกรรมและความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเมื่อได้ทราบถึงที่มาของภาพข่าวที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง
3. การอภิปรายร่วมกัน

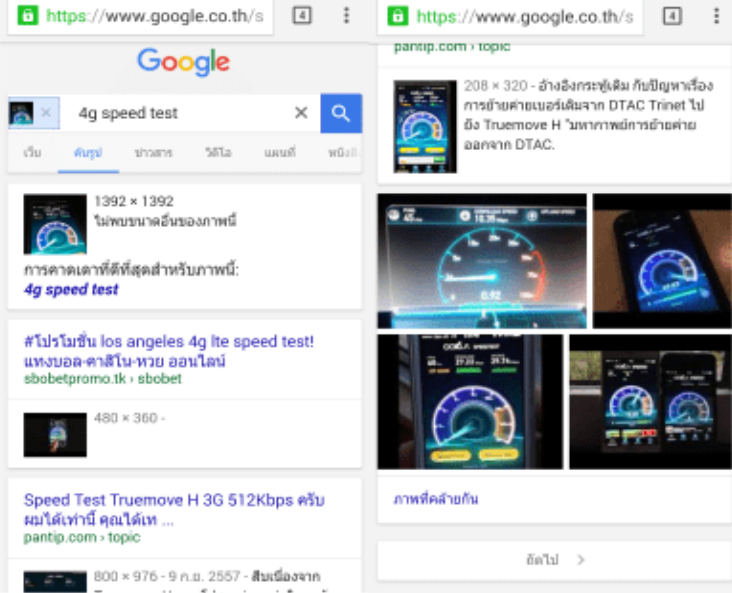
ภาพประกอบกิจกรรมเช็คข่าวจากภาพ

SEARCH BY IMAGE

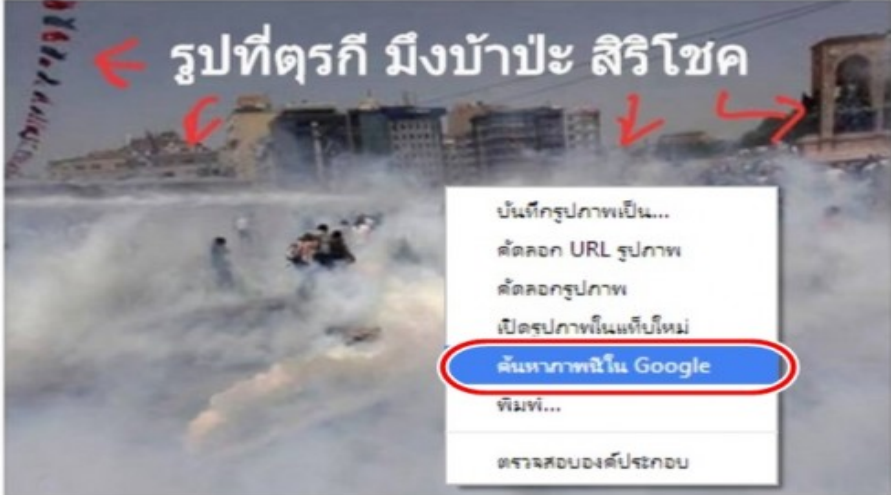
Click the "Select Image" button to pick a photograph from your mobile phone and then click "Search" to find similar images through Google.. [learn more](#)

Select Image
Reverse Search

ตำรวจยิงแก๊สน้ำตาจำนวนมากใส่ผู้ชุมนุมจนกลายเป็นทะเลหมอก

รูปที่ตลกก็ มึงบ้าปะ สิริโชค

บันทึกรูปภาพเป็น...

คัดลอก URL รูปภาพ

คัดลอกรูปภาพ

เปิดรูปภาพในแท็บใหม่

ค้นหาภาพนี้ใน Google

พิมพ์...

ตรวจสอบองค์ประกอบ

Like · Comment · Share · 463 35 171 · 3 minutes ago ·

กิจกรรมแยกให้ออกบอกให้ถูก

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียปัจจุบันมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมาก แต่ก็มีข้อควรระวังเพราะข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ไม่ได้เป็นความจริงทั้งหมด เพราะกระแสข้อมูลที่หลั่งไหลในสื่อสังคมออนไลน์มีมากมาย บางครั้งผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์เป็นผู้ที่โพสต์ภาพเองและถ่ายทอดประสบการณ์โดยตรง แต่บางครั้งก็อาจจะเป็นการสร้างเรื่องขึ้นมาและใช้ภาพเก่าหรือภาพตัดต่อเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าชมอินเทอร์เน็ต โดยไม่สนใจต่อผลกระทบที่ตามมา

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักวิธีการแยกแยะข้อมูลที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. เว็บไซต์ข่าวปลอม
2. กระดาษ A4
3. ปากกา
4. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คน
2. แต่ละกลุ่มจะได้รับมอบเว็บไซต์ข่าวปลอมกลุ่มละ 1 ข่าว
3. ให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์และเขียนรายละเอียดเกี่ยวกับข่าวที่ได้รับ ได้แก่ ลักษณะของรูปแบบกราฟิก ลักษณะการนำเสนอข่าวที่เกินเลยกว่าเว็บข่าวทั่วไป URL ของเว็บไซต์นั้น ใช้เวลา 15 นาที

4. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ กลุ่มละ 3 นาที พร้อมอธิบายเหตุผล
5. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

แยกแยะเว็บไซต์ข่าวจริงและเว็บไซต์ข่าวปลอมได้

การวัดและประเมินผล

1. ผลการวิเคราะห์และนำเสนอข่าวที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย
2. การอภิปรายร่วมกัน

ภาพประกอบกิจกรรมแยกให้ออกบอกให้ถูก

แชร์กันทั่ว!!! ชาวปทุม อย่าหลงเชื่อ โดนไล่แล้วพนักงานKFCที่ใช้เท้าหมักปีกไก่ ก่อนเอาไปทอด!!!

กลายเป็นประเด็นร้อนในโลกโซเชียลขณะนี้ สำหรับวันนี้กับคลิปพนักงานร้านไก่ชื่อดัง โซ่ววิธีหมักปีกไก่ทอดโดยใช้เท้าเหยียบจนเกิดกระแสวิจารณ์อย่างหนักเกี่ยวกับการกระทำของ พนักงานผู้นี้จนล่าสุดออกมาขอโทษและยอมรับว่าทำมานานกว่า3ปี และพร้อมแสดงความรับผิดชอบโดยการลาออกและไม่ขอรับเงินเดือน

กิจกรรมบอกข่าว6x6

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

การสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ทุกคนสามารถรับรู้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว หรือ การประชาสัมพันธ์ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น เพราะว่าการสื่อสารในโลกออนไลน์ทุกคนสามารถรับรู้และสัมผัสเหมือนกันได้หมด อีกทั้งสะดวก รวดเร็ว ต่อการติดต่อสื่อสารในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยเรื่องงาน ส่งไฟล์งาน รูปภาพ วิดีโอ สื่อต่างๆ ถึงกันได้ง่าย ติดต่อกันได้รวดเร็วไม่ต้องใช้เวลานานที่สำคัญยังสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้จากระยะไกลโดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปหากันก็ได้ ดังนั้นการติดต่อสื่อสารออนไลน์จะมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจะได้เรียนรู้เพื่อการสื่อสารที่ถูกต้องและรวดเร็ว

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักคิดหาเทคนิควิธีการที่จะติดต่อสื่อสารให้เร็วที่สุด

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. แผ่นกระดาษ 10 แผ่น แต่ละแผ่นเขียนตัวเลข 1-9 โดยเขียนเป็นแถวละ 6 ตัว 6 แถว
2. กระดาษ A4
3. ปากกา
4. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 8 คน
2. ให้สมาชิกในทีมยืนเป็นแถวตอนเรียง 8
3. ให้สมาชิกคนสุดท้ายในแถวสื่อสารตัวเลข 36 ตัว จากในแผ่นกระดาษที่ได้รับแจก โดยกระซิบเป็นแถวตรงไปยังคนที่อยู่ด้านหน้า ภายในเวลา 30 วินาที เมื่อหมดเวลาจะต้องหยุด
4. สมาชิกที่ยืนอยู่คนแรกของแถวเขียนตัวเลข 36 ตัวที่ได้ยินมาลงในกระดาษ
5. ตรวจสอบตัวเลขที่สมาชิกคนแรกเขียนกับตัวเลขในกระดาษคำตอบว่าตรงกันหรือไม่
6. ให้สมาชิกคนสุดท้ายสื่อสารตัวเลขจากกระดาษแผ่นใหม่ที่บรรจุตัวเลขไม่ซ้ำกับแผ่นเดิม แล้วให้กระซิบบอกตามขั้นตอนเดิม
7. ทำซ้ำในขั้นตอนที่ 4 จนกว่าจะสำเร็จช่วยกันสื่อสารตัวเลข 36 ตัวได้อย่างถูกต้อง
8. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมเชื่อมโยงกับการสื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์

9. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สุด
2. กระบวนการสื่อสารทำให้ข้อมูลผิดพลาดได้

การวัดและประเมินผล

1. จำนวนรอบของการสื่อสารที่ประสบความสำเร็จ
2. การอภิปรายร่วมกัน

ภาพประกอบกิจกรรมบอกล่าว6x6

6 X 6
??วินาที

5	2	1	3	3	2
3	9	8	3	9	8
4	2	3	6	7	6
2	4	3	5	2	1
8	3	5	6	8	2
2	4	5	2	4	4

6 X 6
1 คน = 10 วินาที
ทุกคนจะ= **30**

4	5	6	7	0	6
5	2	1	3	8	0
6	5	1	2	6	5
7	7	8	7	8	6
8	5	3	9	9	3

อาจารย์

ต้องกระซิบเท่านั้น
แถวตรงเท่านั้น
บอกหยุดต้องหยุด

ถ้าไม่หยุด

จับ ฟาวล์ ทันที

4	5	6	7	0	6
5	2	1	3	8	0
6	5	1	2	6	5
7	7	8	7	8	6
8	5	3	9	9	3

กิจกรรมสื่อสารสร้างผลงานผ่าน Mind Map

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

การสร้างสื่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการสร้างที่ง่ายไม่ยุ่งยาก มีโปรแกรมสำเร็จรูปที่ช่วยสร้างผลงาน รวมถึงนิสิตนักศึกษาและเยาวชนมีทักษะการใช้งานโปรแกรมเหล่านี้อยู่แล้ว แต่การสร้างสื่ออย่างสร้างสรรค์สื่อให้ถูกต้องอย่างสร้างสรรค์นั้นมีประเด็นที่ควรใส่ใจเพื่อให้ผลงานที่ผลิตออกมามีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้ที่ได้พบเห็นและรับรู้ผลงานนั้น

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ระดมความคิดเพื่อสร้างผลงานอย่างสร้างสรรค์

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. กระดาษฟลิปชาร์ต
2. ปากกาเมจิก

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คน
2. ให้แต่ละกลุ่มเขียน Mind Map ตามหัวข้อที่กำหนดกลุ่มละ 1 หัวข้อ ใช้เวลาเขียน 20 นาที โดยมีหัวข้อดังนี้

- 1) หัวข้อการขายสินค้าออนไลน์
- 2) หัวข้อการหาข้อมูลในการทำรายงาน
- 3) หัวข้อการสร้างผลงานในยูทูบ

3. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลงานที่แต่ละกลุ่มเขียนได้ ใช้เวลา 10 นาที
4. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

เทคนิค Mind Map เพื่อช่วยในการรวบรวมข้อมูลและสร้างแผนผังทางความคิด

การวัดและประเมินผล

1. ภาพ Mind Map ของแต่ละกลุ่มที่ทำได้
2. การอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมรู้รอบตอบเร็ว

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

ภาษาเป็นสิ่งที่ไม่มีวันตายและสามารถแปรผันได้ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยน ภาษาก็เปลี่ยนตาม ทำให้เกิดคำศัพท์ใหม่ๆ ซึ่งคำบางคำเกิดขึ้นและหายไปในเวลาอันสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโซเชียลมีเดีย ที่ทุกอย่างเกิดขึ้นเร็วมากและมักจะหายไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงทางภาษานี้หากมองในแง่ดี สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสัญญาณของการใช้ภาษาที่ทำให้เกิดผลกระทบในการพูดคุยและยังสร้างความสนุกสนานในการอ่านมากยิ่งขึ้น รวมถึงคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น ดังนั้นการรู้ความหมายเหล่านี้เป็นทักษะที่ผู้ใช้งานควรติดตามให้ทันอยู่เสมอ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อธิบายความหมายของคำที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. โทรศัพท์สมาร์ทโฟน
2. โปรแกรม kahoot

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. วิทยากรสร้างข้อคำถาม จำนวน 20 ข้อ โดยใช้โปรแกรม kahoot และสร้าง QR CODE เพื่อเชื่อมต่อกับ kahoot
 2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสแกน QR CODE เพื่อเข้าโปรแกรม kahoot จากวิทยากร แล้วตอบคำถามที่เกี่ยวกับความหมายของคำที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยโปรแกรมจะคำนวณการตอบที่เร็วและถูกต้องพร้อมเฉลยของแต่ละข้อ ใช้เวลาประมาณ 20 นาที
 3. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
 4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้
- ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม**
- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอธิบายคำที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ได้

การวัดและประเมินผล

1. คะแนนและเวลาที่ใช้ในการตอบคำถาม
2. การอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรม รู้คุณค่า...มาจอยกัน

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญและมีคุณค่าหลายประการด้วยกัน ทั้งด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกัน การติดตามเทรนด์ใหม่ๆ และแหล่งบันเทิง ซึ่งคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อคนแต่ละคนนั้นก็มีความแตกต่างกันออกไป

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถประเมินและอธิบายคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ **สื่อวัสดุและอุปกรณ์**

1. แบบการประเมินระดับคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์
2. สมุดบันทึกการเรียนรู้

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ ว่าตนเองได้รับประโยชน์หรือคุณค่าอยู่ในระดับใด โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้
 - 1) ระดับน้อย (1-3)
 - 2) ระดับปานกลาง (4-6)
 - 3) ระดับมาก (7-10)
2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ประเมินในระดับเดียวกันมานั่งรวมกลุ่มด้วยกัน ระดมความคิดเกี่ยวกับคุณค่าที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกัน
3. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ กลุ่มละ 2 นาที
4. ให้แต่ละกลุ่มเปรียบเทียบคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตนเองกับกลุ่มอื่นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันในประเด็นใดบ้าง อภิปรายถึงความแตกต่าง
5. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

คุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันไปตามแต่ระดับความคิดเห็นของแต่ละบุคคล การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์จะเกิดประโยชน์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับตัวของผู้ใช้งานที่จะดูแลตัวเองในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ดีที่สุด

การวัดและประเมินผล

1. ประเด็นคุณค่าของสื่อสังคมออนไลน์
2. การอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมจริงไม่กลัวกลัวไม่จริง

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

โลกอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์เต็มไปด้วยข้อมูลและภาพจำนวนมากมหาศาล มีหลาย ๆ ภาพที่กลายเป็นภาพไวรัลอันโด่งดังบนโลกออนไลน์ภาพที่เห็นเหล่านี้หลาย ๆ ภาพ ไม่ใช่ภาพจริง เป็นภาพที่ผ่านขั้นตอนการดัดแปลงตัดต่อแล้วนำมาเผยแพร่ ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ควรระวังในการสังเกตภาพว่าภาพใดเป็นภาพจริง ภาพใดเป็นภาพที่ผ่านการตัดต่อ เพื่อจะได้ไม่เกิดการเข้าใจผิดจากภาพที่เผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดวิจักษ์ญาณในการสังเกตภาพดัดแปลงจากสื่อสังคมออนไลน์

2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้วิเคราะห์คัดเลือกข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

ภาพจากสื่อสังคมออนไลน์

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม ๆ ละ 10 คน
2. แจกภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ให้แต่ละกลุ่ม ๆ ละ 1 ภาพ
3. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดว่าภาพดังกล่าวเป็นภาพจริงหรือไม่จริง

พร้อมให้เหตุผลประกอบ

4. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอ กลุ่มละ 3 นาที พร้อมอธิบายเหตุผล
5. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม
6. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

การวิเคราะห์ภาพได้ว่าภาพใดเป็นภาพจริงภาพใดเป็นภาพดัดต่อ

การวัดและประเมินผล

1. การวิเคราะห์ภาพและเหตุผลประกอบ
2. การอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมสร้างความคิดผลิตงานออนไลน์

ระยะเวลา 30 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทกับสังคมปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ข้อมูลข่าวสารบนสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมีอยู่มากมายนี้มีทั้งข้อมูลจริงข่าวลือและข่าวลวง เนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถทำหน้าที่ได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีสื่อใหม่อาทิ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ ยูทูบ ดังนั้นการที่ผู้ใช้งานสามารถสร้างสารเพื่อแบ่งปันผู้อื่นนี้ จึงทำให้ผู้ใช้งานควรมีทักษะในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์น่าสนใจแก่ผู้ที่ได้ชมผลงานนี้

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสร้างผลงานที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์

2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวางแผนและทำงานเป็นทีม

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

โทรศัพท์สมาร์ทโฟน

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. แบ่งผู้เข้าอบรมเป็นกลุ่มๆ 3-5 คน
2. ให้แต่ละกลุ่มสร้างคลิปวิดีโอตามหัวข้อประโยชน์และโทษของสื่อสังคมออนไลน์ ความยาวคลิปไม่ต่ำกว่า 2 นาที แต่ไม่เกิน 3 นาที ใช้เวลาในการถ่ายทำ 20 นาที

3. นำเสนอคลิปวิดีโอของแต่ละกลุ่ม ไม่เกิน 10 นาที

4. วิทยากรสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้จากกิจกรรม

5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนบันทึกการเรียนรู้

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

ผลงานที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้มีการสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อผู้รับชม

การวัดและประเมินผล

คุณภาพของคลิปวิดีโอของแต่ละกลุ่ม

ปัจจัยนิเทศ

ระยะเวลา 15 นาที

เหตุผลของการทำกิจกรรม

เมื่อผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมทำกิจกรรมร่วมกันมาตลอดระยะเวลา กิจกรรมฝึกอบรม ช่วงเวลานี้เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้พูดคุยถึงความรู้สึก และประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความรู้สึกถึงประสบการณ์การเข้าร่วมกิจกรรม
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรม

สื่อวัสดุและอุปกรณ์

1. แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
2. แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนของการทำกิจกรรม

1. ผู้นำกิจกรรมและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมเปิดใจพูดคุยถึงประสบการณ์การเข้าร่วม กิจกรรม
2. ผู้นำกิจกรรมขอให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ และแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม
3. ผู้นำกิจกรรมกล่าวปิดการจัดกิจกรรม

ประเด็นที่ควรได้รับการทำกิจกรรม

ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

การวัดและประเมินผล

1. คะแนนจากแบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
2. คะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 4

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล

การวัดและการประเมินผลกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตนักศึกษา กำหนดการประเมินเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

ระยะที่ 2 ระหว่างจัดกิจกรรม ประเมินจากการสังเกตการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นผ่านการเขียนลงในเอกสารประกอบกิจกรรม

ระยะที่ 3 หลังการจัดกิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดสอบตนเองเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ชุดเดียวกันกับก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และแบบสอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่อการจัดกิจกรรม นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การประเมินผล

1. คะแนนเฉลี่ยของการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

2. คะแนนเฉลี่ยรวมของความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51

การแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม มีดังนี้

- 4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก
- 2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อย
- 1.00-1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

แบบทดสอบการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์

คำชี้แจง พิจารณาข้อคำถามและให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ถูก” หากคิดว่าข้อความนั้นถูกต้อง และทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง “ผิด” หากคิดว่าข้อความนั้นผิด

ข้อ	คำถาม	ถูก	ผิด
1	ข่าวเหตุการณ์จากเว็บไซต์ข่าวต่างๆ จะเหมือนกันหมดเพราะมาจากแหล่งข่าวเดียวกันทั้งสิ้น		
2	การโพสต์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะของนิสิตนักศึกษานั้น จะเกิดผลกระทบด้านลบต่อสถาบันที่ตนเองกำลังศึกษา		
3	คำว่า “รู้เท่าไม่ถึงการณ์” เป็นคำแก้ตัวที่คนในสังคมยอมรับได้สำหรับพฤติกรรมที่กระทำไปอย่างไม่ตั้งใจบนสื่อสังคมออนไลน์		
4	คนที่ไปดูหนังในโรงภาพยนตร์มาแล้วกลับมาเขียนคอมเมนต์ โปส หรือแชร์ภาพจากภาพยนตร์ ถือว่าถูกต้องเพราะจะได้แบ่งปันให้คนอื่นได้รู้ด้วย		
5	การที่บริษัทขอตรวจสอบเฟสบุ๊กของนิสิตก่อนที่จะรับเข้าทำงานถือว่าเป็นการทำได้เพราะต้องการพิจารณาทัศนคติของนิสิตคนนั้นว่าเป็นคนแบบไหน มีทัศนคติอย่างไร		
6	การโพสต์ข้อความของนิสิตนักศึกษาเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่จำเป็นต้องให้ครอบครัวรับรู้หรือเกี่ยวข้องก็ได้		
7	การแชร์ไฟล์เพลง รูปภาพ วิดีโอ ของผู้อื่น ผ่านสื่อสังคมออนไลน์สามารถทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย		
8	การคัดลอกบทความจากอินเทอร์เน็ตเพื่อมาทำรายงานส่งอาจารย์นั้นไม่ต้องบอกที่มาของบทความก็ได้เพราะทุกคนสามารถเข้าถึงและนำมาใช้ได้		
9	ชายคนหนึ่งเผยแพร่คลิปวิดีโองานสงกรานต์ที่มีหญิงสาวเปลือยตัวยั่วชวน การทำเช่นนี้ถือว่ามีความผิดตามพรบ.คอมพิวเตอร์		
10	ข่าวในสื่อสังคมออนไลน์นั้นเชื่อถือได้เพราะมีการคัดกรองข้อมูลมาเรียบร้อยแล้ว		
11	Hashtag (#) คือเครื่องหมายที่ใส่ไว้เพื่อความทันสมัยไม่ตกยุค		
12	ข้อมูลจากเว็บไซต์เสิร์ชเอนจิน Google เพียงพอสำหรับการค้นหาข้อมูลที่ต้องการ		
13	คลิปวิดีโอในโลกโซเชียลพร้อมข้อความเตือนภัยอ้างว่า “ไข้ไก่ปลอม ระบาดอยู่แถวอำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม กินไม่ได้ทั้งแผง สาเหตุปวดท้อง ท้องเสีย คลื่นไส้ อาเจียน” เป็นการเตือนภัยจากผู้ที่ประสบเหตุการณ์จริง		

ข้อ	คำถาม	ถูก	ผิด
14	การถ่ายภาพรถยนต์บนท้องถนนที่ติดขัดแล้วนำไปโพสรายงานการจราจรสามารถทำได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องมีการเซ็นเซอร์ใดๆ		
15	ข้อความเกี่ยวกับการรักษาโรคต่างๆที่แชร์ผ่านสื่อออนไลน์นั้นน่าจะมีประโยชน์เพราะส่วนมากคนเขียนคือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์		
16	ถ้านิสิตนักศึกษาโพสข้อความที่หยาบคาย ผู้อื่นจะมองนิสิตนักศึกษาคนนั้นในทางลบ		
17	ข้อความที่ได้รับจากสื่อสังคมออนไลน์สามารถสวมรอยของแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นๆเพื่อสร้างข่าว หรือสร้างความเสื่อมเสียต่อแหล่งที่มาั้นได้		
18	ภาพถ่ายติดสิ่งเร้นลับเป็นภาพที่เกิดขึ้นจริงจากสิ่งที่มองไม่เห็น		
19	ภาพข่าวหรือเหตุการณ์แปลกๆ ที่ส่งต่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มักจะเป็นภาพที่มีการตัดต่อหรือตกแต่งภาพมาแล้ว		
20	การโพสข้อความไม่พอใจสถานศึกษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะผู้เกี่ยวข้องจะได้รับทราบและแก้ไขปัญหาความไม่พอใจนี้		
21	ภาษาที่ใช้ในโลกออนไลน์จะพูดหรือเขียนอย่างไรก็ได้เพราะไม่ใช่ชีวิตจริง		
22	มีคนถ่ายภาพหญิงสาวคนหนึ่งแต่งหน้าในสไตล์ของตัวเอง แล้วถูกคนถ่ายภาพมาวิจารณ์บนเฟซบุ๊กตัวเองอย่างสนุกปาก การกระทำนี้ถือเป็นเรื่องปกติบนโลกออนไลน์		
23	ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์คือข้อมูลที่เป็นมุมมองของผู้เขียนเพียงด้านเดียว		
24	การโพสข้อความของนิสิตนักศึกษาถือเป็นเรื่องส่วนตัวซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับสถาบันที่กำลังศึกษา		
25	เนื้อหาของสื่อสังคมออนไลน์ที่แสดงถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์เป็นความจริงเสมอ		
26	“สติ๊กเกอร์แม่กระเกต ฟรี” ข้อความนี้น่าจะเป็นการแจกสติ๊กเกอร์ฟรีเพื่อโปรโมทละคร		
27	การสร้างข่าวแล้วแปะลิงก์ลงในสื่อสังคมออนไลน์แล้วให้คนคลิกกลับเข้ามาที่เว็บให้ได้มากๆ นับว่าเป็นเทคนิคที่ดีที่เราน่าจะนำมาใช้ได้		
28	ถ้าในข้อความจากอินเทอร์เน็ตมีการอ้างถึงงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศก็น่าจะเชื่อถือได้		
29	ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ล้วนมีแต่สิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงเท่านั้น ไม่มีสิ่งที่เป็นความเห็นเข้ามาเกี่ยวข้อง		

ข้อ	คำถาม	ถูก	ผิด
30	คลิปเบื้องหลังการผลิตข่าวสารปลอมน่าจะเป็นคลิปจริงที่มีผู้ถ่ายมาจากโรงงานข่าวสาร		
31	“ครายจากทามมาย” เป็นการเขียนที่ทุกคนเข้าใจได้ดี		
32	เว็บไซต์ข่าวปลอม ถูกทำขึ้นมาเพื่อแข่งกับเว็บไซต์ข่าวจริง		
33	ดารานักแสดงที่เป็นพรีเซนเตอร์ให้สินค้าคือผู้ที่ได้ใช้สินค้านั้นแล้วจริงๆ		
34	การรีวิวสินค้าเป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือเพราะผู้ที่เคยใช้สินค้านั้นเป็นผู้รีวิวเอง		
35	ข้อมูลที่มีอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์แล้วไม่ควรนำมาทำซ้ำหรือเผยแพร่ใหม่		
36	บทความธรรมะหรือคำคมจากสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกที่ดีขึ้น		
37	การกดไลค์ แปลว่า “ชอบ” เพียงอย่างเดียวเท่านั้น		
38	คำพูดฮิตที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้ได้ตลอดไปไม่มีการเปลี่ยนแปลง		
39	ผู้ใช้งานต้องรู้และเข้าใจความหมายของศัพท์ที่ใช้ในสื่อสังคมออนไลน์		
40	การค้นคว้าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่จำเป็นต้องรู้แหล่งที่มาของต้นฉบับก็ได้		
41	คำพูดหยาบคายด่าว่าที่พบเจอในเว็บไซต์ถือเป็นเรื่องปกติที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้		
42	การอ้างชื่อสถาบันทางการแพทย์ในข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพผ่านสื่อสังคมออนไลน์จะทำให้คนอ่านเชื่อถือ		
43	การเรียกยอดไลค์ในแฟนเพจเฟซบุ๊กโดยการทำข่าวชาวบ้านหรือข่าวที่เรียกความสนใจมากขึ้น ถือว่าเป็นเทคนิคยอดเยียมที่เราน่าจะนำมาใช้ได้		

แบบสอบถามความพึงพอใจ
การจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์
สำหรับนิสิตนักศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านหลักสูตร					
1.เนื้อหาสาระของแต่ละกิจกรรม					
2.การจัดเรียงลำดับขั้นตอนกิจกรรม					
3.ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม					
4.ความเหมาะสมของกิจกรรม					
5.การมีส่วนร่วมในกิจกรรม					
6.ความรู้และทักษะที่ได้รับจากกิจกรรม					
7.ความรู้และทักษะสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต					
ด้านวิทยากร					
8.บุคลิกภาพของวิทยากร					
9.ความรู้ความสามารถของวิทยากร					
10.เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้และการดำเนินกิจกรรม					
11.เปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงออกและแสดงความเห็น					
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
12.อุปกรณ์และสื่อที่ใช้ในกิจกรรม					
13.บรรยากาศของการดำเนินกิจกรรม					
14.สถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ

จดหมายขอความอนุเคราะห์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/ 4144 วันที่ 18 ธันวาคม 2560

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

เนื่องด้วย นายฉัตรเมือง เฝ้ามานะเจริญ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศรี และ อาจารย์ ดร.จักรฤกษ์ โปณะทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 206 7331

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6918/ 4144

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

, 18 ธันวาคม 2560

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนม คลีณา

เนื่องด้วย นายฉัตรเมือง เป้ามานะเจริญ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศรี และ อาจารย์ ดร.จักรกฤษ โปณะทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขออนุมัติขอความเห็นชอบท่านเกี่ยวกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตนักศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความเห็นชอบ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 206 7331

ที่ ศธ 6918/ ๑169

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒๒ มกราคม 2561

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คุณปรภากร พันธุเสนา

เนื่องด้วย นายฉัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงศรี และ อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับท่านแล้ว และจะประสานงาน ในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายฉัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 206 7331

ที่ ศธ 6918/ 0169

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๑๑ มกราคม 2561

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน)

เนื่องด้วย นายฉัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรบเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตพล ยงศรี และ อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ คุณพิรพล อนุตรโสทธิ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับ คุณพิรพล อนุตรโสทธิ์ แล้ว และจะประสานงาน ในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นายฉัตรเมือง เผ่ามานะเจริญ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 206 7331

ที่ ศธ 6918/ 0616

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒ มีนาคม 2561

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องด้วย นายฉัตรเมือง เฝ้ามานะเจริญ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพร ยงศรี และอาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เรื่อง “การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์” กับนิสิต/นักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 1 - 4 เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือนมีนาคม 2561 ถึงเดือนเมษายน 2561 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 206 7331

ที่ ศธ 6918/ 0616

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

๒ มีนาคม 2561

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน คณบดีคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

เนื่องด้วย นายฉัตรเมือง เป่ามานะเจริญ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพร ยงศรี และอาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ ไปณะทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เรื่อง “การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์” กับนิสิต/นักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 1 - 4 เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ระหว่างเดือนมีนาคม 2561 ถึงเดือนเมษายน 2561 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 206 7331

ที่ ศธ 6918/ 1005

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

|| เมษายน 2561

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจวรรณ อุซุงค์อมร

เนื่องด้วย นายฉัตรเมือง ผ่านมานะเจริญ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา (การบริหารการอุดมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนากิจกรรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุพล ยงคร และ อาจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับท่านแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 081 206 7331

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายฉัตรเมือง เฝ้ามานะเจริญ
วันเดือนปีเกิด	5 พฤษภาคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	73/54 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร 10600
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2536	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาการขาย จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร
พ.ศ.2538	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการตลาด จาก สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพณิชยการพระนคร
พ.ศ.2540	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การตลาด) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ.2543	บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการทั่วไป) จาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ.2546	Master of Business Information System จาก Victoria University of Technology (Australia)
พ.ศ.2561	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการอุดมศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ